

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

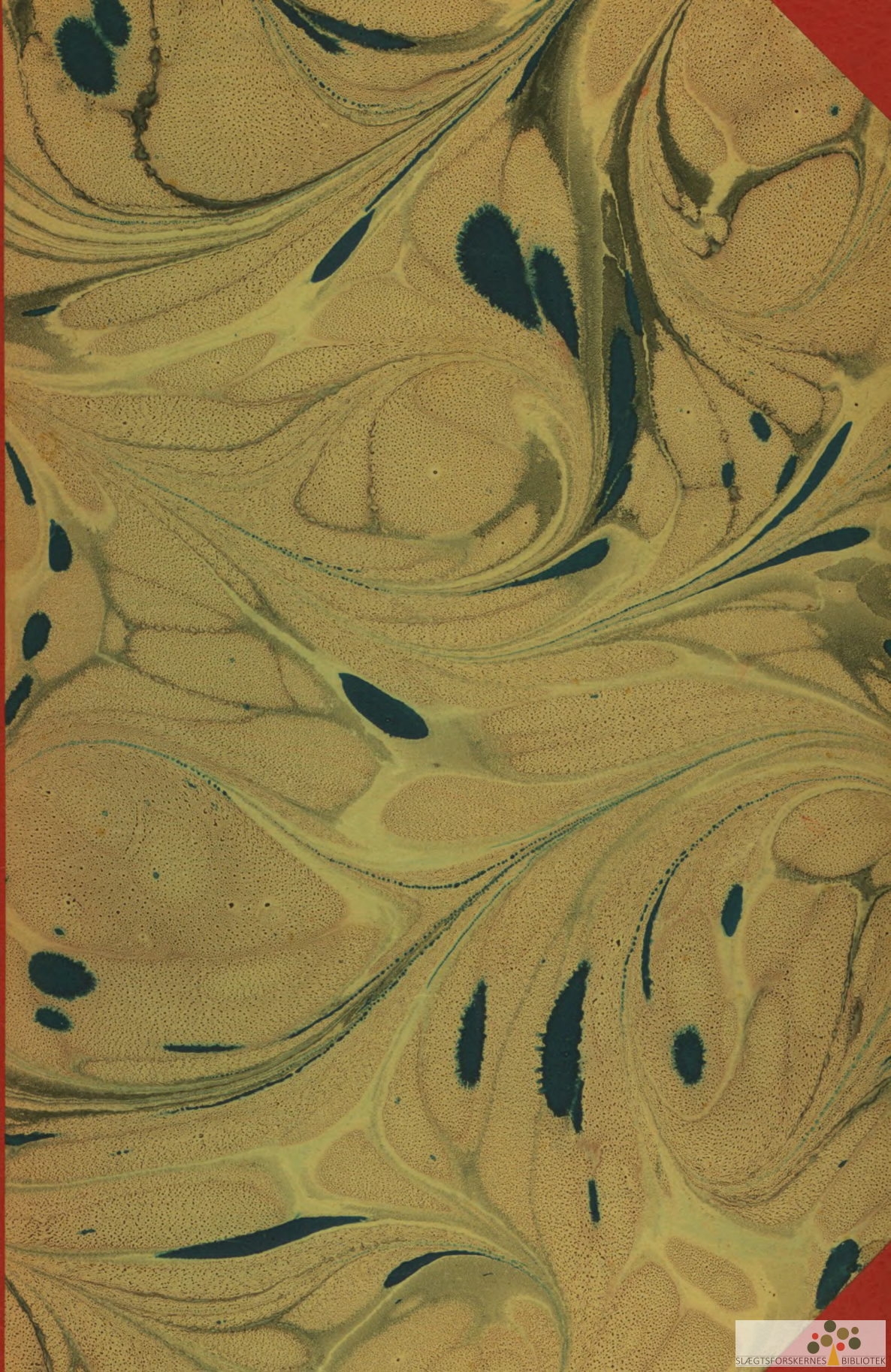
Ophavsret

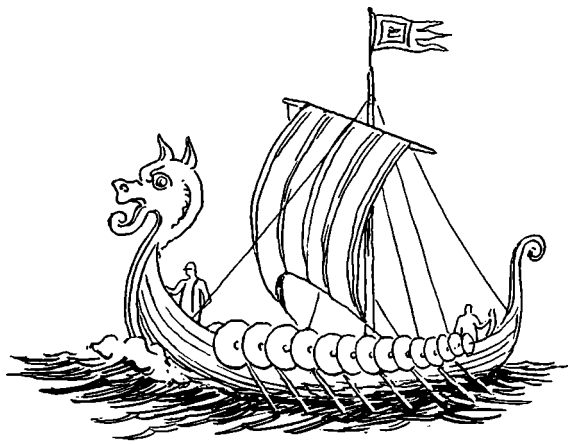
Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

DE DANSKES VEJ

DANSKE PIONERER OG DANSK VIRKE
UNDER ALLE HIMMELSTRØG

UDGIVET OG REDIGERET AF

A. KAMP

Direktør for Dansk Samvirke . Redaktør af Danmarksposten

GUNNAR HANSEN

cand. mag.

AAGE HEINBERG

Redaktør

Med Forord af Hs. kgl. Højhed

PRINS AXEL

og Dansk Samvirkes Formand, Civilingeniør

JØRGEN SAXILD

S K A N D I N A V I S K B O G F O R L A G

Af Kong Frederik IX's Tale til den danske Koloni i London den 18. November 1947

Danmark er ikke et meget lille Land, det er saa stort, som vi ved vore forenede Anstrengelser selv ønsker at gøre det. Vi har Repræsentanter Jorden rundt. Dronningen og jeg har besøgt dem i Amerika, og før jeg blev gift, var jeg i Østen. Overalt finder vi den samme Atmosfære mellem Danske i Udlandet — maalbevidst og fyldt med en glødende Kærlighed til Fædrelandet.

Vi hjemme i Danmark er stolte over Danskerne i Udlandet. De tjener det Land, de er i, som gode Tjenere, men de glemmer aldrig, at de er danske.

Frederik IX

DETTE VÆRK ER EFTER ALLERNAADIGSTE TILLADELSE
TILEGNET
HANS MAJESTÆT KONGEN

ETATSRaad H. N. ANDERSEN

Adm. Direktør for
A/S Det østasiatiske Kompagni
Hs. kgl. Højhed
PRINS AXEL

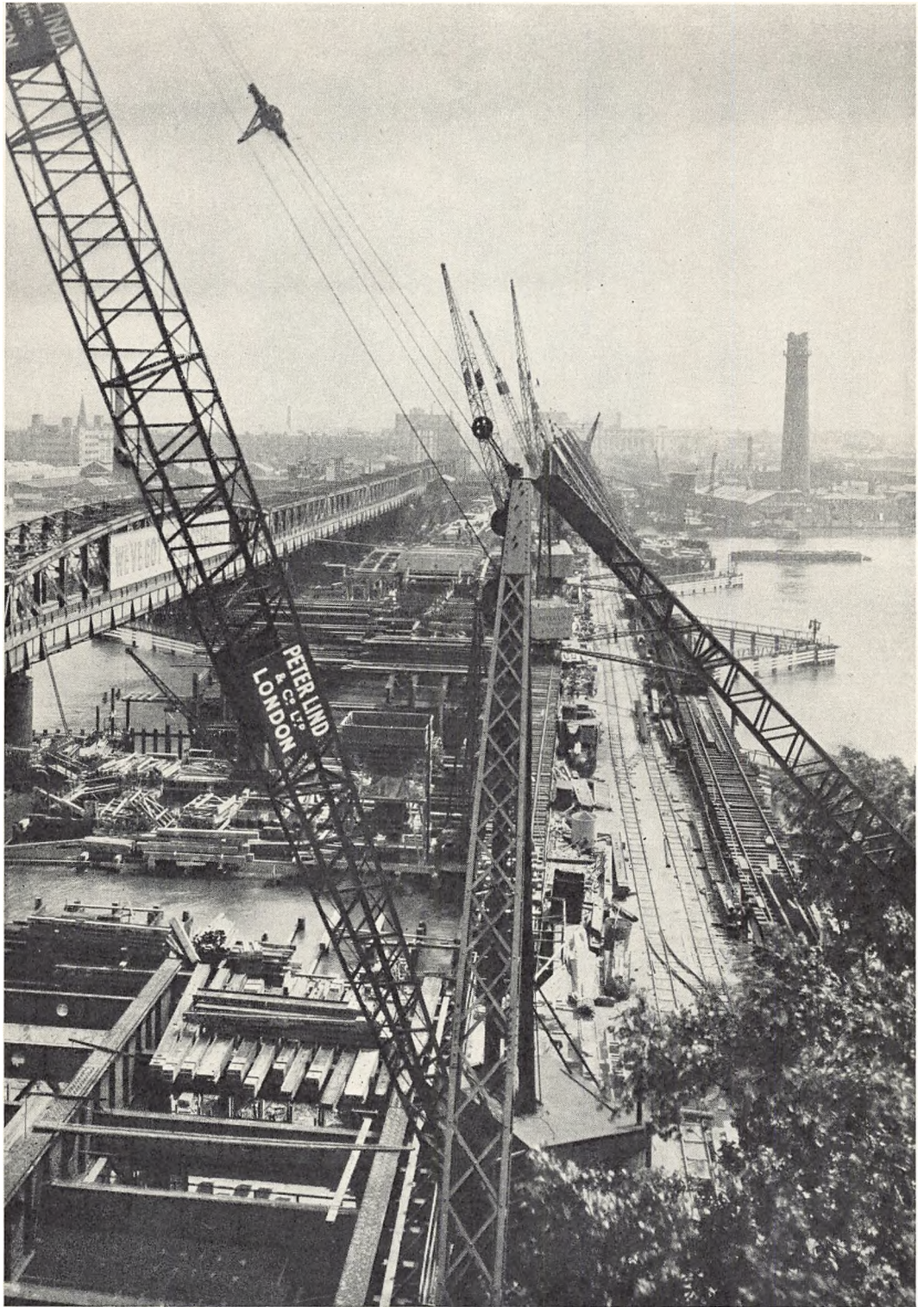
Det Østasiatiske Kompagnis voksende Virksomhed gennem mere end et halvt Sekel taler sit tydelige Sprog om, at en Indsats af Betydning i det fremmede paa det erhvervsmæssige og kulturelle Omraade har kunnet øves af danske Mænd ogsaa i Nutiden til Gavn for vort Samfunds samlede Økonomi.

Danmark mistede i Tidens Løb sine oversøiske Kolonier, og de gamle privilegerede Handelskompagnier gik i Opløsning, men Tanken om Erhverv udefra i Pagt med Verdensudviklingen appellerede til Følelse og Forstand og skabte Kompagniet.

I de forløbne Aar har et stort Antal Danske, uddannet indenfor Kompagniets Rammer og besjælet af dets Aand med Bevarelse af deres nationale Egenart, udført et dygtigt og samfundsnyttigt Arbejde som moderne Kolonisatorer i fredelig Kappestrid med andre Nationer paa de mange Pladser rundt i Verden, hvor Kompagniet har Afdelinger.

Det danske Samfund skylder dem, der drog ud og gjorde Danmark større, en Tak for deres maalbevidste Arbejde og for deres aldrig svigtende Kærlighed til deres Fædreland.

For Offentligheden er de fleste af disse gode danske Mænds Indsats i Almindelighed ukendt, men Danmark har Grund til at være stolt af dem og sige dem Tak, fordi de gør Danmark større og respekteret gennem maalbevidst Arbejde.

Waterloo Bridge, London. Bygget af det dansk-engliske Ingeniørfirma Peter Lind & Co.

Formanden for Dansk Samvirke,
Civilingeniør
JØRGEN SAXILD

*D*et maa hilses med Glæde, at der med dette Værk forelægges Offentligheden herhjemme en Oversigt over de vigtigste Sider af dansk Udvandring og dansk Virke i Udlandet gennem Tiderne, især den praktiske Foretagsomhed, som i det sidste Aarhundrede er udfoldet udenfor Landets Grænser.

Det er en stor og værdifuld Del af Nationen, der lever og virker i Udlandet, og dansk Indsats derude er et uundværligt Led i det danske Samfunds Funktioner.

Under Arbejdet med de store og vigtige Opgaver, der foreligger i Hjemlandet, maa vi aldrig tabe Udsynet til den store Verden, men forstaa, at Vekselvirkning mellem Danmark og fremmede Lande er en væsentlig Forudsætning for vort hjemlige Samfunds Trivsel.

Store Værdier og rige Erfaringer er i de sidste hundrede Aar hentet hjem fra Virksomhed i det fremmede, og hvis vort Samfunds Levestandard skal holdes, er det nødvendigt, at der til Stadighed vises Initiativ udadtil; det gælder baade Handel, Søfart, Industrieksport og Ingeniørvirksomhed.

I denne Bog vil man læse om, hvad der hidtil er opnaaet. Lad det Pionerarbejde, Landsmænd har udført i forskellige Egne af Verden, og som har sat saa rige Frugter, være dansk Ungdom et Eksempel til Efterfølgelse og inspirere den til ny Daad i det fremmede.

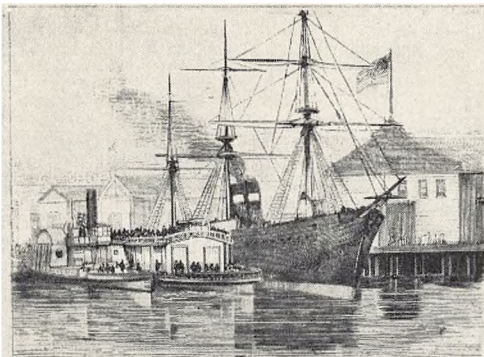
J. Saxild

Gutzon Borglums Kolossalskulptur i Mount Rushmore i South Dakota

INDHOLD

	Side
Danske Pionerer over hele Verden	15
DANSKE I DE FORENEDE STATER	19
De første Pionerer. <i>Danske var med til at grundlægge New York</i>	23
Brødremenigheden (Herrnhuterne) og dansk Emigration.....	30
Abraham Markøe og Chr. Guldager	34
H. C. Fibiger og Zachariah Poulsen	38
Danske Pionerer trænger frem mod Vest. <i>Peter Lassen</i>	43
Guldgravere i California	51
Udvandringen tager Fart	57
Peter Nikolajsen	63
Prærien drager	70
Pionerskæbner og Pionertyper	79
Transporten over Atlanten	89
Dansk Kirkeliv i Amerika. <i>Af Pastor M. F. Blichfeld</i>	101
De danske Foreninger	122
Sociale Institutioner	128
Den dansk-amerikanske Presse	134
De danske Udvandrerers Antal og Fordeling	146
Danske i offentlige Stillinger	153
(Dansk-amerikanske) Forfattere	165
Kunstnere	176
Arkitekter og Bygmestre	193
Mejerimænd	202
Danske Navne i amerikansk Videnskab	208
Ingeniører	220
Læger	228
Danske Navne i amerikansk Industri, Handel, Søfart og Bankvæsen	232
Jacob A. Riis	262
William S. Knudsen	269
Gutzon Borglum	278
C. C. Georgeson	284
Niels Ebbesen Hansen	289
William Hovgaard	292
Landskabsgartner Jens Jensen	295
Peter L. Jensen	300
The American Scandinavian Foundation	303
Rebildfesterne	305
Brogede Blade	311
DANSKE I CANADA	321
Tilbageblik	342

Udvandrere føres fra Immaskibet til Castle-Garden-Isøveco.

Ved Jernbanens Billetskontor i Castle-Garden.

Skibet til Bostonen.

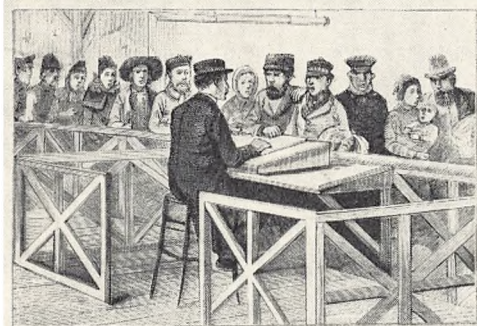
Castle-Garden fra Parken.

En Logistue for Udvandrere

Udvandrerne paa Jernbanel-stationen i New York

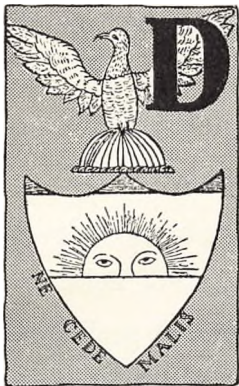
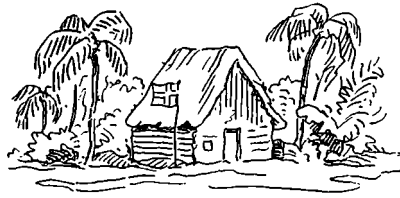

Indregistreringen i Castle-Garden.

Opraaen af Udvandrere i Castle-Garden.

Danske Emigranternes Ankomst til New York i 1880

Det er ejendommeligt at tænke paa, at Danskefolket og dets Stamme-frænder i Nord allerede i Hedenold havde Navn og Ry blandt fjerne Landes Folkeslag. Med en Blanding af Beundring og Rædsel hørtes i Sydens og Vestens Lande om de høje, nordiske Mænds vældige Heltebedrifter. Kejseren i Konstantinopel hidkaldte Kæmper fra det yderste Nord til at tjene i hans Garde. I Novgorod opkastede Skandinaver sig til Herskere og grundlagde Ruslands Herskerdynasti og gav Landet

Navn. I Normandiet residerede Danskerhøvdingen Rollo med Kraft og Dygtighed og gav Udviklingen sit Stempel i Lys af det nordiske Frimandsideal. Det engelske Folk har Navn efter Landskabet Angel i Slesvig. Og i Slægtled regerede danske Konger i England med Snille og Statsmandskunst. I Folkevandringsens dynamiske og dæmoniske Aarhundrede bragtes det tusindaarige romerske Verdensrige til Fald af gotiske Folkeslags organisatoriske og vitale Kampkraft. Et Fond af Livsmod og Mandsvilje, af rige Evner parret med Udsyn, Dristighed og Maadehold drejede i Løbet af et Par Aarhundreder den økonomiske og politiske Verdensmagt fra Rom mod de germanske angelsaksiske og nordiske Folk, hvis Liv nu adledes af Kristendommens lyse Aandsmagt.

I Saxes navnkundige Værk om de Danskes Bedrifter i hine bevægede, store og mytiske Tider, da Aser og Jætter laa i Strid, da Lejrekongerne skabte udødelig Sagnhistorie, og da Regnar Lodbrog og hans Sønner drog paa Vikingetogt, møder vi allerede hos Danskerne *de nationale Karaktertræk*, som ogsaa er foreviget i Sagnet om Holger Danske: Stærke, ja vældige *skabende* Kræfter forankret i et mildt Sind. Ingemann, Grundtvig og H. C. Andersen har i Digte og Syner paa poetisk Vis anskueliggjort og levendegjort dette Folks Sjæl.

Vikingefolkets Daad og raske Færd over Havet er bestandig gennem Slægterne ligesom fornyet af det danske Folk, hvis Aand under nye Former bestandig levende-gør Drømmen om Storhed, uden hvilken ingen Nation eller Slægt faar Lov til at opleve de store skabende Tider.

Over tusinde Aar er forløbet, siden Danskerne traadte frem i Historiens Lys. I disse Aarhundreder har de i al Verdens Lande paa en eller anden Maade, enkeltvis eller i Flokke, været med i den Kamp, som Menneskeheden fører for at underlægge sig Jordens og Naturens Kræfter.

De har koloniseret i Vestindien og i Trankebar, paa Nikobarerne og paa Guinea-kysten. De har som fromme Herrnhuter drevet Mission blandt Rødhuderne i Pennsylvanias Skove. Og som Missionærer og Læger i Indien og Afrika har de ydmygt og stille bragt den kristne Tro og Barmhjertighed til disse fjerne Egne og Folk. Paa Argentinas Pampas og paa U. S. A.'s Prærier har fattige Emigranter med deres Familier i haardt Arbejde fravristet Jorden vældigt Udbytte og levet i og bevaret det danske Sind, baade naar Trængslerne plagede, og naar Rigdom skænkedes i fuldt Maal.

Drevet frem af Eventyrerens og Forskerens ukuelige Mod har enkelte Danske fra Vitus Bering til Haslund Christensen i barske og øde Egne udforsket Hav og Jord og bragt nye Resultater af skelsættende Værdi for den videnskabelige Forskning for Dagen.

Paa Forretningslivets Omraade har Danske som William S. Knudsen i den nye Verden ved egne Kræfter og uden Protektion kæmpet sig frem til Chefstillinger i Verdens største Industrikoncerner og derigennem væsentligt bidraget til Produktionsslægts Sejrsgang i sidste Verdenskrig.

Størst historisk Betydning for det gamle Land har dog maaske de storsynede danske Mænd, hvis Initiativ og skabende Syner, Udholdenhed og Kraft, langt over Jævnmaal, evnede at grundlægge Verdensforetagender af saa gigantisk Maalestok, at hele Nationens Manddom og Ungdom med Ærefrygt og national forpligtende Aand føler sig draget af disse stærke Karakterer. Gennem Vekselvirkning, materielt og aandeligt, er Danmarks Rige gennem disse Mænds Initiativ paany blevet et Navn i Verdens kommercielle Foretagsomhed ligesom i det 18. Aarhun-

drede, da det dansk-norske Flag vajede over vore Skibe paa al Verdens Have. H. N. Andersens ubøjelige Vilje, helstøbte puritanske Vandel og Karakter har paa mangfoldig Vis gavnet og styrket Danmarks Anseelse. Hans tavse Færd var en Kontrast til vor Tids Taleflom. Han gjorde Indtryk gennem sin Daad og gennem sin Personligheds Virken. Selv satte han Pris paa tavse, karakterstærke Mænd, hvis Viljer beherskede Jorden. I hans Fodspor og i hans Aand bygger nu danske Ingeniørfirmaer Jorden over Havne, Broer, Veje, Siloer, Fabrikker og Jernbaner. Paa Skibsfartens Omraade har A. P. Møller øvet en Indsats for sit Land, der paany leder Tanken hen paa Tietgen og H. N. Andersen og paa det 18. Aarhundredes Handelsfyrster, der handlede og sejlede paa Kina, Indien, Afrika og Vestindien.

Dansk Initiativ og Virke ompænder nu som da hele Verden. Danskeren har paa Jordens Kreds faaet det Lov, at man kan stole paa ham. Baade paa hans mundtlige og skriftlige Løfter.

Hvor enkelt og hvor stort.

DANSKE I
DE FORENEDE STATER

Den unge Emigranthustru sidder ved Vuggen og læser i Bibelen

Hjemmekærning af Smør paa Nybyggerfarm

Udhulet Træ, hvor Nybyggere ophængte
Kød til Rogning

I Folkeslagenes Historie er Vandringerne noget af det mærkeligste. Naar Tusinder bryder op fra den gamle Hjemstavn og drager til fjerne Lande for dér at fæste Bo, skriver disse Mennesker uforklarlige Blade i Historien. Bevidst og ubevidst Længsel og Stræben driver Masserne af Sted. Paa faa Aar rejses nye, mægtige Riger af vital Kraft, baaret frem af Nybyggernes dristige Syner og skabende Evner. — Saaledes skete det med Vikingerne for tusinde Aar siden, da England besejredes. Og saaledes er U. S. A. vokset til Verdenshistoriens største Magt gennem Bevægelser og Skred i den hvide Races Vandring og Sejrsang over Jorden.

I U. S. A.'s Folkelegeme er dansk Emigration indgaaet som et ikke uvæsentligt Islæt. Det var fattige, dristige, men ukendte Mænd, der ca. 1610 som de første Danske satte Foden paa Amerikas Jord. Det skete i Christian IV's Regeringsaar. Histo-

„New England“s Puritanere paa Vej til Kirke. Maleri af George H. Boughton. Pilgrimmene ses her paa den første „Thanksgiving Day“

riens Annaler siger saa lidt om disse tavse Almuesfolk, der i hollandsk Tjeneste indledte en ny Æra i dansk Emigrations Historie. Men som Tiden er kommet paa Afstand, stiger frem i Bevidstheden Erkendelsen af, at nogle af Nationens ganske jævne Mænd, Bønder, Handelsmænd og Søfolk, med stærke Viljer i Ubemærkethed fuldførte Bedrifter, som senere Slægtled har høstet Lønnen for. Pionerer skænker et Folk den store Saga: Søfolk i Fart paa ukendte Have, Nybyggere i Strid med Jordens Karrighed, Opdagelsesrejsende paa Ekspedition i øde Egne, Missionærer blandt Fjender i lukket Land og Teknikere i Kamp med Elementerne.

Tiden fra 1850 til 1914 er maaske den største i Slægternes Historie: Den liberale Storhedstid, da Initiativet og de skabende Kræfter i sunde, kraftige Mennesker fik Raaderum til at virke.

I Hundredetusindvis strømmede Emigranterne mod Vest, ivrige efter at tage fat paa hvad som helst. Det umulige blev muligt. De svulmende Kræfter kunde ikke nøjes med den gamle Hjemstavns traadte Stier. En Nøjsomhed forenet med Livslyst og Arbejdsglæde gav Livet i disse Slægtled en egen Skønhed som en Sommermorgen.

DE FØRSTE PIONERER

Danske var med til at grundlægge New York

Det var engelske Handelspionerer, der ved i Aaret 1607 at oprette Kolonien Virginia begyndte Kolonisationen af Nordamerikas Østkyst, men samtidig udgik fra Holland, som da var det europæiske Fastlands ledende Sø- og Handelsmagt, en stærk Handels-Aktivitet mod den nye Verden, som medførte omfattende Skibsfart, Oprettelse af Handelspladser og Etablering af Kolonier. Der var dengang en levende Vekselvirkning mellem Danmark og Holland, og Tusinder af danske, norske og holstenske Søfolk tjente — som Kaptajner eller Matroser — i den mægtige hollandske Handelsflaade (Det hollandsk-ostindiske Kompagni), som sendte sine Skibe ud over alle Verdenshave, og vi møder her de første danske Indvandrere til Amerika — Sømænd, der gik i Land.

Den 25. Marts 1609 sejlede den engelskfødte Kaptajn Henry Hudson ud fra Amsterdam som Fører af det hollandske Skib „Halvmaanan“, og den 12. September s. A. kastede han Anker ved Sandy Hook for siden at fortsætte op ad Mauritius Floden, der senere blev opkaldt efter ham. De Indianere, han traf ved Flodens Munding, kaldte den Ø, hvor Kolonisterne gik i Land, for Menatan (Ø); dette blev til Manhattan — Øen, som nu dækkes af Verdensbyen New York.

Det kan ikke med Bestemthed siges, om der var Danske med paa denne første Opdagelsesfærd til New York, men der er stor Sandsynlighed for det, og sikkert er det, at to Aar senere kom Kaptajn *Hendrik Christiansen*, der var fra Sønderjylland, som Fører af et hollandsk Skib fra Vestindien til Stedet, hvor New York nu ligger. Hans Skib var lastet til Holland, saa han maatte tilbage til Europa, men han havde bestemt sig for hurtigt at vende tilbage til Amerika, hvor han mente, der var gode Muligheder for Pelshandel. Han fik en Kompagnon i den danskfødte *Adrian Block*, og sammen drog de i 1613 til Amerika. De handlede med Indianerne og fik godt Udbytte, og to af Indianerhøvdingene, Orson og Valentine, sejlede med dem tilbage

til Holland. Block og Christiansen rejste nu rundt i Europa og viste de to Rødhuder frem for at skabe Interesse for det nye mægtige Land, og det lykkedes dem at gennemføre adskillige Rejser til Amerika med to Skibe, de ejede i Fællesskab, „Fortune“ og „Tiger“. Christiansen foretog ikke mindre end 10 Rejser op ad Hudsonfloden og naaede til det nuværende Albany, hvor han omkring 1614 anlagde Fort Nassau. Fra Skibene blev Kanoner bragt i Land og opstillet paa Fortet. Frygten for Angreb af Indianere viste sig berettiget, idet Christiansen blev dræbt af dem samme Aar, som Fortet blev anlagt. Det blev siden ødelagt, men atter opført under Navnet Fort Orange, det senere Albany.

Under en Rejse med „Tiger“ havde Block det Uheld, at Skibet kom i Brand. Han selv og hans Folk reddede sig i Land paa et Sted i Nærheden af den nuværende Battery Place i New York. Der var ikke andet at gøre end at blive her, og omtrent ved det nuværende Nr. 39 Broadway ryddede de Jorden og byggede fire smaa Blok-huse. Det var i 1616, og det var *den første Bebyggelse i det senere Nieuw Amsterdam, nu New York.*

Det varede ikke længe, før der her var skabt en fast Handelsplads ved Hudsonflodens Munding. Landet blev kaldt Nieuw Nederland, og i 1620'erne tog man fra europæisk Side for Alvor fat paa at kolonisere det nye Land. I 1626 fik Nieuw Amsterdam sin første Guvernør, Peter Minuit, som købte Manhattanøen af Indianerne. Blandt de Mænd, der stod ham nær, var *Wolfert Gerretsen van Couwenhaven*. Ikke blot efter Navnet, men ogsaa efter hans Familievaaben at dømme, stammede han fra Danmark.

Man ved med Sikkerhed, at der i 1639 kom flere Danske til Nieuw Amsterdam. En af disse var *Jonas Bronck*, efter hvem Bydelen Bronx og Parken af samme Navn i New York er opkaldt. Jonas Bronck var Søn af en dansk Præst paa Færøerne og kom til København for at studere. Han havde læst baade Medicin, Jura og Teologi, men tog ingen Eksamen og slog sig i Stedet paa Forretninger — med større Held. Han tog til Amsterdam, hvor han skaffede sig gode Forbindelser, tjente en Del Penge og blev gift med en velhavende Købmand Jurian Slagbooms Datter Antonia. Han kom i Forbindelse med en Mand ved Navn Andreas Hudde, der netop var kommet hjem fra Nieuw Amsterdam, og som henledte hans Opmærksomhed paa

Freden mellem de hvide og Indianerne underskrives i Jonas Broncks Hus „Emaus“, 1642

Gouvernør Stuyvesant og Knyter (Nr. 3 fra højre) indskiber sig til Holland

Landet derovre med de store Muligheder. Hans Svoger, *Jochum Petersen Knyter* eller *Kayser*, der stammede fra Ditmarsken og var gift med Broncks Søster blev taget med paa Raad, og de to Svogre besluttede at tage derover. Jonas Bronck købte og udrustede et Skib „Fire of Troy“ (Trojas Brand), Svogeren skaffede Mandskab, næsten udelukkende fra sin Hjemstavn, Ditmarsken. Der blev bragt Kvæg ombord, mange Slags Varer, Redskaber o. s. v. samt Broncks omfattende Bibliotek, ganske sikkert den første Bogsamling, der førtes til Amerika. De to Svogre sejlede ud fra Hoorn i Holland i Juli 1639.

Da de var kommet over, købte de hver et Stykke Land. Knyter blev Ejer af hele det Omraade, der nu hedder Haarlem, medens Bronck købte Landet paa den anden Side af Floden, der senere fik Navnet Bronx River, et Omraade paa 500 Acres og omfattende den nuværende New York Bydel Bronx med den smukke, romantiske Bronx Park. Sælgerne var de to Indianerhøvdinge Ranachqua og Tae Kamuqh. Her byggede Jonas Bronck sig et solidt, grundmuret, tegltækket Stenhus, som var et Særsyn paa den Tid. Da han var en gudfrygtig Mand, kaldte han Stedet for „Emaus“. Han byggede desuden en Lade og et „Tobakshus“ og lejede iøvrigt snart en Del af Jorden ud til forskellige Hollændere, som var fulgt med over.

Huset „Emaus“ kom til at spille en Rolle i Amerikas Historie. Den daværende Guvernør i Nieuw Amsterdam, William Kieft, havde haft en Del Stridigheder med Wisquaskeek Indianerne, en af de farligste Stammer. Omsider blev der sluttet Fred, og den 28. Marts 1642 holdtes der i den Anledning et Møde i „Emaus“, hvor Freden blev undertegnet. Her mødtes Guvernøren med de to Høvdinge, af hvem Bronck havde købt Landet, samt flere andre, Bronck selv, Cornelius van Tienhoven, en Skriver, en Officer Hendrick van Dyck og en Præst, Dominie E. Bogardius. Denne Begivenhed, der fik en saa overordentlig Betydning for Nieuw Amsterdams senere Udvikling, er blevet forevigtet paa et historisk Billede „Freden undertegnes“, malet af John Ward Dunsmore paa Foranledning af et stort amerikansk Forsikringsselskab. Paa Billedet ses en Del af de Genstande, som man ved, Bronck efterlod sig, bl. a. hans Boghylde. Bronck selv omtales i Underskriften til Billedet saaledes: „Jonas Bronck is the Scholarly Dane who is standing watching the signature“. Han ses paa Billedet støtte sig til Bordet, Guvernøren sidder og peger paa Doku-

Fort nieuw Amsterdam op de Monhatans.

Fort Nieuw Amsterdam — det senere New York

mentet, bag Bronck staar Præsten og ved Bordet de to Indianerhøvdinge, den ene med en Pen i Haanden.

Der er ingen Tvivl om, at Bronck vandt sig et Navn i det nye Land som Fredsmægler, men Døden standsede hans videre Løbebane. Allerede Aaret efter „Fredslutningen“ blev han dræbt, antagelig af Indianerne. Men hans Navn bevares i New York til sene Tider. Hans Vaaben med Mottoet: *Ne cede malis* („Lad dig ikke overvinde af det onde“) danner Grundlaget for New Yorks Byvaaben.

Svogeren Knyter holdt sammen paa den store Familie og levede i Nieuw Amsterdam indtil 1654, da ogsaa han blev dræbt af Indianerne.

Bronck efterlod sig mange Børn; en af Sønnerne, *Peter Bronck*, byggede et solidt Hus i Coxackie ved Hudsonfloden — det staar endnu og værnes som et Klenodie fra Amerikas Nybyggertid — og hans Søn igen *Jan Bronck*, blev i 1709 udnævnt til Løjtnant og 10 Aar senere Fredsdommer i Albany. Præsten *Robert Bronck* blev den første hollandsk reformerte Præst af dansk Afstamning.

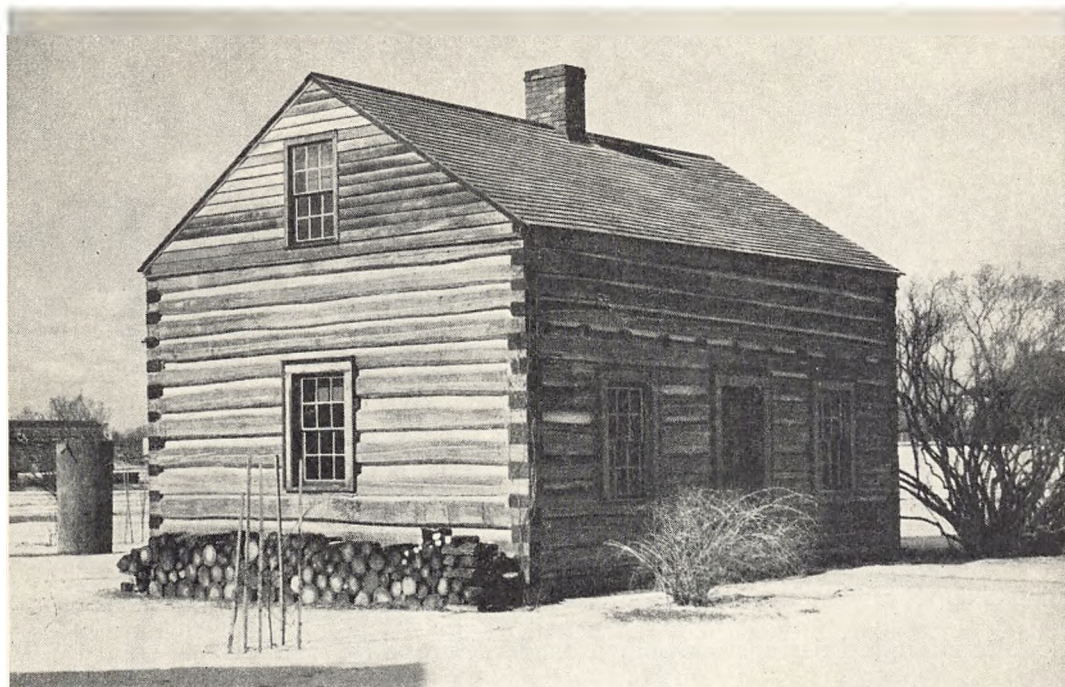
Peter Minuit, den hollandske Guvernør, køber Manhattan Island af Indianerne i 1626

I Tiden 1630—47 bosatte ialt 97 Danske sig i Nieuw Amsterdam, hvilket er et forholdsvis stort Antal, da der i 1642 kun var 1000 Indbyggere ialt.

Danskeren *Andreas Dreyer* var hollandsk Guvernør i Albany 1673—74, men blev kaldt hjem af den danske Konge og var med Niels Juel i Køge Bugt.

Mange danske Nybyggere ændrede deres Navne til hollandske. Det gælder saaledes den første danske Udvandrerfamilie, man ved noget nærmere om, nemlig *Jensen-Familien* fra Bredsted i Jylland. Jens Jensen, hans Hustru og deres fire Børn er kommet til Amerika omkring 1638, og de kaldte sig *van Breestede*.

Blandt de 89 Passagerer, som i 1663 kom over med et hollandsk Skib „Te Bonte Ko“ (Den brogede Ko), var der en ung Mand fra Ribe, *Jørgen Thomsen*, der siden kaldte sig *Juriam Tomasen van Ripen*. Han blev gift med Tryntje Hermans, antagelig Trine Hermansen, i al Fald en god dansk Bondepige. De fik otte Børn, og talrige Efterkommere bærer i Dag deres fine hollandske Navn van Ripen. Den unge danske Karl blev en rig Mand med store Landejendomme, og van Ripen Avenue i New Jersey er opkaldt efter ham.

En „log-cabin“, et af de Træhuse, Emigranterne boede i, naar de havde haft Held med sig

Endnu medens Hollænderne dominerede, indtraadte en mærkbar Tilbagegang i Udvandringen. Hollændernes Herredømme over Nieuw Amsterdam skulde ikke blive langvarigt. Da Kong Karl II som Konge af England i 1664 med en kongelig Gestus gav sin Broder, Hertug Jacob af York, Byen Nieuw Amsterdam, som han slet ikke havde Raadighed over, var Hollændernes Nederlag beseglet. Hertugen af York lod sende 4 Skibe under Anførsel af Oberst Richard Nicholls derover, og den 31. August 1664 blev Nieuw Amsterdam indtaget. Faa Dage derefter maatte den hollandske Besætning indskibe sig og vende tilbage til Europa, og Byens Navn blev nu New York. Ni Aar efter blev Byen ganske vist indtaget af den hollandske Flaade og kaldt Nieuw Oranien, men den 10. November 1674 kom den ved Fredsslutningen paany under engelsk Herredømme og forblev saadan indtil Uafhængighedskrigen.

Indvandringen fra Danmark sank nu over en lang Aarrække til et Minimum.

Men i Aarene før og efter Frihedskrigen kom der en ny dansk Indvandring til Philadelphia og de omliggende Egne, hovedsagelig fra Vestindien.

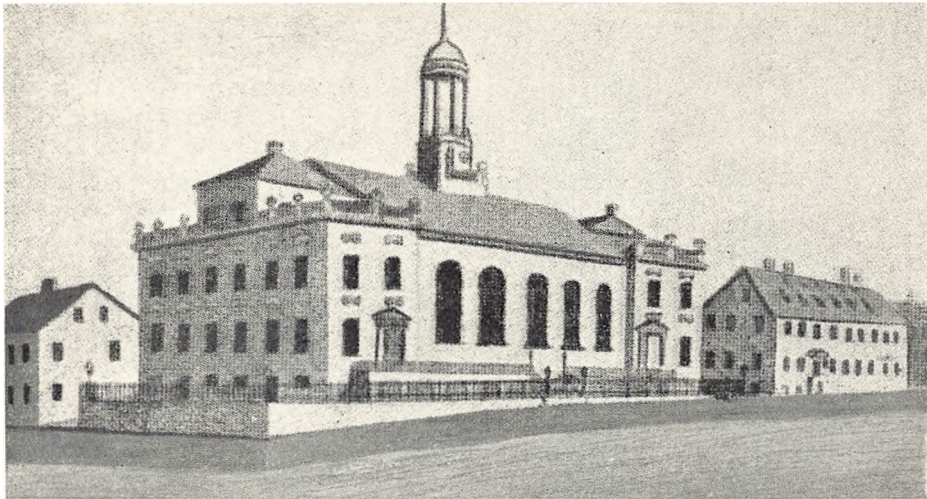
BRØDREMENIGHEDEN (HERRNHUTERNE) OG DANSK EMIGRATION

Hollænderne dominerede i enhver Henseende den første danske Udvandring, som standsede fuldstændig, efter at Englænderne i 1664 havde fortrængt Hollænderne fra Ny-Nederland Kolonierne.

Først efter 1730 kom en ny, halvhundredeaarig Periode af dansk Indvandring, præget af Brødrekirken — den tyske religiøse Sekt *Herrnhuterne*, som paa dette Tidspunkt satte kraftigt ind i Danmark og vandt mange Tilhængere, støttet af den pietistiske Christian VI. Dette ejendommelige Kirkesamfund søgte sig Opgaver for sin altopofrende Missionsvirksomhed baade i Europa og Amerika.

Hverken Lysten til Penge eller Trang til Eventyr drev Brødre og Søstre af denne Kirke ud fra deres gamle Hjemstavn. Præster sagde nej til velaflagte, gode Embeder i Danmark for at leve fattigt paa Missionsmarkerne. Lægfolk, der hjemme fristede lune Kaar, drog af Sted til Bethlehem i Pennsylvania, Vestindien, eller til Labrador for i Kulde og Hede og under Forfølgelse at vinde Indpas med Evangeliet hos de indfødte, fjendtlige Stammer. — Som særligt Kald følte man det at missionere blandt de allerusleste, fattigste, mest oversete og forkomne Stakler i fjerne, utilgængelige Egne, hvor ingen Hvid ønskede at sætte sin Fod. I Menighedens Arkiver ligger gemt Levnedsskildringer af sælsomme Skæbner, hvis Liv understreger, at Storhed oftest sænker sig over de Mennesker, der ofrer sig selv. — Om Danskeren *Jens Haven*, der lever i Mindet som den egentlige Grundlægger af Missionen i *Labrador*, hedder det, at han netop havde udset sig dette Sted, fordi de første seks Udsendinge i 1752 dér var blevet myrdet af de Indfødte. Hans Kirke gav ham, efter at han den 16. April 1796 var afgaaet ved Døden, følgende Eftermæle:

„Hvad denne Guds Tjener har lidt i gentagne Farer paa Søen, i Hunger, Tørst og Kulde, samt ved den forfærdelige Urenhed i Eskimoernes Boliger, det er saa gru-

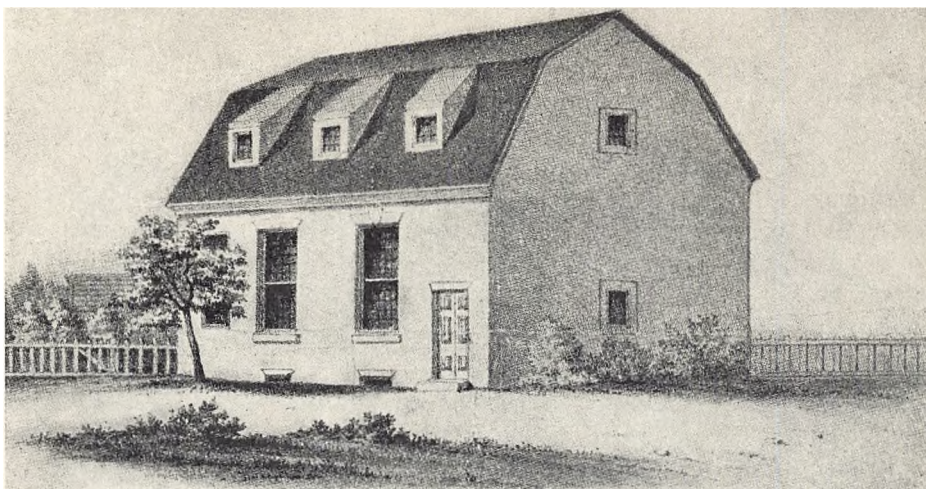
Brødremenighedens Kirke i Bethlehem, Pennsylvania

fuldt, at man forbavses over, hvad et Menneske kan gennemgaa fra Vuggen til Graven, og hans Redning ud af yderste Livsfare var ofte underfuld.“

I Hundredevis af Brødrene fristede en lignende Skæbne. De tavse Kirkegaarde i Herrnhut, Christiansfeld, Bethlehem og overalt, hvor deres Kolonier findes, skjuler, ligesom Arkiverne, en Dybde af Ydmyghed og Fromhed.

Den første Dansker, der kom til Amerika som Medlem af Brødrekirken, var *Christian Werner*, der var født i København 1696 og uddannet som Baandvæver. Han kom til Bethlehem i 1742, da der kun fandtes et enkelt Hus paa Stedet, og han var en af de 57 Personer, som kort efter kom til en ny Koloni i Urskoven. Han blev Koloniens Sygepasser og første Politimand og døde som en meget gammel Mand. I 1743 kom en stor Skare Emigranter fra Danmark med et tysk Skib fra Hamborg til Bethlehem. Der var ialt 105 Personer, og deriblandt 39 Ægtepar, det vil sige, de 24 Par var unge Mennesker, som paa én og samme Dag, den 27. Maj 1743, blev viet — en Begivenhed, der længe mindedes som det „store Bryllup“, og som hvert Aar fejredes.

Aar efter Aar kom danske til denne Brødrekoloni og gik med Hakke, Skovl og Spade i Spidsen for Rydningsarbejdet. Allerede i 1750 var man naaet saa vidt, at der var bygget hele Kaserne, Huskarreer og et enkelt Palads, hvor Brødre og Søstre samledes til Andagt. — Blandt de danske Emigranter i disse Aar var Møllebygger

Herrnhuterkirken i Philadelphia (bygget 1742)

Hans Christensen fra Nørrejylland, der anlagde det første Vandværk i Pensylvania, og *Peter Vorbasse*, som var den eneste, der slap bort ved det frygtelige Indianeroverfald i 1755.

Peter Vorbasse, der var Bondesøn fra Vorbasse Sogn i Ribe Amt, blev sat til at arbejde ved Møllen i Gnadehütte i Nærheden af Bethlehem. Her var han den Aften, da Indianerne — den 24. November 1755 — overfaldt Missionsstationen, myrdede alle dens Beboere, der sad ved deres Aftensmaaltid, og stak Ild paa Huset. Peter Vorbasse undgik at blive myrdet, fordi han var syg og opholdt sig i en anden Bygning, hvorfra han var Vidne til det frygtelige Myrderi. Vorbasse benyttede et ubevogtet Øjeblik til at springe ud af Vinduet og langs med Mahoning Creek at flygte til Bethlehem, som han naaede Kl. 7 næste Morgen. Vorbasse blev Hjælpevært i Brødrekirkens Hotel i Bethlehem, som var blevet opført i 1745 og bar Navnet „The Crown Inn“ — et af de ældste Hoteller i Amerika. Ved en Lodtrækning blev han siden valgt til den første Vært i det nye Hotel „The Sun Inn“.

Vorbasse efterlod sig en talrig Slægt, og Navnet lever videre i Amerika som Warbasse; en Efterkommer i femte Led er Dr. James P. Warbasse, Brooklyn, som er den vidtforregnede Slægts Historieskriver.

For at kunne befordre de mange Emigranter over Atlanten, skaffede Brødremenigheden sig sine egne Transportskibe, som betjentes af Mandskab, der dels var Med-

Abraham Markøes Udkast til det Flag, han skænkede sit Kompagni i Philadelphia, og som blev Oprindelsen til det senere „Stars and Stripes“

lemmer af eller venligsinde overfor Brødrekirken. Det første hed „Little Strength“, som førtes af Kaptajn Garrison og afgik paa sin første Rejse fra Hamborg 1743. Da Skibet allerede Aaret efter blev taget af en spansk Kaper, byggedes i New York et nyt Skib „Irene“, som var færdigt 1748. Indtil 1757, da det blev taget af en fransk Kaper, gjorde det 14 Rejser over Atlanten; det havde næsten udelukkende dansk Besætning.

En af de Danske, der gjorde Tjeneste paa „Irene“, Styrmand *Christian Jacobsen*, blev senere Fører af flere af Kirkens Skibe, bl. a. „Concord“ og „The Hope“. Paa „The Hope“'s første Rejse fra Europa i 1761 var flere siden meget kendte Brødre-menighedsmedlemmer med fra Danmark, nemlig Magister *Langgaard*, *John Arboe* og *A. P. Thrane*. Paa en af sine Rejser førte Jacobsen med sig fra London den første Dampsprøjte, der kom til Bethlehem i 1763, og som nu gemmes paa Missionsmuseet der.

En af de betydeligste Skikkelser i Brødre-menigheden er *Jacob Friis*. Om ham, der døde i Bethlehem den 28. August 1793, 85 Aar gammel, fortælles, at hans Prædikens Inderlighed var saa gribende, at en 79-aarig Englænder, Rich. Lee, blev saa betaget og bevæget ved at høre Friis, at han ansøgte om Tilladelse til at maatte flytte til Bethlehem for dér at blive optaget i Brødrekirken; han fik Lov dertil og opholdt sig her til sin Død 1797, da han var 94 Aar gammel.

Af den lange Række af Præster, der gjorde et godt Arbejde i Brødrekirken, skal nævnes Biskop *Georg Fr. Bahnsen*, født 1805 i Christiansfeld, Præst i Bethania, North Carolina 1834, ordineret Biskop i 1860 i Salem, N. C., og en Banebryder, da Brødrekirken bredte sig ud over Amerika.

ABRAHAM MARKØE OG CHR. GULDAGER

To Danske lagde Grunden til de amerikanske nationale Symboler:

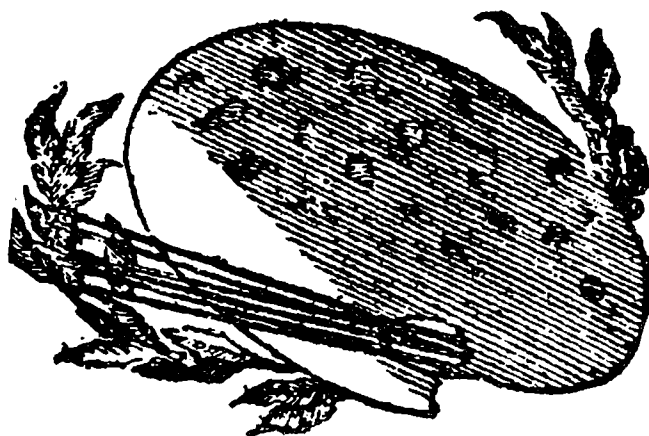
Stars and Stripes og The American Eagle

Omkring Midten af det 18. Aarhundrede kom der et ret betydeligt Antal danske Indvandrere fra Vestindien, som dengang havde livlig Forbindelse med de opblomstrende Kolonier paa Amerikas Østkyst. Dansk-vestindiske Plantageejere og Købmænd etablerede Filialer i Philadelphia, hvor der snart dannedes en dansk Koloni, og mange sendte deres Børn til denne By paa Grund af dens udmærkede Skoler. En Del Dansk-Vestindianere slog sig ogsaa ned i Boston og New York.

Den mest fremtrædende Mand indenfor den danske Koloni i Philadelphia var *Abraham Markøe* (1727—1806). Sammen med ham skal nævnes *Christian Guldager* (1759—1806), fordi disse to Mænd ved at skabe de to amerikanske Symboler, Flaget og Ørnen, kom i en Klasse for sig.

Markøe var født i Dansk-Vestindien, hvor Familien — vistnok af huguenottisk Oprindelse — allerede i et Par Generationer havde ejet vidtstrakte Sukkerplantager. Omkring 1760 kom han til Philadelphia som Agent for de Sukkerplantager, han og hans Brødre drev paa St. Croix, og dette Besøg endte med, at han med Kone og Børn bosatte sig i den opblomstrende By, hvor han paa Grund af sit vindende Væsen og „sin uafhængige Velstand“ hurtigt fik et anset Navn og kom til at tage levende Del i Byens Udvikling. Han blev hovedrig, og paa hans pragtfulde Herresæde udenfor Byen udfoldedes storslaaet Selskabelighed.

I 1774 stiftede Markøe „The City Troops“ i Philadelphia, en Slags Borgervæbning, hvori der iøvrigt fandtes flere Skandinaver, og hvis senere Æreskaptajn blev den fra Frihedskrigen kendte, danskfødte Oberst Hans Chr. Fibiger, som omtales andetsteds. Dette Korps eksisterer den Dag i Dag under Navnet „The First Troops of Philadelphia City Cavalry“, som har de fineste militære Traditioner. Det var som Stifter af og som første Kaptajn i dette Korps, at Markøe i 1775 lod sy et Flag, som han forærede sine Folk, og som i tretten røde og hvide Striber symboliserede de

C. Gullager,
PORTRAIT and THEATRICAL PAINTER,
No 58 Maiden-lane, New-York.

PORTRAITS, from whole Lengths to Bufts, or any
scale;

DECORATIONS for Public and Private Buildings;
FRONTISPIECES or VIGNETS, for Publications
on History, Allegory or Sentiment;

PAINTINGS on SILKS, for Military Standards
or other ornamental purposes.

Mr. GULLAGER contemplates the establish-
ment of a regular **DRAWING ACADEMY**, should he
be fortunate in meeting the good opinion and
patronage of men of taste. Educated from his youth
at the academy in Copenhagen, he flatters himself
he possesses requisite talents for such an academy.

N. B. He requests those who may honor him with
their preference to call at his room from 10 to 12 A. M.
and from 3 to 5 P. M. Should his talents and terms
meet their approbation, he will with pleasure and
punctuality attend professional orders.

october 2.

1 w

tretten Stater, der var i Færd med at erklære deres Uafhængighed af England. Dette Flag blev samme Aar paa Anbefaling af en Komité, hvori bl. a. Benjamin Franklin havde Sæde, af Kongressen vedtaget og anerkendt som Staternes nye Nationalflag. Dog enedes Kongressen om endnu at beholde det engelske Unionsmærke i det øverste venstre Hjørne, og under denne Form vajede Flaget fra Hovedkvarteret i Cambridge den 1. Januar 1776.

Næste Aar den 14. Juli 1777, hvilken Dag nu fejres i adskillige af De forenede Stater som „Flagdag“ og national Helligdag, beordrede Kongressen Unionsmærket fjernet, idet Kolonierne uigenkaldelig havde løsrevet sig fra engelsk Overherredømme. Beretningerne fra den Tid fortæller om, hvorledes Washington en Aften rullede Flaget sammen, stak det under Armen og gik ned med det til en irsk Kone, der ernærede sig som Syerske og Brodererske. De to diskuterede nu Flagets Form og blev enige om for anden Gang at benytte Markøes Tanke med det symbolske Tal tretten, idet de satte 13 Stjerner i en Cirkel ind der, hvor det forkastede Unionsmærke havde staaet.

Paa denne Maade blev Washington „Fader“ til „Stars and Stripes“, den irske Kone „Moder“, og Huset „Betzy Rosa's House“, hvor Undfangelsen var sket, blev en national Helligdom, medens Markøes meget væsentlige Del i Affæren mere og mere gik i Glemme.

Det Flag, som Markøe skænkede sit Korps, opbevares endnu i et brandfrit Skab i Kavallerikorpsets Rustkammer i Philadelphia og er forseglet mellem to Glasplader. Det er tydeligt, at det er Udkastet til det nuværende amerikanske Flag, og en Kopi af Markøe-Banneret blev skænket Udvandrer-Arkivet i Danmark.

Om *Christian Guldager* vides det med nogenlunde Sikkerhed, at han var født i København 1759, og at hans Fader var Lakaj eller Betjent hos en af Byens fornemste Mænd. Faderens Navn opgives som Guldager Pram. Han kom paa Kunstakademiet og fik den lille Guldmedaille for et Maleri. Paa denne Tid havde Benjamin Franklin sendt en Indbydelse til unge europæiske Kunstnere og foreslaaet dem at rejse til Amerika for at studere og eventuelt slaa sig ned. Medens de fleste unge Guldmedaillvindere tog til Frankrig eller Italien, valgte Guldager Amerika. Kun 20 Aar gammel kom han til Boston, hvor han fik Bestillinger paa Portrætter hos flere af

Byens kendte Familier. Da George Washington aflagde Besøg dér, var en Kvindekomité med Guvernørens Frue i Spidsen traadt sammen for at bede Generalen sidde Model for Guldager; man ønskede „Landets Fader“s Portræt paa Boston Raadhus. General Washington indvilligede heri og omtaler i sin Dagbog, at han sad Model for den unge danske Maler. Resultatet blev — efter Samtidens Dom — det første kunstnerisk værdifulde Portræt af Washington.

Faa Aar efter at have malet Washingtons Portræt fremstillede Guldager det nationale amerikanske Symbol „the Eagle“. Benjamin Franklin og en Del andre Kongresmedlemmer havde ønsket en Ørn tegnet, og Chr. Guldagers Udkast blev godkendt. Det indbragte ham 100 Dollars een Gang for alle og Tilnavnet „The Father of the Eagle“. Nu syntes hans Lykke gjort, men netop som han i 90'erne havde fuldført en Række Portrætter af kendte Samtidige, Admiraler, Guvernører og praktisk talt alle Medlemmer af den meget velhavende Salisbury Familie, begyndte det at gaa tilbage for ham. Han flyttede fra Boston, først til New York, hvor han fik et Knæk, da hans Atelier brændte, siden til Philadelphia, hvor han endte sine Dage.

I Boston, i Worcester Museet i Massachussetts og i Fricks Museet i New York findes en righoldig Samling af hans Portrætter fra Aarene 1790—1799 — efter talrige Kunstkritikers Udtalelser værdifulde Arbejder. Han døde i Philadelphia 1806, (ikke 1826 som angivet i en Række Leksika) altsaa samme Aar som Markøe — og i samme By.

H. C. FIBIGER OG ZACHARIAH POULSEN

En dansk General i den amerikanske Frihedskrig. — En Dansker, Zachariah Poulsen, grundlagde det første Dagblad i Amerika

I 1760 bestod de amerikanske Kolonier New England af tretten Stater, Befolkningen ansloges til omtrent 2 Millioner Hvide og en halv Million Farvede. Kolonierne bestyredes af et staaende Udvalg sammensat af Medlemmer af Statsraadet, og i Spidsen for hver Stat stod en Guvernør, i nogle valgt af Beboerne selv, i andre udnævnt af Kongen af England. Den engelske Kolonialpolitik gik efterhaanden mere og mere ud paa at hemme Staternes raske Udvikling og at lægge Hindringer i Vejen for deres voksende Industri og Handel.

„Amerika“, sagde Statsraadets Præsident engang til Benjamin Franklin, Pennsylvanias politiske Agent i London, „maa ikke paa noget som helst Omraade foretage sig noget, der paa det europæiske Marked kan konkurrere med Storbritannien.“ Amerikanerne skulde tvinges til at ernære sig som Landbrugere, en kummerlig Næringsvej i Sammenligning med den fordelagtige Industri. Og ikke engang deres Landbrugsprodukter maatte de udføre. „Naar vi kun maa faa Lov til at saa og høste,“ lød Franklins rolige Svar paa Præsidentens Ytring, „men intet maa udføre, skulde Deres Herlighed hellere indbringe Forslag i Parlamentet om, at vi alle skulde transporteres tilbage til England.“

Med Undtagelse af det engelske Sprog forsvandt i Tidens Løb Fællesskabet mellem Kolonierne og Moderlandet, og Beboerne følte sig snart mere som frie Mennesker, amerikanske Borgere, end som engelske Undersaatter. Til at udvikle denne Følelse bidrog ikke blot den store Mængde Mennesker af forskellig Nationalitet, som Kolonierne optog, men ogsaa de forskellige Jordbunds- og klimatiske Forhold, Ernæring og Erhverv. En særlig amerikansk Type dannede sig og fjernede yderligere Koloniernes Befolkning ikke blot fra Moderlandet England, men fra Europa i sin Helhed. Det gjaldt om alle, selv de fromme Brødrekirkefolk, der kom hertil, Danskere, Svenskere, Tyskere o. s. v. — alle gik de op i de amerikanske Enhed. Resultatet

General H. C. Fibiger

tatet blev de amerikanske Staters Løsrivelse fra England gennem Frihedskrigen 1776—1783.

Med Frihedskrigens heldige Afslutning steg den amerikanske Selvbevidsthed ganske naturligt, og i disse Aar lagdes Grunden til den store amerikanske Republik, der efterhaanden skulde vokse til at blive en Verdensmagt.

Blandt de Danske, der frivilligt sluttede sig til den amerikanske Hær, var *Hans Christian Fibiger*.

Han var født i Faaborg 1746 og

døde i Philadelphia 1796. Et Par og tyve Aar gammel tog han til Sct. Croix, hvor hans Onkel var Guvernør. Han kom ind i Forretningslivet og drev hovedsagelig Handel mellem St. Thomas og Boston. I 1775, da han var i Boston paa et Tidspunkt, da Situationen var ret kritisk, stillede han sig til Raadighed for Komitéen til Bostons Sikkerhed; da han havde en vis militær Uddannelse fra Danmark, blev han udnævnt til Løjtnant 28. April 1775.

Kort Tid efter sluttede han sig til Hæren og udmærkede sig ved Bunker Hill. Han var med paa General Arnolds Quebec Ekspedition, hvor han viste straalende Soldateregenskaber, men blev taget til Fange under Stormen paa Byen den 31. December 1775 og senere sammen med andre Fanger sendt til New York. Nu kom Udnævnelsen til Løjtnant i Virginialinien, og saasart han var blevet udvekslet, tog han fat igen. Hans Regiment var 11. Virginia, og med det deltog han i flere Kampe omkring New York, ved Trenton, Princeton og endelig ved Philadelphia. Efter Slaget ved Brandywine blev han udnævnt til Oberst og Chef for 2. Virginia. Han stod paa højre Fløj af General Greenes Armé ved Germantown og førte 4000 Mand med to Kanoner ved Monmouth, ligesom han kommanderede højre Fløj ved Angrebet paa Stony Point, hvor han udmærkede sig særligt og personligt tog den engelske

Kommandant til Fange. Fibiger var allerede da en lysende Stjerne indenfor Hæren, Washington havde lagt Mærke til ham og personligt anbefalet ham til General Wayne som en god Mand ved det dristige Angreb paa Stony Point. General Wayne blev saaret under Angrebet, men Oberst Fibiger førte sine Folk frem til Sejr.

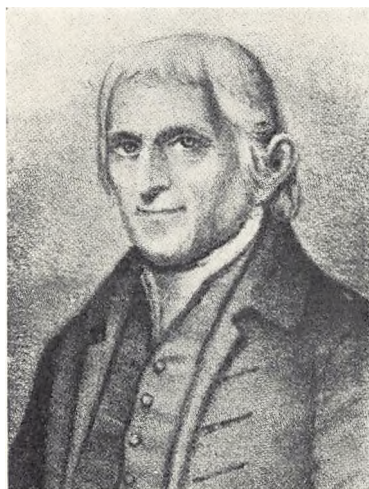
Den 1. September 1780 blev Fibiger sendt til Philadelphia for at bringe nødvendige Forsyninger til Hæren og var senere paa Rekruteringsrejser i Virginia, men ofte var han tilbage ved Hæren og deltog endnu i en Række Slag. Han var bl. a. til Stede ved Cornwallis's Kapitulation.

Med Titel af Brigade-General trak han sig tilbage fra aktiv Tjeneste 1. Januar 1783 og bosatte sig i Philadelphia, hvor han nu paany drev Forretning, og det fortsatte han med til sin Død i 1796, endnu inden han var fyldt 50.

Blandt Helteportrætterne i Independence Hall i Philadelphia findes ogsaa Fibigers.

Fibigers Samtidige var *Zachariah Poulsen*, senior og junior. Sidstnævnte blev berømt som Udgiver af det første Dagblad i Amerika „*American Daily Advertiser*“.

Zachariah Poulsen senior var født i København 1737 som Søn af en Bogtrykker og fulgte med sin Fader til den nye Verden i 1749, da de ankom til Philadelphia, hvorfra de dog snart flyttede til Germantown, hvor Sønnen lærte Typografiens Kunst. Siden blev han Bogtrykker i Philadelphia, hvor han opholdt sig uafbrudt i over 50 Aar, og hvor han navnlig kom til at spille en Rolle indenfor Brødreneheden, hvor han en lang Tid var Kirkeværge.

Zachariah Poulsen, sen.

Det blev dog Sønnen, *Zachariah Poulsen jun.* (1761—1844), der opnaede Navnkundighed som Udgiveren af det første amerikanske Dagblad. Philadelphia var dengang den ledende By i Staterne, hvor mange af de store Navne i Amerikas Historie levede og virkede, Mænd som Benjamin Franklin og Thomas Payne, Kongressen samledes her, og Kvækerne begyndte at gøre sig gældende. — I 1788 aabnede *Zachariah Poulsen jun.* et Trykkeri og var i mange Aar Pennsylvanias Statstrykker. En lang Række smukke og værdifulde Værker

udgik herfra, foruden meget smukt trykte Almanakker, Værker som Probus „History of Pennsylvania“, William Gerards Brahms mærkelige mystiske Arbejder o. s. v.

Fra 1. Oktober 1800 var Poulsen Redaktør og Udgiver af et Dagblad. For en Sum af 10.000 Dollars havde han købt Claypoles Trykkeri og hans Blad „American Daily Advertiser“, der var begyndt som „The Pennsylvania Packet“ i 1784, og fra 21. September s. A. udkom det som det første Dagblad i Amerika. Under Poulsens Ledelse fik Advertiser en stor Udbredelse og betalte sig. Det var selvfølgelig først og fremmest Avertissementer, man bragte. Gennemsnitlig var der 22 Spalter Annoncer og 6 Spalter Tekst, og dette Forhold vedvarede. Bladet bragte godt lokalt Stof, men ogsaa udførlige udenlandske Meddelelser, politiske Redegørelser og af og til Kampagner ved Præsidentvalg eller ved lokale Valg. Bladet blev betragtet som meget paalideligt, og i alle gode Hjem abonneredes der paa det. I næsten 40 Aar udgav Poulsen Bladet, men i 1839 solgte han det, da Sønnen John Poulsen ikke interesserede sig for det. Han var 78 Aar, da han opgav sin Redaktør- og Udgivervirksomhed og overdrog Bladet til en Konkurrent, „North America“s Udgivere, Brace og Newbold, og Bladet gik saa op i „The North American“, der derefter kunde kalde sig det ældste Dagblad i Amerika.

Zachariah Poulsen havde adskillige andre Interesser og Hverv. Han var Stadsbibliotekar i Philadelphia og en af Direktørerne for Pennsylvania Hospitalet. Han var Grundlægger af og Præsident for Foreningen til Forbedring af Fangernes Kaar, i Ledelsen af Foreningen til Afskaffelse af Slaveriet, i det første amerikanske Forsik-

P O U L S O N ' S
T O W N A N D C O U N T R Y
A L M A N A C,
F O R T H E
Y E A R o f o u r L O R D, 1 7 8 9,
B E I N G T H E F I R S T A F T E R L E A P - Y E A R.
C O N T A I N I N G,

The Rising, Setting, Places, and Eclipses of the Sun and Moon; Transits of Mercury over the Sun's Disk, and Elements of the expected Comet; the Phases, Node, Age, Latitude, and Southing of the Moon; the Places and Aspects of the Planets (including Georgium Sidus, lately discovered by Herschell) with the Rising, setting, and Southing of the most conspicuous Planets and fixed Stars; the Culmination of the Pointers; the Equation of Time, the Time of High-Water at Philadelphia, for every Day in the Year, the Intercare, Decrease, and Length of Days, with the Judgment of Weather, Festivals, &c.

A L S O,

<p><i>Paras of the New Year;—on the Brevity of Life;—and on Contentment;</i></p> <p><i>Epistle of St. Paul to the Corinthians;</i></p> <p><i>The Secret of being always early;</i></p> <p><i>Ancient of Sixtyfour;</i></p> <p><i>The Importance of Agriculture;</i></p> <p><i>Advice to the American Farmers;</i></p> <p><i>Method of preserving Wheat from the Hessian Fly;</i></p> <p><i>Rules to discover the Qualities of Land;</i></p> <p><i>Recipe for Bitters to prevent the Fever & Ague, and all other Fall Fevers;</i></p> <p><i>Recipe for the Gout;</i></p> <p><i>Recipe for a Cancer, or any Tumour;</i></p> <p><i>Method of extinguishing Fires;</i></p> <p><i>Directions for making Pearl-Ashes;</i></p> <p><i>Method to make Bee-wax white and transparent;</i></p>	<p><i>Comparison between the Professions of Advantages in the settled Parts of Pennsylvania and in the new Colonies at Niagara, Kentucky, &c.</i></p> <p><i>Life of the Births and Deaths in the religious Societies in Philadelphia;</i></p> <p><i>Meetings of the Representatives of the Protestant Episcopal Church;</i></p> <p><i>Meetings of the Ministers, &c. of the Presbyterian Churches;</i></p> <p><i>The Friends' Yearly Meetings;</i></p> <p><i>Fasts and Fasts observed in the Jewish Synagogues;</i></p> <p><i>Table of the Sun's Declination;</i></p> <p><i>Table of remarkable Eclipses and Events;</i></p> <p><i>With other interesting Tables,—the Time of boiling Courts,—and an extract of the List of the Eps' Towns, Roads, &c.</i></p>
---	--

THE ASTRONOMICAL CALCULATIONS BY
WILLIAM WARING, Teacher of Mathematics in the Friends' Sch. Sch.

P H I L A D E L P H I A

PRINTED AND SOLD BY ZACHARIAH FOULSON, JUNIOR; IN
FOURTH-STREET, NEAR MARKET-STREET, OPPOSITE
THE GATE OF THE FRIENDS' BURYING GROUND.

Titelbladet til „Poulsen's Almanac for 1789“

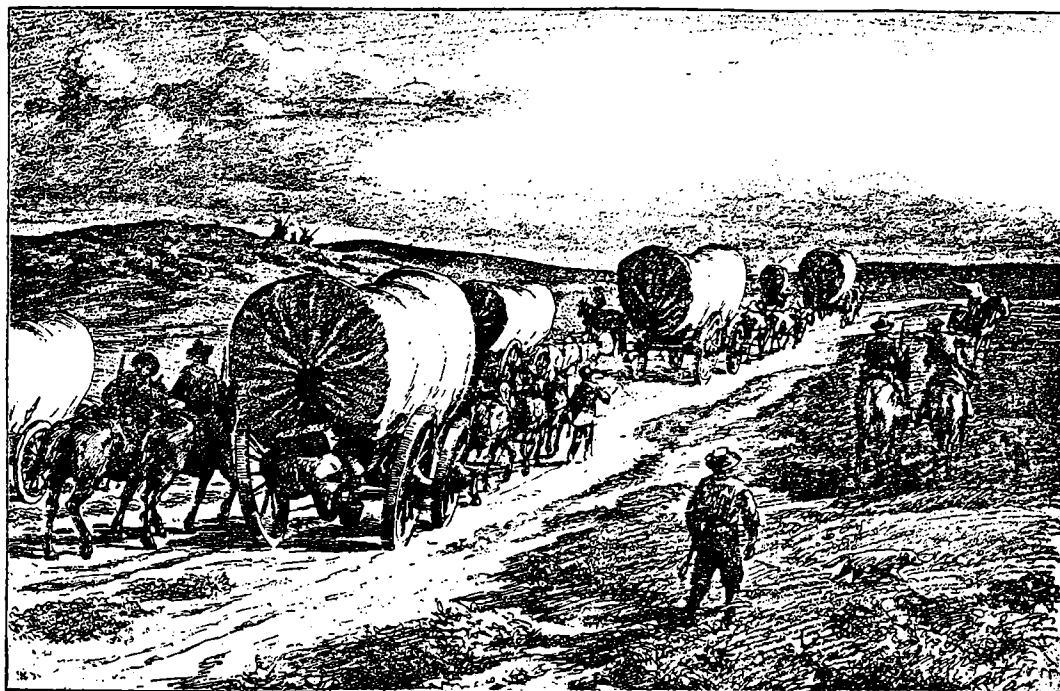
ringsselskabs Bestyrelse, kort sagt en Mand af megen og ægte Borgerdyd. I et Værk „Lives of Eminent Philadelphians“ staar Dommen over ham udtrykt saaledes: „Faa Mænd har levet her i Philadelphia, der saa fuldt ud besad og fortjente den højeste Tillid og Agtelse, som Zachariah Poulsen.“

DANSKE PIONERER TRÆNGER FREM MOD VEST

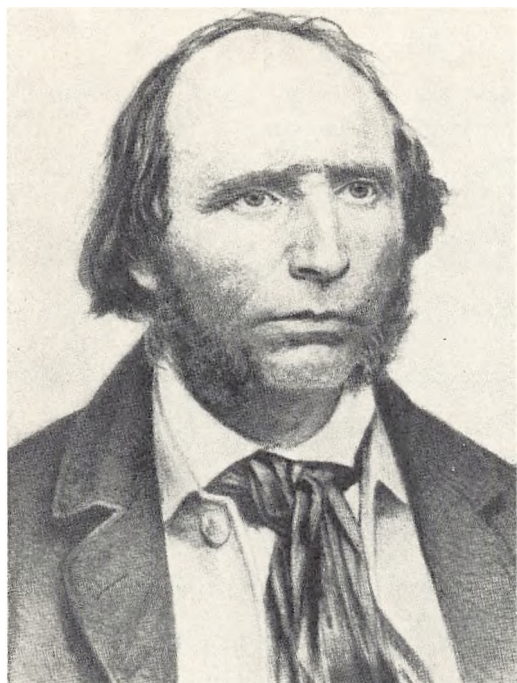
Peter Lassen, en af Californias Grundlæggere

En af de mest eventyrlige danske Pionerskikkelser i Amerika er *Peter Lassen*, en Smedesvend fra Farum, som blev en af de mest navnkundige Kolonisatorer i California.

Han var født i Farum Aar 1800, kom i Smedelære og blev Smedemester i København. 1830 udvandrede han til Amerika, hvor han efter nogle Aars Ophold i Boston drog mod Vest til Keytesville, Missouri sammen med et Par Landsmænd. Det var et halvt Aars Rejse gennem vildsomme Egne, og fjendtlige Indianere lurede paa dem, naar de var paa Vej over de endeløse Prærier. Undertiden mødte der dem

Guldgravere undervejs Vest paa

Peter Lassen

uhyggelege Mindelser om Folk, som før dem havde gjort det dumdristige Forsøg at trænge gennem Landet — afblegede Skeletter eller forladte Vogne.

I „Hutchings California Magazine“ for Februar 1859 findes en Del Oplysninger om Peter Lassen. Det fortælles, at han i 9 Aar arbejdede som Smed og Farmer i Keytesville, hvorefter han dannede et Korps paa 75 Mand, der skulde bekæmpe Indianerne. I Foraaret 1839 forlod han Keytesville sammen med 12 andre Personer for at gaa over Klippebjergene til Stillehavskysten. Mange Uheld og Besværligheder mødte dem — her fandtes ingen Veje, og Kompasset

var deres eneste Rettesnor. Omsider naaede de dog frem til Camponit, det nuværende Oregon City, hvorfra de efter at have overvintret drog videre.

Efter flere Ugers Sejlads med Skibet „Lospanna“ naaede de omsider i Sikkerhed Fort Ross, en russisk Handelsstation med ca. 300 Mennesker, og herfra fik de Lods til Bodega, hvor de gik i Land. Efter et kort Ophold, under hvilket de havde adskillige Vanskeligheder med Myndighederne — California hørte dengang under Mexico — kom de til *Yerba Buena* („den gode Urt“), det nuværende San Francisco. Her blev Peter Lassen dog kun en kort Tid; han vandrede videre til San José, hvor han arbejdede som Smed, drev Kvægavl og byggede en Savmølle, den første i California. 1845 solgte han sin Mølle og Ranch for noget Kvæg og hundrede Muldyr, og med dem tog han op i Sacramentodalen og videre nordpaa — nordligere end nogen anden hvid Nybygger havde vovet sig frem. Han fik her af den mexikanske Regering overladt et større Areal ved Deer Creek, hvor han oprettede en Ranch, Bosquejo Ranch, og levede et ensomt Liv, omgivet af mange hundrede Indianere. Hans Ranch blev i flere Perioder Station for den amerikanske Oberst Fremont under Forberedelserne

Lejrliv omkring 1850 i Sacramentodalen, hvor ogsaa Peter Lassen ofte slog Lejr. Samtidig Tegning

til den Krig mellem Staterne og Mexico (1846—47), som bragte California ind under U. S. A. — Der blev fundet Guld paa Lassens Arealer, og han anlagde Byen Benton for at kalde Nybyggere til, men Guldfundene var for ringe, og Kolonisterne rejste til andre Egne. Ranchen ejes i vore Dage af Stanford University og er en af Verdens største Vinfarme. Peter Lassen maatte opgive sin Ranch og foretog derefter flere Rejser i det nordlige California, hvorunder han bl. a. 1851 fandt den første Passage gennem Sierra Nevada. 1854 bosatte han sig helt oppe under den canadiske Grænse, ved Honey Lake, hvor han blev Grundlægger af Byen Susanville, og her slog mange hvide Kolonister sig ned i de følgende Aar. Lassen var i Sandhed en virkelig Pioner, en Mand med Mod og Udholdenhed, Initiativ og Virkelyst, Fantasi og Organisationsevne; han regnes for den egentlige Kolonisator af Nord-California. Gennem Aarene havde han stadig Forbindelse med Indianerne, mest i Venskab, men undertiden ogsaa i Strid. Paa U. S. A.'s Regerings Vegne sluttede han 1858 Fredstraktat med en Indianerstamme. Paa en Ekspedition til Nevada efter Sølvejer i 1859 blev han skudt af en Indianer. Hans Lig blev under store Æresbevisninger ført til hans

Vulkanen „Mount Lassen“ under et Udbrud

Ranch i Honey Lake, hvor nu en Granitsøjle staar over hans Grav ved Foden af en Kæmpe-Sequoia som Vidne om den Anseelse, han nød blandt sine Medborgere. En endnu større Ære viste Staten California hans Minde ved at opkalde et County og flere forskellige Lokalteter tilligemed et af de højeste Bjerge i California, den 3813 m høje Vulkan „Mount Lassen“, efter ham, *„in honor of Peter Lassen, one of California's oldest and most respected pioneers, and the one who made the first permanent and continuous settlement within the borders.“*

Et Areal paa over 400 Kvadratkilometer omkring Bjerget er udlagt som national Park: „Lassen Volcanic National Park“.

Den første Dansker i California var iøvrigt *Mathias Fellom* (f. 1800 i Helsingør), en Hattemagersvend, der var gaaet til Søs og i 1822 rømte fra en Hvalfangerbaad, da den anløb en By i California. Han kom her i Forbindelse med en anden tidligere Sømand, Gilroy, der nu var Californias største Landbesidder. Fellom vilde gøre ham Kunsten efter, og det lykkedes. Han blev stor Jordejer og en af Statens førende Mænd, „Alcalde“, d. v. s. øverste Embedsmand i Byen San Juan Bautista.

Mount Lassen

En ung dansk Søkaptajn *William Leidersdorff*, der kom fra Vestindien, blev en af de mest fremtrædende Borgere i Yerba Buena. 1845 blev han udnævnt til De forenede Staters Vicekonsul i San Francisco, og paa Grund af, at California nogle Aar senere gik op i Unionen, blev han den eneste Mand, der var Indehaver af dette Embede. Det var i Leidersdorff's Hjem, at den navnkundige General Fremont boede,

Emigranttog ankommer til California

da han gæstede California. Leidersdorff ejede det første Hotel i San Francisco og var Indehaver af mange store Forretningsforetagender, men døde i en Alder af kun 38 Aar.

En anden dansk Pioner paa Lassens Tid var *Charles William Wulff Borup*. Efter sin Ankomst til New York i 1827 kom han i Forbindelse med Astors Pelsfirma og blev dets Agent i Distriktet omkring Superior Søen med Bopæl i La Pointe, Wisconsin. 1848 tog han — som den første Dansker — til Minnesota, hvor han i 1853 i St. Paul oprettede en Bankforretning, den første i Minnesota. I en Aarrække var han en af Byens betydeligste Forretningsmænd, højt anset for sin Dygtighed og Retskaffenhed. En Stationsby i Red River Dalen i Minnesota bærer efter ham Navnet Borup.

I disse Aar begyndte andre danske Pionerer under Farer og Eventyr at trænge frem mod Vest over de store Prærier.

Den første Dansker i Iowa, *Niels Christian Boye* fra Lolland, kom til Iowa i 1837 og døde i Iowa City 1849. — 1838 kom Alsingeren *Christopher Johnson* som den

Peter Lassens Grav i Honey Lake under et af Californias højeste Træer

første Dansker til Chicago, Illinois, hvor han i flere Aar var Styrmand paa Michigan Søen; senere blev han Farmer og tilsidst Grundejer i Chicago, hvor han døde 1895.

1843 kom en dansk Præst, Ærøboen *Claus Laurits Clausen*, en af den danske Udvandrings mest interessante Skikkelser, til Wisconsin; skønt hans Virksomhed hovedsagelig faldt blandt norske Nybyggere, fik han dog stor Betydning for den danske Udvandring til Wisconsin. Clausen kom som ganske ung i Forbindelse med Lægprædikanten Peder Larsen Skræppenborg, blev religiøst grebet og rejste til Norge, hvor han begyndte at uddanne sig til Missionær. Forholdene medførte, at han i Stedet for som planlagt at gaa til Zululandet som Missionær fulgte et Kald fra udvandrede Nordmænd i Kolonien Muskego om at komme over og blive Lærer og Præst. Han tog derover i 1843 og kom baade indenfor norske og danske Menig-

heder i Amerika til at udføre en betydningsfuld Gerning, ikke mindst ved at medvirke ved Oprettelsen af nye Kolonier og hjælpe Emigranterne til Rette. 1856 valgtes Clausen til Medlem af Iowas lovgivende Forsamling. Paa en Rejse til Danmark 1867 gav han Stødet til, at de første danske Præster sendtes fra Danmark til Nybyggerkolonierne i Amerika. Han døde i 1892.

I Wisconsin grundlagde *Christian Ludvig Christensen* fra Lolland med Hustru og Børn i 1846 den første danske Nybygd i Waushara County — *det første egentlige danske Nybyggersamfund i De Forenede Stater.*

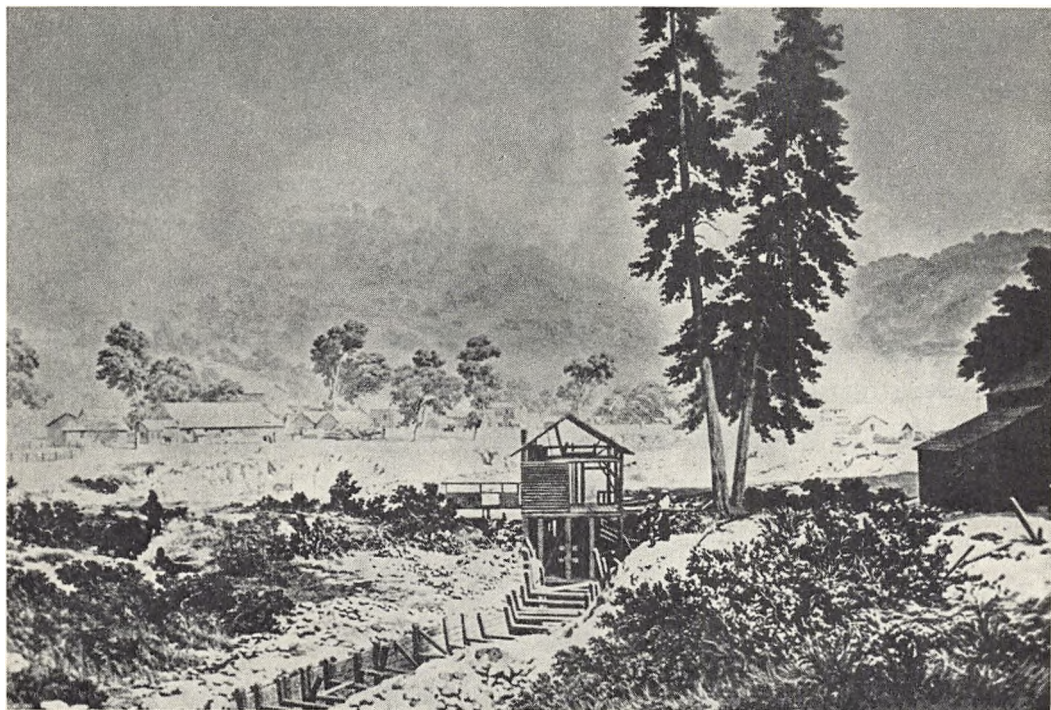
1847 ankom *Hans Chr. Hansen* til Saltsødalen som den første af de mange Tusinder af Danske, som i de følgende Aartier nedsatte sig i Mormonstaten.

GULDGRAVERE I CALIFORNIA

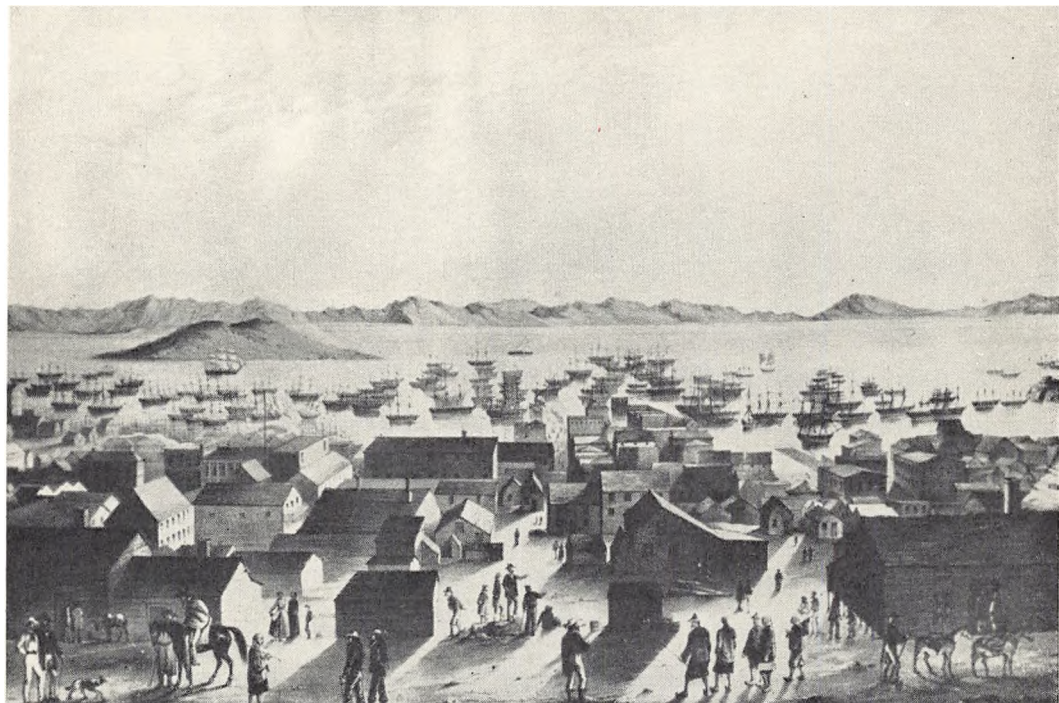
Grundlæggeren af Helsingør Skibsværft tjente sit første Guld i California

Det gik som en Løbeild over hele den civiliserede Verden, at der i 1847 var fundet Guld i Sacramentodalen i California, og store Skarer ogsaa fra Danmark strømmede ud i Ørkenen, hvor vel nok en Del fandt Guld, men mange ogsaa en tidlig Grav, medens andre satte Helbred og Førlighed til.

Blandt de første danske Guldgravere var en Del Sømænd — Folk, der ikke var bange for at vove sig ud i Eventyr og Farer. To danske Sømænd, *Peter Justesen* fra København og *Niels Henriksen* fra Bornholm, var som ganske unge kommet til Amerika og havde sejlet med amerikanske Skibe fra New York til Boston. De havde sammensparet 400 Dollars, da de i Boston blev enige om at gaa med i et

Sutters Mill nær Coloma, California, hvor James Wilson Marshall opdagede det første Guld den 24. Januar 1848

San Francisco i 1850, da de første Guldgravere kom dertil

Aktieselskab, der vilde købe et Skib og med dette gaa fra Boston til California for at grave Guld. Den 12. November 1849 forlod Skibet Boston med 50 Passagerer og naaede efter en temmelig langsommelig Sejlads paa 144 Dage San Francisco i god Behold. Her blev Skibet solgt, og de to danske Sømænd opsøgte deres Landsmand, *Petersen* fra Helsingør. Han var i sin Tid kommet med Skibet „*Johannes Hage*“ fra København og drev nu Købmandshandel. Hos ham købte de Proviant for to Maaneder, og saa gik Rejsen til Stockton og derfra videre op i Minerne for at søge Lykken. Fra Stockton til Minerne førtes Guldgravernes Ejendele med Oksevogne for en Pris af 7 Cents pr. Pund. Guldgraverne maatte selv gøre Rejsen til Fods, og alle var de velforsynede med Rifler, Revolvere, Knive etc. — Efter 4 Dages Rejse, hvorunder de om Natten maatte sove paa den bare Jord, naaede de to Sømænd den 1. Juni 1850 til Senora, deres Bestemmelsessted. Her opslog de paa Siden af et stejlt Bjerg deres Telt, som de havde syet paa Vejen. Senora var dengang en Bræddeby med henved 200 Indbyggere, mest Handlende, Haandværkere og Spillere. De berymtede Spillehuse florerede stærkt i California dengang. Hver eneste nok saa lille

I „Covered Waggon“s krydsede Guldøgere og andre Emigranter det amerikanske Fastland i 1850'erne.
Her ses en Karavane i Rocky Mountains

Mineby havde flere af dem, hvor Tusinder af Dollars skiftede Ejer i Løbet af kort Tid.

Arbejdet begyndte tidligt i Minerne. Klokkeren 5 om Morgenen den 2. Juni tog de to Danske fat med at grave og vaske Guld. Den første Dag fik de Guldstøv til en Værdi af halvanden Dollar. De kunde tjene en ganske god Dagløn — gennemgaaende 7—8 Dollars — men alle Fornødenheder var dyre. Arbejdsdagen varede fra 5 Morgen til 8 Aften med en Times Hvil om Middagen i den hedeste Tid. Ofte maatte de staa i Vand fra Morgen til Aften under Solens brændende Straaler.

Ikke sjældent maatte der flyttes til et nyt Sted, naar Udbyttet paa det gamle blev for magert. Man maatte da nøje se sig for, hvilke Naboer man fik. — Det kunde til Tider knibe stærkt med at faa Vand til Udvaskningen. Mange maatte da ligge stille i 3—4 Maaneder eller leje Heste og Vogne og køre den opgravede Jord ned til nærmeste Flod til Udvaskning. Der var baade Tyve og Snigmordere i Minedistrikterne, og det var ikke ufarligt at blive regnet for en Mand, der havde Heldet med sig. De Tyve, der fangedes, blev der gjort kort Proces med: en Løkke om Halsen, Rebet

Da Guldgraverne strømmede til California, oprettedes der Forretninger som denne „General Store“ med alle mulige Varer

om Grenen paa det nærmeste Træ — fem Minutter til Bøn — og saa i Vejret. Navnlig den, som havde sit Telt og sin Arbejdsplads et Stykke fra de andre, var udsat for Snigmordere. Som Regel bar nemlig Guldgraveren alt det Guld, han havde udvundet, hos sig, saa den, der vilde stjæle hans Guld, maatte først uskadeliggøre ham.

En stor Plage var Sygdomme, især Diarrhoe. I Reglen kunde Folk kun en kort Tid udholde det haarde, opslidende Liv, og de to Danskere blev enige om at slutte, da de havde været der i to Aar. Inden Afrejsen syede de Læderpunge til Guldet, som de bar dels paa Brystet, dels om Livet. Fra San Francisco gik Rejsen over Nicaragua til New York — stadig med Fare for at miste, hvad man havde tjent — og derfra videre til Liverpool, hvor man maatte tage sig i Agt for løse Elementer, der var paa Jagt efter hjemvendte Guldgraver. De slap dog helskindet til London, hvor den store danske Købmand *Regnar Westenholz* vekslede deres Guld for dem — og endelig naaede de saa hjem til København. Peter Justesen nedskrev sine Erindringer om Oplevelserne under Rejserne til og fra California og Livet som Guldgraver.

Guldgravere i California 1849. De kaldtes „Forty niners“

Ogsaa om enkelte andre danske Guldgravere findes der Oplysninger. Bornholmeren *Hans Clemmensen*, der var Urmager af Profession, forsøgte sig uden Held som Guldgraver i California og blev i Stedet Symaskinefabrikant i New York; han vendte siden tilbage til Bornholm, hvor han blev Øens første Symaskinefabrikant.

Held og Uheld vekslede for de danske Guldgravere, men ingen af dem fik deres Drømme opfyldt — maaske med Undtagelse af Sjællænderen *Peder Pedersen*, der var kendt videnom som „*Rige Pedersen*“.

Guldgravertiden blev Udgangspunktet for en mærkelig Livsskæbne: *Mads Chri-*

Mads Chr. Holm

stian Holm, der senere blev Grundlægger af Helsingør Skibsværft. Han var født i Nykøbing paa Mors i 1827. Hans Moder, en fattig Tjenestepige, maatte, forladt af Kæresten, selv tjene til Føden til sig og sit Barn. Maren Væverpigens Søn havde en haard Barndom. En Dag, da han maatte ud at tigge, fordi der ikke var Brød i Huset, satte han sig paa en Trappesten og græd, men tog samtidig den Beslutning, at naar han blev stor, vilde han arbejde sig frem, saa han kunde klare sig selv. Han lærte Skibsbyggeriet, og i 1848 kom han som Svend i Arbejde paa Træskibsværftet i Helsingør. Da her en Dag laa en amerikansk Bark, som

manglede en Tømmermand, tog han Pladsen og sejlede med til Boston. Det var netop, da Guldfebren rasede. Med et Sejlskib tog han fra Boston Syd om Kap Horn til San Francisco. I Oakland, ligeoverfor — eller rettere — paa den Plads, hvor Byen ligger nu, anlagde han et Skibsværft, og her tjente han sit Guld. I 1858 vendte han hjem. Klædt som en Røver med en gammel Filthat ned over Ørene og en firløbet Revolver i Bæltet og med Penge og Anvisninger syet ind i et andet Bælte, som han bar indenfor Skjorten, drog han tværs igennem Amerika til Østkysten. Efter Hjemkomsten drev han en Tid Skibsværft i Aabenraa, i 1870 oprettede han Dampskibsselskabet „Norden“, og i 1881 stiftede han A/S Helsingør Skibsværft og Maskinbyggeri med en Aktiekapital paa 1.600.000 Kroner.

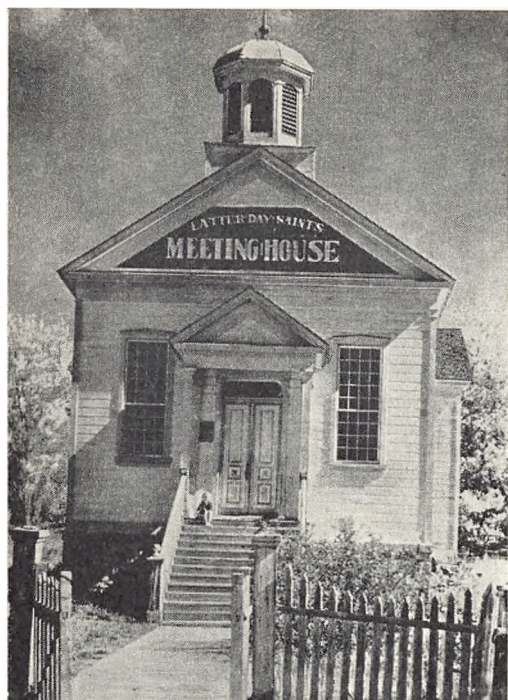
UDVANDRINGEN TAGER FART—MORMONERNE— RASMUS SØRENSEN DEN DRIVENDE KRAFT I DE STORE DANSKE UDVANDRINGER I 50'erne og 60'erne

Ved Midten af det 19. Aarhundrede kom den hvide Race i sin gamle Hjemstavn i Europa i vældig Bevægelse. — Masserne i Byerne blev grebet af revolutionær Uro og gik til Oprør. Medens Byalmuen i Frafald sagde Nej til Kristendommen og i Stedet valgte den nyhedenske Materialisme, byggede Bondealmuen videre paa de gamles Tro, omend i et nyt Lys. En rivende og blomstrende Udvikling, aandeligt og materielt, blev Frugten af Landalmuens Vækkelse i den gamle Verden. En medvirkende Aarsag til Udvandringen var, at de økonomiske Vilkaar ikke kunde følge med den stærke Befolkningstilvækst, og Trykket følte stærkest blandt Landarbejderne, som droges mod Amerika, det nye Land med dets uendelige Strækninger af jomfruelig Jord.

I Danmark blev det Lægprædikanterne, der gav Stødet baade til den religiøse og politiske Vækkelse og til Emigration i større Stil. Pietistiske Bønder og Sekterere, som f. Eks. Baptister, gav Jordbund for Agitation for Udvandring af hele Familier og Familiegrupper. At det skulde blive *Mormonismen*, der i første Omgang kom til at spille en Rolle i Emigranternes Saga, er en af de Kendsgerninger, der gør Historiens Gang uberegnelig og rig paa Overraskelser.

De allerførste Proselyter, Mormonerne vandt i Danmark, var Sømænd, som i amerikanske Havnebyer var kommet i Forbindelse med Udsendinge fra Mormon-samfundet i Utah. Der nævnes Brødrene *Hans Christian* og *Peter O. Hansen*, som i 1850 døbte de første danske Mormoner, otte Mænd og syv Kvinder, som tidligere havde tilhørt Baptistkirken.

Dr. *John Ahmanson* — oprindelig Baptist — var en af Mormonismens første Mænd i Danmark. Fra Amerika var der kommet fire Udsendinge, og de fik hurtigt navnlig mange Baptister til at gaa over til deres Lære. Ahmanson blev sat til at ud-

30.000 Danske er i Aarenes Løb udvandrede til
Mormonstaten Utah.
Her ses Mormonkirken i Glendale, Utah

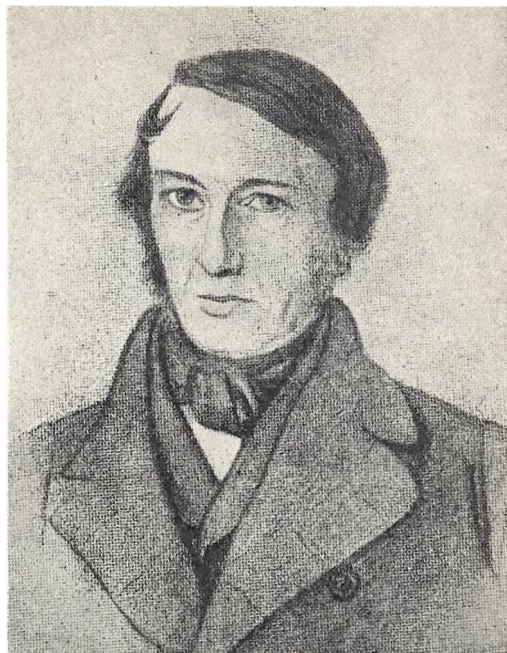
brede den nye Tro rundt om i Danmark, Bevægelsen voksede Dag for Dag, og tilsidst var det en hel Hær. Nu fik Dr. Ahmanson Ordre fra Amerika til at drage derover med en Flok af sine Tilhængere, og den 23. April 1856 gik han med en Skare paa et Par Hundrede om Bord paa Damperen „Rhoda“, der sejlede fra København til Liverpool. Først den 14. Juni, efter Ugers frygtelige Lidelser paa Oceanet, landede de i New York, og nu skulde de paabegynde Rejsen ud over Prærien til det forjættede Land. Mormon-toget, som Dr. Ahmanson havde ført over Havet, bevægede sig langsomt vestpaa. De første Tusinde Mile kørte de dog

med mere eller mindre primitive Tog, men ved Missouri-floden begyndte selve Prærierejsen, og den maatte foretages i Kærre forspændt med Okser. Havde Turen været drøj over Atlanten, blev denne Rejse i bagende Sol langt værre. Om Natten, naar de laa i Teltene, var der isnende Kulde; hvert Øjeblik blev de angrebet af Indianere eller Storme, og en Nat, da de overraskedes af en elektrisk Hvirvelvind, som væltede Teltene og rev Træerne op med Rode, troede de, det var Verdens Undergang. Da de omsider naaede Klippebjergene, skulde Kærreerne føres hen over de frosne Sneflader. Over Halvdelen af de til at begynde med saa begejstrede Mormoner omkom paa denne Tur.

Dr. Ahmanson, der var draget ud sammen med sin Hustru, afleverede nu sine Trosfæller til Mormonernes Ældste i Salt Lake City i Utah, Brigham Young. Det varede dog ikke længe, inden Doktoren sagde Farvel til Salt Lake City og Mormonismen, men mange andre danske Lægmand saavel som amerikanske Udsendinge prædikede Mormonernes Lære i Danmark, og i Tusindvis drog de omvendte, „Jesu Kirke af de sidste Dages Hellige“, som de nu kaldte sig, over Atlanten til den hel-

Caroline Christine Sørensen

Rasmus Sørensen

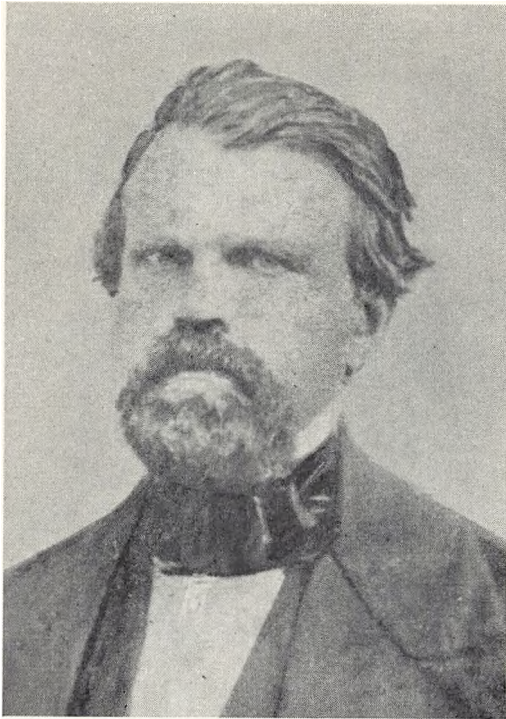
lige By, Salt Lake City, hvor de afleverede alt, hvad de ejede, og blev Medlemmer af det Samfund, der stadig ærede Brigham Young som en Gud.

I 1852 udvandrede de første danske Mormoner, og i 1860 havde Mormonstaten Utah over 2000 danskfødte Indbyggere. Ialt er der udvandret mindst 30.000 Danske, som alle bekendte sig til Mormonernes Lære, til Utah.

Trods det, at Mormonerne var saa talrige blandt de danske Emigranter i 50'erne og 60'erne, havde de dog liden eller slet ingen Indflydelse paa de danske Settlementer udenfor Utah. Den danskfødte *Andrew Jenson* skrev Mormonernes Historie.

Udvandringslysten stimuleredes paa forskellige Maader. Danske, som havde været i Amerika, skrev Bøger og Avisartikler, og religiøse Sektors Talsmænd rejste Landet rundt og holdt Foredrag. Paa denne Maade oparbejdedes efterhaanden en „Amerikafeber“ — Amerika kom for mange fattige Danske til at staa som det forjættede Land med uendelige Muligheder for Fortjeneste og en fri og uafhængig Tilværelse.

Den første, der i danske Blade gjorde sig til Talsmand for Emigration, var *L. J.*

L. J. Fribert

Fribert, der desuden blev Redaktør af et af de første dansk-amerikanske Blade.

Den Mand, der mere end nogen anden fik Betydning for Udvandringen fra Danmark til Amerika, var *Rasmus Sørensen* (1799—1865), en mærkeligt begavet Gaardmandssøn fra Jellinge, som blev grebet af Tidens Frihedsideer, og hvis bevægede Levnedsløb han selv har beskrevet i et Skrift „Mit Levnetsløb og dets Berørelse med Almueskolens Historie i indeværende Aarhundredes første Halvdel“. Han tog Lærereksamen og var en Tid Huslærer i Aarhus og paa Holsteinborg, men 1836 rejste han med sin Familie til København, hvor han med

Fanatisme gik op i et Arbejde for Fæstevæsenets Afskaffelse, Tiendens Afløsning, almindelig Værnepligt m. m. I 1842 begyndte han sammen med I. A. Hansen Udgivelsen af Bladet „Almuevennen“ og arbejdede for Dannelsen af et Aktieselskab til Udstykning af Herregaarde og Oprettelse af en Skole for voksne Bønderkarle. Han blev efterhaanden indviklet i Stridigheder med mange Autoriteter, og til sidst blev han træt af Livet i Danmark. En Søn, Martin Sørensen, var allerede i 1844 udvandret til Amerika, og hans Breve til Faderen om Livet og Tilstanden paa den anden Side Atlanten vakte hans Lyst til at drage over til det jomfruelige Land, hvor han øjnede Muligheder for at realisere sine Tanker og Planer. Det var hans Hensigt at rejse til Amerika, da Begivenhederne i 1848 rev ham med sig; han var en af Forkæmperne for politisk Frihed og talte sammen med Orla Lehmann, H. N. Clausen, Krieger og Goldschmidt ved det store Casinomøde.

Det saa ud til, at Rasmus Sørensen under de nye, friere Forhold skulde faa Held til at realisere sin Yndlingstanke: at oprette en Skole for voksne Bønderkarle. Frederik VII gav ham Penge til at begynde den første Højskole for i Uldum ved Vejle;

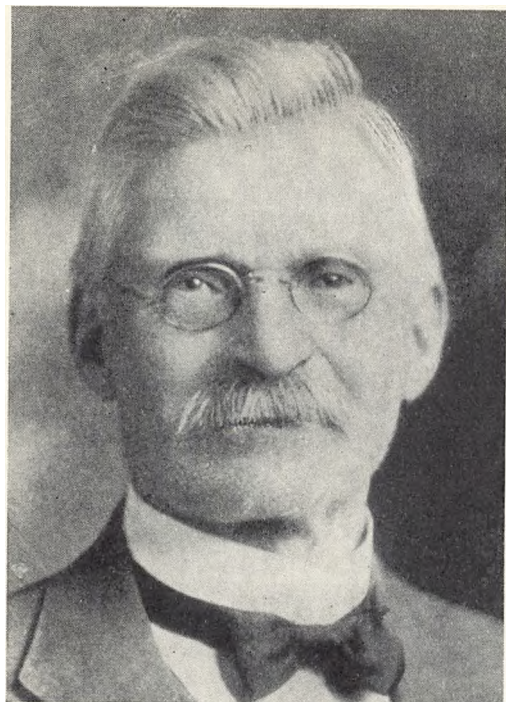

Den saakaldte „General-Store“, hvor Emigranterne kunde købe alle Fornødenheder

samme Aar blev han valgt til Folketingsmand; men da Skolen paa Grund af Krigen ikke kunde gaa, flyttede han med sin Familie tilbage til København. Han var med til at danne „Folkevennernes Selskab“, men da det heller ikke gik, bestemte han sig til at rejse til Amerika, og denne Gang blev det til Alvor.

Den 12. April 1852 forlod han med Hustru og fire Døtre København ombord paa Postbaaden „Slesvig“, som gik til Kiel. Herfra gik Rejsen videre med Jernbane til Hamborg, hvorfra de den 15. April sammen med nogle andre danske Emigranter afrejste med den tremastede Bark „Washington“, som den 10. Juni ankom til New York.

Alle Emigranterne fortsatte mod Vest. Rasmus Sørensen og hans Familie tog til Milwaukee og videre til Sønnens Hus i Ashipbun — 30 miles i nordvestlig Retning fra Milwaukee. Sønnen, Martin Sørensen, der var ordineret til Præst i den episkopale Kirke, havde her en Menighed paa ca. 60 Familier og en lille Trækirke. I denne Menighed blev Rasmus Sørensen nu, hvad Episkopalerne kalder „lay reader“, holdt Gudstjenester for ældre om Formiddagen og læste med de unge om Eftermiddagen.

Andrew Jensen,
Mormonernes Historieskriver

Rasmus Sørensens første Indtryk af Amerika var i alle Maader godt. Han skrev Breve derovrefra, og det var ikke Breve i almindelig Forstand, men hele Afhandlinger, bygget paa det omfattende Kendskab, han efterhaanden havde skaffet sig ved Rejser og Studier. Det blev til flere Bøger, bl. a. én, der formede sig som en varm anbefaling af Wisconsin. I 1861 foretog han en Rejse til Danmark, hvor han holdt Foredrag, skrev flere Smaa-bøger om Amerika, og da han rejste tilbage, fulgte 150 Mennesker med, hovedsagelig unge Husmænd og Arbejdere. Allerede Aaret efter var han hjemme igen og berejste denne Gang hele Dan-

mark og holdt Foredrag om Amerika. Han udsendte ogsaa et nyt Skrift: „Er det Klogskab eller Galskab af Folk i Danmark at udvandre til Amerika?“ Ikke mindst paa Højskolerne holdt han sine Foredrag, og da han denne Gang rejste tilbage, fulgte flere Hundrede med. 1864 var han igen i Danmark, hvor Døden det følgende Aar hindrede ham i at vende tilbage til Amerika, hvis Tiltrækning han ikke kunde blive træt af at udmale for sine Landsmænd.

PETER NIKOLAJSSEN

En patetisk Udvandrer-skæbne

En af de ejendommeligste Skæbner og stærkeste Viljer blandt 1850'ernes danske Pionerer er uden Tvivl *Peter Nikolajsen*, hvis Liv blev saa fyldt med Sorg og Glæde, at man ikke kan undlade at føle sit Sind bevæget ved at høre hans Livs-skæbne. Den gamle Nedskriver af Pionertidens Historie, P. S. Vig, har i det store Værk „Danske i Amerika“ givet nogle Oplysninger om Nikolajsen. Han fødtes i Gladsaxe den 5. Februar 1812 af meget fattige Almuesfolk. Som Dreng blev han Invalid; det ene Ben var siden Barndommen noget kortere end det andet. Hans Drøm om at blive Landmand maatte skrinlægges for stedse. I Stedet kom han i Skrædderlære, og omkring 1848 finder vi ham i Hovedstaden som Skræddermester. Han var imidlertid blevet gift og havde i Ægteskabet faaet syv Børn, hvoraf de fem døde tidligt. I disse Aar i København blev han stærkt grebet af Grundtvigs Forkyndelse, deltog ivrigt i Lægmandsmøder og kom i nær Forbindelse med den kendte Prædikant Jacob Chr. Lindberg. — Men Nikolajsens Hu stod ikke til Skrædderfaget; bestandig drømte han den gamle Barndomsdrøm om Jord og Hus om igen. I Danmark kunde det ikke lade sig gøre. Og ved at høre Rasmus Sørensen fattede han Mod til sammen med Kone og Børn at købe Billet til Amerika over Hamborg. Det skete den 28. August 1851.

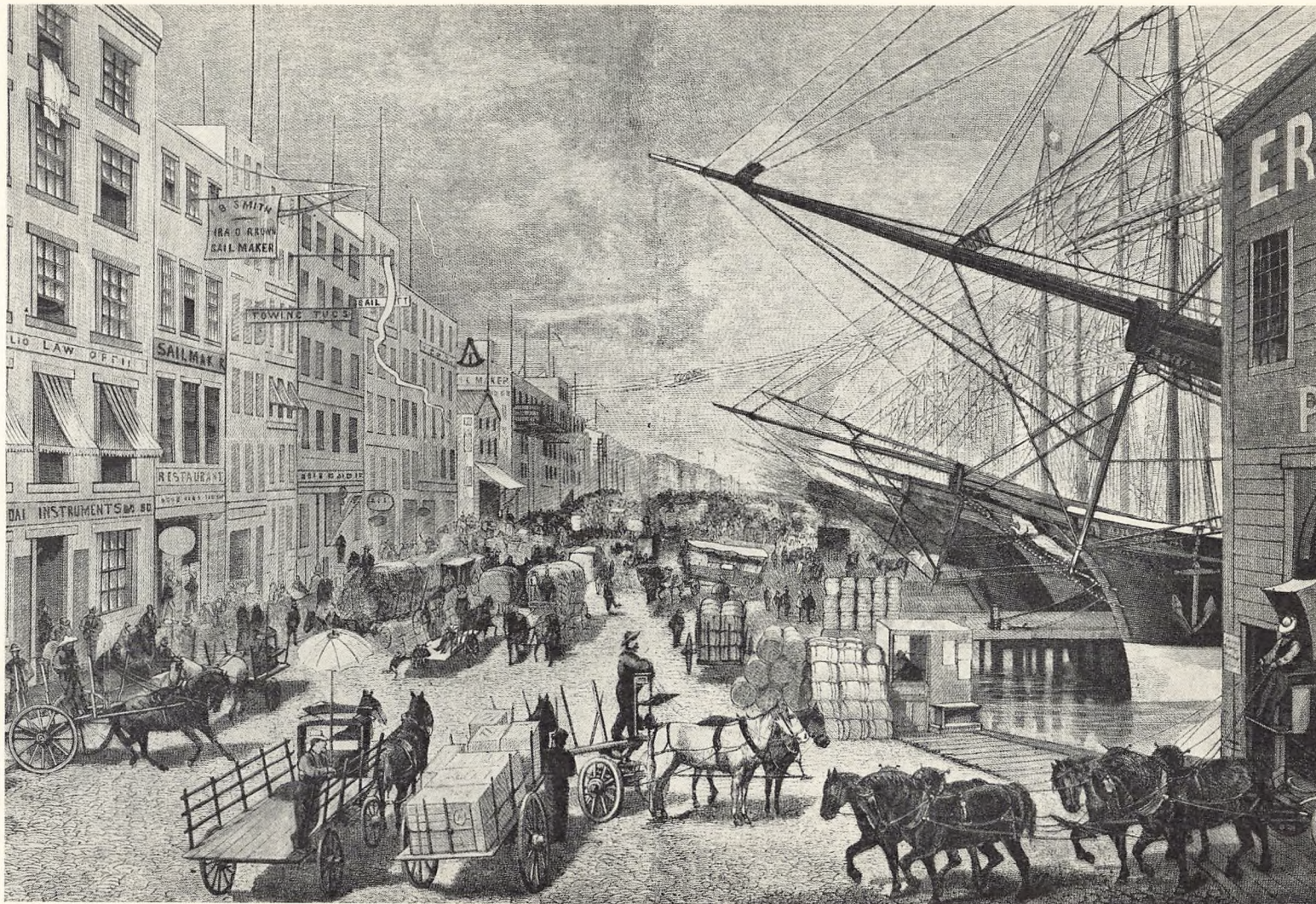
Ved Afskeden med det gamle Land var hans Sind paa een Gang vemodigt og bebrejdende stemt. Han skrev mange Aar senere herom: „Selve det forhadte Laugsvæsen, Korporationsvæsenet, Embedsstanden, Aristokratiskhed, Værnepligten, ja, hele det afskyelige Kastevæsen baade i By og paa Land har bidraget til Udvandring.“ — „Men,“ føjer han til, „en Skat har jeg modtaget i Fædrelandet, som al Amerikas Frihed, Rettighed og Guld ikke kan opveje, og det er den rene, uforfalskede kristne Tro og Haab — men ak, hvor faa paaskønner denne Skat. Guldet er Magneten, og den suger Livskraften, saa Sjælene bliver som en Benrad.“

Den 29. Oktober 1851 gik Familien i Land paa Kajen i New York. I et Brev skriver Nikolajsen herom: „Vi kendte ikke et Menneske, da vi kom til New York. Fra en Familie i Nyboder var os medgivet et Brev til en Sømand med fejl Adresse — men Styrmanden, som vi sejlede med paa Dampskibet fra København til Kiel, medgav os et Brev til sin Broder. Ved ham blev vi ført i Boardinghouse hos en Dansker Peter Bonnesen.“ Gennem denne fik Nikolajsen Arbejde i et Skrædderfirma. I New York Havn var Nikolajsen for øvrigt nær omkommet: Da han paa den første Dag i en lille Baad sejlede gennem Havneløbet, var Baaden, der var overfyldt med Emigranter, nær sunket.

Det lykkedes Nikolajsen at faa lejet sin Familie ind i et lille Hus i New York. Her holdt han om Søndagen Andagt og Prædiken for skandinaviske Emigranter og Søfolk. Selv gik han og Hustru ofte i St. James engelsk-lutherske Kirke paa Mulberry Street. Det kneb i Begyndelsen at forstaa Sproget. Men han prøvede da hjemme om Aftenen ved Andagten først at læse et Stykke af Det nye Testamente paa Engelsk, og bag efter lod han sin Hustru læse det samme Stykke paa Dansk.

Ved Flid lykkedes det Nikolajsen at etablere sin egen Forretning, og han tjente gode Penge. Men Længslen efter Jord blev stadig stærkere og stærkere i ham. Han kunde heller ikke lide, at det i New York var saa vanskeligt paa een Gang at tjene Penge og være ærlig.

Den 6. Juli 1854 finder vi ham og Familien paa Vej mod Iowa for at købe Land i Benton County nær den senere By Luzern. Rejsen gik til Chicago, derefter med Bane til Rock Island, hvorfra de med Baad tog over Mississippi til Davenport i Iowa. — I Davenport efterlod han sin Kone og lille Datter, medens han selv og den 13-aarige Claudie begav sig til Fods den 100 miles lange Vej fra Davenport til Benton County, hvor en fjern Bekendt ved Navn Lundberg boede. Over denne milevide Prærie var der ingen Vej eller Sti, kun umaadeligt højt Græs. Og gennem dette vadede de to enlige Mennesker afsted. De var nær ved at tørste ihjel. Solen brændte ned fra en skyfri Himmel, intet Vand fandtes paa Steppen, og de havde intet med selv. Særlig Barnet døjede meget, og Nøden blev meget stor. Da den var paa det højeste, bad Fader og Barn til Gud, som ogsaa hørte deres Bøn, thi nu fandt de en halv Vandmelon, som nogle Folk havde kastet fra sig. Imidlertid lakkede

South Street i New York 1878, hvor Datidens Udvandreskibe lagde til

det mod Aften, og ingen Nybyggerhytte var at se, men de turde ikke lægge sig til at sove af Frygt for Slangar. Det blev Torden, og snart trak et Uvejr op, og et Regnskyl fulgte saa voldsomt, at de aldrig havde oplevet noget lignende. Kort efter Tordenvejret saa de Lys i det fjerne og fandt en Hytte, hvor de gæstfrit fik Lov at sove. Dagen efter naaede de til Lundberg, af hvem de købte 40 acres Land.

Herude paa Prærien byggede Nikolajsen et lille Skur med Kælder. I denne sidste, en Jordhule, boede Familien den første Tid. Familiens Seng var slaaet sammen af grønne Træstumper. Den nærmeste By, hvor der fandtes Butikker, laa 47 miles fra Stedet. Just som Hytten var ifærd med at blive færdig, endnu inden hans Kone, der midlertidig boede i Davenport, var ankommet, var den ældste af Døtrene, Claudia, der havde fulgt ham paa den første Rejse over Prærien, død af Kopper. Af hans syv Børn var nu kun Datteren Lundine tilbage.

Men Nikolajsen tog fat ude paa Steppen. Den første Acre Land gravede han med Spade. Ofte havde han ingen Penge, og for at slaa sig igennem tog han i flere Uger midlertidig Plads i den nærmeste By. Men det gik fremad. Ny Jord opdyrkedes, og et net lille Hus med klinede Vægge byggede han, saa Familien kunde flytte fra Kælderen og „op“ i en virkelig Beboelse. Hans Liv som Landmand, Murer, Tømrer, Skrædder var et Liv i utroligt Slid. Men paa faa Aar havde han opdyrket 40 acres, købte siden 20 til, senere yderligere 40 acres og endelig 10, saa han nu ejede en vel-dreven Farm paa 110 acres Land.

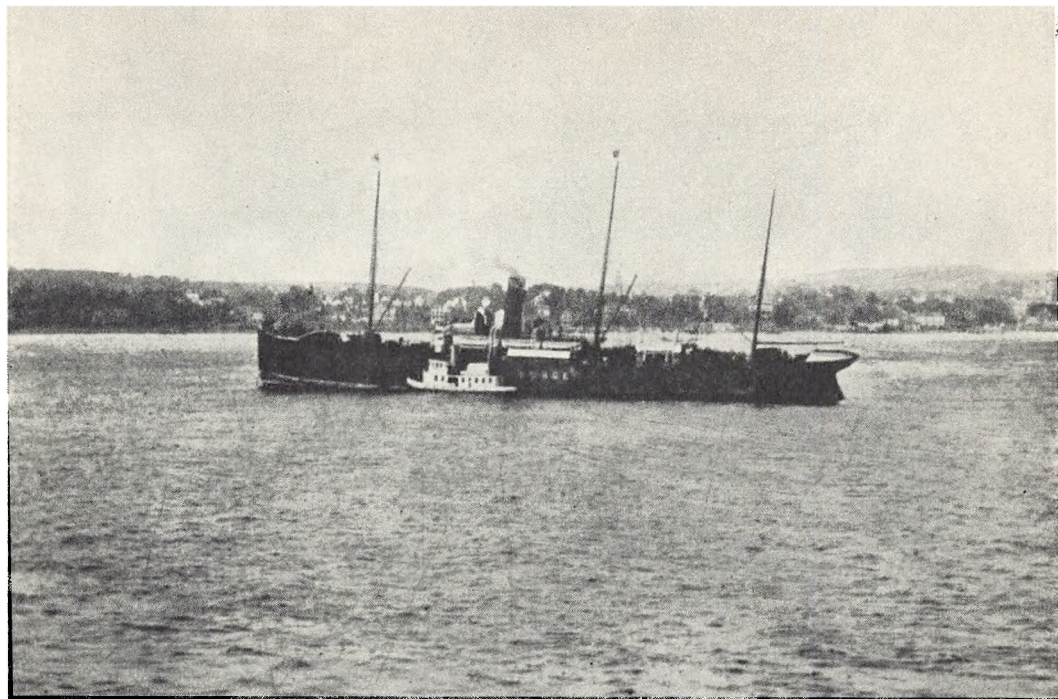
Og saa skete der det, at der midt i denne travle Mands Liv blev kaldt paa ham fra kirkelig Side. En engelsk lutheransk Præst, der besøgte Nikolajsen, blev klar over hans sjældne og rige Evner ogsaa som Prædikant. Paa et luthersk Konvent i Lyons i 1857, hvor Præsterne eksaminerede Nikolajsen, gav man ham officiel Tilladelse til at forkynde Ordet og forvalte Sakramenterne. Til Fods, for en Betaling af 3 Dollars om Aaret, vandrede Nikolajsen nu rundt i sit Sogn, der havde en Udstrækning af 15 miles.

I 1891 mistede Nikolajsen sin Hustru, der i de sidste 7 Aar var blind og delvis lam. Datteren blev gift med en Dansk-Amerikaner, Rasmus Olsen, der var født paa Møn, i Frenderup 1841.

Om Peter Nikolajsens sidste Dage beretter P. S. Vig: „Dagen før han døde, sad

Ved et Udvandrerskibs Afgang fra Havnegade i København i 80'erne. — Tegnet af L. Tuxen

Gammelt Billede af „Norge“, som forliste

han i Sengen, glemte ligesom alt omkring sig, prædikede — uden at mærke sin Datter, som kom og stod hos ham. „Og saa korsfæstede de Herlighedens Herre, forhærdede deres Hjerter“ — gentog han flere Gange, foldede saa sine Hænder, bekendte Troen og bad Fadervor, men vaagnede først, da en Mand gik forbi Vinduet. „Jeg var borte og talte med Gud,“ sagde han til sin Datter. De vaagede hos ham den sidste Nat. Henimod Morgenstunden var han kold. „Læs Guds Ord for mig. Send Bud efter Børnene. Hvor er Adiel?“, sagde han. Adiel var hans Datters næstældste Søn. Da Drengen kom, lagde den gamle Bedstefader Armen om hans Hals. „Tak for den Tid, du har hjulpet mig, du er en god Dreng,“ sagde han. Hans Datter læste nu for ham af Skriften. „Hvor Djævelen dog kan friste lige til det sidste,“ sagde han til hende. „Hvad er det, Fader, er det Troen, det kniber med?“, spurgte Datteren. „Nej, jeg bør dø paa Troen, men Djævelen vil vise mig, at jeg er uværdig. Men Jesus er død for de uværdige. Læs nogle af Guds Forjættelser for mig.“ Han vilde have sagt mere, men kunde ikke — Døden var kommet. Hans Lig blev ført til Luzern, hvor Pastor Studt talte ved hans Kiste og forrettede ved Graven.“

Saaledes endte en af de Mænd, der fra Danmark drog ud for at skabe sig en Livsvej i det nye Land i Vesten. Det er Mænd af saadan Karakter og Livsindstilling og med en saa umaadelig Arbejdsindsats og Nøjsomhed, der har gjort Amerika stort og mægtigt og givet dets Historie en karakterfuld Rejsning.

Nikolajsen kan staa som et godt Eksempel paa „den ukendte Emigrant“, den jævne danske Landmand eller Arbejder, der sled og slæbte for at skabe sig taalelige Kaar i det nye Land og som i nogle Tilfælde havde Held med sig, men i de fleste kun skaffede sig til Dagen og Vejen, men samtidig dermed udførte en Bedrift, idet de var med til at lægge Grunden til de Nybygder, der skød frem ud over det store Kontinent.

PRÆRIEN DRAGER —

UDVANDRINGERNE FRA SØNDERJYLLAND —

KOLONISATIONEN ORGANISERES

I Indvandringen fra Danmark begyndte at tage større Omfang i Begyndelsen af 1860'erne og steg derefter fra Aar til Aar. Det var de store Prærier, der til at begynde med lokkede Folk fra Danmark og de andre nordiske Lande.

Republikanerne favoriserede Indvandringen og fik 1862 gennemført den for Emigrationen saa betydningsfulde *homestead-Lov*, der gav Udlændinge, som havde taget det første Skridt til at blive amerikanske Borgere, Ret til 160 acres frit Regeeringsland.

Flere Stater satte et aktivt Arbejde ind paa at skaffe Indvandrere ved Udsendelse af Agenter til europæiske Lande og Propagandaskrifter paa fremmede Sprog, som gav Oplysninger om, hvad der blev tilbudt Indvandrerne. Ogsaa religiøse Samfund i Amerika (Mormoner, Baptister, Metodister og Adventister) opmuntrede — som foran nævnt — til Indvandring, om ikke direkte saa dog indirekte ved at udsende og underholde Missionærer i Danmark. Udvandningsagenter var til Stadighed paa Rejse rundt i Landet, og naar de kom til en Landsby, samledes Bønderne fra hele Omegnen og lyttede til deres Foredrag. Naar Udvandrerne var kommet over, følte de sig tæt knyttet til den Jord, de dyrkede. Før Skødet udstedtes, maatte Emigranten udtage sine „første Papirer“, det vil sige, han maatte med Navns Underskrift afgive en Erklæring om, at han frasagde sig alle Konger og Monarker og ganske specielt for Danskernes Vedkommende Hans Majestæt Kong Christian IX, og at han vilde bestræbe sig for at blive en god Borger i den nye Republik. For mange af de indvandrede danske Bønder fik denne Erklæring stor Betydning. Nu havde de brudt alle Broer af, men nu var de ogsaa frie amerikanske Borgere, de havde forskrevet sig til det nye, til Fremskridtets Land.

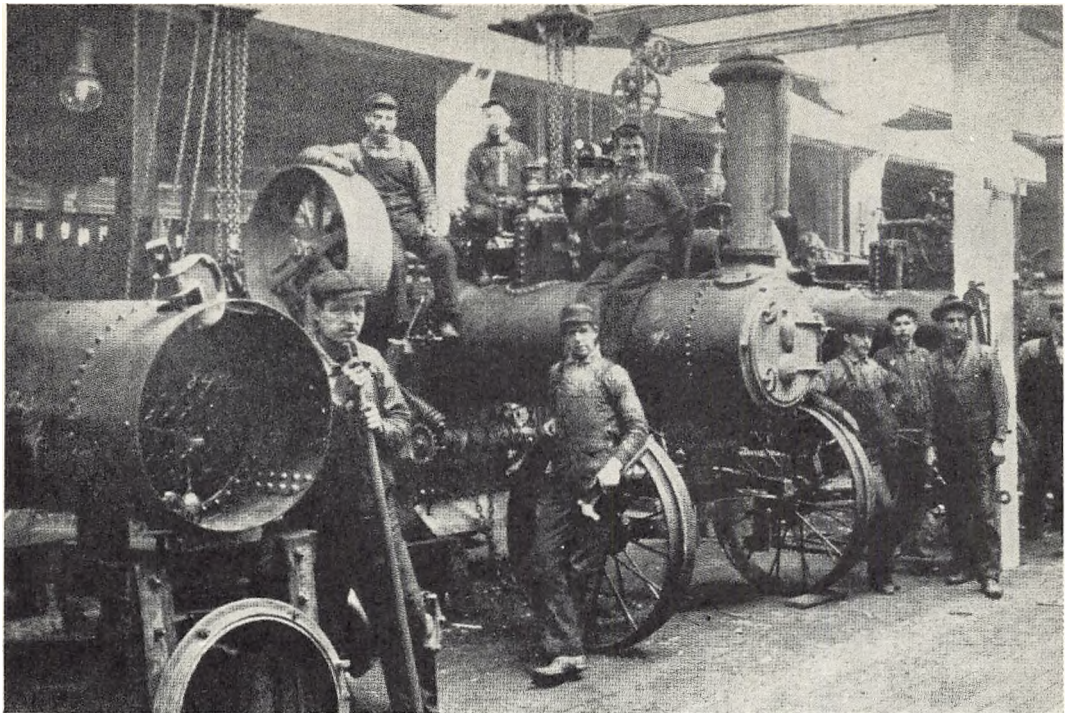
En af Aarsagerne til Udvandringen fra Danmark var de skiftende politiske Forhold i *Sønderjylland*. En Del tyske Slesvigere og Holstenere var allerede i 40'erne

Et Udvandrerkskibs Afgang fra Larsens Plads

udvandret til Amerika, og denne Udvandring tog til efter Trearskrigen 1848—50. Efter Krigen 1864 begyndte en Udvandring af danske Sønderjyder, som fortsattes i de følgende Aartier. De sluttede sig til andre danske Emigranter og slog sig især ned i California. Fra 1867 til 1871 udvandrede 3905 Slesvigere til De Forenede Stater, deraf 1708 fra de nordslesvigske Distrikter. I 1870'erne og 80'erne var denne Indvandring endnu større — som Følge af, at Udslettelsen af Pragfredens Paragraf 5 levnedes lidet Haab om Nordslesvigs Genforening med Danmark — medens den i de følgende Aar formindskedes. For disse Tidsrum foreligger ingen detaillerede Oplysninger. Den tyske Statistik oplyser, at der i Tidsrummet 1871—1900 ialt udvandrede 126.460 Personer fra baade Slesvig og Holsten til oversøiske Lande; den langt overvejende Del gik til De Forenede Stater. Man regner med, at ca. 50.000 af disse var danske Sønderjyder, men de nøjagtige Tal kendes ikke.

De danske Emigranter kom fra alle Egne af Danmark, men det er dog karakteristisk, at mange af de mindre Øer, f. Eks. Als, Langeland, Ærø, Møn og Bornholm, har afgivet et forholdsvist stort Tilskud til Udvandringen.

Danske Arbejdere paa Lokomotivfabrikken „Case Company“ i Racine, Wisconsin, omkring 1900.
I mange Aar antog Fabrikken kun danske Arbejdere

Emigranterne tilhørte alle Samfundsklasser. De fleste var Arbejdere (navnlig Landarbejdere), Haandværkere og Husmænd, men der var ogsaa adskillige Gaardmænd, Mejerister, Lærere, Præster, Læger, Jurister og Kunstnere. Blandt de danske Emigranter var der forholdsvis faa af Kategorien „undesired immigrants“.

Den almindelige danske Emigrant raadete som Regel kun over forholdsvis beskedne Pengemidler, men saa meget mere Arbejdslyst og Arbejdsevne, og da Emigranterne som Regel drog afsted om Foraaret, havde de let ved at faa Arbejde; de var blandt de mest velkomne Indvandrere paa Grund af deres Interesse og Anlæg for Dyrkning af Jorden. Tillige viste de sig i Besiddelse af den Modstandskraft og Udholdenhed, som Pionerlivet krævede. Som Præriens andre Pioner indrettede de sig til at begynde med i primitive Jordhytter, som senere ombyttedes med Blokhuse eller mere komfortable Beboelseshuse.

Kirkesamfunds og Enkeltmænds Indsats i Kolonisationen

De danske Emigranter spredtes over hele det vældige nordamerikanske Kontinent som Avner for Vinden, og allerede i 1870 var der danskfødte Indbyggere i alle Unionens Stater og Territorier. For de fleste blev Rejsens Maal Midtstaterne — først og fremmest Wisconsin, men iøvrigt alle Staterne omkring de store Søer og Prærielandet.

Det første danske Settlement i Midtstaterne oprettedes i 1845 i *Waushara County*, Wisconsin, og i Løbet af den næste Snes Aar grundlagdes flere danske Nybygder i Wisconsin Skove. Et af de mest vellykkede Nybyggerforetagender her lededes af „New Denmark“s „Konge“, *Niels H. Godtfredsen*, en af disse vejrbidte, haarde Pionertyper, der trodsede al Modgang og vandt Sejr tilsidst. De danske Nybygder i Wisconsin blev Udgangspunktet for Kolonisationer i *Michigan* og *Illinois*, og herfra gik Udvandringen videre udover Prærien — til Territorierne mod Vest: *Iowa*, *Nebraska* og *North* og *South Dakota*. Wisconsin-Danskerne var blandt Grundlæggerne af de største danske Settlementer i U. S. A.: *Clarks Grove* i *Minnesota*, *Viborg* i *South Dakota*, *Elk Horn*, *Shelby* og *Audubon* i *Iowa* og *Dannebrog* i *Nebraska*.

Flere af disse Vandringer, som foretoges pr. Oksevogn, lededes af Baptistpræster, som ofte var i Besiddelse af megen praktisk Dygtighed. — Kolonien *Viborg* grund-

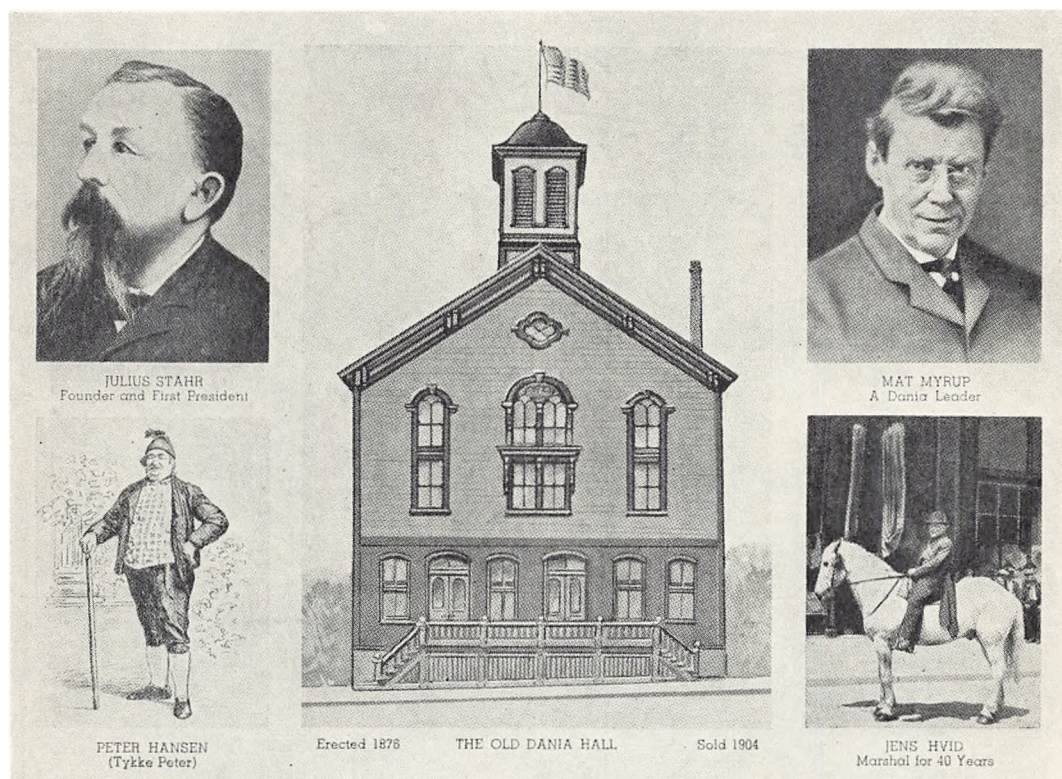

Louis Pio mellem sine Kolonister i „White City“

lagdes saaledes af danske Baptister under Ledelse af Prædikanten *Lars Jørgensen Hauge*, som senere i et halvt Aarhundrede virkede blandt Indianerne.

Fuldførelsen af Union Pacific Banen i 1869 gav Stødet til en større Indvandring til *Nebraska*, og mange Danske grundlagde Settlementer i Statens østlige Countier. Begyndelsen gjordes, da en Del danske Nybyggere i Wisconsin i 1870 organiserede „Land and Homestead Co.“ med *Lars Hannibal* som Præsident; næste Aar udsendte Kompagniet ham og 4 andre for at udsøge et Sted til en dansk Koloni langs den nye Bane. Nord for Loupfloden fandt de rig Jord uden Sten, og der satte de 5 Mænd sig paa den nøgne Jord og drømte sig et lille Danmark. De gav Stedet Flagets Navn „Dannebrog“ (Citat fra Henrik Cavlings Bog: „Fra Amerika“). Alle rede to Aar efter var der 200 danske Familier i Settlementet.

I 1860'erne begyndte danske Settlementer i *Kansas*, og et af disse, Kolonien i *Jamestown*, blev i 1869 overfaldet af Indianere, og tre Danskere blev dræbt.

JULIUS STAHR
Founder and First President

MAT MYRUP
A Danish Leader

PETER HANSEN
(Tykke Peter)

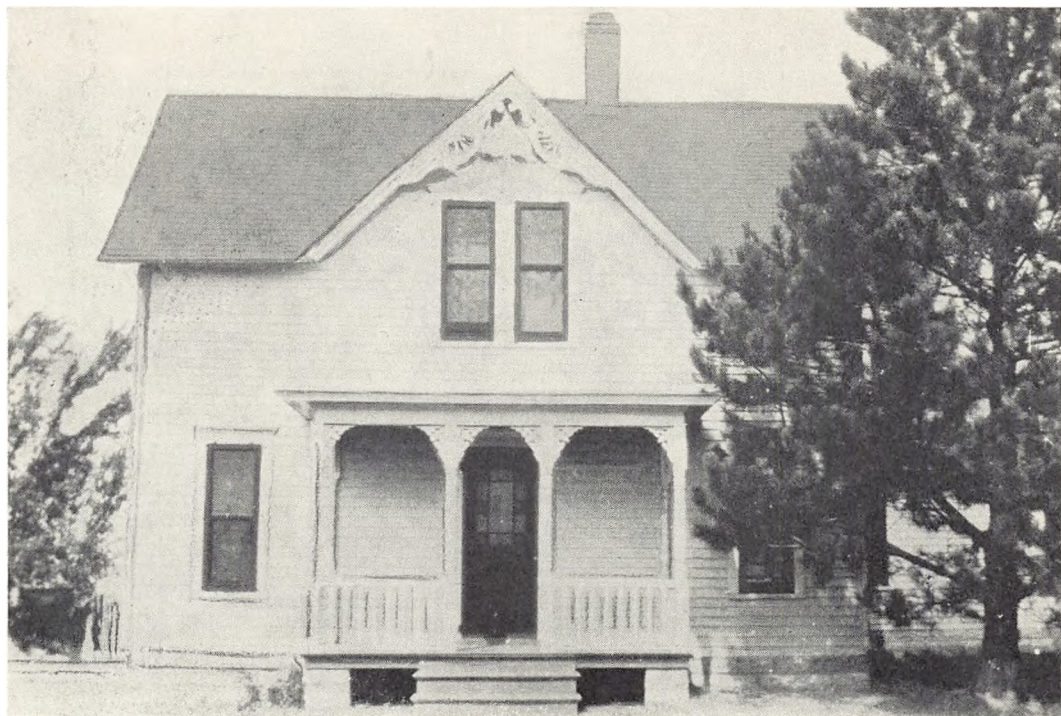
Erected 1876

THE OLD DANIA HALL

Sold 1904

JENS HVID
Marshal for 40 Years

Racine var Danskerbyen og den første Dania-Forening i U. S. A. oprettedes her 1867. Formand var Julius Stahr (øverst tv.), men Mat Myrup, Redaktøren af „Racine Times“, var Midtpunktet ved alle Fester og Højtideligheder. Nederst tv. Tykke Peter. Værten Peter Hansen fra Wisconsins berømte Traktørsted, og nederst th. Jens Hvid, en af de andre Danske i Racine

Stuehuset paa dansk Farm i Hampton, Nebraska

En Skildring af H. F. Andrews i hans „History of Audubon County“ kan tjene som Eksempel paa det gode Navn, danske Nybyggere skaffede sig i Amerika: „Paa Landet byggede de en Bræddehytte, ti Fod i Firkant, lige nok til at en Seng, et Bord og det nødvendige Husgeraad kunde faa Plads. Komfuret stillede op udenfor i en Tilbygning til Hytten. Saa købte de et Spand billige Heste, Vogn og Plov, en Ko, en gammel So og nogle Høns, og saa begyndte de at farme. Undertiden plantede de Majs i Grønsværen det første Aar og behandlede Jorden til næste Aars Avling. Ved Flid og Udholdenhed betalte de for deres Hjem og udvidede deres Bedrift. Deres Ærlighed i Pengesager, sammenlignet med den almindelige Mand i Vesten, var beundringsværdig lige fra Begyndelsen. Der var faa Kæltringer iblandt dem. Naar man gav en Dansker Kredit, kunde man altid stole paa, at der blev betalt til Dags Dato, noget som ikke kunde siges om mange andre paa Egnen.“

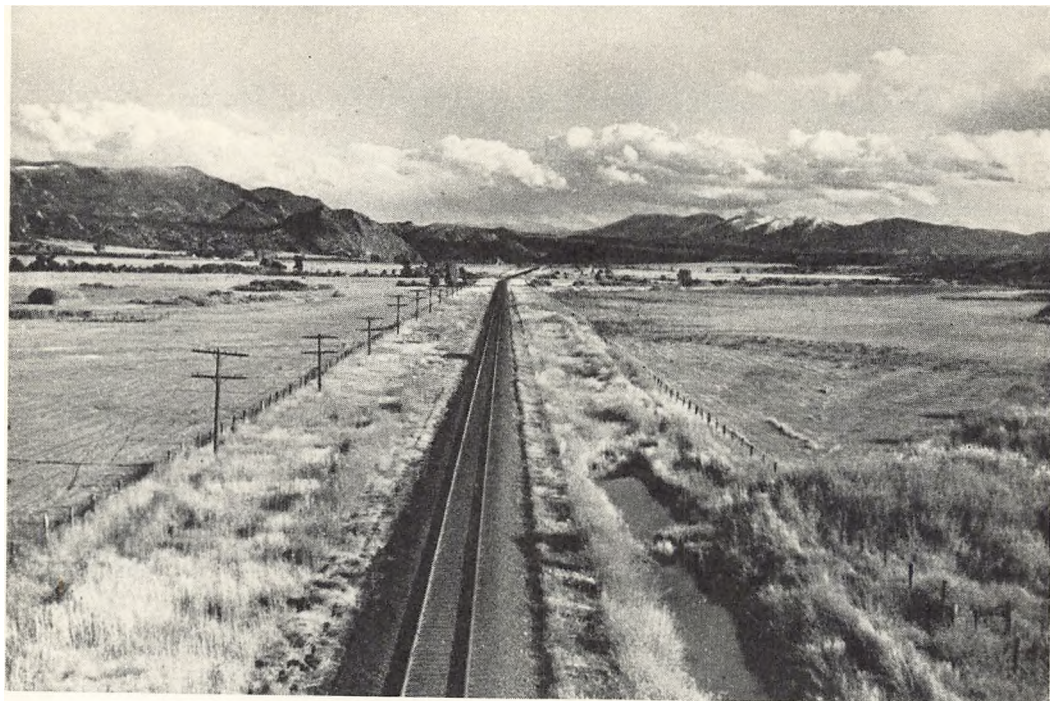
Denne Skildring viser, at Nybyggerne havde Penge nok til at købe Jord og begyndte at „farme“ straks. Dette var tit Tilfældet med dem, som flyttede ind fra de ældre Settlementer, men derimod ikke saa ofte med dem, som kom direkte fra Dan-

Dansk-amerikanske Farmere i Midtvesten har Besøg af en Agent, som foreslaar dem at anskaffe en Tractor til Aflosning af Hestene

mark. Disse maatte ofte først arbejde i Byerne eller paa Landet for at samle lidt Penge sammen og saa maaske endda begynde at farme som Forpagtere. Senere blev de Selvejere og købte ikke sjældent mere Jord, naar de havde betalt den første. Paa den Maade blev der mange ret store Farme.

I Begyndelsen var Settlementerne grundlagt uden ret megen Organisation, Bosættelsen lededes overvejende af Enkeltmænd („Konger“), som havde Evne til at skaffe sig Indflydelse i religiøs eller forretningsmæssig Henseende, og som ved Køb eller Leje af store Landstrækninger organiserede Kolonisationsarbejdet. En af de betydeligste Foregangsmænd fra denne Periode maa nævnes: Sønderjyden *Adolph Boysen* fra Tørning Mølle ved Haderslev, som 1872 rejste til Amerika, blev Koloniasator i stor Stil. Han var blandt dem, der kontrollerede de fleste og største Landstrækninger i Amerika, hele „County'er“ i Kansas, Tusinder af acres i Minnesota, Iowa, Texas og Arkansas. — I sidstnævnte Stat blev han Foregangsmand for Risavl; han satte alt, hvad han ejede, ind paa denne Avl; en stor Trust greb ind og næsten ruinerede ham.

Jernbanelinien gaar fra Prærien ind i Colorados Bjerge

I 1880'erne indtraadte den danske Kolonisation i en ny Fase. „Kongetiden“ afløstes af „Kirketiden“, idet Initiativet til Oprettelse af danske Settlementer i de følgende Aartier i stor Udstrækning udgik fra dansk-amerikanske Kirkesamfund. *F. L. Grundtvig*, en Søn af N. F. S. Grundtvig, som i 17 Aar virkede i Clinton, Iowa, ledede Oprettelsen af en Koloni i Lincoln County, Minnesota. I Løbet af en halv Sned Aar var der her — ved Indvandring af Nybyggere fra omliggende Stater og fra Danmark — opstaaet en stor Koloni med dansk Kirke, Højskole, Børneskole og kooperativt Mejeri. 1887 stiftede Kirken en særlig Kolonisationsforening „Dansk Folkesamfund“, hvis første Koloni oprettedes i Texas og fik Navnet „Danevang“. De danske Nybyggere, som var vant til Kløver- og Majsdyrkning, viste sig her dygtige ogsaa til Bomuldsdyrkning. Den næste Koloni oprettedes i 1905 i Pine County i Minnesota, et Omraade med afbrændt Skov, hvor der efter faa Aars Forløb laa en Koloni med 700 Medlemmer. Danskerne kaldte deres Koloni for *Askov* efter den kendte Folkehøjskole i Danmark, og den er blevet en Mønsterkoloni, hvis Medlemmer har vist en overordentlig praktisk Dygtighed, bl. a. ved Organisering

af Andelsmejerier og Kartoffelsalgsforeninger. — I 1917 anlagdes den tredie Koloni *Dalum* i Alberta, Canada.

Andre Kolonier oprettedes i North Dakota (Daneville) og Montana (Dagmar). I Løbet af faa Aar opstod i disse Egne en halv Snes danske Kolonier. Ogsaa i Stillehavsstaterne Washington, Oregon og California oprettede Kirken Kolonier.

Den sidste og betydeligste danske Koloni herude oprettedes i 1911 i Santa Barbara County i California; den fik Navnet „Solvang“ og en Højskole, „Atterdag College“, blev en vigtig Faktor i Udviklingen af denne Koloni, som er en af de mest blomstrende i „Vesten“.

Blandt Byerne i „Midtvesten“ var det især *Chicago*, Illinois, og *Racine*, Wisconsin, der tiltrak danske Emigranter, og de var her, som ude omkring paa Prærien, usædvanlig velanskrevne. I Racine var det saadan, at en af de store Waggonfabriker i mange Aar kun antog danske Arbejdere.

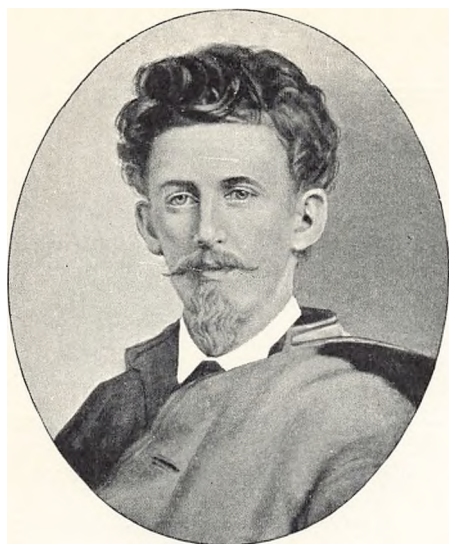
PIONERSKÆBNER OG PIONERTYPER

*Louis Pio — N. C. Frederiksen — Georg Carstensen — General Christensen —
„Tømmerkonger“ — To danske Matadorer i Sydstatene*

Stifteren af det danske Socialdemokrati, *Louis Pio*, som blev tvunget til at rejse til Amerika, førte en urolig Tilværelse i det nye, store Land. Straks efter sin Ankomst til Landet, lagde han Planer til Grundlæggelse af en dansk socialistisk Koloni ved Hays City i Kansas. 18 Mand under Ledelse af Pios Ven *A. Wm. Hansen* — senere kaldet „sorte Hansen“ — begyndte her i 1877 paa „Fremtidsstaten“. Der blev bygget et Bjælkehus med særskilte Afdelinger for gifte og ugifte. Kolonisterne købte Heste, Vogne, forskellige Redskaber, en Plov og en Ko og begyndte at dyrke Jorden. Mændene sled haardt i det, og Kvinderne skændtes. Efter 6 Ugers Forløb blev Foretagendet opgivet, og Ejendommen solgt. Hver af Kolonisterne fik 18 Dollars af Salgssummen og forlod Kansas.

Mere Held havde Pio med Grundlæggelsen af White City i Florida — en Koloni, som blomstrer den Dag i Dag.

Det var i 1877, at Pio sammen med *Geleff* forlod Danmark og rejste til Chicago — samtidig med at en anden ogsaa den Gang meget omtalt Mand, nemlig Professor *N. C. Frederiksen*, rejste fra Danmark med Chicago som foreløbigt Maal. Det var to af de ejendommeligste Skikkelser i det daværende København, to usædvanlige Begavelse, Frederiksen og Pio — og begge følte de sig slaaet ud hjemme. Frederiksen var jævnaldrende med Pio, en klog og skarp Hjerne, kun 25 Aar gammel Docent og to Aar efter Professor ved Københavns Universitet, Biskop Monrads Svigersøn, i Besiddelse af Formue og støttet fra mange Sider. Universitetsgerningen var ham langtfra nok, først blev han Folketingsmand, derefter tillige Forretningsmand, han var Medstifter af Landmandsbanken og Pioner for Sukkerroeindustrien i Danmark. Han var almindelig anset for at være en af Danmarks store Mænd i Fremtiden, da pludselig alt styrtede sammen for ham, idet han indlod sig i Spekulationer, saa han

Louis Pio

blev fuldstændig ruineret. Da han samtidig med Pio ankom til Chicago, var han blottet for Hjælpekilder, uden Venner og uden Støtte.

Han og Pio mødtes i Chicago, i Milwaukee Avenue 224, hos den danske Bog- og Tobakshandler *Frits Frandsen*, der oprindeligt havde været Tømrer, men nu var blevet Forretningsmand, solgte Salmebøger og Shagtabak, Dampskibsbilletter til Skibene til Danmark, udgav Ugebladet „Heimdal“ for Skandinaver i Amerika og havde en juridisk Skrivestue. Han var netop begyndt at slaa sig paa Ejendomshan-

del, og det gik ham saa godt, at han ikke havde noget imod at faa en Hjælper. Frederiksen som den tidligere Forretningsmand var hurtigst i Vendingen, han sluttede Kontrakt med Frandsen, der overdrog samtlige Tobaks-, Bog-, Blad- og Dampskibsbilletaktiver til Frederiksen, der til Gengæld transporterede sin Professorpension til Boghandleren.

Gennem et Jernbaneselskab fik han — og siden Pio — deres „Chance“. De fik begge lidt Arbejde paa Kontoret, for Selskabet havde Brug for Folk, der kunde skrive. Frederiksen fik lavet det Arrangement, at han, hvis han skaffede en Udbetaling paa et Par Tusind Dollars, kunde blive Jordbesidder. Pengene fik han ved Hjælp af den danske Konsul Boisen, og han startede et kæmpemæssigt Firma, der solgte Jord over hele Amerika. Mange Hundrede Agenter var beskæftiget her, en Tid ogsaa Pio. Firmaet, der hed Frederiksen, Hansen & Drummond, havde Lokaler i North Clark Street i Chicago i et af Byens dyreste Forretningskvarterer; paa Væggen hang vældige Kort, forestillende Landstrækninger, man i Øjeblikket havde til Salg, Cirkulærer udsendtes i Tusindvis etc.

Paa Kontoret benyttede man de sidste nye Opfindelser, saaledes var Frederiksens Forretning den første i Amerika, der brugte Skrivemaskine. I Løbet af et Par Aar solgtes herfra 100.000 acres til over 8000 Købere. Men for Frederiksen gik det galt, hele hans mægtige Firma revnede i 1889 med et Knald, og han stod paany paa bar

Bund. Senere førte han en omflakkende Tilværelse i Europa og døde i København 1905.

Pio havde ikke opgivet Tanken om en kooperativ dansk Koloni, og han havde besøgt forskellige Steder, men var tilsidst kommet til det Resultat, at Florida med det varme Klima var det ideale Sted. Pio mødtes med Lederne af Jernbaneselskabet „The Florida East Coast Railway Co.“, og man blev enige om, at han skulde forestaa Selskabets Stand paa Verdensudstillingen i Chicago og der gøre indledende Skridt til at faa skabt en ny Koloni.

Snart blev det første Spadestik til Kolonien *White City* gjort, helt inde i Urskoven. Jernbaner og Veje var der ingen af, og de sidste 200 miles maatte man foretage med Floddamper.

I 1894, Aaret efter Chicagoudstillingen, havde henved 30 danske Familier bosat sig i Kolonien foruden adskillige andre. Humøret var glimrende, man spyttede i Næverne og tog fat paa Rydningen af Urskoven. Men allerede samme Aar fik den unge Koloni et Knæk. Pio fik en Kompagnon, som bedrog Kolonisterne for næsten alt, hvad de ejede, og den 8. Juni 1894 døde Pio paa et Hospital i Chicago.

Dette var et haardt Slag for Kolonien, men Kooperationens Tanke spirede og voksede, indtil den lille danske Koloni *White City* en Dag stod som et Mønster for den øvrige Stat, takket være dansk Udholdenhed og Sammenhold. Hvor der før var Vildnis, ligger nu en nydelig By — et haandgribeligt Resultat af Pios Virksomhed i Amerika.

Konsul *Emil Dreier* (1832—1892) blev en Sagnfigur blandt de Danske i Chicago. Han var født i København, Søn af Overretsprøkurator W. H. Dreier og Broder til Filosofen *Frederic Dreier*, der er blevet kaldet Danmarks første Socialist. Som

General C. T. Christensen

uddannet Farmaceut udvandrede Emil Dreier i 1854 til Chicago, hvor han nogle Aar senere grundlagde et Apotek paa Milwaukee Avenue. 1867 blev han dansk Vicekonsul, 5 Aar senere virkelig Konsul, og han blev en meget fremtrædende Skikkelse indenfor det danske Foreningsliv. Længst vil han blive husket som den, der skabte Traditionen med „det runde Bord“ og præsiderede ved det. Det stod i den tyske Restauratør Wilkens Kælder i Lasalle Street og staar nu i Udvandrerarkivet i København. Her mødtes omkring Midten af 70'erne en Kreds af ejendommelige Typer blandt Chicagos Danske: Professor *N. C. Frederiksen*, *Louis Pio*, *Geleff*, Konsul *Boisen* og *Henry L. Hertz*, Arkitekt *Poul Laurrup* og *A. Wm. Hansen* (kaldet „Sorte Hansen“), Pios Ven fra København og i Amerika hans trofaste Støtte.

Konsul Dreier var dog den største Original indenfor Kredsen. Han havde en lille rund Skikkelse, der virkede komisk, naar han i høj Silkehat arbejdede sig hen ad Gaden. Utallige Anekdoter fortaltes om ham. Blandt Danske i Chicago gaar der endnu Sagn om hans originale Paafund.

En højst ejendommelig Livsskæbne i Amerika og i Danmark havde *Georg Carstensen*. Han var født i Algier 1812, hvor hans Fader var Generalkonsul. Blev Student fra Herlufsholm og rejste 1837 til Amerika, hvor han i nogle Aar i Philadelphia udgav et Blad baade paa Engelsk og Fransk. 1841 vendte han tilbage til Danmark, hvor han i 1843 grundlagde „Københavns Tivoli og Vauxhall“, en Bedrift, hvorved han uudsletteligt har indskrevet sit Navn i Københavns Historie.

Poul Geleff

1852 rejste han atter til Amerika, hvor han samme Aar vandt i en Konkurrence om Tegninger til en Udstillingsbygning i New York. Han opførte Bygningen, men fik paa Grund af en Pengekrise intet Honorar udbetalt; paa Grund af svagt Helbred vendte han tilbage til København, hvor han døde 1857. Han efterlod sig i Amerika to Sønner: *Gustav Arnold Carstensen*, som blev en fremragende Prædikant i den episkopale Kirke (1851—1941), og *John van Vlierden Carstensen* (1854—1923), som fra Kontordreng arbejdede sig

op til Generaldirektør for det mægtige Jernbaneselskab „New York Central & Hudson River Railroad Co.“ og Meddirektør for en Mængde andre Jernbaneselskaber i Østen.

En af de betydeligste Skikkelser blandt de Danske, som i Slutningen af det 19. Aarhundrede opnaede en fremtrædende Position i Amerika, var General C. T. Christensen (1832—1905), hvis gode Navn har haft stor Betydning for Bedømmelsen af de Danske i Amerika. Efter at have været Manufakturkommiss i Helsingør rejste Christensen i 1852 til Amerika, hvor hans noble Væsen og smukke Ydre skaffede ham Indpas i

A. William Hansen, kaldet „Sorte Hansen“

formaende Kredse, og hvor han hurtigt kom ind paa sin Bane som Bankmand. 1861 meldte han sig som frivillig Deltager i Borgerkrigen paa Nordstaternes Side og deltog med Hæder i alle tre Krigsaar. Efter Stormen paa Mobile 1862 forfremmedes han til Major, blev 1864 Stabschef ved Mississippiarmeen og udnævntes tilsidst til Brigadegeneral. Efter Krigen blev han dansk Konsul og indtraadte i Bankfirmaet Drexel, Morgan & Co. I hans Hjem i Brooklyn mødtes mange af Tidens kendte Mænd, baade Litteraturens og det praktiske Livs Personligheder; bl. a. var Henry George en af Husets Venner. General Christensen nød den største Agtelse baade blandt Danske og Amerikanere; nu og da fungerede han som Chargé d’Affaires. Han døde 1905 under et Ophold i København.

Henry Frellsen (1800—1884) født i Flensborg, havde oplevet Eventyr allerede inden han kom til Amerika. Han havde faaet en udmærket Uddannelse, var udgaaet fra en fint dannet Familie og arvede en betydelig Formue fra sine Forældre. 1823 fulgte han Lord Byron paa et Togt til Grækenland og blev Fører for en Kanonbaad, som han selv havde købt og udrustet. Han oplevede Grækenlands Befrielse for Tyr-

kernes Herredømme, og da Krigen var forbi, rejste han tilbage til Danmark, hvor han 1829 købte Herregaarden Løvenholm paa Djursland. Men der var mere Eventyrlyst i ham; han solgte Gaarden og rejste i Begyndelsen af 1830'erne til Amerika. Han tog til en mindre By i det nordlige Louisiana og fik hurtigt oparbejdet en god Forretning, som han senere flyttede til New Orleans, hvor han fik Interesser i flere store Foretagender, Sukkerplantager, et Medicinalkompagni m. m. Han var en ualmindelig retlinet Personlighed og en højt dannet Mand. Hans Hobby var Ridning og Teater, og han ofrede store Summer paa Operahuset i New Orleans. Ved sin Død 1884 efterlod han sig en stor Formue og mange Efterkommere.

Chr. Fr. Funch, Søn af den danske Konsul i Algier, kom 1847 til New York, hvor han sammen med to Kompagnoner stiftede en Skibsmægler- og Kommissionsforretning, Funch, Eddy & Co., som gennem mange Aar var New Yorks største Skibsmæglerfirma, og som endnu eksisterer.

Peder Gildsig (Gilsey) fra Hobro (1811—1873) kom som 16-aarig Dreng til New York, begyndte med en lille Cigarhandel, slog sig senere paa Ejendomshandel og endte med at blive en hovedrig Mand. Hans Bo blev først endelig opgjort 40 Aar efter og indbragte lidt over 100 Millioner Dollars.

Fynboen *Peter Larsen*, som døde i 1907 i Spokane, Washington, efterladende sig Værdier til et Beløb af 25 Millioner Dollars, kom til Amerika i 20 Aars Alderen, kendte ikke Landets Sprog og tog fat som almindelig Landarbejder. Senere arbejdede han paa Jernbaner og Floddæmninger i Illinois, sparede Penge op og begyndte at tage Kontrakter paa Jernbaneanlæg, større og større Strækninger. Han har bygget mere af North Pacific Jernbanen end nogen anden Mand og tillige store Strækninger af Great Northern og Grand Trunks vestlige Forlængelse. De opsparede Kapitaler benyttede han til at sikre sig store Interesser i Mineforetagender, og han blev efterhaanden Ejer eller Medejer af nogle af de rigeste Miner i Montana og Idaho. Sin kolossale Formue havde han anbragt i Miner, Møller og Fabriker i de vestlige Stater.

„Tømmerkongen“ *Jacob Mortensen*, Pasadena, California, efterlod ved sin Død i 1926 en anselig Formue. — Han var født i Ingstrup Sogn og kom 1866 til New York som fattig 18-aarig Bondeknøs, ganske ukendt med Sproget. Sit første „Job“

„Brooklyn Bridge“ i New York

fik han som Brændebugger i en stor Tømmercamp i Minnesota. Senere arbejdede han som Jernbanetelegrafmand i Minnesota, hvorefter han i Warsaw, Minnesota, startede en Tømmerhandel, som han hurtigt oparbejdede til et mægtigt Omfang. Foruden sine Grunde og Tømmerforretninger var Mortensen stærkt interesseret i Papirindustrien og i Skibsfart, og han var i Ledelsen af Banker baade i Chicago og California.

En af Nordvestens største Tømmerhandlere var *John Poulsen* i Portland, Oregon. Han var født i Hjertbro, Sønderjylland, i 1848 og rejste 1867 til Amerika, hvor han efter 8 Aars Ophold i Clinton, Iowa, kom til Portland, Oregon, hvor han kom ind i et Tømmerkompagni. Sammen med en Amerikaner, Robert D. Inman, købte han 1877 et andet Selskab, og de to Kompagnoner oprettede 1892 et eget Tømmerkompagni: Inman-Poulsen Lumber Co., som de arbejdede op til et mægtigt Omfang med en aarlig Produktion af 225 Millioner Fod. Ved hans Død i 1929 skrev amerikanske Blade, at ingen Mand i hele Nordvesten har ladet mere Tømmer end John Poulsen.

Rasmus Hansen fra Nordfalster oparbejdede i Grayling, Michigan, en Tømmerhandel af meget store Dimensioner. Han kunde med rette kaldes „Tømmerkonge“ og efterlod sig — trods store Dotationer til den danske Kirke og andre Formaal — en meget betydelig Formue.

Tømmerkongen *Andrew Miller* (1843—1918), født i Danmark, kom til Duluth i Minnesota; han voksede op med Byen og blev fra at være meget fattig snart den store Bys rigeste Mand og store Velgører; han skænkede den et Lyceum og 600.000 Dollars til et Hospital.

I 1921 døde i Big Piney, Wyoming, den danskfødte Storfarmers *James Michelsen*, som en af Statens største Jordejendomsbesiddere. Han efterlod sig over 2 Millioner Dollars, en Ranch paa 20.000 acres og 10.000 Kreaturer.

I den af danske Nybyggere grundlagte Koloni Viborg i South Dakota blev *Peter N. Aggergaard* den ledende Mand. Han var Bondesøn fra Revs Herred i Thy, blev Ejer af en Række Farme paa tilsammen en Snes Tusinde Tdr. Land og døde i 1925 som Bankpræsident og Mangemillionær.

Niels Esperson (1857—1922), født i Rønne, kom i 1872 til California, hvor han blev interesseret i Mineforetagender, indtil han 1899 flyttede til Oklahoma, hvor han kom ind i Petroleumsindustrien og aabnede Felter i Kansas, som gjorde ham til en rig Mand. Samtidig blev han Ejer af store Landarealer og en Teglstensfabrik. Senere kom han til Dallas, Texas, hvor han fik meget omfattende Interesser i Olie-selskaber. — Han var Texas' rigeste Mand og sikkert den rigeste Dansker i U. S. A. Han var interesseret i Banker, Forsikringsselskaber, Ejer af en 17.000 acres Risfarm, en Fabrik for Fremstilling af Maskiner til Petroleumsudvinding m. m. Ved sin Død havde han planlagt Opførelsen af en mægtig Forretningsbygning i Houston. Hans Enke gennemførte Planen, og „The Esperson Building“, dengang den største Bygning i Texas, staar som et Monument over denne foretagsomme Landsmand — en magtfuld Bygning i Staal, Granit, Marmor og Bronze, 411 Fod høj, 32 Etager. I Grundstenen blev nedlagt Bibelen, Dannebrog og Stars and Stripes.

Patriarken blandt de Danske i Minneapolis, ogsaa kaldet „Den sidste danske Pioner i Amerika“, *Martin Nelson* (født 1867) stammer fra Giveegnen, var Landmand, men tog til Amerika, da han skulde være Soldat, og kom til Minneapolis, hvor

han prøvede lidt af hvert. Efter 15 Aars Forløb ejede han store Strækninger af Jord, og en Dag var han den største Jordbesidder i Minneapolis og en hovedrig Mand. Han har skænket sine Landsmænd Kirke, Alderdomshjem og Ungdomshjem.

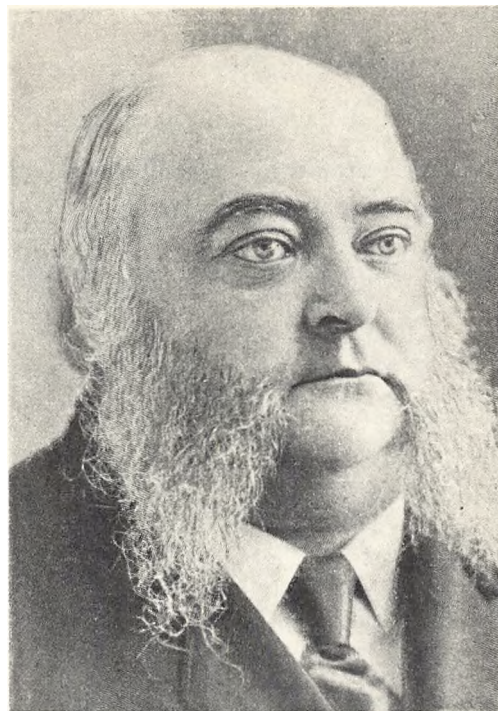
Carl Gustav Larsen kom som 25-aarig til San Francisco i 1869 efter et Par Aars Ophold i New York. Han blev kaldt „the Father of the Sunset District“, byggede Hoteller, solgte Ejendomme, anlagde Parker og hjalp med til at modernisere Byen. Han arrangerede de store aarlige Fester og blev æret af By og Øvrighed som faa Danske.

Ludvig Hansen var en af de mange Tusinde Sønderjyder, der i 60—70'erne drog over til Amerika. Han kom først til Iowa, snart efter til California, blev Mejerimand, tjente og tabte stort paa Landbrug, købte en Gaard, drev den frem til Mønsterbrug, og saa fandt man Olie paa Grunden.

Ludvig Hansen fik en Million Dollars og endte som en af de rigeste Mænd i California, han var en stor Filantrop og har hjulpet mange Landsmænd, for hvem det gik smaat.

Kaptajn *Charles Nelson* (1830—1909), der egentlig hed Hans Krag, stammede fra Ballum Syd for Ribe. Han blev Sømand, tjente en lille Formue som Skibsfører, gik saa i Land i San Francisco, California, blev Bankmand og stiftede Scandinavian American Savings Bank og blev Præsident i Merchant National Bank. Charles Nelson er en af de faa Danske, der naaede frem i allerførste Række blandt Byens og Statens Borgere, og han vil blive erindret som en af de ypperste Ledere i det kommercielle Liv i Californias tidligere Historie.

„Kongen af Yukon“, hvis egentlige Navn var *Lars Christensen*, blev virkelig In-

Konsul Emil Dreier

dianerhøvding. Han var født i København, i Nyboder, og kom i 1898 til Amerika for at søge Guld i Alaska. Hans Lejr blev overfaldet af Indianere, og han blev sammen med et Par Kammerater taget til Fange. Hans Liv sammen med den fredelige Indianerstamme, hvis Medlemmer lærte ham deres Sprog, og hvis Høvding han til sidst blev, er et virkeligt Eventyr. — Lars Christensen vendte dog senere tilbage til mere civiliserede Forhold, han slog sig ned i Seattle, hvor han døde 1935.

TRANSPORTEN OVER ATLANTEN

Thingvalla-Selskabet. — Sammenstødet mellem „Geiser“ og „Thingvalla“.

Skandinavien-Amerikalinien. — „Norge“'s Forlis ved Rockall-Klippen.

Andre Linier. — Flyvningen.

De første Udvandrere fra Danmark til Amerika tog næsten udelukkende over England og Tyskland og næsten kun med Sejlskibe under meget primitive Forhold. — I 1840 fik Cunard Linien sin første Damper, „Britannia“, der var paa 1154 Brutto Tons. — I Aarene 1868—70 besejledes København af to store Amerikadampere, „Japan“ og „San Francisco“. Det var Hjuldampere, bygget af Træ, og hver kunde tage op til et Par Tusinde Passagerer, og paa Grund af deres Størrelse maatte de indtage Passagererne paa Københavns Red. — Rederiet „Stettiner Lloyd“ havde tre Baade, hvoraf den ene hed „Copenhagen“, som i 70'erne benyttedes af mange danske Udvandrere.

I Slutningen af 1879 skred man til Dannelsen af det første danske Emigrantrederi „Thingvalla Linien“, som aabnede Farten paa Amerika i Marts 1880 med Dampskibet „Thingvalla“, en tidligere Ostindiefarer paa 2524 Brutto Tons, samt et lejet Skib „Asia“, og hermed traadte den danske Udvandring til Amerika ind i en helt ny Fase.

Selskabets Leder var Grosserer *F. W. Kiørboe*. Selve Udvandringens praktiske Gennemførelse organiseredes af Grosserer *N. P. Frederiksen* og hans Fuldmægtig, *L. C. Petersen*. — *A. E. Johnson & Co.* blev Generalagenter for Selskabets Passager-tjeneste i hele Amerika. *A. E. Johnson* var Svensker af Fødsel, men til det yderste loyal overfor den danske Linie, og han fik, da Skandinavien-Amerika-Linien afløste Thingvalla-Selskabet, ogsaa dennes Generalagentur i Amerika, og det var ham, der siden ansatte alle de Danske, der kom til at arbejde med Virksomheden derovre, Halvor Jacobsen og mange andre.

Det var et betydeligt Pionerarbejde, Thingvalla Linien gjorde. Det lykkedes i en endog meget betydelig Grad at samle ikke blot danske, men ogsaa svenske, norske

og finske Passagerer til denne Linies Baade. Skibene var ikke meget bevendt, og alt var yderst primitivt. Rejsen kostede ikke meget — en Tid var man endogsaa nede paa at sejle Passagererne over for 60 Kroner. Til at begynde med maatte Passage-
rerne selv medbringe baade Spisegrejer og Sengeklæder. Vand medførte man i store Tønder, og ved dem kunde Passagererne tilfredsstille deres Tørst, ligesom de kunde hejse Vand op fra dem til at rense Grejerne med. Men tit nøjedes de med at skylle Ske og Gaffel i de Tønder, der indeholdt Drikkevandet. — Passagererne laa i store aabne Rum, hvor der var sat Køjer op. Det var hele Sovesale, og Sengestederne var anbragt i to Lag. De danske Skibe kunde tage op til 700 Passagerer, næsten alle III. Klasse, da Skibene helt igennem var beregnet paa Emigrantrafik.

Selve Selskabets Navn var „Post Dampskibs Selskabet Thingvalla“, og det reklamerede med at være den eneste direkte Dampskibsforbindelse mellem Skandinavien og New York. Skibene afgik hver 14. Dag. Etatsraad *Tietgen* var Selskabets Formand.

I 1888 indtraf en Katastrofe for Selskabet, en af de største Ulykker i dansk Skibsfarts Historie.

Lørdag den 18. August 1888 indeholdt „Politiken“ en Meddelelse — dog kun en eenspaltet Overskrift, andet kendtes ikke dengang — der lød som følger:

En forfærdelig Søulykke.

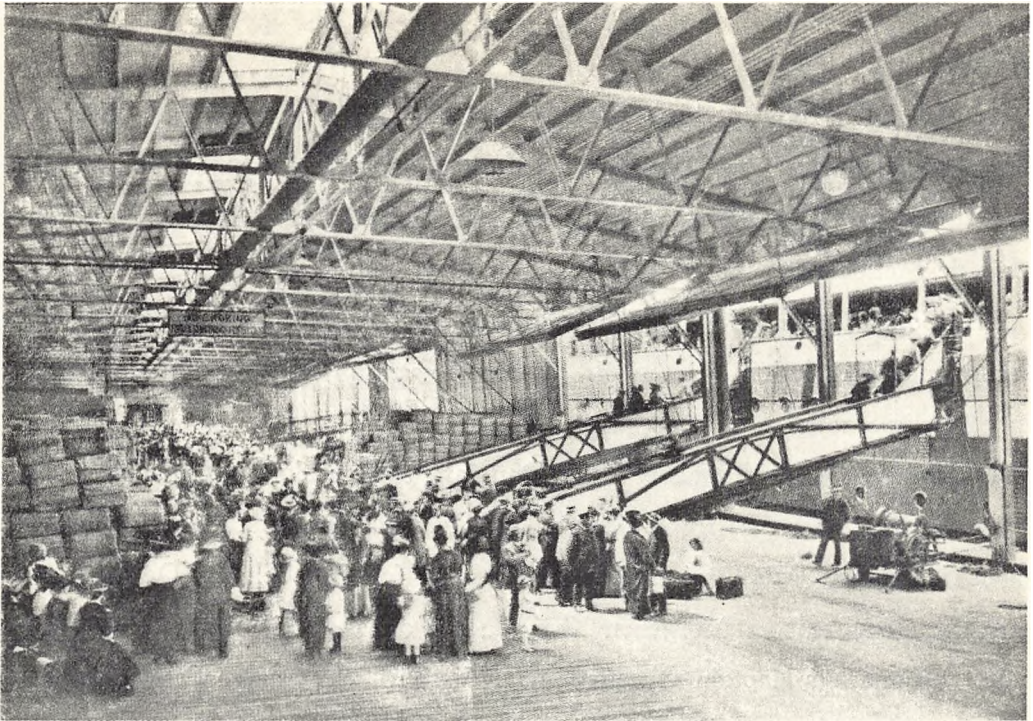
Sammenstød mellem Thingvalla Selskabets Skibe „Thingvalla“ og „Geiser“.

I Gaar Morges tidlig modtog vi ved Privattelegram følgende Rædselsbudskab:

„Thingvalla Selskabets Dampere „Thingvalla“ og „Geiser“ er stødt sammen under Newfoundland. „Geiser“ sunken, „Thingvalla“ synkefærdig. Hamburg-Paketten „Wieland“ bragte Ulykkesbudskabet til New York, reddet delvis „Geiser“s Passagerer.“

Kort efter indløb Stadfæstelsen af Meddelelsen gennem Ritzaus Bureau:

„London den 17. August Kl. 8,25 Aften. Reuters Bureau melder fra New York: Sammenstødet mellem „Geiser“ og „Thingvalla“ fandt Sted 30 miles Syd for Sable Island. Vejret var regnfuldt og taaget, Havet forholdsvis roligt. „Geiser“ blev ramt

Passagerer gaar ombord i dansk Amerikabaad i New York

af „Thingvalla“ midtskibs paa Styrbordssiden, som blev overskaaret. Salonrummene knustes, og de Personer, som opholdt sig der, blev rimeligvis dræbt paa Stedet. Da Sammenstødet skete, havde Andenofficer Kommandoen paa begge Skibe. „Geiser“ havde 8 Passagerer paa anden Klasse, de øvrige var alle Mellemdæks-Passagerer, ialt 93, deriblandt flere Børn. Fra Halifax meldes: „Thingvalla“ er ankommet hertil. Kaptajnen siger, at den vagthavende Andenofficer iagttog „Geiser“ nogle Minutter før Sammenstødet og gav Ordre til at styre til venstre. Han kan ikke forklare Aarsagen til Ulykken, men formoder, at „Geiser“ har styret til højre. Man antager, at mange af Passagererne paa „Geiser“ er blevet dræbt i Køjerne.“

Passager-Dødslisten omfattede 79 druknede, deraf 15 Børn. Det viste sig, at kun een Kvinde blev reddet, saa langt flere Kvinder end Mænd omkom. Efter Nationalitet fordelte de omkomne sig med 28 Svenske, 30 Norske og 21 Danske, hvortil kom de 26 Mand af Besætningen, af hvilke de fleste var Danske.

„Thingvalla“s Fører var Kaptajn *Laub*, som udførte en Sømandsdaad ved at føre sit haardt medtagne Skib ind til Halifax.

Der skulde imidlertid ikke gaa lang Tid, før der igen viste sig en faretruende Situation.

Den 13. April 1889 meddelte Bladene i København, at Thingvalla Selskabets Damper „Danmark“ var blevet forladt af sit Mandskab paa Atlanterhavet; dette gav Anledning til de vildeste Rygter og stor Ophidselse. — Selskabet udsendte følgende Meddelelse:

„Lissabon, 21. April Kl. 10,50 Formiddag. „Danmark“s Trediestyrmand, Peter Raben, meddeler: „Alle Passagerer og hele Besætningen frelst. Skibet forladt i synkefærdig Stand.“

De nærmere Omstændigheder var: „Danmark“s Skrueaksel var knækket den 4. April, omtrent 800 miles fra Newfoundland. Den 5. April mødte „Danmark“ den engelske Damper „Missouri“ af London, bestemt for Philadelphia. Den tog „Danmark“ paa Slæb til om Morgenen Kl. 6, da det danske Skib ikke længere kunde flyde. „Danmark“s Kaptajn anmodede da „Missouri“ om at tage Passagererne ombord, men da „Missouri“ kun havde Plads til 20 Passagerer, maatte den kaste en meget stor Del af sin Ladning overbord, før den fik Plads til de 800 Mennesker, der var Tale om. „Missouri“ gik saa tilbage til Azorerne og landsatte en Del af sin levende Last, hvorefter den fortsatte Rejsen til Philadelphia og medførte 340 af „Danmark“s Passagerer og nogle af Mandskabet. Kaptajnen og Trediemaskinmester forlod Azorerne den 14. April for London, men fra Azorerne havde der ikke kunnet sendes Meddelelse ud om Redningen. Første- og Andenstyrmand og 320 af Passagererne blev tilbage paa Azorerne, og først, da Styrmand Raben i en Postbaad kom ind til Lissabon, kunde den beroligende Meddelelse sendes ud.

— — —

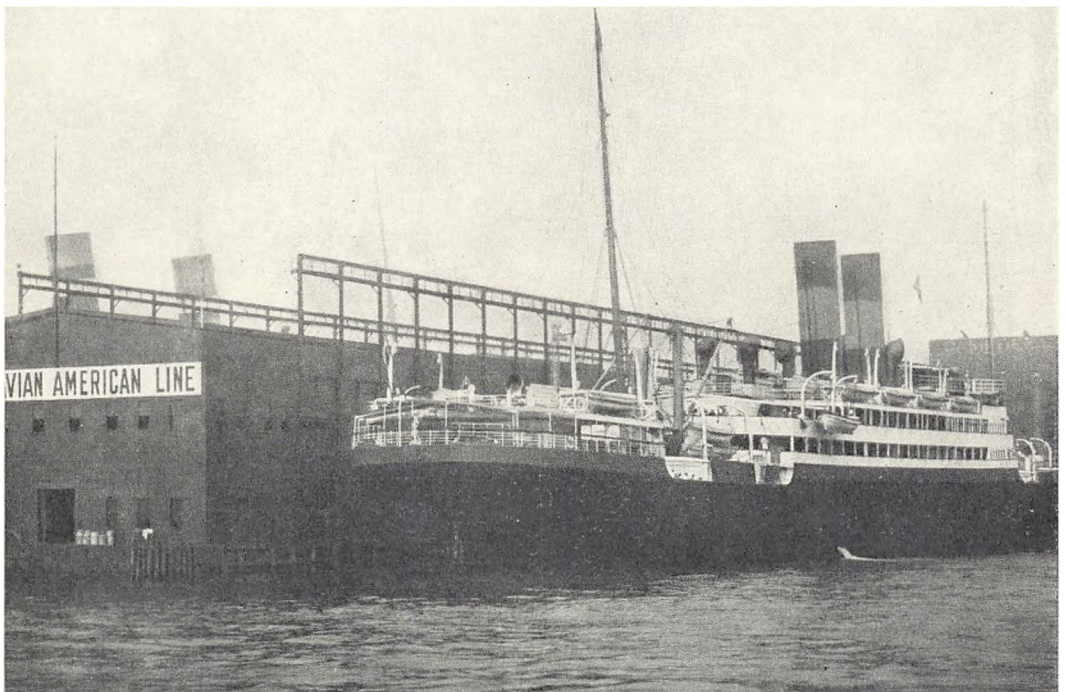
Afgangene fra Larsens Plads var tit meget bevægede. Undertiden gik Skibet over til Frederikshavn for at tage Jyderne med.

Paa den Tid eksporteredes der især Kaal fra Danmark til Amerika med disse Baade, og der sendtes tit Hvidkaals-, Blomkaals- og Rødkaalshoveder i Tusindvis med Skibene. Det gav ingen god Luft med denne Last! Siden tog entreprenante Frøhandlere fat og sendte Frøet til Amerika, og dermed gik Kaaleksporten tabt.

Hvert Aar havde sin særlige Udvandringssæson i Marts-April Maaned, og man

„Hellig Olav“ i New Yorks Havn

„Oscar II“ ved „Skandinavian American Line“s Kaj i New York

Der skaffes om Bord paa „Hekla“. (Skitse af Otto Bache)

kunde i Tiden forinden se i Blade og paa Plakater, i udsendte Brochurer o. s. v. Masser af Advarsler og gode Raad.

Ved Landgangen i New York blev Emigranterne inspiceret af de amerikanske Myndigheder, først i „Castle Garden“, senere paa den lille Ø Ellis Island midt i Hudsonfloden, hvor der opførtes en mægtig Træbygning med fire Taarne, den Bygning, der senere brændte og erstattedes af et nyt Palads. Og over Ellis Island er utallige Emigranter i Aarenes Løb naaet ind til Amerika. Undertiden har der været Tale om 8000 Emigranter paa een Dag. Det var tit gribende Billeder, der vekslede

Om Bord paa „Hekla“ i Nordseen. (Skitse af Vilh. Rosenstand)

her paa Ellis Island, naar disse navnløse Tusinder kom ind fra Havet. Emigranterne fra de nordlige Lande var saa indpakkede, at de lignede hele Bylter, og de var let kendelige ved de pudsige Smaating, de førte med sig. Danske Udvandrere havde tit et Fuglebur med en Stillids i, en Blomst i en Urtepotte eller et Par Høns og en Hane.

I 90'erne gik det roligere for Thingvalla Selskabet, men dog gik det langsomt tilbage. Man kunde ikke holde Trit med Udlandet. Den nye Amerikabaad, „Amerika“, der anskaffedes, egnede sig ikke til Farten; dertil kom, at Passagererne alene ikke var tilstrækkelig til at holde Farten oppe, der maatte ogsaa Last, og den

var ikke længere tilstede i den Udstrækning, der skulde til. Den 1. Januar 1898 op-
hørte Selskabet som selvstændig Virksomhed, og efter langvarige Forhandlinger,
hvor *Tietgen* førte det afgørende Ord, endte det med, at *Det Forenede Dampskibs-*
selskab i 1898 overtog det gamle Thingvalla Selskab, idet det simpelthen oprettede
en ny Afdeling, *Skandinavien-Amerika Linien*.

Danmark skulde nu paany hævde sig i Farten over Atlanten, den store, skandina-
viske Amerikalinie skulde blive til Virkelighed.

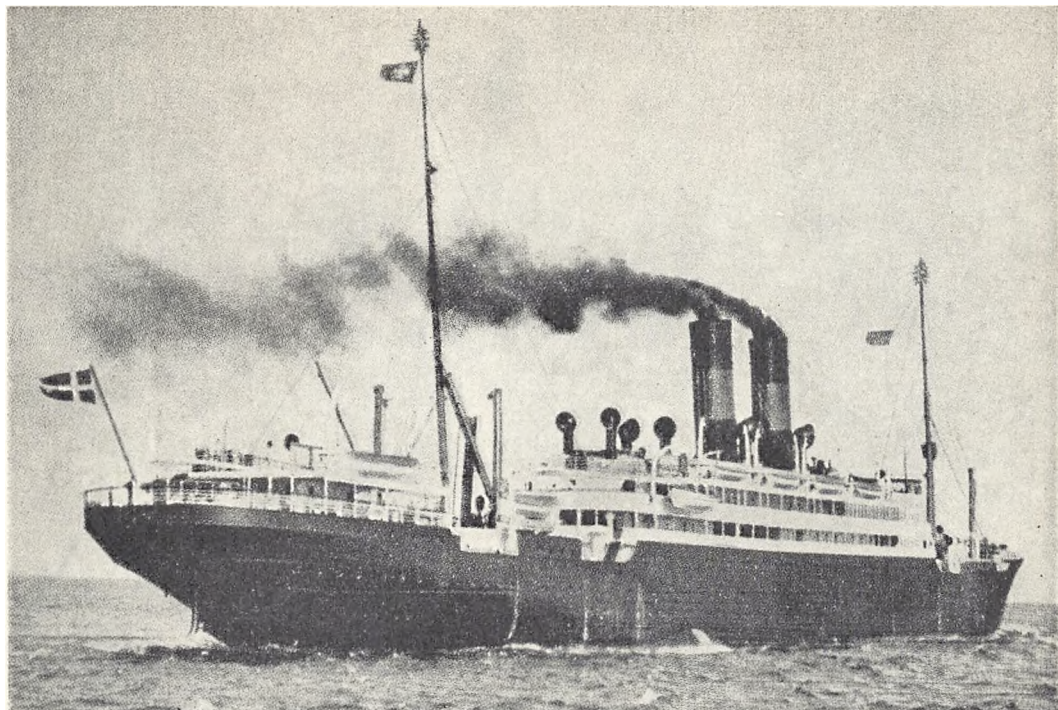
Nye Amerikabaade blev anskaffet. I Glasgow byggedes det første store danske
oversøiske Passagerskib, 10.000 Tons Damperen „Oscar II“, som begyndte Farten
1902. Aaret efter fulgte de to Søsterskibe „Hellig Olav“ og „United States“. Disse
Nyerhvervelser satte Selskabet i Stand til fuldtud at optage Konkurrencen med de
udenlandske Linier og til at opretholde ugentlig Forbindelse med New York.

Skandinavien-Amerika Linien raadede desuden over de fra Thingvalla Selskabet
overtagne Baade, „Hekla“, „Island“, „Norge“ og „Thingvalla“.

I 1912 bestiltes i Stettin Damperen „Frederik VIII“ paa 11.850 Tons, og den
afgik fra København paa sin første Rejse til New York den 5. Februar 1914.

Modtagelser og Afrejser var Rejselivets Højdepunkter. En særlig Stemning var
der over Juleskibets Ankomst fra Amerika. Hvert Aar i December Maanedes Be-
gyndelse afgik dette Skib fra New York, altid fuldt besat, i Reglen „Frederik VIII“,
men undertiden ogsaa „Hellig Olav“. Et Juletræ var plantet i Flagmasten ovenover
det danske Flag, og Stemningen ombord var Aar for Aar den samme, Forventningen,
Drømmen om at komme hjem — hjem at fejre Jul. Der maatte blive noget sentimen-
talt over det, og mange Glædestaarer blev udgydt, naar Juleskibet lagde ind i Fri-
havnen. Saa lød de gamle kendte Julesalmer, blandet med Fædrelandssange, og det
var Barndoms minderne, der blev vakt igen, naar „Glade Jul, dejlige Jul“ og „Julen
har bragt velsignet Bud“ lød udover Kajen. — De fleste havde Venner og Slægt-
ninge i det gamle Land til at modtage dem.

Til Trods for Takstkrig og andre Vanskeligheder tegnede alt dog forholdsvis
lyst for det nye Selskab. Stadig flere Passagerer søgte med den nye Linies Skibe,
men saa rantes ogsaa Skandinavien-Amerika Linien af en Katastrofe: „Norge“s For-
lis ved Rockall-Klippen.

Juleskibet paa Vej til København

„Frederik VIII“ afgaar paa sin sidste Rejse fra København 12. November 1936 for at blive hugget op i England

„Norge“s Undergang. Efter samtidigt Maleri af Chr. Mølsted

Den 4. Juli 1904 Kl. 7 om Morgenen modtog Ritzaus Bureau følgende Telegram:

„Grimsby 4. Juli Kl. 1 Formiddag. R. B. Trawleren „Salvia“ er indkommet hertil med 27 Overlevende fra det danske Dampskib „Norge“, som er gaaet under ved Rockall den 28. Juni.“

Da „Norge“, som førtes af Kaptajn *Gundel*, havde passeret Skotlands Nordkyst og Orkneyøerne og kom ud i det aabne Atlanterhav, faldt det ind med Taage og Regntykning, og det er sandsynligt, at „Norge“ herunder har mistet sin Kurs og er kommet i Nærheden af den berygtede Rockall Klippe. — I alt blev 146 Mennesker reddet, medens 629 omkom. De omkomne fordelte sig efter Nationer saaledes: 72 Danske, 284 Nordmænd, 103 Svenskere, 259 Russere og Polakker (Randstatfolk), 2 Tyskere, 2 Englændere og 5 Amerikanere. Af 223 Børn blev kun 30 reddet.

Efter 1905 viste der sig baade i Norge og Sverige Tendenser til at oprette egne Linier paa Amerika, idet man henviste til, at det var urimeligt, at Danmark, som havde de færreste Emigranter blandt de skandinaviske Lande, dominerede Amerika-

Fra Skandinavien Amerikaliniens Kontor i New York. Midt i Billedet ses Halvor Jacobsen

farten. — Der blev truffet visse Aftaler om Samarbejde, men i 1909 trak Nordmændene og Svenskerne sig ud af det, og dermed var i Virkeligheden „Skandinavien-Amerika Linien“s Skæbne beseglet.

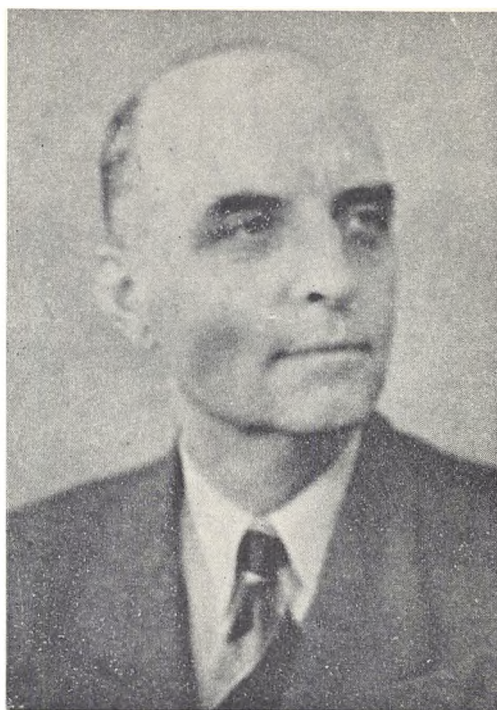
I 1910 blev Kaptajn *I. P. Holst* Leder af Skandinavien-Amerika Liniens Kontor i København, og i de følgende næsten 25 Aar var det ham, der havde Hovedarbejdet med denne Linie. — I Amerika varetoges Selskabets Interesser af *Halvor Jacobsen* (1865—1946), en overordentlig dygtig og sympatisk Personlighed, som ogsaa paa anden Maade ydede en stor Indsats for Samarbejdet mellem Danmark og Dansk-Amerikanerne. Han afløstes i 1925 af *Helge Petersen*, som fortsatte, til Linien blev nedlagt.

I 1917 bevirkede den uindskrænkede Undervandsbaadskrig en delvis Oplægning af Selskabets Skibe, og endelig i Krigens sidste Aar, 1918, var man nede paa rent minimale Tal og havde kun 6 Rundrejser.

Efter Krigen indførte De Forenede Stater saa stærke Indskrænkninger i Indvandringen, at Antallet af danske Udvandrere svandt ind til en Ubetydelighed. Dermed

Direktor Halvor Jacobsen

Direktor Helge Petersen

gled Grunden bort under „Skandinavien-Amerika Linien“, som samtidig havde polsk Konkurrence at kæmpe imod. Det ene af Selskabets Skibe efter det andet toges ud af Farten — først „Oscar II“ (i 1931), saa „Hellig Olav“, dernæst „United States“ og endelig „Frederik VIII“, som i 1935 var ene om at besørge Amerikafarten, og næste Aar standsede hele Driften. „Frederik VIII“ blev solgt til Ophugning i England og afgik paa sin sidste Rejse i November 1936. — Navnet „Skandinavien-Amerika Linien“ blev iøvrigt ikke inddraget, idet Det Forenede Dampskibsselskabs Godstrafik paa Amerika stadig fortsættes.

Efter 1936 blev det *Gdynia-Amerikalini*en („Pilsudski“ og „Batory“) og *Svenska Amerikalini*en, senere ogsaa *Det Østasiatiske Kompagni* („Jutlandia“, „Falstria“ og „Erria“), der tog de faatallige danske Udvandrere og de besøgende Dansk-Amerikanere. Efter den anden Verdenskrig er hertil kommet *Scandinavian Airlines System*, som har fast Rute til New York med Mellemlanding i Prestwick og Gander. Medens Sejlturen fra København til New York tager 10—12 Dage, kan den med Flyvemaskine gøres paa 17—18 Timer.

DANSK KIRKELIV I AMERIKA

Af Pastor *M. F. Blichfeld*

For 100 Aar siden var den store Udvandring til U. S. A. endnu ikke begyndt. 1850 fandtes der ca. 2000 Danske i Amerika, hvoraf de fleste havde søgt til Skovlandet i Staten Wisconsin, ca. 150 engelske Mil Nord for Chicago. Her var grundlagt Kolonier som Hartland og New Denmark. Saa begyndte Udvandringen at tage til, 1860 var Tallet steget til ca. 10.000, og nu søgte mange mod Vest, hvor den vidtstrakte aabne Prærie ventede paa at blive beboet og befolket. Det blev den ogsaa. Men i Begyndelsen var det kun med smaa Midler; fattige og daarlige var de Boliger, der rejste sig, Bjælkehytter i Skovegnene og Jordhytter paa Prærien, Livet var haardt, Arbejdet strengt, der skulde en nøjsom og haardfør Befolkning til for at staa Pionertiden igennem. Som Aarene gik, tog Emigranternes Antal stadig til, efter 1864 kom de aarligt i Tusindvis, saa flere Steder findes der fra de Tider vidtstrakte danske Kolonier ud over den forhenværende Prærie.

Derved mildnedes Kaarene noget. Nybyggerne kunde nu paa forskellig Maade hjælpe hinanden, naar det kneb, og trods Fattigdommen var Hjælpsomheden stor. Naar ikke Uvejr, Tørke og Græshopper ødelagde Afgrøden, begyndte de opdyrkede Marker at give god Høst. Bestanden af Husdyr voksede, saa Folk fik derved lidt flere Penge mellem Hænder. Men Pionertidens Præg af Nøjsomhed og Sparsommelighed holdt sig gennem hele det første Slægtled.

Pastor C. L. Clausen

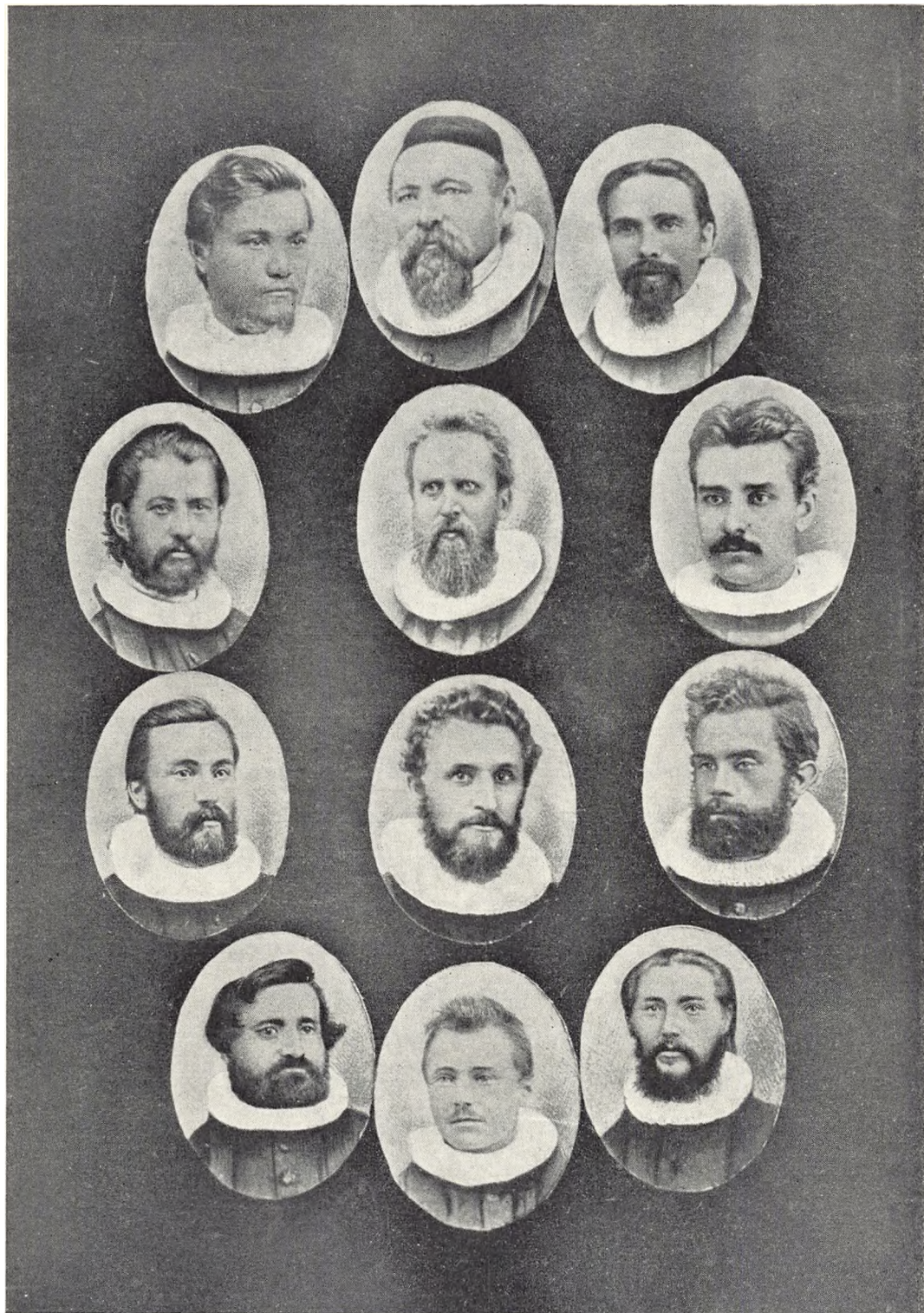
De fleste af Udvandrerne var Smaakaarsfolk hjemmefra, de havde i Danmark, som det var dengang, mest Udsigt til et Liv i Afhængighed og Fattigdom. Dette havde paa nogle af dem den Indvirkning, at de ikke ønskede at bevare de trange Minder, men saa snart de havde lært noget Engelsk, søgte de at blive Amerikanere, for derved at faa Fortiden paa Afstand, og trængte de til nogen kirkelig Forbindelse, søgte de den i amerikanske Kirker.

Men for Flertallet af dem var det anderledes. Baade i Skoven og paa Prærien følte de i Ensomheden Savnet af alt det kendte, især om Søndagen, eller naar der i Hjemmet var enten Sorg eller Højtid. Tankerne gik da til den gamle Landsbykirke, selv om de derhjemme ikke havde søgt den altfor ofte. Dér var de jo døbt og konfirmerede; nu savnede de den, naar det gjaldt Bryllup, Barnedaab eller Begravelse. I de amerikanske Kirker var alt dem fremmed; bedre var det, naar de havde norske Menigheder i Nærheden. Men den snævre Ortodoksi eller strenge Pietisme, som prægede mange af de norske Udvandrere, passede ikke til det danske Gemyt, især ikke for dem, som hjemme havde hørt grundtvigske Præster eller var gamle Højskoleelever.

Saa søgte man Erstatning for disse Savn ved nogle Steder at samles om Søndagene i de smaa Hjem, hvor der blev læst en Prædiken, sunget nogle kendte Salmer, og Trosbekendelsen med Fadervor lød. Efter et Dødsfald, det var hyppigst Smaabørns, samledes nogle Naboer, fik tømret en Kiste sammen, gravede den ned paa et Stykke af Prærien, der var blevet indhegnet som Kirkegaard, og bad Fadervor ved Kisten, inden Graven blev kastet til. Den, som skriver dette, stod for ca. 25 Aar siden langt ude i en af de vestlige Stater ved saadan en ensom Grav over en ung Moder, hvor Præriegræsset voksede højt og tæt over den lille Gravtue paa det indhegnede Stykke Prærie. Det var saa vist et trangt og trøstesløst Indtryk, man fik med derfra.

I Breve til Hjemmet kom disse Savn jævnlige til Orde, der lød derigennem en Bøn om Hjælp til at faa ordnede kirkelige Forhold i Gang; men fra Kirkens Side her hjemme var man i næsten 20 Aar mærkelig sen til at faa noget gjort.

Det var en Privatmand, som har Æren af at have gjort Begyndelsen, nemlig Ærøboen *Claus L. Clausen*, som i sin tidlige Ungdom var blevet religiøst paavirket af den grundtvigske Bevægelse og af den kendte Lægprædikant Peder Larsen Skræp-

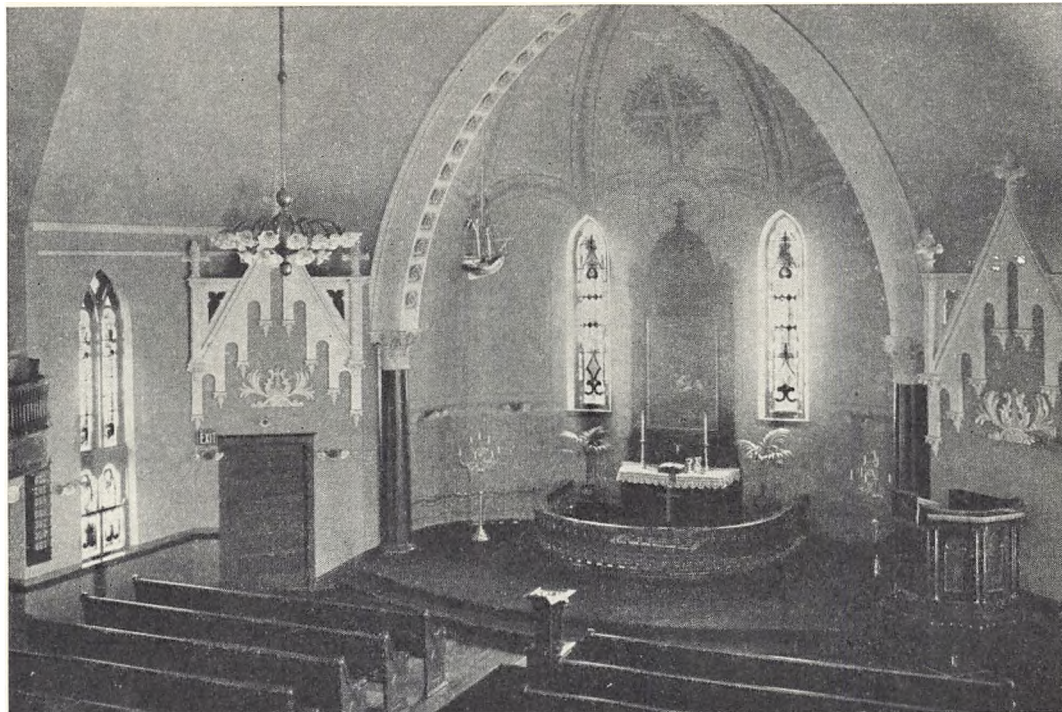

Den danske Kirkes Præster i Amerika. 1. Række: Adam Dam, A. S. Nielsen, A. L. J. Søholm. 2. Række: M. Thomsen, Gydesen, I. A. Heiberg. 3. Række: O. L. Kirkeberg, I. P. Lillesø, H. Rosenstand. 4. Række: J. Pedersen, H. J. Pedersen, Rasmus Andersen

Grand View College i Des Moines, Iowa

penborg. Godt 20 Aar gammel blev Clausen Huslærer i Norge, og kun 23 Aar gammel rejste han 1843 til Wisconsin for dér at blive Lærer i en norsk Koloni. Men inden Aarets Udgang bad de ham om at blive deres Præst, hvad han samtykkede i og lod sig ordinere af en tysk luthersk Præst. Han blev en Banebryder for dansk Kirkeliv i Amerika, idet han søgte at samle Danske og Norske i fælles Menigheder. Senere stiftede han i Iowa en stor Koloni, Ansgar, hvortil flere Danske sluttede sig. Han var en dygtig Prædikant, trods sin ringe Uddannelse havde han gode theologiske Kundskaber, og især var han en betydelig Organisator. Hvor han kunde, søgte han at bringe danske Nybyggere kirkelig Hjælp, da han erfarede, at Nordmændene ofte var for dømmesyge overfor Danskerne, hvem de mistænkte for „grundtvigske Kætterier“; Clausen selv blev stundom Genstand for samme Mistanke. En dansk Menighed, som var blevet dannet i den lille By Cedar Falls i Iowa, besøgte han regelmæssigt fra sit Hjem i Ansgar. Men vigtigst af alt var det, at da han 1867 besøgte en Udstilling i Paris som Repræsentant for Staten Iowa, lagde han Vejen om ad Danmark, hvor han ved Møder og i Samtaler skildrede de danske Nybyggers Trang til

Trinitatis Kirke i Chicago

kirkelig Betjening og søgte derved at faa kristne Danske i Forbindelse med Udvan-
drene i det fjerne Vesten.

Resultatet heraf blev, at der 2 Aar efter dannedes et Udvalg paa 5 Medlemmer, hvoraf 4 var fynske Præster, deriblandt Pastor L. Helweg i Odense og Pastor Joh. Clausen i Ryslinge. De vilde „fremme Evangeliets Forkyndelse blandt Danske i Nordamerika“ og søgte derfor at finde unge Mænd, som kunde sendes derover. I Løbet af atter 2 Aar blev Begyndelsen gjort, for 1871 sendtes Præsten *Grove Rasmussen* derover for at besøge danske Kredse og Menigheder og bringe sikre Oplysninger med tilbage.

Men af langt større Betydning var det, at der samtidig udsendtes to Lægmænd. Den ene var en ung Fynbo, *Rasmus Andersen*, der ikke var færdig med sin Uddannelse, saa han studerede et Aar paa en luthersk Præsteskole i Chicago, inden han blev Præst for en dansk Menighed i Wisconsin. Senere blev han i mange Aar Sømands- og Emigrantpræst i Brooklyn og blev dér kendt af mange gennem sin flittige Virksomhed baade i Byen og omliggende Egne.

Dana College, Blair, Nebraska. Den gamle Hovedbygning

Den anden var en erfaren 39-aarig Lægprædikant fra Vendsyssel, *A. S. Nielsen*, som søgte sin Fremtids Gerning i at afhjælpe den aandelige Nød blandt de spredte Danske i Staterne. Straks efter sin Ankomst søgte Nielsen Forbindelse med Pastor Clausen i Ansgar og blev snart efter kaldet til Præst af den danske Menighed i Cedar Falls. Derefter tog han igen til Danmark, dels for at hente sin Familie, dels for om muligt at blive ordineret af Biskop Kierkegaard i Aalborg. Dette sidste blev ham nægtet, da det dengang var utænkeligt, at en Lægmand fik kirkelig Ordination, og de kirkelige Myndigheder havde ikke Bevægelighed nok til her at gøre en Und-

Vor Frelsers Kirke i Brooklyn

tagelse fra Reglen, saa A. S. Nielsen maatte rejse tilbage uden Ordination, og fik den i Amerika hos Pastor Clausen. I den stærke Udvikling i de følgende Aar blev A. S. Nielsen uden at være nogen organisatorisk Begavelse dog et Samlingspunkt for Menighederne ifølge sin aandelige Personlighed, han blev snart kaldet „gamle Nielsen“, var i en Aarrække Kirkens Formand og Ordinator og døde 1913 i Landkolo-nien Withee i Wisconsin, som han havde været med i, fra den blev stiftet.

Nu var Væksten begyndt og tog Fart i de følgende Aar. Fra Indien kom Missio-nær N. Thomsen, som 1871 blev Præst i Byen Indianapolis. Og samme Aar kom den

unge *Adam Dan*, der i Basel var blevet uddannet til Missionær og havde været i Jerusalem, hvor han 1870 fik Kaldsbrev fra en dansk Menighed i Racine, Wisconsin. Han var ung, energisk og begavet og var i de følgende Aar stadig paa Rejse for at stifte nye Menigheder eller besøge de bestaaende. Han havde tillige et betydeligt Digtertalent og blev een af dem, der gav Udvandrerfolket mange smukke religiøse og nationale Sange, hvorved han paa en varig Maade har indskrevet sit Navn i det dansk-amerikanske Folks Historie. Som en gammel Mand døde han agtet og æret 1931.

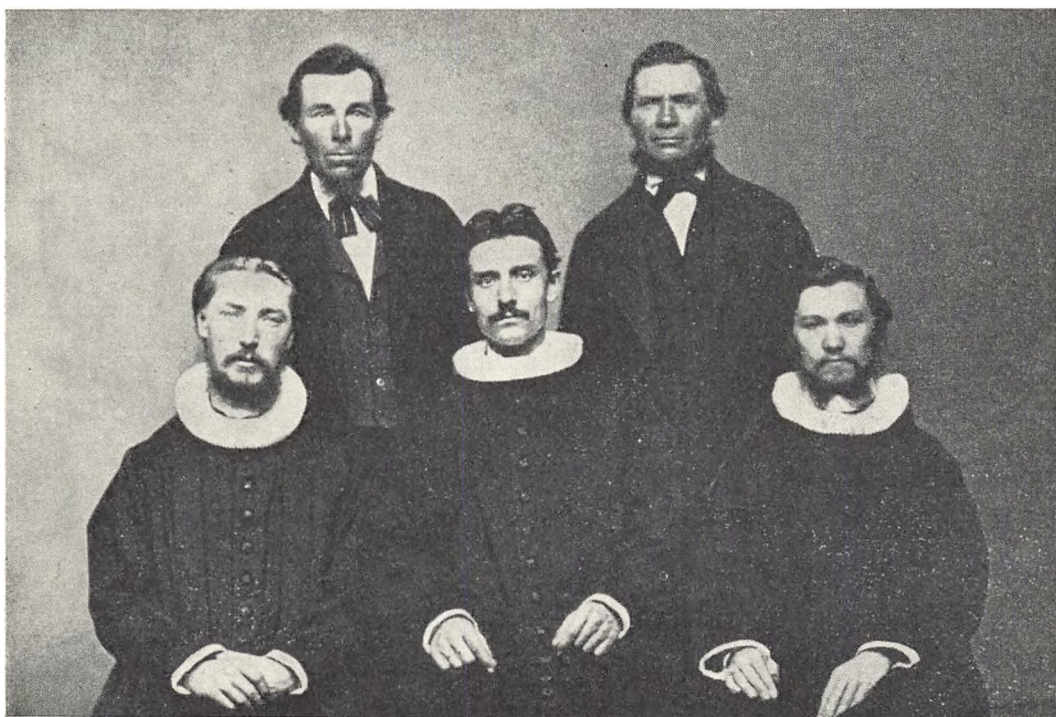
I Aaret 1872 gjorde man det første Forsøg paa en kirkelig Organisation, idet der paa Adam Dans Initiativ dannedes „Kirkelig Missionsforening“. Endvidere begyndtes Udgivelsen af et kirkeligt Blad, „Kirkelig Samler“, som bestaar endnu, om end under en anden Form, og der blev ogsaa talt om Oprettelsen af en Folkehøjskole. Dette sidste maatte dog vente endnu nogle Aar, men de faa Præster, der kunde samles, saa altsaa Opgaverne og følte Ansvaret derved.

Allerede to Aar efter, i Juni 1874, omdannedes „Kirkelig Missionsforening“ til „Den Dansk Evangelisk Lutherske Kirke i Amerika“, som saaledes i 1949 havde bestaaet i 75 Aar. Der blev ikke udarbejdet nogen Forfatning, man nøjedes med selve Sammenslutningen og Arbejdet deri. 4 Aar efter holdtes Kirkens første Aarsmøde, hvor en Forfatning blev drøftet af de samlede 15 Præster og 15 Menighedsdelegater. Man ønskede kun den allermest nødvendige Ordning, og da der blev Tale om en Biskop, delte Stemmerne sig. A. S. Nielsen hævdede: „Det var ikke en Biskops Fortjeneste, at vi kom herover. Den levende Menighed sendte os. Vi skal stille tro paa Ordet af Jesu Mund, det være vor Biskop; intet andet kan bringe Fred eller Forlig iblandt os. For nærværende bryder jeg mig ikke om nogen anden Biskop end Guds Helligaand i Troens Ord. En kirkelig Myndighed i en menneskelig Person behøver jeg ikke.“ Dermed var Sagen stillet i Bero, og har været det siden. Som Forfatning blev kun vedtaget en Udtalelse om Kirkens Navn, og at den vil leve og virke paa Moderkirkens Grund. Paa næste Aarsmøde blev der dog valgt en Bestyrelse paa 3 Medlemmer, hvor A. S. Nielsen blev Formand og Ordinator, hvad han vedblev at være i mange Aar.

Med hvert Aar var der kommet flere Præster og oprettet nye Menigheder, saa i

Dana College, Blair, Nebraska: „Pioneer Memorial Hall“ (Administration og Bibliotek), indviet 1948

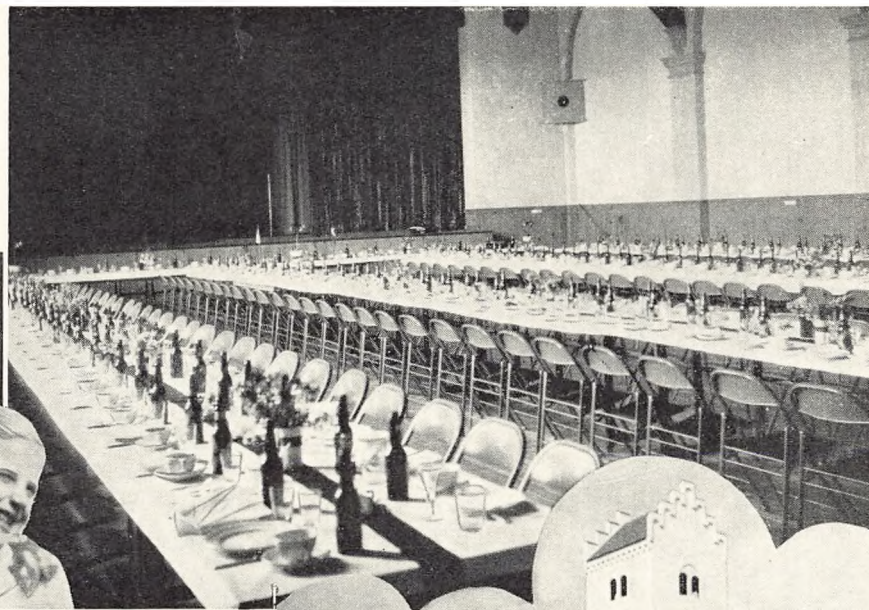
Styrelsen for Kirkelig Missionsforening 1873. Staaende fra venstre: Mads Poulsen og R. J. Radich.
Siddende fra venstre: Rasmus Andersen, I. A. Fleiberg, Adam Dan

1875 kunde Adam Dan skrive i „Kirkelig Samler“: „Vorherre har været god ved os. For 3 Aar siden var her kun 3 Præster og 3 Menigheder, som vedkendte sig den danske Moderkirke; nu samles Landsmænd paa over 20 Steder i det store, paa timelige Gaver saa rige Land om Guds levende Ord paa den danske Tunge, og 9 Præster arbejder som Ordets Tjenere i Menighederne. Den levende Lovsang, der har faaet Lyd paa Folkets Læber der hjemme mellem Bælter og Sunde, har ogsaa begyndt at tone hjerteligt i Vesterlide. Baandet er ikke bristet og skal ej briste, som binder os til Danmark, vor Moder.“

I Løbet af 70'erne blev der begyndt danske Børneskoler paa 3 Steder, og 1878 oprettedes i Elk Horn, Iowa, den første danske Højskole under Ledelse af O. L. Kirkeberg, en begavet og veltalende Nordmand, der var uddannet paa den Præsteskole, der af L. Schrøder var oprettet i Askov, hvorfra der i de følgende Aar udsendtes adskillige dygtige Mænd som *P. Kjelhede*, *K. Bodholdt*, Brødrene *Strandskov* o. fl. Senere kom der andre Højskoler til, een i Ashland, Mich., under *H. J. Pedersen* og *Kr. Østergaard*, som ogsaa blev een af Sangerne blandt Danske derovre — en anden i Tyler, Minnesota, oprettet af ovennævnte *H. J. Pedersen*, senere fortsat af *Th. Knudsen* og *H. Helweg*. Den tredie kom til i Nysted, Nebraska, under *A. Th. Dorf* og *P. Højbjerg*. Mange af Eleverne fra disse Skoler blev senere dygtige og ledende Mænd i dansk Folkeliv og Kirkeliv derovre.

De første ca. 20 Aar af den danske Kirkes Liv i Amerika var præget af stærk Vækst — sidst i 70'erne fandtes der omkring 70 Menigheder og Prædikepladser — men ogsaa af strengt og brydsomt Arbejde. Hvor der blev kaldt paa Præsterne, kom de, hvad enten det gjaldt Oprettelsen af en Menighed, Altergang, Barnedaab eller et Sygebesøg. Rejserne foregik i Sommerhede og Vinterkulde, ad rædsomme Veje — man maa have kørt paa en Prærievej kort efter et stærkt Regnskyl eller i Tøbrud for at kunne forstaa, hvor besværligt og ubehageligt det er — eller ad slet ingen Veje henover Prærien eller gennem Skovene. Vognene svarede dertil, tunge og stive, som de var, hvis der overhovedet fandtes Vogne. Pastor A. Dan maatte en Sommerdag køre i Slæde for at besøge West Denmark i Wisconsin, for der var ingen Vogn at faa. Tit var det bedst at komme frem paa Hesteryg for dem, der egnede sig dertil, selv om det kunde være baade koldt og vaadt. Men frem kom de, hvordan det saa

Festbord i Foredragssalen

Danske Skolebørn

Den danske Kirke i Solvang

Fra den danske Koloni „Solvang“, California

ellers gik til, og de blev næsten altid modtagne med Glæde. Præsterne maatte naturligvis dele Nybyggernes nøjsomme Kaar og tage Forholdene, som de var. Var der ikke et Soveværelse til ham, maatte han sammen med Husets Mænd lægge sig paa en Madras bag ved et ophængt Tæppe, medens Kvinderne laa paa den anden Side af Tæppet. Et Gruppebillede af Præster fra Emigranttiden fremviser tunge, hærdede og skæggede Skikkelser, ikke prægede af theologisk Dannelse, men af Alvor, Slid og Nøjsomhed. Men vi, som senere kom derover til langt lettere Kaar, hørte kun de ældre Præster tale med Varme og Begejstring om de første Tider; Afsavnene var glemte, Glæden og Kærligheden havde holdt sig i Sindene, det var indholdsrige Minder, der var tilbage fra den Tid.

Trods de lokale Forhold og Indflydelsen derfra var Kirken i alt væsentligt en Aflægger af Moderkirken i Danmark, ogsaa med Hensyn til de forskellige kirkelige Retninger: Indre Mission, Grundtvigianisme og Højkirkelighed. Den sidste mærkedes der mindst til, men Indre Mission havde sine afgjorte Tilhængere, og det grundtvigske Aandsliv var stærkt repræsenteret gennem mange tidligere Højskoleelever, mange af Præsterne kom ogsaa fra de samme Kredse, især de ca. 25, som var blevet uddannede paa Præsteskolen i Askov. Efter flere Aars Forsøg fik Kirken sin egen Præsteskole i den lille udpræget danske Koloni West Denmark i det nordlige Wisconsin; den blev i flere Aar ledet af Pastor Th. Helveg, en udpræget grundtvigsk Mand.

Men den ledende paa flere Omraader blev *Fr. L. Grundtvig*, yngste Søn af N. F. S. Grundtvig. Efter at han havde taget sin Embedseksamen i Statsvidenskab, giftede han sig og rejste i Aaret 1881 til Amerika, hvor han tog Bolig i Skovene ved Shiocton i det nordlige Wisconsin, dels for at studere Fugleliv, hvorom han har skrevet en af Fagmænd anerkendt lille Bog, men ogsaa for at „blive klar paa sig selv og sin Vej“. Det blev han i Løbet af næste Aar, delvis ved at høre og omgaas Pastor Th. Helveg, og i Efteraaret 1883 blev han ordineret for at blive Præst for Menigheden i Clinton, Iowa, ved Mississippis Bred. Her blev han i de 17 Aar, han var Præst i Amerika, og her blev han snart en anerkendt Fører indenfor den danske Kirke. Med sin stort anlagte Personlighed, sin rige aandelige Udvikling, sin store Veltalenhed og sin varme Kærlighed til det danske Folk og dets Kirke maatte han blive en aandelig Høvding

blandt Danske i Amerika. Mange smukke Digte og Sange har han skrevet, hvoraf en stor Part fik Plads i hans „Sangbog for det danske Folk i Amerika“, som endnu bruges derovre. For at samle de spredte danske Kredse oprettede han „Dansk Folkesamfund“, som han haabede at gøre til et nationalt Samlingsmærke for alle Danske i Amerika, men saa langt naaede det aldrig.

Grundtvig var ogsaa medvirkende til at oprette nye Kolonier ude i det ubrugte Land for dér at samle mange af de Indvandrere, som ellers vilde sprede sig mellem andre Kolonister og derved let gaa tabt for det danske Fællesskab. Saaledes blev Tyler i Minnesota grundlagt i 1885; den blev snart en betydelig Koloni med danske Farme spredt milevidt ud over Prærien, dog samlede om Kirke og Højskole i den lille By, hvor H. J. Pedersen i mange Aar var den aandelige Leder.

Med sin afgjorte Personlighed kunde Grundtvig ogsaa virke udfordrende. Med Aarene følte det stærkt fra Indre Missions Side, da de ud fra deres snævre Livssyn hverken kunde følge ham i hans kirkelige og folkelige Synspunkter. Med Tiden tiltog Modsætningen. I Ugebladet „Dannevirke“, som delvis var Organ for Kirkesamfundet, tiltog Diskussionen i Styrke og Bitterhed. Man angreb Dansk Folkesamfund som et uberettiget Indgreb i de lokale Menighedsforhold, og Forhandlingen i „Dannevirke“ om Guds Ord i Bibelen blev mere og mere voldsom fra begge Sider.

Den betydeligste Mand paa Indre Missions Side var Pastor *P. S. Vig*, en jysk Husmandssøn, som baade i Danmark og Amerika havde slidt sig frem til at kunne studere, og tilsidst var han blevet Præst. Han var en „self-made“ Mand, der med Aarene samlede et indgaaende historisk Kendskab til Danskes Liv og Virke i Amerika. Efter at have været Præst nogle Aar blev han Lærer ved Præsteskolen i West Denmark sammen med Helveg. Men det viste sig snart at være meget uheldigt, da de begge var stejle Naturer med vidt forskelligt Syn paa baade Menneskelivet, Kristendommen og Bibelen. Begge havde de Tilhængere blandt Præster og Menighedsfolk, hvorved den bitre Strid bredte sig ud i Kredsene. Efter flere stormende Aarsmøder, hvor navnlig F. L. Grundtvig søgte at mægle, endte det i Sommeren 1893 med, at Vig og hans Meningsfæller traadte ud af den danske Kirke, for sammen med andre danske Præster og Menigheder, som før havde tilhørt „den norske Konference“, i 1896 at danne den „Forenede Dansk Evangelisk-Lutherske Kirke i Ame-

Pastor Rasmus Andersen og Pastor N. P. Gravengaard
foran Vor Frelsers Kirke i New York 1913

Pastor Fr. L. Grundtvig med Hustru og Datter

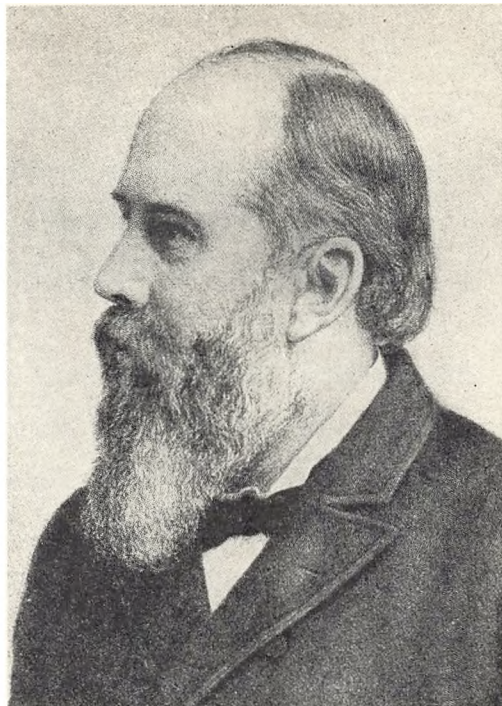
Præsterne O. Jacobsen, Rasmus Andersen og P. Gøtke

Den danske Kirke i Dagmar, Montana (Trækirke)

Pastor Kr. Østergaard

Pastor F. L. Grundtvig

Vor Frelsers Kirke i Manistee, Mich.

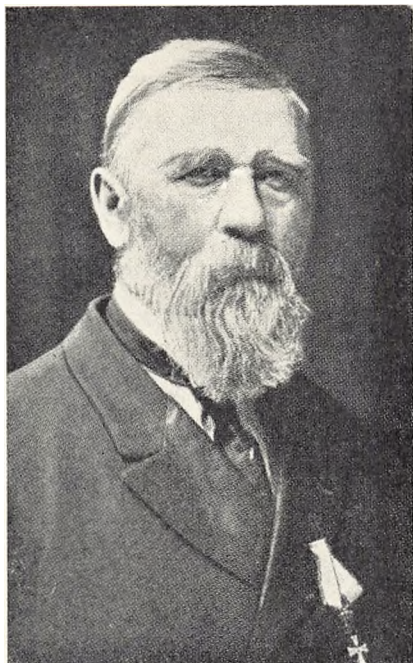
Pastor Andr. Sixtus Nielsen

rika“. 18 Præster havde udmeldt sig, og de fleste tog Menighederne med sig. 36 Præster og Menigheder blev tilbage.

Den danske Kirke var i Aaret 1894 baade formindsket og svækket; omtrent en Trediedel havde den mistet, og desuden følte mange sig trætte og mismodige efter den aarelange bitre Strid. Tilmed blev Amerika i de Aar hærget af en haard økonomisk Krise med megen Arbejdsløshed, lave Priser for Farmerne og daarlige Tider for alle.

Hovedopgaven for Kirkesamfundet var at faa en Præsteskole i Gang, og det skete ogsaa. Pastor P. Kjølhede, som nu var Formand, arbejdede ihærdigt og ufortrødent derfor trods alle Vanskeligheder. Skolen blev bygget i Des Moines, Hovedstaden i Staten Iowa, lidt udenfor Byen paa et Bakkedrag, der hed Grand View; deraf fik Skolen snart Navnet *Grand View College*, hvorunder den er kendt af næsten alle Danske i Amerika. 1896 begyndte den ganske smaat med kun en enkelt beskeden Bygning foruden en Forstanderbolig. 1897 kom Pastor *R. R. Vestergaard* fra Danmark for at blive Skolens Forstander. Allerede under ham voksede den godt, og senere har den under skiftende Ledere vokset sig stor og udvidet Undervisningen til foruden den egentlige Præsteskole ogsaa at uddanne Studenter, give Højskoleundervisning og afholde forskellige Kursus. Paa den anden Side af Gaden ligger der en stor dansk Kirke for baade de Studerende og den lokale Menighed, og ved Siden af Kirken findes Kirkesamfundets Alderdomshjem, saa Des Moines er blevet et Hovedsæde for aandelig dansk Virksomhed i Amerika. I en Aarrække uddannedes der ogsaa Lærere og Lærerinder til danske Ferie- og Sommerskoler rundt i Menighederne. Forstander for „Grand View College“ er nu *Dr. Johannes Knudsen* og Pastor *Alfred Jensen* en af de bærende Kræfter.

I det Slægtled, der fulgte efter Bruddet, stræbte man efter at bevare dansk Sprog og Kultur for den opvoksende Slægt, og den Gang kunde det ogsaa i nogen Maade gøres. I den „forenede“ danske Kirke var Interessen herfor langt mindre; dér blev alle Kræfter sat ind paa at fremme det religiøse Liv, om det blev paa Dansk eller Engelsk var af mindre Betydning. Talmæssigt havde det sine Fordele, da Ungdommen saa meget lettere kunde slutte sig til Forældrenes Kirke, men de nedarvede danske Værdier traadte stærkt tilbage derved. Kirkesamfundet har sin Præste- og

Professor P. S. Vig

Dr. N. C. Carlsen

Ungdomsskole i den lille By Blair i Nebraska, *Dana College* og *Trinitatis Seminarium*, hvor *Dr. N. C. Carlsen* (1884—1950) i mange Aar virkede, og hvor bl. a. Professor *Paul Nyholm* gør et stort Arbejde. I mange Aar var P. S. Vig Skolens Forstander. Den har et dygtigt Sangkor, som for nogle Aar siden gav Koncerter i Danmark under en Sommerrejse hertil. Omkring 1903 begyndte den forenede Kirke et luthersk Missionsarbejde i Utah, ledet af Pastor *Harald Kent*, der imidlertid, ligesom sine Efterfølgere, havde meget vanskelige Arbejdsvilkaar, og der opnaedes ikke større Resultater. Den danske Kirke fik ikke blot sine Præster fra Skolen i Des Moines, men tog gerne imod Præster fra Danmark, for ca. 50 Aar siden var vi 12—14 derovre. De er nu alle afgaaede eller vendt hjem, men andre er fulgt efter, lige til de seneste Aar har nogle faaet Ansættelse derovre.

De to Kirkesamfund har saaledes levet hver for sig og gjort hvert sit Arbejde. Kun paa eet Omraade har de virket i Fællesskab, nemlig ved Udgivelsen af en engelsk Salmebog. Efterhaanden som de engelske Gudstjenester tog til, indtil de nu er blevet helt overvejende, maatte Gudstjenestens Ordning foreligge i bestemt Form paa Engelsk, dertil hørte ogsaa en Salmebog. I begge Samfund havde enkelte Præ-

ster syslet med Oversættelsen af danske Salmer til Engelsk, saa nu blev der Brug for dem. Der er udarbejdet en Salmebog, af hvis ca. 450 Salmer henimod 200 er Oversættelser af danske Salmer, deraf mange velkendte, især af Grundtvig. Originalernes Rytme er bevaret, saa Melodierne er fulgt med, og lyder nu Søndag efter Søndag derovre. Enkelte amerikanske Organister er blevet opmærksom paa disse Melodier og har følt sig tiltalt af dem, saa paa den Maade kan maaske vore kendte Salmemelodier synges ind i amerikanske Kirker.

De 3 Højskoler, som var oprettede i den danske Kirke, er nu enten lukkede eller bruges til Møderækker om særlige Emner. Deres oprindelige Formaal er der ikke mere Brug for, og endnu har man ikke fundet en Maade, hvorpaa der paa Engelsk kan holdes Højskole efter dansk Mønster, skønt det flere Steder er forsøgt af indfødte Amerikanere.

Den stærke Udvikling af amerikansk Sprog og Tankegang fik Støtte under og efter første Verdenskrig, da der ud fra Uvillien mod alt Tysk rejste sig en Kølighed overfor alle fremmede Sprog. Noget lignende gentog sig ikke efter sidste Krig. Men det ligger mere i selve Forholdene. Af det første indvandrede Slægtled er nu kun faa tilbage. Anden Generation voksede op i Brydningen mellem Dansk og Amerikansk og følte sig umiddelbart hjemme i alt, hvad Amerika indeholdt og betød for det, selv om mange ogsaa tog Del i, hvad der oplevedes paa Dansk. For tredie Generation er det helt givet, at de er Amerikanere; men de ved ogsaa, at de er af dansk Rod, og de mest levende af dem har stor Interesse for Danmark og alt Dansk, hvorfor nogle af dem ogsaa deltager i den Dansk-Undervisning for Voksne, som drives i mange Kirkers Skolelokaler.

Kirkernes Virksomhed har ogsaa givet sig Udslag i mange Byggeforetagender. Saasnt det var muligt, skulde Menighederne jo have en Kirke. De første var af Træ og maatte være saa billige som muligt; meget frivilligt Arbejde er der øvet for at faa Kirkerne bygget, og endnu ses mange hvide Trækirker med Spir over Indgangen, det var Typen for de ældre Kirker. Som Velstanden steg, ændredes ogsaa Kirkebygningerne, nu blev det i Reglen røde Murstenskirker. Det virker som en glædelig Overraskelse, naar man i Storbyer som Minneapolis og Los Angeles kommer til en hvid Kirke i den danske Landsbykirkes Stil.

Præsident Erland Nelson,
Dana College, Blair, Neb.

Dr. Johs. Knudsen,
Forstander for Grand View College

Pastor A. J. Tarpgaard

Pastor Benedict Nordentoft,
Grundlægger af Kolonien „Solvang“, California

Ved Siden af Kirken ligger næsten altid Præsteboligen, rummelige Villaer med mange hyggelige og gæstfrie Hjem i, der er altid Fribolig for Præsten. Menigheden vedligeholder baade den og Kirken, foruden at den lønner dem, som har Tjeneste ved Kirken: Præst, Organist og Kirkepasser.

Ved Siden af Kirken findes tit Skole og Forsamlingshus, hvis ikke Kirkens Undersal bruges dertil. Naar dertil kommer Højskolerne, Børnehjem og Alderdomshjem, kan man forstaa, at Kirkerne har haft og har endnu en betydelig kulturel og

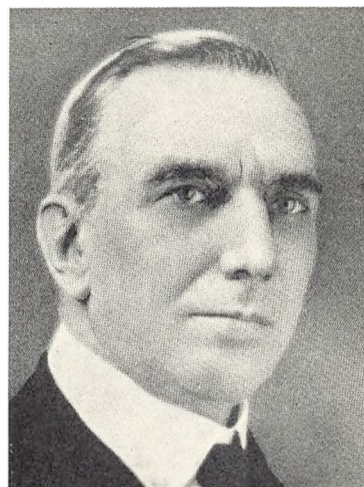
Thorvald Knudsen, mangeaarig Forstander
for „Grand View College“

social Indflydelse, foruden at de i de mange Bygninger ejer betydelige økonomiske Værdier, større end andre danske Institutioner derovre.

Det er indlysende, at da alt dette kun skaffes ad frivillig Vej, tyder det paa stor Offervilje hos Indvandrerne. De fleste af Kirkefolket er jævne Folk, som har maattet arbejde sig frem til det, de har. Især i de første Tider var Midlerne meget smaa, men Bygningerne til Kirkens Brug rejste sig alligevel, og Virksomhederne kom i Gang og holdes oppe. Intet gik i Staa af økonomiske Grunde, selv i de daarlige Tider. Nu er de økonomiske Forhold gode, men Kravene er

ogsaa stegne i høj Grad, saa det er betydelige Summer, der hvert Aar maa ydes. Hver Menighed maa sørge for sine egne Udgifter. Præsternes Løn var tidligere meget beskeden, men nu er den ret god — enhver Præst maa have Bil for Arbejdets Skyld — medens det kniber med Pensionerne. Men derud over maa der ydes Bidrag til Kirkesamfundets Udgifter til Præste- og Ungdomsskolen, til Alderdomshjemmene, til Ungdomsarbejdet, Søndagsskolerne og Børnebladene, til Hjemmission og Hedningemission. Dertil kommer endelig et ret stort Tilskud, som ethvert luthersk Kirkesamfund maa yde til den Hjælpeaktion, som de forenede lutherske Kirker i Amerika opretholder Verden over (The Lutheran World Action).

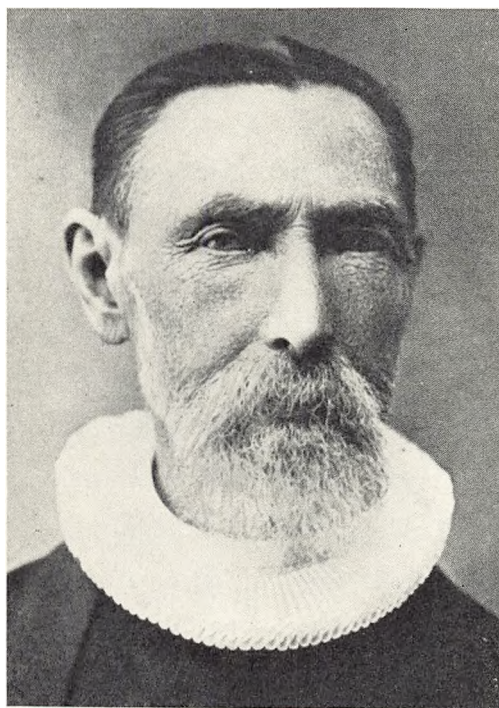
Fra den danske Kirkes sidste Aarsmøde i 1949 foreligger der en Opgørelse af, at dens Ejendomme

Pastor A. W. Andersen, Chicago

beløber sig til næsten $1\frac{3}{4}$ Million Dollars, de aarlige Udgifter i alle Menighederne sammen med de fælles til Kirkesamfundet ca. 400.000 Dollars. Antallet af døbte Medlemmer er knapt 20.000, men deri er medregnet Kvinder og Børn; bidragydende Medlemmer er kun Manden og voksne Børn, foruden de ugifte Mænd og Kvinder, saa derved gaar deres Tal ned til godt en Trediedel af Medlemstallet. I den „for- enede“ Kirke, som nu har sluttet „Dansk“ af sit Navn, er Medlemstallet godt det dobbelte, med Ejendomme og Udgifter svarende dertil.

De danske Kirker i Amerika har foruden deres religiøse Opgave været af meget stor national og kulturel Betydning og indeholder stadig de dybe aandelige Værdier for deres Medlemmer.

Rasmus Andersen, Præst og Forfatter

DE DANSKE FORENINGER

Den første skandinaviske Forening, der dannedes i Amerika, var „Societas Scandinaviensis“, som stiftedes i Philadelphia i 1769 med den førømtalte *Abraham Markøe* som Præsident. Blandt Medlemmerne var selve *George Washington*, som erklærede, at han var af dansk Afstamning. I 1868 forandredes Navnet til „Scandinavian Society of Philadelphia“, og under dette Navn bestaar den endnu, overvejende med danske Medlemmer. — I New York dannedes 1844 en dansk-norsk-svensk Forening under Navnet „Skandinavisk Forening“. Enkelte andre skandinaviske Foreninger stiftedes i de østlige Byer, men de fik kun kort Levetid.

I de følgende Aar tog den store danske Indvandring sin Begyndelse, og medens de danske Nybyggere paa Landet samlede sig i Menigheder som de første Organisationer, var Emigranterne i Byerne de første, der dannede rent danske Foreninger. Overalt i de større Byer fik de danske Foreninger Navnet „Dania“. De første dannedes i Chicago 1862, i Racine 1867. De fleste af disse „Dania“-Foreninger,

hvis Formaal overvejende var Selskabelighed og gensidig Hjælp i Sygdomstilfælde, eksisterer endnu, og i flere Tilfælde er de blevet Udgangspunkt for større Organisationer. „Dania“ i Chicago er den største; den tæller 7—800 Medlemmer og har sin egen Bygning. „Dania“ i Racine havde allerede faa Aar efter sin Stiftelse flere Hundrede Medlemmer. Medlemstallet har siden holdt sig omkring 6—700.

I 1882 gik fire danske Foreninger i Wisconsin sammen og dannede „De sammensluttede Foreninger“, som stadig eksisterer og har 3000 Medlemmer, fordelt paa 23 Afdelinger, hovedsagelig i Midtstaterne. Det bærende i

John Christensen,
mangeaarig Overpræsident
for Det danske Brodersamfund

Medlemmerne af „Dania“ og Sangforeningen „Harmonien“, Chicago, i Washington, DC. 1933 paa Vej til Danmark

Organisationen er Livsforsikring. Flere Afdelinger har eget Forsamlingshus. I Vesten udviklede „Dania“ sig til en stor Organisation, som nu omfatter 20 Afdelinger med 4—5000 Medlemmer, bosiddende i California, Oregon og Nevada.

Mest kendt af alle er dog *Det danske Brodersamfund*, den største Sammenslutning af Danske i Udlandet. Det har omtrent 350 Loger, fordelt over hele Amerika, foruden en Loge i København for de hjemvendte. Der har været over 20.000 Medlemmer, i Øjeblikket kan man regne med 13—14.000 Medlemmer.

Faderen til Brodersamfundet er ogsaa Stifteren af Bladet „Den danske Pioneer“ i Omaha, *Mark Hansen* (Markus H.), der var født i Kolding. Som ganske ung deltog han i Treaarskrigen som frivillig, men snart efter udvandrede han til Amerika og kom som en af de første Danske til det lille „Settlement“ i Omaha, Nebraska. Han deltog siden i Borgerkrigen paa Nordstaternes Side, og da han kom hjem fra den, stiftede han i Omaha „Danske Vaabenbrødre“, der navnlig efter 1864 fik stor Tilslutning. Ved et Møde i Omaha blev det bestemt, at Foreningen skulde optage „andre hæderlige Mænd født af danske Forældre eller af dansk Herkomst“, og dette førte umiddelbart til Omdannelsen af den gamle Vaabenbroderforening til

NEW YORK CITY, SUNDAY, JUNE 14, 1925.

To more happily encompass in its intimate hall. The first half of the long program ended with Beethoven's great A major sonata, the first of its kind. Interpretation did not, on the whole, attain the grandeur of Beethoven's reception. There were, however, the first too mannered and phrasing that did not have the nobility of that is Beethoven's due. Many passages, particularly the last movement, were notable exceptions, however, and the principal cause of the audience to forget his exceptional talents in the projection of Beethoven's music.

The second half of the concert was generally in a more beginning with "Hope," by Jean W. member of the first concert that was heard. The performance was followed by a variety of Spanish compositions. "Four Andalusian Dances" were two works of the first concert. The first in them, "Nights in Granada," is a more in greater importance than the first. It is an opportunity to see a more diversified rhythmic and melodic style. The concert concluded with a variety of works.

Mrs. Schumann's program was a most interesting and varied one. It included songs of Bach, Schubert, Brahms, Mendelssohn and Strauss. The precise quality of Mrs. Schumann's performance was particularly noticeable in her songs, which were of the most beautiful and expressive in nature. The program was of the highest degree by the intervention of the composer. This apparent simplicity of the program, which conceals technical difficulties, is a tribute to the fact that Mrs. Schumann's program is a most interesting and varied one. It includes songs of Bach, Schubert, Brahms, Mendelssohn and Strauss. The precise quality of Mrs. Schumann's performance was particularly noticeable in her songs, which were of the most beautiful and expressive in nature. The program was of the highest degree by the intervention of the composer. This apparent simplicity of the program, which conceals technical difficulties, is a tribute to the fact that Mrs. Schumann's program is a most interesting and varied one.

Maria Halama in Debut Here. Maria Halama, mezzo-soprano, made her first bow to New York in a song recital at the Town Hall yesterday afternoon, following appearances in Boston and the West, as well as in Belgium. Her native "schonklang" and clear voice abroad, disclosed a voice of sympathetic gentleness in her lower range. Her English diction was excellent in Sidney Homer's "Sing to Me, Sing" and there was refined and delicate style in an opening Italian group, including modern songs by Soder and Cimara, Vackay Dina.

Danes Have Done Big Things For American Republic; 75 Percent of Danes Will Become Citizens

By JEAN PIPER.

"Gentlemen," said George Washington, slowly drawing himself up to his full height, "I have a little surprise for you." There was a stir among the stalwart men who had just made him an honorary member of their Scandinavian Society, composed of Danes, Swedes and Norwegians, meeting in Philadelphia just after the Revolution. "The first ancestor of which my family has any trace," he continued, "came from Jutland about 900 A. D. He was a Dane by the name of Hvass." Whatever the Father of our Country said after that is not recorded in the minutes of the society, open to all in Philadelphia, but he sat down and...

Behind closed doors this afternoon, the second society of the season, Montezuma's "La Noite di Zoranna," will reach its final rehearsal. The brief opera, by the composer of "L'Amore del Tre Re," will be produced on Wednesday and is already announced for repetition at a special matinee on Dec. 10 for the Florence Crittenton Mission.

YOUNMAN'S MUSICAL PLAY.

Composer to Give "Smilin' Through" Here—Not Financed by Warners. Vincent Younman, the composer, who is producing a musical version of "Smilin' Through" yesterday denied published reports that his show would be financed by the Warner Brothers or would open at the Hollywood Theatre, which the Warners control. The producer said that he had as yet not decided where "Smilin' Through" would open on Broadway, adding that he had received advantageous offers from both the theatre and show interests. Nick Lane, who is producing "Wolfed

Women's Posters to Be Seen.

Announced that from Dec. 21 the American Art-Anderson will hold an exhibition of posters by school children in the New York Department.

TO SELL REFUGEE CHRISTMAS BAZAAR.

Handwritten Opens for a Christmas Bazaar for the anti-bolteries and other help of refugees women will open for the Near East Foundation at 151 Fifth Avenue, continuing two weeks. Mrs. Cleveland Dodge is the general chairman in charge of the opening day. The bazaar is the climax of a year of private sales, at which almost \$100,000 worth of anti-bolteries have been disposed of.

PLANS ARCHITECTURE SHOW.

Modern Art Museum Invites Hoover and Home Experts to Attend. The president and trustees of the Museum of Modern Art, 720 Fifth Avenue, have invited President Hoover and members of his conference on home ownership to "some build-

donal affairs, which will be on sale Tuesday. Mr. Simonds's work, the inner income of Europe, is filled with optimism over the European situation. He says since the World War ended in the League of Nations as a failure, the League war part as futile and the League work disarranged conflict as certain to be useless if the League and Great Britain persist in their refusal to guarantee security.

Peace Treaties Blamed.

According to Mr. Simonds' presentation, the Paris peace treaties made a mess of things. It is giving the people courage to impetus toward internationalism for grasping what it really is. It made each country realize that it demands that the national desires should be met as conditions of adjustment serious disputes which still fill peace and order.

TO SELL REFUGEE CHRISTMAS BAZAAR.

Handwritten Opens for a Christmas Bazaar for the anti-bolteries and other help of refugees women will open for the Near East Foundation at 151 Fifth Avenue, continuing two weeks. Mrs. Cleveland Dodge is the general chairman in charge of the opening day. The bazaar is the climax of a year of private sales, at which almost \$100,000 worth of anti-bolteries have been disposed of.

PLANS ARCHITECTURE SHOW.

Modern Art Museum Invites Hoover and Home Experts to Attend. The president and trustees of the Museum of Modern Art, 720 Fifth Avenue, have invited President Hoover and members of his conference on home ownership to "some build-

Forside af Brooklyn Daily Eagle, hvor der findes en Meddelelse om, at George Washington har udtalt, at hans Familie stammer fra Jylland

„Det danske Brodersamfund“, der blev stiftet 2. Januar 1882. Denne Dag er siden blevet fejret som Brodersamfundets Fødselsdag. I Formalsparagrafferne hedder det, at man skal yde gensidig Hjælp, opretholde Minder fra Fædrelandet i Sprog og Sang, yde en god Begraveshjælp og Assurance til de efterladte samt Støtte og Vejledning til at blive gode Borgere i det nye Land.

Hovedbestyrelsen bestaar af en Overpræsident og 6 andre Medlemmer. Hvert fjerde Aar holdes en Konvention. Brodersamfundet betragtes som en velstaaende Institution, et enkelt Aar har man betalt op til 60.000 Dollars i Støtte. Mange Steder har man egen Logebygning, og i den store Woodmens Building i Omaha er stadig Hovedkvarteret. Den nuværende Overpræsident er *C. Bysted Christensen*, Schenectady, og mange kendte Dansk-Amerikanere har i Tidens Løb beklædt denne Post. En af de populæreste var *John Christensen*, som døde 1937 paa en Rejse til Danmark — en Smedesvend fra Aarhus, som skabte en stor Virksomhed: „The Cincinnatti Gear Co.“. — Blandt senere Overpræsidenter skal nævnes *John Hansen* fra Nykøbing Falster, der er Knivfabrikant i Davenport, Iowa, og som sammen med Jean Hersholt og C. H. W. Hasselriis trak det store Læs i Hjælpe-

Fabrikant John Hansen, Davenport,
Ex-Overpræsident for Det danske Brodersamfund

Den danske Forening „Dania“, Chicago

Sangkoret „Harmonien“ i Danmark 1924
(Paa Trappen ses bl. a.: Carl Antonsen (ø. t. v.), Grev Carl Moltke, Henry L. Hertz, Julius Moldenhauer og A. C. Meyer)

Carl Flow, Petaluma, California

E. Bysted Christensen,
Overpræsident for Det danske Brodersamfund

arbejdet til det besatte Danmark. Gennem de sidste 25 Aar har den daglige Ledelse af Hovedkontoret været i Hænderne paa Generalsekretær *Axel Skelbeck*.

Det danske Brodersamfund har en Søster-Organisation for Kvinder: „*Dansk Søstersamfund*“, der tæller 145 Lokalforeninger med omkring 3000 Medlemmer.

En Række Ungdomsforeninger har sluttet sig sammen i „*Dansk sammensluttet Ungdom*“, som tæller 2000 Medlemmer. Endvidere findes Ungdomsforeninger i Tilknytning til de forskellige Kirkesamfund.

Foruden de her nævnte store Fællesorganisationer er der over hele Amerika et stort Antal lokale Foreninger med selskabelige, velgørende eller andre Formaal, dramatiske Klubber, Sportsforeninger o. s. v. En Del Foreninger har egne Bygninger, og mange har danske Bogsamlinger.

I New York oprettede for en Snes Aar siden danske Forretningsfolk (C. H. W. Hasselriis, Helge Petersen m. fl.) „*Danish Luncheon Club*“, ved hvis regelmæssige Sammenkomster prominente Landsmænd hjemmefra bydes Velkommen.

Om de danske Foreninger i Amerika gælder det, at de i ikke ringe Grad bidrager til at vedligeholde Interessen for det gamle Land, selv om man nu overvejende benytter det engelske Sprog. De har Betydning for Sammenholdet indenfor Kolonierne ved at arrangere regelmæssige Sammenkomster, Udflugter, Foredrag, danske og amerikanske Fester o. s. v.

SOCIALE INSTITUTIONER

Alderdomshjem — Børnehjem — Sømandshjem

I indenfor de danske Kolonier i Amerika er der efterhaanden oprettet flere Alderdomshjem. Det er et smukt Træk hos den danskfødte Amerikaner, at han har Tanke for de gamles Velfærd. Det giver sig Udslag ikke alene indenfor Familiernes Kreds — man hører saaledes ofte om Tilfælde, hvor Børnene i Amerika har taget Forældrene over fra Danmark for at kunne sørge godt for dem i deres Alderdom — men ogsaa i Form af Foranstaltninger til Støtte for Koloniernes gamle, og den mest effektive Form er her Oprettelsen af Alderdomshjem.

Der findes i Øjeblikket 13 Alderdomshjem for gamle Danske, oprettet enten af Kirkesamfundene, Brodersamfundet eller Foreninger, der er dannet med det særlige Formaal for Øje at stifte og opretholde et saadant Hjem. Alderdomshjemmene findes i følgende Byer: Brooklyn, N. Y., Metuchen, N. Y., Chicago, Ill., Des Moines, Iowa, Minden, Nebr., Brush., Col., Minneapolis, Minn., San Rafael, Calif., Seattle, Wash., Racine, Wisc., Elk Horn, Iowa, Edmore, Mich., og Detroit, Mich.

Alderdomshjemmet i Brooklyn, som omfatter tre gamle Villaer, søger nu gennem Landsindsamling at samle 400.000 Dollars til en ny Bygning. Det sker under følgende Motto: „— Dette er en Historie om et gammelt Hjem i Brooklyn, som siden 1904 har taget sig af 242 gamle Danske og hjulpet dem til at forstaa, at Solnedgangen ofte er den smukkeste Del af Dagen!“

Ved Tilskud fra kirkelige og andre Organisationer opretholdes 5 Børnehjem — i Chicago, Ill., Elk Horn, Iowa, Tyler, Minn., Perth Amboy, N. J., og Waupaca, Wisc.

Den danske Sømandsstue i New York, der er mere end en Stue, nemlig en Række hyggelige Værelser i *Seamen's Church Institute*, den store Samlingsbygning for Sømand af alle Nationer, der kommer til New York, er blevet til takket være danske Rederes og danske Sømandsorganisationers Støtte, men Initiativet til

Det danske Alderdomshjem i Racine, Wisconsin

Sommerfest paa det danske Alderdomshjem „Aldersly“, San Rafael, California

Danish American Women Association i New York afholder hvert Aar en stor Basar til Fordel for dansk-amerikanske velgørende Institutioner, Alderdomshjem, Somandshjem o. s. v.

Paa den internationale Kvindeudstilling i New York i 1949 havde D. A. W. A. denne Bod med en Rigdom af danske Kunstgenstande. Fra venstre: Fru James Hansen, 1. Vicepræsident, Fru Rieberty, Dr. Anna Hansen, Fru Johansen, Fru Sedlacek, Fru Goddin og Frk. Clark

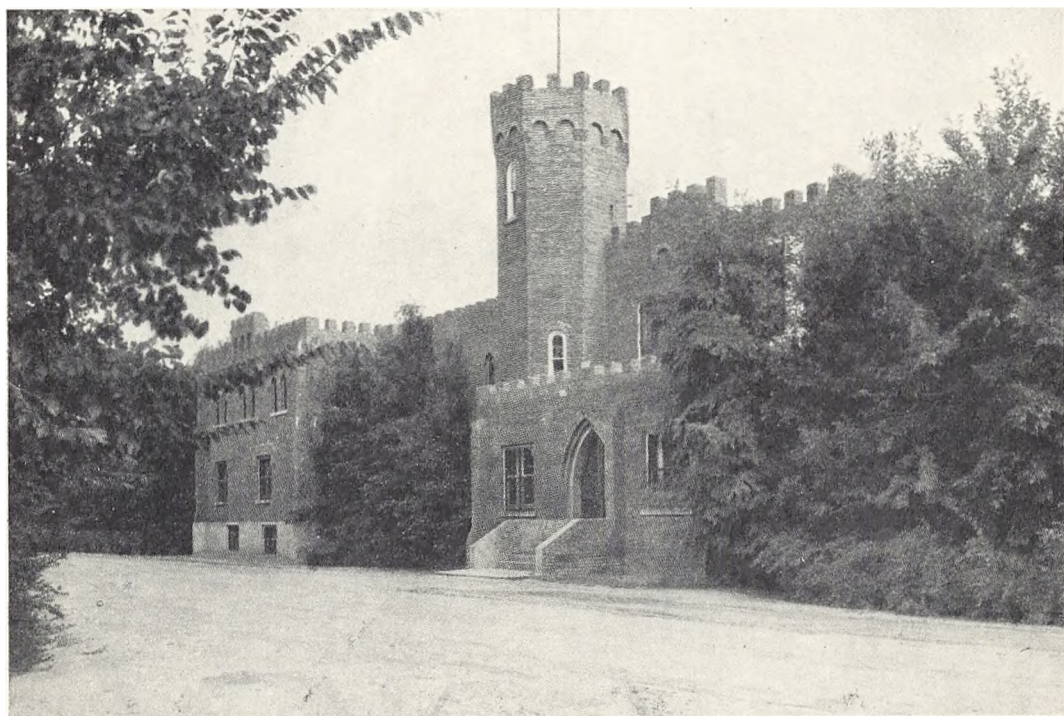
Det danske Alderdomshjem i Brooklyn

Johannes Fønns, som i 1925 for første Gang sang i Chicago i Orchestra Hall, aflagde Dagen efter Koncerten Besøg paa det danske Alderdomshjem, hvor han med Pianisten Edgar Nelson ved Pianoet underholdt Hjemmets Beboere med Foredrag af danske Sange

Den danske Sømandsstue i New York. I Baggrunden den danske Afdelings Leder Fru Ibsen-Jensen (th.)
og hendes Hjælper, Fru Else Stub

Eben Ezer Sanatorium, Brush, Colorado

den er taget af Pastor *A. Th. Dorf*, der i mange Aar var Præst i Brooklyn og tog sig meget af de danske Sømænd. Hvad det betød under sidste Krig, da Danmark var afspærret og besat, vil enhver kunne forstaa. Nu ledes det danske Sømands-hjem af en meget dygtig og energisk Dame, Fru *Ibsen-Jensen*, der har en Stab af flinke og hjælpsomme Damer til Assistance. Man sætter en Ære i at holde Hjemmet aabent hver Dag i denne store Sømandsmyretue, der ligger „down town“ i Nærheden af South Ferry.

I det Velgørehedsarbejde, som mulig-gør økonomisk Støtte til disse forskellige Institutioner, yder dansk-amerikanske

Kvinder en stor og værdifuld Indsats. I saa Henseende kan fremhæves det utrætte-lige Arbejde, Baronesse *Alma Dahlerup*, New York, har udført gennem en Aar-række som Stifter og Leder af „Danish American Women Association“ (D.A.W.A.) ved Arrangement af Bazarer o. s. v. Den nuværende Leder er Fru *Harryet Sedlacek*.

Seamens Church Institute i New York, hvor Det danske Sømandshjem har til Huse

DEN DANSK-AMERIKANSKE PRESSE

Efterhaanden som Antallet af danske Nybyggere gjorde det muligt, begyndte der at opstaa danske Blade i Amerika, af hvilke mange dog kun fik en kort Levetid.

Det første danske Blad, der udkom i Amerika, var „*Nordlyset*“, som blev udgivet fra Pine Lake i Wisconsin i Aarene 1847—50 af *L. J. Fribert*, som ogsaa er den første, der paa Dansk har udgivet et Skrift om Amerika. Han var født i Odsherred, gik Embedsvejen, men brød af og begyndte i København Udgivelsen af „*Dagen*“. Det gik ikke, og i 1843 udvandrede han med sin Familie til Amerika. Han slog sig ned i et Blokhus i Pine Lake, og her udarbejdede han en „*Haandbog for Emigranter*“, der udkom 1847, og begyndte Udgivelsen af „*Nordlyset*“, som han tre Aar efter solgte, hvorefter det blev flyttet til Racine og udgivet under Navnet „*Demokraten*“.

Den andetsteds omtalte danske Præst *Claus Lauridsen Clausen* stiftede i 1852 Bladet „*Emigranten*“, som udgik fra Minneapolis, og som endnu eksisterer som „*Minneapolis Tidende*“, et af de største og mest udbredte norsk-amerikanske Blade.

Siden midt i 70'erne har, foruden de nu eksisterende, en Snes Blade set Dagens Lys, men er gaaet ind efter længere eller kortere Tids Forløb.

Som de betydeligste af de Blade, der er gaaet ind, kan fremhæves: Ugebladet „*Dansk-Amerikaneren*“, New York, som *Emil Opffer* holdt gaaende i 5 Aar, Maanedssbladet „*Norden*“, Racine, Wisc., som *Ivar Kirkegaard* klarede en Snes Aar, og „*Uglen*“, et velredigeret, men abonnementsfattigt Maanedsskrift, redigeret af den talentfulde *Michael Salomon*, som indlagde sig stor Fortjeneste ved gennem flere Aar at udarbejde en fortrinlig Aarbog: „*Dansk-amerikansk Almanak*“. Endvidere maa nævnes „*Bikuben*“, et dansk-norsk Blad, som i en lang Aarrække udkom i Salt Lake City med danske Redaktører.

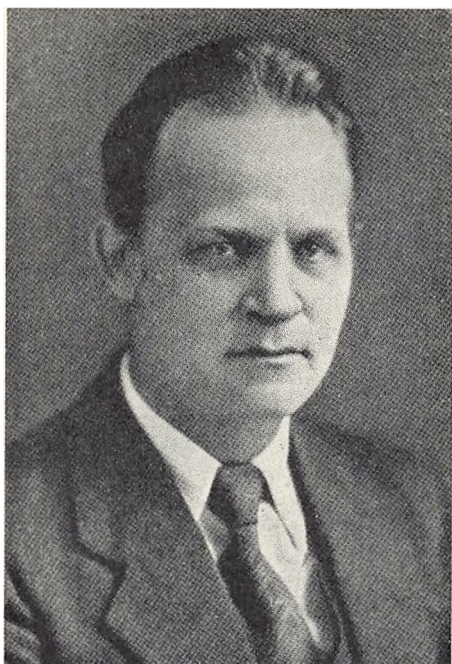
Af de nu eksisterende Blade — Ugeblade med Dagbladets Karakter — er „*Den*

Chr. Rasmussen Publ. Co. Til højre (siddende) M. S. Rasmussen. Staaende i Baggrunden Digteren, Pastor Kr. Østergaard

danske Pioneer“ i Omaha det mest kendte og udbredte. Det grundlagdes i 1872 i Omaha af *Mark Hansen*, som Aaret efter købte og inkorporerede „Nebraska Skandinav“, der var blevet oprettet af Dr. Ahmanson, efter at han havde forladt Mormonkirken.

Selv skrev Mark Hansen ikke, men gennem sin Avis, der tidligt fik opvakte Medarbejdere, førte han skarp Polemik til mange Sider. I de første Aar var Bladet antikristeligt, socialistisk eller vel snarere revolutionært. Bladet gik ind i en ny Æra, da *Sophus Neble* (1858—1931) kom til. Han var født i Stubbekøbing, udlært Typograf og Mejerist. Lyst til Eventyr og nye Forhold drev ham til Amerika, hvor han fik Arbejde hos en Farmer i Wisconsin. Her saa han „Den danske Pioneer“, og den unge, forhenværende Typograf fik Lyst til at sige sin Mening paa Tryk, sendte Mark Hansen en Artikel, og det endte med, at han blev knyttet til „Pioneeren“, først som Faktor og senere som Medredaktør. I 1887 overlod Mark Hansen ham Bladet paa meget rimelige Vilkaar, men noget lukrativt Foretagende var det ikke, og der maatte slides haardt for at banke det op.

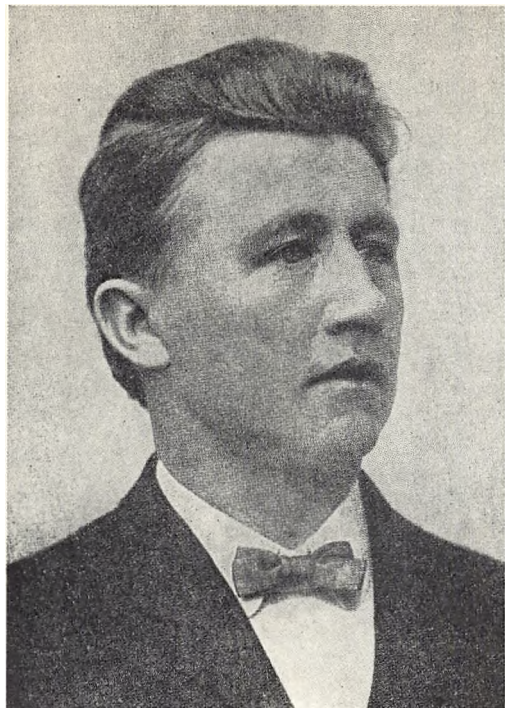
Redaktør Georg Strandvold

Neble og hans Hustru samt Broderen H. P. Neble udførte i en Aarrække saa at sige alt Arbejde, og takket være disse tre Menneskers Flid kom Bladet ud af Gæld og kunde forny sig. Under meget primitive Former foregik det hele. Bladet blev af Sparsommelighedshensyn til i Nebles Hjem. I 14 Aar kæmpede de tre Neble'er for at faa det hele stabiliseret, og det lykkedes, men naar det journalistiske kom til at betyde noget, skyldtes det udelukkende *Ralph Tofteman Fredericksen*, den betydeligste dansk-amerikanske Journalist.

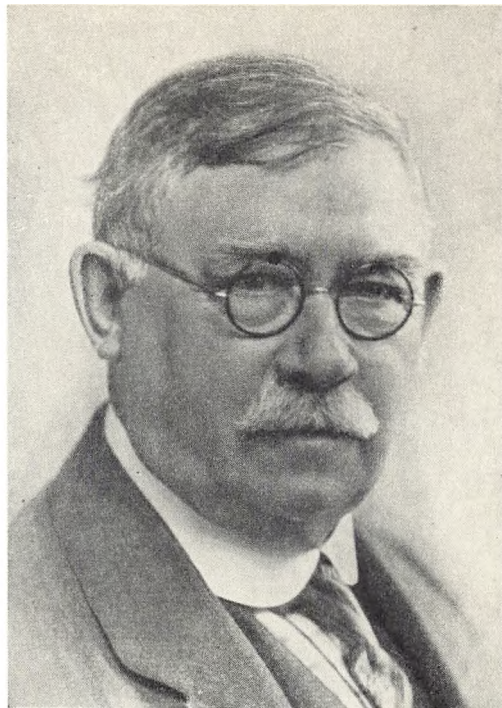
Tofteman Fredericksen (1864—1912) var født paa Langeland, kom i Slagterlære i København, men det interesserede ham ikke, og han studerede ivrigt i sin Fritid og begyndte saa smaat at skrive til Bladene. Han fik 1884 Chance for at komme til Amerika, hvor han slog sig ned og blev Resten af sit Liv, beskæftiget med journalistisk Arbejde, og kom til at præge „Pioneeren“ mere end nogen anden.

„Pioneeren“s Hovedlinie var Velvilje overfor Arbejderbevægelsen. Bladet skulde være alle frisindede Mænds Talsmand, og det blev Tumbleplads for mange af de yderliggaaende Skribenter, der i disse Aar var kommet over: *Louis Pio, Poul Geleff, N. C. Frederiksen, John Glambeck, Mogens Sommer* m. fl. — Et udæskende Angreb paa Kong Christian IX bevirkede, at den danske Regering paa Grund af Sommers Artikler i flere Aar forbød „Den danske Pioneer“ i Danmark. I amerikansk Politik støttede Bladet altid det demokratiske Parti, og en stor Dag i Bladets Historie var det, da Præsident Woodrow Wilson aflagde personligt Besøg for at takke for Hjælpen til Valget.

Abbonnanttallet har været oppe omkring 30.000, men er nu nede under 20.000. Efterhaanden mildnedes Tonen, og Kritiken aftog. Neble endte som Ridder af Dannebrog, og flere dygtige Presse mænd, der lagde Vægten paa det rent bladmæs-

Redaktør Ralph Tofteman Fredericksen

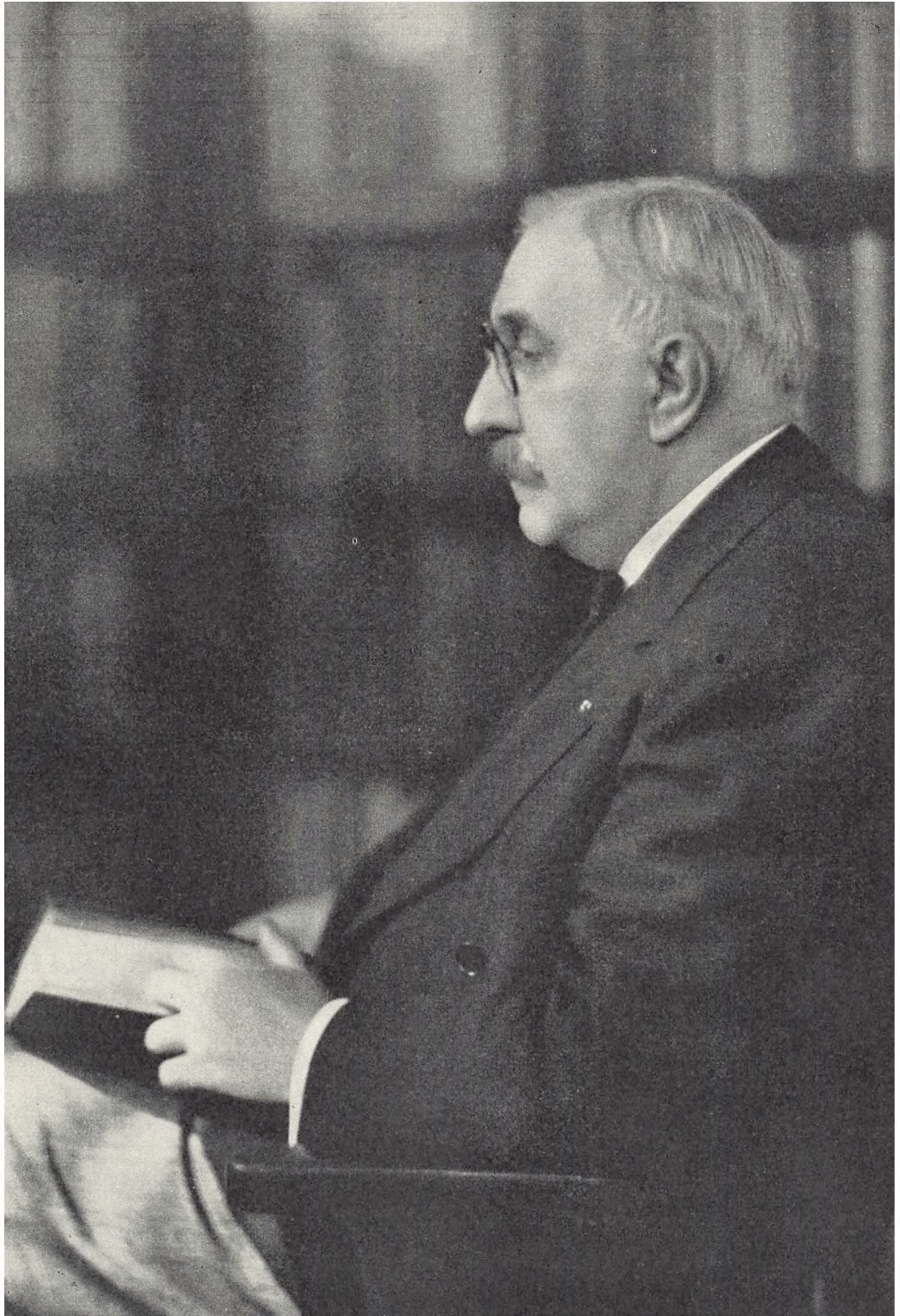
Sophus F. Neble

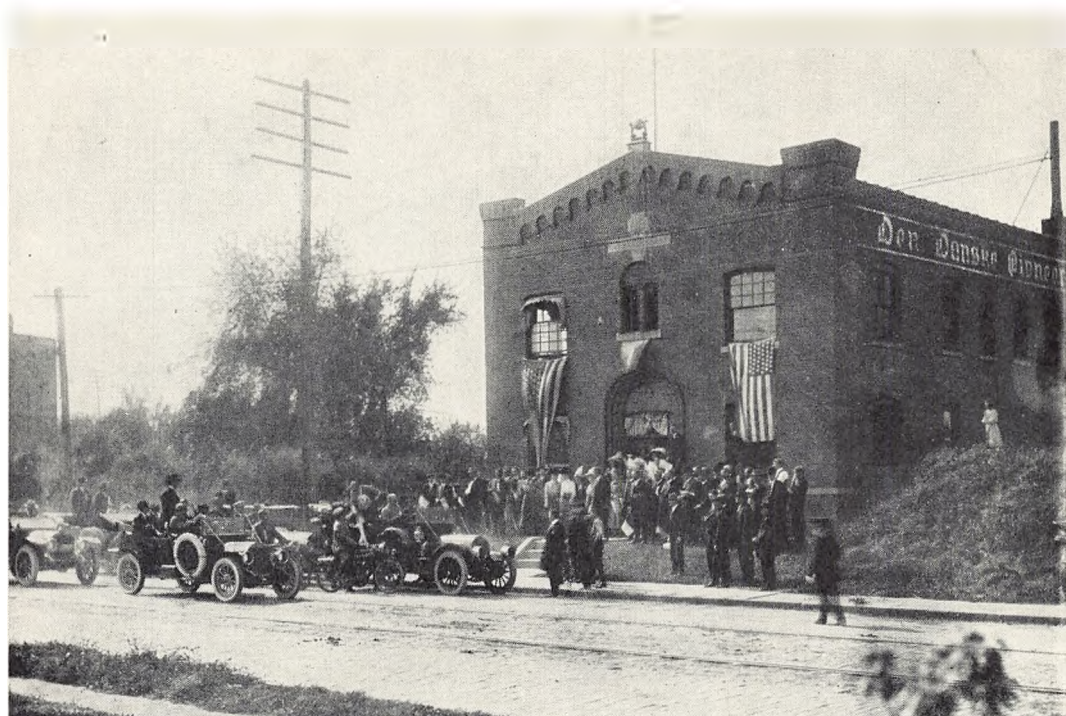

Emil Opffer i sin berømte Son Ivan Opffers Streg

H. P. Olsen, Milwaukee

Præsident Woodrow Wilson besøger under sin sidste Valgkampagne „Pioneerens“ Kontor i Omaha

sige, blev Medarbejdere, saaledes *Roger Nielsen*, som senere blev Presseattaché i Washington og derefter Redaktør af „Hjemmet“ i København.

Blandt dets nuværende Medarbejdere er *Georg Strandvold*, en talentfuld Pressemand, som hver Uge skriver en meget læst, politisk Artikel. Han er iøvrigt knyttet til det dansk-norske Blad „Decorah Posten“ i Iowa. Redaktør er *H. S. Hagerup*, en af Veteranerne i dansk-amerikansk Presse. Blandt Medarbejderne er *Paul Hoff Kunst*, Leder af Bladets Chicago Redaktion.

Medens „Pioneer“ er landsomfattende, er de andre eksisterende dansk-amerikanske Blade mere lokalt prægede.

„Nordlyset“, New York, udkom første Gang 3. Oktober 1891, udgivet af *John Volk*, tidligere Rigsdagsreferent i Danmark, senere Bestyrer af et Dampskibskontor i New York. Det lykkedes at faa *Niels Poulsen* og Ingeniør *Georg Kierkegaard* til at yde Tilskud, og det første Nummer udkom i 20.000 Eksemplarer, som blev uddelt gratis blandt Danske og andre Skandinaver i New York. Blandt Bidragyderne var Litteraten, Magister *Clemens Petersen*, i sin Tid en frygtet Kritiker i Køben-

Sophus F. Neble paa „Den danske Pioneer“s Redaktionskontor i Omaha, Nebraska

havn, senere beskæftiget ved N. C. Frederiksens Kolonisationsforetagende i Chicago. Da Volk døde i 1904, traadte tre velstaaende Mænd sammen (Eckardt V. Eskesen, Niels Poulsen og Karl Mathiesen) og tog *Emil Opffer* til Redaktør, en Mand, der havde Forudsætninger for at forstaa Amerikanerne. Han var født i Køge 1863 og havde en ekscentrisk Fortid som Redaktør i Danmark, da han rejste til Amerika. Her redigerede han første „Pacific Scandinave“ i San Francisco og kom saa til New York, hvor han fra 1905 til 1907 var „Nordlyset“s Redaktør. Saa ragede han uklar med Udgifterne, og den senere Læge *Knud Hartnack* blev en kort Tid Redaktør. Med *Georg Strandvold* fik det en rigtig Bladmand som Redaktør med cand. mag. *Mads Henningsen* som Forretningsfører. Det gik en Tid, men saa var *Opffer*, der i Mellemtiden havde redigeret Ugebladet „Dansk-Amerikaneren“, igen ledig i New York, og sammen med *Joost Dahlerup* købte han Bladet for 1200 Dollars. — Ladet med Idéer tog han fat, hjulpet af *Dahlerup* og den lige saa idérige *Joachim Reinhardt*. Han skaffede „Nordlyset“ dets mest straalende Periode. Han døde i 1924, og Sønnen *Emil Opffer* solgte det til *Albert van Sand*, der siden har ført det videre.

Entered as Second Class Matter at the Post Office, Omaha, Nebraska, under Act of March 3, 1879

77 AARJANG

In U.S.A. \$1 a year, \$2 for 6 months; in Canada \$1 a year, \$2 for 6 months.

OMAHA, NEBRASKA, THURSDAY EVEN. AUGUST 1919

Oldest and largest Danish American Weekly in U.S.A.

SEPTEMBER 23

Dannevirke

Nr. 38

Onsdag den 21. September, 1949

70. Aargang

SAN FRANCISCO
Main Office
433 DUBOIS AVE.
San Francisco 17, Calif.
Telephone: Market 3.2800

BIEN

LOS ANGELES
Office
1133 W. 28th Street
Los Angeles, California
Telephone: PIluspost 3.6000

ONLY DANISH NEWSPAPER PUBLISHED ON THE PACIFIC COAST • SINCE 1882

87 AARGANG

SAN FRANCISCO, OAKLAND OG LOS ANGELES, CALIFORNIA

Thursday, July 7, 1949

TUMMÆR 27

Danske Blade i U. S. A.

„Bien“, San Francisco, startedes i 1882 af Pastor *L. L. P. Dietrichson*, der var Nordmand og Præst for den dansk-norske Menighed i Oakland. Virkeligt journalistisk Tilsnit fik Bladet først 7 Aar efter, da *Sophus Hartwick* overtog det. Faa dansk-amerikanske Journalister har øvet en Indsats som han. Blandt hans faste Medarbejdere var den meget alsidige *Michael Salomon*. — Jordskælvet i San Francisco 1906 ramte Hartwick haardt, men han fortsatte ufortrødent og fik et nyt Trykkeri, og Verdensudstillingen i San Francisco 1915 gav Bladet et nyt Opsving. Da Aarene begyndte at trykke, solgte Hartwick Bladet til *C. Redsted Petersen*, efter hvis Død det overtoges af Arkitekt *Sven Stribolt*. Blandt Medarbejderne er *Peter Guldbrandsen*.

„Dannevirke“, Cedar Falls, Iowa, er nær knyttet til den danske Kirke. Det startedes i 1880 paa Folkehøjskolen i Elk Horn, finansieret af *N. U. Christiansen*, der var

DANSK TIDENDE	
Udkommet hver Torsdag	
Abonnement	
1 Aar	\$4.00
3 Maaned	1.25
1 Eftersend	1.00

Dansk Tidende

Danish Times

HVIS DE ØNSKER	
at las Chicago-Danskernes i Tid, har De i	
egen Hænder at læse i Dansk Tidende som	
har en langt større Udvikling end alle andre	
Danske Blade i Amerika.	

56 AARANG NR. 29

CHICAGO ILL. DEN 11 JULI 1949

PRIS 10 CENTS

Hamlets Opførelse paa Kronborg var en kunstnerisk Begivenhed

≡ NORDLYSET ≡

SIDE AARGANG—No. 39

BROOKLYN, N. Y., 26de JUNI 1949

PRICE: TEN CENTS A COPY

MIDWEST

Scandinavian

SUCCESSOR TO DEI DANSKE UGEBLAD

ESTABLISHED 1881

Vol. 68

Thursday September 15 1949

No. 37

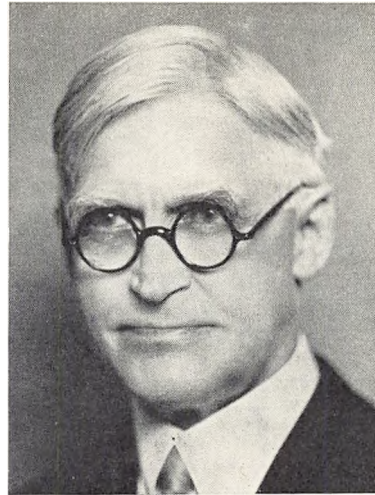
Danske Blade i U. S. A.

Elev paa Skolen. Sammen med Sønderjyden *Martin Holst* (1856—1932) udgav han nogle Aar Bladet, hvor Holst blev Redaktør alene. „Dannevirke“ blev særlig Grundtvigianismens Organ i U. S. A. Bladet fortsattes i mange Aar under M. Holsts Ledelse og holdt stadig samme Linie. Efter Holsts Død lededes det i nogle Aar af hans Søn H. B. Holst og har i de senere Aar under *August L. Bangs* Redaktion arbejdet meget aktivt for Sydslesvig.

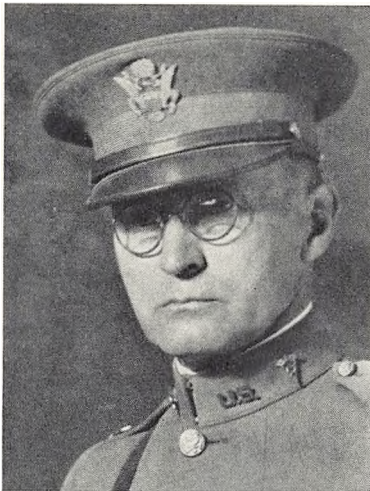
En central Skikkelse i dansk-amerikansk Bladvirksomhed var i mange Aar „Bladkongen“ *Chr. Rasmussen* (1852—1926) i Minneapolis. Han var født i Sæby og kom som 20-aarig til Amerika og slog sig først ned i Chicago. Her begyndte han Udgivelsen af „Illustreret Ugeblad“, som han siden flyttede til Minneapolis, hvor han virkede til sin Død. Han stiftede C. Rasmussen Publishing Co., der havde en Aktiekapital paa 100.000 Dollars, og udgav Bladene „Chicago Posten“, „St. Paul Tidende“

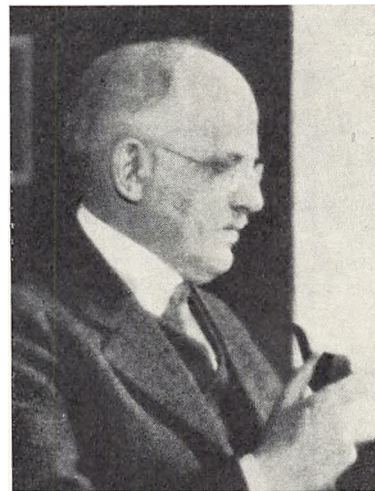
Redaktør Albert van Sand

Redaktør Chr. Bøtcher, Chicago

Dr. Knud Hartnack, New York

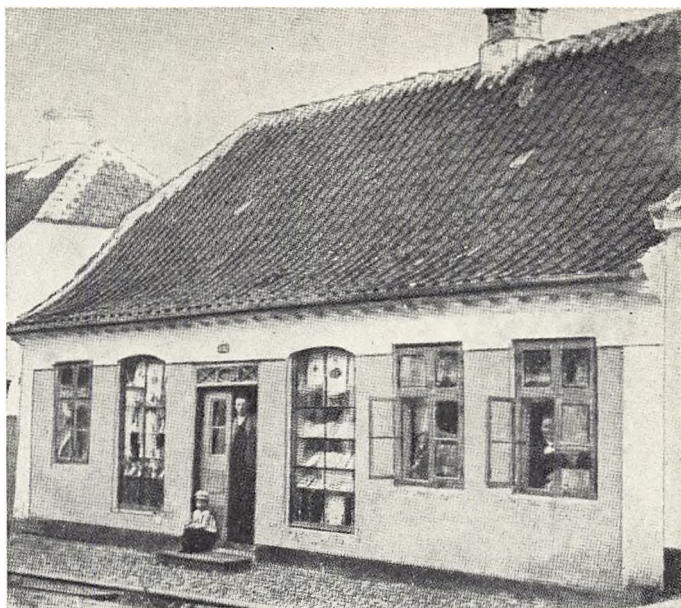
Redaktør Rasmus Herløv, Chicago

og „Folkets Avis“ i Racine. Endvidere „Illustreret Ugeblad“ og „Illustreret Familie Journal“ samt „Skandinavisk Farmer Journal“. Rasmussen havde et aabent Blik for, hvad der kunde gaa, og den voksende Strøm af Emigranter muliggjorde Skabelsen af de forskellige Blade, der vel ikke alle blev Succes'er, men dog fik en ikke ringe Udbredelse i mange Aar. Foruden Bladene udgav C. Rasmussen Publ. Co. en Række Værker, bl. a. Professor Vigs historiske Værker om Dansk-Amerikanerne.

Efter hans Død førtes Ugebladet videre en Del Aar af *Axel H. Andersen*, der havde været Redaktør af „Den danske Pioneer“ og desuden været Boghandler i

Omaha. Axel H. Andersen redigerer nu Ugebladets Afløser, det siden 1945 paa Engelsk trykte Blad „Midwest Scandinavian“, hvor *Dagmar Wiggers* skriver en ugentlig Artikel.

Chr. Rasmussens „Chicago Posten“ tilfredsstillede ikke de mere venstreorienterede Chicagodanskere, der i 1895 fik deres eget Organ „Revyen“ med *Chr. Bøtker* som Redak-

„Bladkongen“ Chr. Rasmussens Barndomshjem: T. A. Rasmussens Boghandel i Sæby

tør. Efter første Verdenskrig sygnede det hen og blev overtaget af et Selskab, der udgav „Dansk Tidende“, som endnu eksisterer med *Chr. Brix* som Redaktør.

„Luthersk Ugeblad“, Blair, Nebr., en Fortsættelse af „Danskeren“, er Organ for „Den forenede Kirke“. Yderligere findes flere kirkelige Blade og det ret udbredte Maanedsbld „Kirken og Hjemmet“.

Om den danske Presse i Amerika maa det siges, at den under vanskelige og økonomisk utrygge Forhold udfører et fortjenstfuldt Arbejde for at bevare Følelsen og Interessen for det gamle Hjemland blandt de udvandrede Danske. Det er i de fleste Tilfælde et beundringsværdigt Arbejde, der sættes ind paa at holde Bladene gaende.

I den amerikanske Presse har nogle danske Pressemænd gjort sig gældende. Saaledes blev *A. F. Seested* (1864—1928) Leder af „Kansas City Star“, et af Amerikas største Dagblade. *Mads Myrup* var i en Menneskealder Leder af Racines største Blad „Racine Times News“. *Jens Eriksen*, Søn af en Emigrantpræst, var i en Snes Aar Chef for Tegnerstaben paa „Chicago Daily News“.

En kendt Pressemand var *Julius Moritzen* (1863—1928), først ansat ved „Pittsburg Cronicle Telegraph“, siden Redaktør af „Wall Street Journal“ og tilsidst knyttet til „Christian Science Monitor“.

„Bladkongen“ Chr. Rasmussens Trykkeri og Bladhus i Minneapolis

John G. Holme (1879—1922) kom til Amerika som Dreng og blev Storreporter ved „New York Evening Post“.

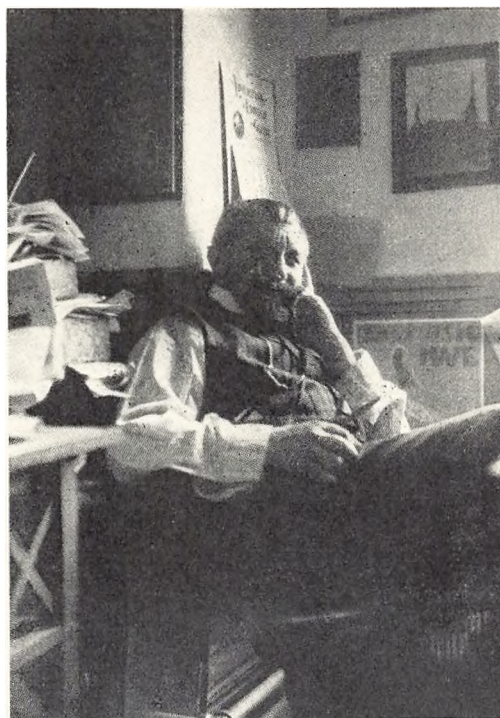
Aage Toxen Worm (1871—1922) vandt tidligt Navn som „Star Reporter“ i New York, men forlod Journalistiken og blev Impresario i Verdensformat.

Lawrence Crook, født i Tranekær 1860, død i Chicago 1943, var en virkelig Pionertype. Han var Redaktør af og Udgiver af „Folkevennen“ og oprettede i 1905 Kolonien Kingsville i Texas og Kolonien Ripon i California.

Hugo Ludwig (født 1855), som efter Pios Bortrejse blev Redaktør af „Socialdemokraten“, maatte ogsaa rejse til Amerika, hvor han blev Murer og har boet siden. For en Del Aar siden var han Constantin Brun-Fondets „Æresrejsende“ til Danmark. Han er nu en af de ældste Danske i Amerika.

En ekscentrisk Fremtoning i amerikansk Politik og Presse var *Niels Grøn* (1867—1924). Han var Bondesøn fra Løgstøregnen og udvandrede allerede som 18-aarig til Amerika. Efter at have tilegnet sig nogen Universitetsuddannelse blev han politisk Journalist og var meget aktiv i to Valgkampagner for McKinley. Senere foretog han

vidtløftige Rejser, bl. a. en Jordomsejling 1895—96. I 1898 var han den danske Regerings Agent overfor U. S. A. under Forhandlingerne om Salget af De vestindiske Øer. Han fremskaffede et officielt Tilbud fra den amerikanske Regering, men Sagen blev henlagt paa Grund af den spansk-amerikanske Krig. Da den blev taget op igen fra dansk Side med Walter Christmas som Agent, kom det til Stridigheder mellem ham og Niels Grøn om Provisionen (10 pCt. af Salgssummen), og det endte med, at Grøn haardt modarbejdede Planerne i amerikanske politiske Kredse. Resten af sit Liv var Niels Grøn behersket af en vidt-

Emil Opffer paa „Nordlyset“s Redaktionskontor

løftig Plan til Fremme af Nationernes intellektuelle, politiske og økonomiske Samarbejde: „Potentia“. Upraktisk og uklar som han var, fik han ikke sin Plan ført udover Papirstadiet, men man kan godt sige, at det var en Slags Forløber for „Een Verden“ eller „De Forenede Nationer“.

DE DANSKE UDVANDRERES ANTAL OG FORDELING

Udvandrenes Vej er i Hovedsagen stedse gaaet mod Vest og Nord. 1850 havde New York flest danskfødte, 1860 Utah, 1870 Wisconsin, 1890 Iowa, og siden 1920 har California været i Spidsen.

1850 var der ifølge U. S. A.'s Census 1838 Danske i Amerika, deraf i New York 429, Louisiana (med New Orleans) 288, Massachusetts (med Boston) 181, Wisconsin 146, Pennsylvania 100, California 92, Utah 2, Illinois 93, Missouri 93, Iowa 19 og Michigan 13.

1860 var de danskfødtes Antal i Utah 1824, California 1328, New York 1196, Wisconsin 1150, Illinois 712, Iowa 661, Missouri 464, Louisiana 310, Massachusetts 200, Michigan 192, Nebraska 150. — Det ses, at indtil da havde Mormonismen og Guldet i Sacramentodalen i California øvet størst Tiltrækning paa de danske Emigranter.

Den danske Statistiks Tal for Udvandringen til De Forenede Stater siden 1850 er følgende:

1850—1859.....	3.227
1860—1869.....	15.386
1870—1879.....	28.840
1880—1889.....	83.947
1890—1899.....	53.751
1900—1909.....	60.880
1910—1919.....	44.616
1920—1929.....	36.593
1930—1939.....	6.309
1940—1949.....	3.437

Ialt... 336.986

New Yorks Bors

Det største Antal, der er udvandret et enkelt Aar, var i 1882, da der ankom 11.618 danske Emigranter til Amerika. En medvirkende Aarsag til den store Udvandring fra Danmark i de Aar var den alvorlige Landbrugskrise, som medførte Omlægning fra Kornavl til Husdyrbrug. Da der midt i Halvfemserne indtraf nogle daarlige Aar i Amerika, gik den danske Indvandring stærkt ned. I 1898 ankom der knap 2000, men i de følgende Aar steg Udvandringstallet igen: 5000 i Aar 1900, 7000 i 1903, 9000 i 1905, og derefter var Tallene 7—8000 aarlig indtil Verdenskrigen.

De danskfødte bor i vore Dage spredt over hele Amerika, men har dog samlet sig i større Antal i visse Stater, hvor de erhvervmæssige og klimatiske Forhold har virket tiltrækkende.

Siden 1910 er der foregaaet en kendelig Forskydning af de danskfødte fra Midtstaterne ud til Kysterne.

Forskydningen forklares tildels ved, at medens de danske Indvandrere tidligere overvejende søgte til Midtstaterne for at blive Farmere, har en større Procentdel senere slaet sig ned i Kyststaterne som Haandværkere, Fabriksarbejdere, Frugt-dyrkere, Handlende, Kontorfolk o. lign. Den ældre Generation af Farmere i Midtstaterne er samtidig kommet op i Aarene, ikke saa faa af dem er blevet ret velstillede og foretrækker i deres Alderdom Californias eller Floridas milde, ensartede Klima fremfor Præriestaternes strenge Vintre og hede Somre. Endelig har de mange Sønderjyder, som bor i California, og som tidligere regnedes for tyskfødte, bidraget til at bringe de danskfødtes Antal i California i Vejret.

U. S. A.'s Folketælling i 1940 viser følgende Tal for de danskfødte Indbyggere (ialt 138.175) i hver af de enkelte Stater:

Stat	Antal	Forskydning siden 1930	Stat	Antal	Forskydning siden 1930
California	19.726	÷ 3.449	New Jersey	5.069	÷ 1.596
New York	14.304	÷ 3.105	S. Dakota	3.721	÷ 1.577
Illinois	13.869	÷ 5.076	Utah	3.158	÷ 1.725
Iowa	10.977	÷ 3.721	Oregon	3.013	÷ 538
Minnesota	10.655	÷ 3.176	Connecticut	2.532	÷ 557
Wisconsin	9.507	÷ 3.587	Massachusetts	2.342	÷ 726
Nebraska	7.030	÷ 3.180	Pennsylvania	2.151	÷ 757
Washington	5.739	÷ 1.436	North Dakota	2.058	÷ 878
Michigan	5.441	÷ 1.769	Montana	1.901	÷ 640

Stat	Antal	Forskydning siden 1930	Stat	Antal	Forskydning siden 1930
Colorado	1.845	÷ 531	Louisiana	241	÷ 74
Ohio	1.806	÷ 378	Rhode Island	224	÷ 76
Idaho	1.244	÷ 423	Alabama	129	÷ 53
Texas	1.117	÷ 733	New Hampshire	122	÷ 44
Missouri	1.116	÷ 381	Vermont	122	÷ 18
Kansas	1.098	÷ 625	Mississippi	120	+ 21
Florida	1.070	+ 149	Arkansas	103	÷ 35
Indiana	768	÷ 132	Delaware	94	÷ 5
Maine	655	÷ 185	Tennessee	93	÷ 20
Wyoming	625	÷ 150	Georgia	80	÷ 28
Maryland	393	÷ 171	New Mexico	80	÷ 21
Nevada	443	÷ 98	Kentucky	65	÷ 15
Oklahoma	318	÷ 198	North Carolina	63	÷ 2
Virginia	303	÷ 27	West Virginia	59	÷ 51
Arizona	284	÷ 80	South Carolina	45	+ 6
Distr. of Columbia	259	+ 30			

I de større Byer var Antallet af danskfødte i 1940:

Stat	Antal	Forskydning siden 1930	Stat	Antal	Forskydning siden 1930
New York. N. Y.	8.845	÷ 2.251	Milwaukee. Wis.	617	÷ 123
Chicago, Ill.	8.720	÷ 5.782	Boston, Mass.	495	÷ 188
Los Angeles, Cal.	3.138	÷ 398	Cleveland, Ohio	355	÷ 95
San Francisco, Cal.	2.760	÷ 1.017	Buffalo, N. Y.	238	÷ 43
Detroit, Mich.	1.510	÷ 420	Baltimore, Md.	185	÷ 87
Philadelphia, Pa.	681	÷ 289			

Antallet af Børn af danske Forældre er for samtlige Stater opgjort til 305.640 (mod 349.668 i 1930).

Ved Kvotaloven af 19. Maj 1921 — som var fremkaldt af „Amerikaniserings“-bestræbelser (Folketællingen viste, at 14 Millioner af Unionens 105,7 Millioner Indbyggere var født i andre Lande) og foruroligende Arbejdsløshed (5—6 Millioner) — blev Kontingentet af danske Indvandrere til U. S. A. fastsat til 5.916, hvilket paa det nærmeste dækkede den daværende Udvandrerstrøm fra Danmark. Loven bestemte, at „Antallet af Indvandrere af enhver Nationalitet, som faar Adgang til De Forenede Stater i et Finansaar, begrænses til 3 pCt. af Antallet af fremmedfødte af den paagældende Nationalitet, som boede i Staterne ved Folketællingen 1910“. Naar man

valgte 1910, var Aarsagen den, at der da foregik en mærkbar Forskydning blandt Indvandrerne, idet Øst- og Sydeuropa fra da af blev langt stærkere repræsenteret end Nord- og Vesteuropa, og det først og fremmest var de sidstnævnte Indvandrere, Amerika ønskede. Fra 1924 gik man over til at benytte Folketællingen i 1890 som Basis og nedsatte samtidig Procenten til 2. Formålet var at gennemføre en yderligere Begrænsning af Indvandringen fra Syd- og Østeuropa, og dette opnaedes fuldtud. Det medførte imidlertid, at den danske Kvota nedsattes til 2789. Fra 1. Juli 1927 bestemtes det, at Fordelingen af Aarskvota skulde foregaa paa Basis af en saakaldt „national origin“, en uklar og vilkaarligt virkende Bestemmelse, som reducerede det danske Udvandringstal til 1181. (De i Forbindelse med „national origin“ foretagne Beregninger viste 735.000 Personer af dansk Afstamning, nemlig: 93.400 Efterkommere af de faa Danske, som boede i Amerika 1790, 189.934 Emigranter fra Danmark ifølge Folketællingen 1920, 277.149 Børn af danske Emigranter og endelig 174.600 Børnebørn af danske Emigranter).

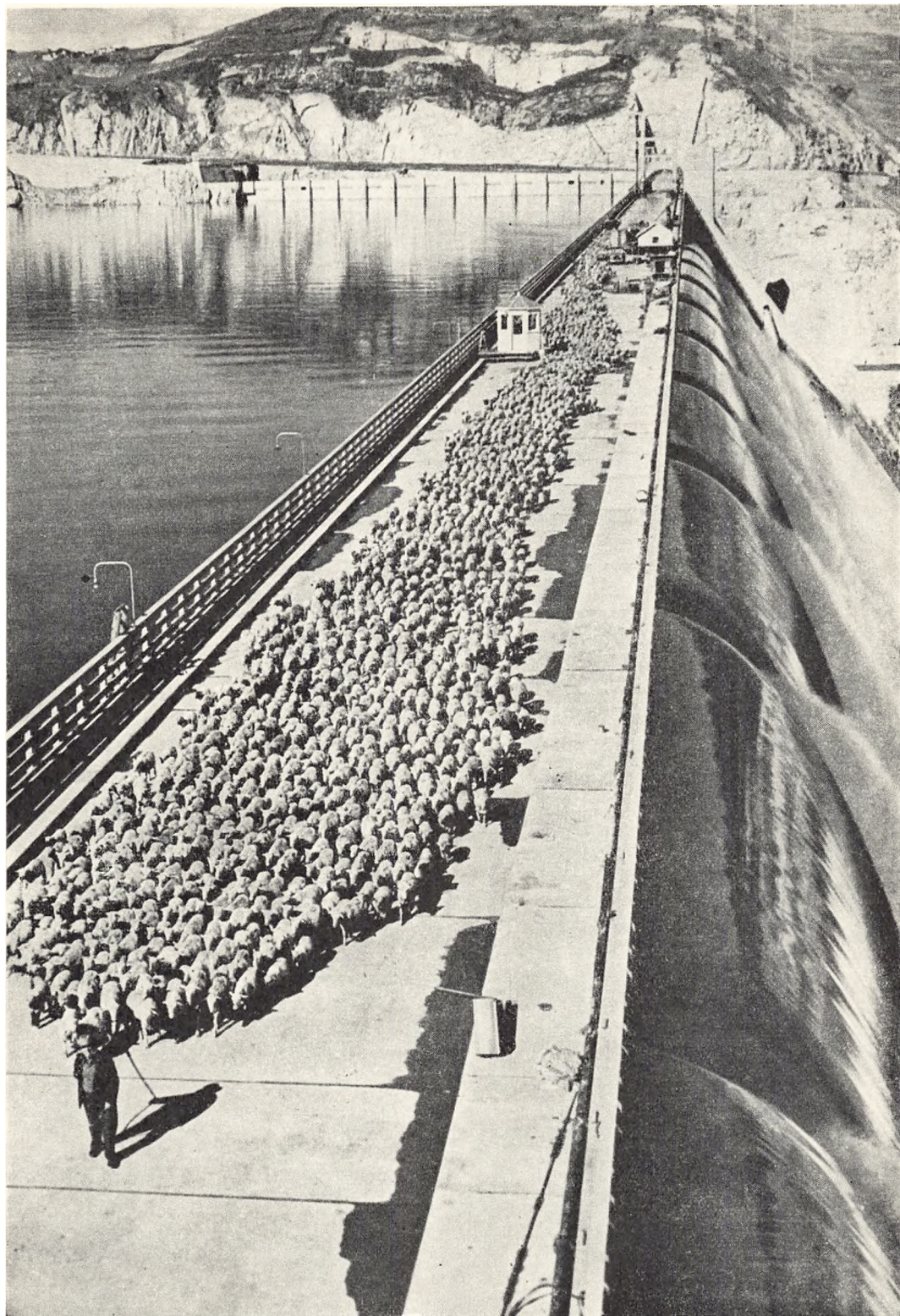
Disse Indskrænkninger bevirkede, at danske Udvandrere fra 1923—24 i stigende Grad søgte til Canada; i Aarene 1927—29 kom der flere danske Udvandrere til Canada end til U. S. A.

Nogen Statistik om de danskfødtes Livsstilling i Amerika foreligger ikke, undtagen for Farmernes Vedkommende. Mellem en Syvendedel og en Ottendedel af alle danskfødte i De Forenede Stater er Farmere; de overgaa i saa Henseende kun af en enkelt Nation, nemlig de norskfødte, af hvilken en Syvendedel er Farmere, medens af de svenskfødte kun knap en Tiendedel er Landmænd.

Samler man de dansk-, norsk- og svenskfødte Amerikanere i en *skandinavisk Gruppe*, udgør denne den syvende største af fremmedfødte Grupper, henved 1 Million. De storbritanniskfødte tæller 2.000.000 (heri medregnet ca. 1 Million Irlændere), de italienskfødte 1.700.000, de tyskfødte 1.500.000, de canadiskfødte 1.300.000, de polskfødte 1.200.000, de russiskfødte 1.100.000, de skandinaviskfødte 1.000.000.

Det samlede Antal fremmedfødte var 14.000.000.

Den økonomiske Verdenskrise i Aarene 1929—32 reducerede den danske Indvandring til U. S. A. til et Minimum, og den sidste Verdenskrig bragte en fuldstændig Standsning.

I de vestlige Egne af Nordamerika er der stort Faarehold. Her ses Faar, der føres over Grand Coulee Dam. Floden er Columbia River

Efter Krigen er Udvandringen fra Danmark kommet i Gang igen, omend i mindre Maalestok end tidligere. Tallene for de sidste 5 Aar er følgende:

1945	11
1946	368
1947	770
1948	1221
1949	1034

DANSKE I OFFENTLIGE STILLINGER

I indenfor amerikansk Politik og Administration har adskillige danskfødte gjort sig gældende, uden at dog nogen har formaaet at skabe sig et Navn i Rang med f. Eks. den norskfødte Senator *Knute Nelson* (1834—1923), som nød usædvanlig Anseelse og øvede stor Indflydelse i amerikansk politisk Liv.

En ualmindelig Karrière som Forretningsmand, Sagfører og Politiker havde *Niels Juul* (1859—1929). Han var født i Randers, kom i Malerlære her og gik saa paa Valsen det halve Europa rundt. 20 Aar gammel udvandrede han til Amerika og havnede i Chicago, hvor han fik en Stilling i *Colliers Forlagsforretning*. Han avancerede hurtigt, men vilde være sin egen Mand og startede en Forlagsforretning under Navnet *N. Juul & Co.* Først i 90'erne begyndte han at studere Jura og interessere sig for Politik. Han tog juridisk Eksamen fra *Lake Forest University*, nedsatte sig i 1899 som Sagfører og oparbejdede en stor Virksomhed. 1898 blev han Statssenator i Chicagodistriktet, valgt af Republikanerne, genvalgt 1902, 1906 og 1910 og opnaaede derved at faa den højeste Anciennitet i Senatet, hvor han blev Formand for Lovkomitéen; 1916 satte han Kronen paa sin politiske Løbebane ved at blive valgt til Medlem af Kongressen. Senere var han i nogle Aar Tolldirektør i Chicago.

Niels Juul blev saaledes en af de ledende Personligheder i Chicagos offentlige Liv, men han tog samtidig levende Del i alt, hvad der rørte sig indenfor den danske Chicagokoloni. Et haardt Slag ramte ham i 1922, da han paa Rejse til Danmark mistede Synet, kort inden Skibet rundede Kronborg.

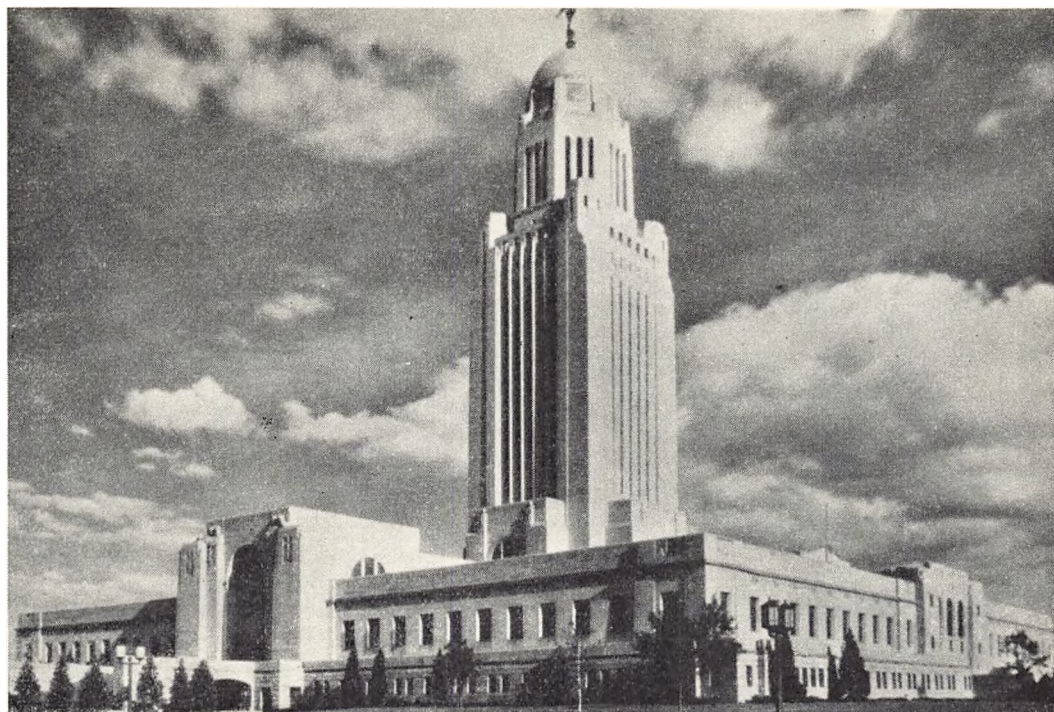
Henry L. Hertz (1847—1926) arbejdede sig frem indenfor det republikanske Parti. Han havde studeret Medicin ved Københavns Universitet, men rejste til Amerika 1869 og blev i Chicago Ven med de Mænd, *Pio* og *Geleff*, som hans Fader, Politidirektøren i København, havde anholdt og siden faaet ud af Landet. Hertz var til at begynde med Indehaver af en stor Revisionsforretning, og da han var den fødte

Capitol i Washington

Taler, gjorde han sig snart gældende i Byens offentlige Liv. I 9 Aar var han Direktør for Skattevæsenet i Chicago og 2 Aar Finansminister for Staten Illinois. Han blev Dansk-Amerikansk Selskabs første Formand og var med ved Dannelsen af Rebuild-Komitéen.

Indenfor det amerikanske Udenrigsministerium har *Fred. Kenelm Nielsen* beklædt flere store og ansvarsfulde Stillinger. Han er født 1879 i Slagelse, men kom som Barn med sine Forældre til Amerika og voksede op i Blair og Omaha, Nebraska. Efter at have taget juridisk Eksamen fik han i 1904 Ansættelse i Udenrigsministeriet, hvor han hurtigt fik betroede Stillinger. I 1914 var han befuldmægtiget Delegeret ved Spitzbergenkonferencen i Kristiania. Han har medvirket ved Udarbejdelsen af de fleste af de Traktater, Amerika har sluttet med fremmede Magter. Paa Fredskonferencen i 1919 i Paris spillede han en stor Rolle som juridisk Ekspert og Udenrigsminister Lansings højre Haand. Derefter blev han „Solicitor of State“, d. v. s. Udenrigsministeriets juridiske Konsulent. Han var fremtrædende Medlem af den amerikanske Delegation paa Stormagternes Flaadekonference i Washington

Capitol i Lincoln, Hovdstaden i Nebraska. Her residerer Guvernør Val Peterson, hvis Fader var dansk

1922. Siden har han været Amerikas Repræsentant i flere Voldgiftskommissioner (claims commissions), som skal afgøre Trætte mellem fremmede Lande og Amerika om indbyrdes Fordringer.

Frederik Rasmussen (1876—1932) var i fire Aar Landbrugsminister i Staten Pennsylvania. Han var Gaardejersøn fra Østerheden ved Hals og arbejdede efter at have taget Præliminæreksamen ved Landbruget paa Faderens Gaard. 1899 udvandrede han og kom efter at have haft forskelligt tilfældigt Arbejde paa Iowa State Agricultural College, Ames, hvorfra han tog Landbrugseksamen 1905. Derefter blev han Bestyrer af Universitetsmejeriet ved Purdue University i Indiana og underviste bl. a. i Smørtilvirkning. Forinden havde han som det amerikanske Landbrugsministeriums Udsending besøgt Danmark og en Række andre europæiske Lande for at studere Mejerivæsen. Han naede hurtigt stor Anseelse som Landbrugsekspert, og i 1919—23 var han som nævnt Landbrugsminister. Han blev opfordret til at fortsætte, men foretrak at overtage Ledelsen af en Bank i Harrisburg, Pennsylvania, og hans forholdsvist tidlige Død i 1932 hindrede ham i Opnaelsen af nye, betydelige Poster.

Fem kendte Dansk-Amerikanere. Fra venstre: James Madison, Carl Antonsen, Halvor Jacobsen, Max Henius og (siddende) Henry L. Hertz

Guvernøren i Nebraska *Valdemar (Val) Peterson* (født 1904) er af dansk Afstamning. Han er Søn af Hans Chr. Petersen fra Vejle, der kom til Nebraska i en ung Alder og dér opnaede en betroet Stilling ved Jernbanerne og samtidig en Redaktørpost ved et kirkeligt Blad. Sønnen havde tidligt Lyst til at skrive, kom i en ung Alder ind i Journalistik og snart ogsaa i Kommunalpolitik. Han er Republikaner og blev i 1948 genvalgt for en ny 4-aarig Periode. Selv om han er født i Amerika, har han stadig nær Tilknytning til og Følelse for Danmark, hvilket han bl. a. viser ved at staa som Medlem af Det danske Brodersamfunds Loge.

En meget kometagtig Karrière havde *Parley Parker Christensen*. Han var født i 1869 af danske Forældre i Idaho og blev ved Præsidentvalget i 1924 opstillet som Kandidat for det da eksisterende Farmer-Labour Parti, men har ikke siden ladet høre fra sig offentligt.

Hjalmar Petersen (født 1890) var Guvernør i Minnesota 1936—38. Han er født i Eskildstrup paa Fyen, hvor hans Far var Købmand. Efter at være kommet ud af Skolen lærte han Bogtrykfaget og tog til Amerika, hvor han grundlagde Bladet „Askov American“ i Askov, Minnesota, og kom ind i Politik. Han blev Medlem af Minnesotas lovgivende Forsamling, var først et Aar Viceguvernør og derefter to Aar Guvernør. Siden traadte han i anden Statstjeneste og var i en Aarrække Medlem af Minnesota Railroad & Warehouse Commission. Han hører til de mest kendte danske i Minnesota.

Morgan F. Larsen var i en Valgperiode Guvernør for New Jersey, og 1939 valgtes *Culbert L. Olsen*, Søn af en dansk Emigrant, til Guvernør for California. En Aarrække var *Henry Johnson* fra Sydsjælland State Treasurer for Staten Wisconsin. *Alfred Leslie Jensen* var i en Periode Guvernør for South Dakota.

Til Kongressen har der i Tidens Løb været sendt mange danskfødte Amerikanere. Den første var *Jacob Johnson*, der var født i Aalborg, men blev Mormon og Sagfører i Utah. Han repræsenterede i to Perioder, først i 90'erne og siden fra 1913—15 Staten Utah i Kongressen. *C. W. Skovgaard*, der ændrede sit Navn til *Woodman*, var Medlem af Kongressen som Repræsentant for Illinois 1895—97. Ogsaa han var født i Aalborg, i 1844, og døde 1903; han var en Tid Sagfører i Chicago. *William Washington Larsen* har repræsenteret Georgia. Han stammede fra Holbækegnen.

Peter J. Hadsten, der er født i Hadsten, kom som 22-aarig til Amerika i 1889 og blev senere Oversekretær i „Scandinavian American Fraternity“, Postmester og Senator for Staten Wisconsin.

Peter A. Mortensen (1867—1937) var i mange Aar Skoledirektør for Chicago (10.000 Lærere og 400.000 Børn). Han var født af danske Forældre paa en Farm i Minnesota. *Herman N. Bundesen* har i flere Perioder været Sundhedsdirektør for Chicago, hvor han nyder den største Anseelse. Han er født i Amerika af danske Forældre.

Peter B. Nelson kom som 5-aarig i 1874 til Amerika fra Tønder; han blev Student, Jurist, Sagfører, først i Chicago, siden i Racine, hvor han i 12 Aar var Borgmester og Samlingsmærket for de Danske. Efter sit fyldte 70 Aar har han boet i Chicago, hvor han stadig driver Sagførerforretning og bl. a. er den danske Stats juridiske Raadgiver.

Han samarbejder med sin yngre Kollega *Gunnar Jensenius*, der stammer fra Nordjylland, og som i Løbet af 15 Aar har oparbejdet en betydelig Forretning. Han har været Mellemlid for mange danske Eksportører, der har villet forsøge et Fremstød paa det amerikanske Marked. Han er Præsident for „Dania“ og flere danske Foreninger.

En af de mest fremtrædende Mænd indenfor Arbejdernes faglige Bevægelse i Chicago er *M. Chr. Madsen*, født 1870 i Thy, Murer af Profession. Han har været Medlem af adskillige Kongresser, ogsaa deltaget i flere internationale Konferencer som Repræsentant for Amerika, saaledes i London. Han har bevaret sit danske Sprog rent, er en af Danskhedens solide Repræsentanter i Chicago og har opretholdt Forbindelsen med den danske Arbejderbevægelse. En kendt, yngre dansk Fagforeningsleder er *Byron Olsen* i St. Paul-Minneapolis.

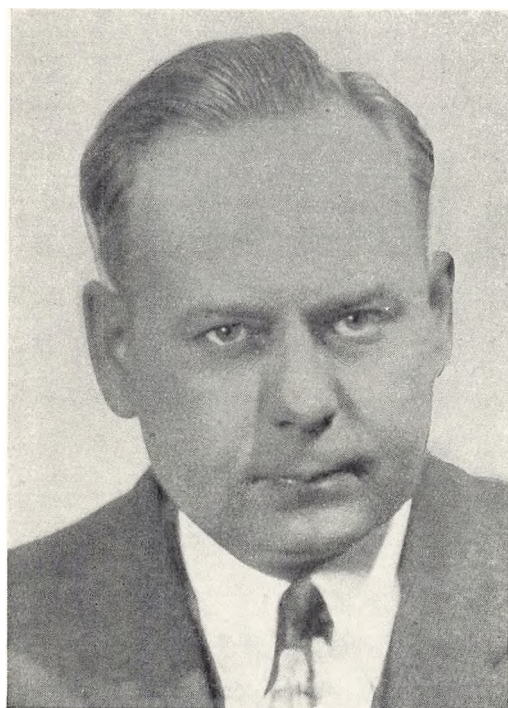
En ejendommelig Løbebane som Journalist, Soldat og Konsul havde *Søren Listoe* (1848—1927). Han var født i København og udvandrede som 20-aarig til Amerika, hvor han blev Redaktør af et dansk Blad i Minneapolis, kom ind i Politik og blev Medlem af Minnesotas lovgivende Forsamling. Senere indtraadte han i Militsen i Minnesota og deltog i mange Kampe mod Indianerne. Han avancerede til Oberst, og da Mc Kinley blev valgt til Præsident, fik Oberst Listoe overdraget at ledsage ham

Morgan F. Larsen,
Ex-Governor for New Jersey

Leslie Jensen,
Governor for South Dakota

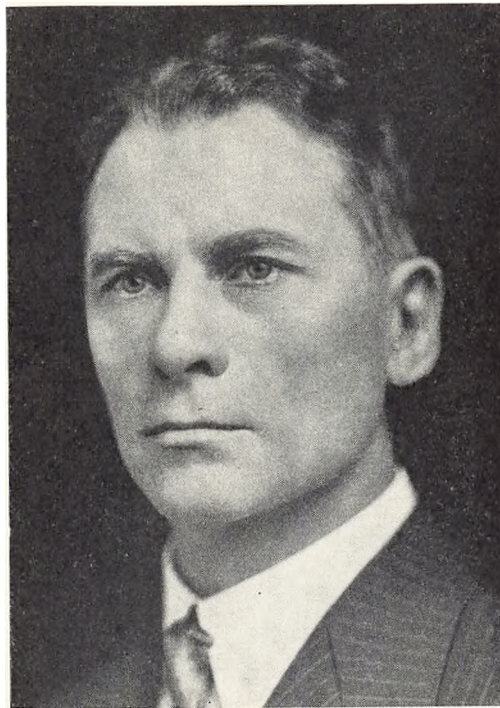
Hjalmar Petersen,
Ex-Governor for Minnesota

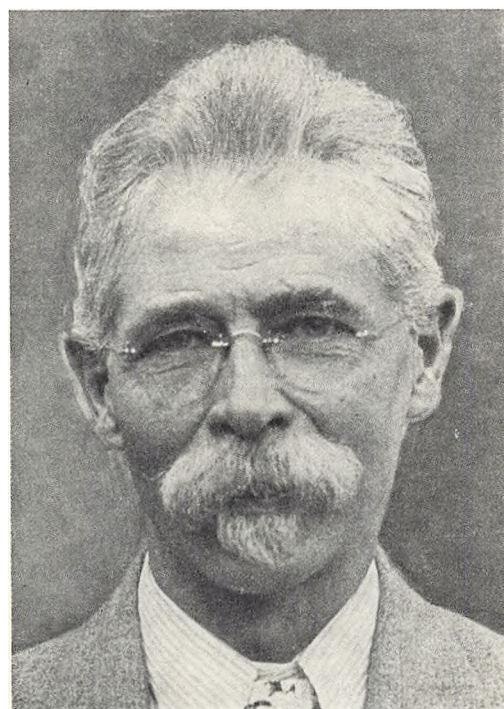
Culbert L. Olsen,
Ex-Governor for California

Ex-Guvernør for Wyoming, Niels H. Smith

Frederik Kenelm Nielsen

Fagforeningsmanden M. Chr. Madsen, Chicago

Den gamle socialdemokratiske Pioner Fr. Hurup

Oberst Søren Listoe

til Det hvide Hus. Listoe blev nu udnævnt til Generalkonsul i Düsseldorf, men da McKinley blev myrdet, kaldtes han tilbage. Han var en nær Ven af den nye Præsident Theodore Roosevelt, der nu udnævnte ham til Generalkonsul i Rotterdam, hvor han var i 23 Aar, hvorefter han vendte tilbage til Danmark. Han var levende interesseret i alt vedrørende Forholdet Amerika—Danmark, en gammel Hædersmand, en Buffalo Bill-type, men en karakterfuld og retlinet Personlighed.

En Indsats i social Velfærdstjeneste, der kan sammenlignes med Jacob A. Riis', udførtes af *Charles H. Johnson* (1870—1949).

Han var født i New York af danske Forældre, netop ankommet fra Bornholm. „Men det var næsten som at komme hjem,“ siger han selv, „da jeg første Gang besøgte Danmark, saa godt kendte jeg det fra min Mors Beretninger.“ Allerede som Barn maatte han ud at tjene og skaffede sig selv Midler til teologiske Studier og blev Præst, først i Brooklyn, siden i Wisconsin, men opgav Præstegerningen for udelukkende at hellige sig Arbejdet for at forbedre de syges og fattiges Kaar. Han fik en Stilling indenfor Foreningen til Tuberkulosens Bekæmpelse og var samtidig med til at organisere Spejderbevægelsen. I 1913—16 var han Direktør for Sing Sing Fængslet, og derefter oprettede han Statens „Board of Welfare“, hvori han blev Sekretær og kom efterhaanden med i alt, hvor Velfærd spillede en Rolle; han blev sendt til Europa paa Studiebesøg og endte med at blive New York State Commissioner of Social Welfare. I en Aarrække var han

Niels Juul

Frihedsgudinden

Charles H. Johnson

Stormester i Staten New Yorks Storloge af Frimurerordenen; han var en hyppig Gæst hos Præsident Roosevelt, med hvem han delte Interessen for Frimærker, og han efterlod sig en Frimærkesamling, som skal være en af de mest komplette i Verden.

Andrew W. Petersen, President for Brooklyn Foundry Co. var Medlem af Kongressen i 1921—23.

Alfred Iverson (1798—1873) var Kongresmand for Georgia 1847—49 og Medlem af Senatet fra 1855 til Borgerkrigens Begyndelse.

Andrew C. Frost, Mountain, Wisconsin, der var fra Aarhus, valgtes 1895 til Medlem af Wisconsin lovgivende Forsamling. Kontrollerede mange Tusinde acres Land i Florida, som han var med til at kolonisere.

Chas G. Binderup var 1930—39 Kongresmand for Nebraska. Han kom til Amerika med sine Forældre, da han var 4 Maaneder gammel og voksede op i Kleaney County, Nebraska. Han taler flydende Dansk.

Nels H. Smith var i en Valgperiode i 30'erne Guvernør for Staten Wyoming.

Charles Ravn (1825—93), Chief Legal Adviser af international Revenue Division of the Treasury, var født i Stubbekøbing.

Laurence Grønlund (1846—99) Socialistfører, kom til Chicago 1867 og blev i Modsætning til Pio meget kendt og anset i amerikanske Arbejderkredse.

Fr. Hurup, Enumclav, Wash., var Emigrant af den gamle Type. Han var født i Nærheden af Randers, blev tidligt ivrig Fagorganisationsmand og hørte til Førerne i det danske Socialdemokratis Ungdom. Han var Formand for Maskinsmedenes Forbund og en stærkt benyttet Agitator. Utilfreds med Forholdene i Danmark udvandrede han i Provisorietiden, men naaede aldrig rigtigt frem i Amerika. Han vedblev at være ivrig Socialist og stod indtil sin Død i 1934 i Forbindelse med danske Socialdemokrater, saasom Statsminister Stauning, ligesom han var Medarbejder ved flere dansk-amerikanske Blade.

I mange Aar var Emigrantinspektøren paa Ellis Island en Dansker, *Martin Hartvig* (1861—1915), der hjalp Emigranterne paa alle Maader og var meget populær.

Chas. J. Ryberg spillede omkring Aarhundredskiftet en betydelig Rolle indenfor den danske Koloni i Chicago. Han var uddannet som Handskemager i København, kom 1880 til Amerika, hvor han blev Direktør for forskellige Fabriksvirksomheder. Han var i et Par Aar Medlem af Illinois' Legislatur og Medstifter af Theodore Roosevelts Parti.

DANSK-AMERIKANSKE FORFATTERE

Blandt de mange dansk-amerikanske Skribenter, som har udsendt Bøger af vekslende Indhold — Romaner, Pionerskildringer, historiske Afhandlinger, Noveller og Digtsamlinger — er der kun ganske enkelte, der har ydet noget Tilskud til *amerikansk Litteratur*, d. v. s. Bøger skrevet paa Engelsk for det amerikanske Publikum. En af disse faa er *Carl Christian Jensen*, som med sin selvbiografiske Bog „*An American Sage*“, der udkom i 1927, vandt sig saa stor Berømmelse, at hans Navn vil blive bevaret i amerikansk Litteraturs Historie.

Han kom fra Frederikshavn (født 1888) og gik efter en urolig Ungdom, bl. a. som Sømand, i Land i New York i 1905. Dermed begyndte hans amerikanske „*Saga*“. Sine Oplevelser skildrede han i Breve til sin amerikanske Hustru, der, uden hans Vidende, skar dem til og sendte dem til „*Atlantic Monthly*“, som optog dem og samlede dem i en Bog: „*An American Sage*“.

Sin første Tid i New York tilbragte Carl Christian Jensen med at søge efter Arbejde. Det var ikke Spøg, og vi finder her en malende Skildring af de Trængsler, en Emigrant maatte gennemgaa: „Engageringskontorer sendte Emigranterne afsted til Miner og Valseværker og Fabriker. Arbejdsmarkedet var oversvømmet. Grædende af Taknemmelighed drog de afsted. Hver Dag bragte nye Horder i Land. For hver Mand, som fik Arbejde, traadte hundrede andre i Land fra Ellis Island Færgen. Jeg gennemvandrede tredive Mil af Kajer under min Søgen efter Arbejde — Manhattan Øen rundt og Brooklyns, Jersey City, Hobokens og Staten Islands Kajer — ventende i Regn og Slud og Sult sammen med Flokke af Havnearbejdere for at naa frem til Formanden, før han var færdig med at udvælge de Mænd, han havde Brug for. Det krævede Kræfter, naar en Damper kom ind, at bryde igennem Musklernes Barriere og at modstaa de menneskelige Musklers Tidevande. Stærke Mænd masede hinanden til Jorden i deres Længsel efter Arbejde. I tredive Timer arbejdede disse

Havnearbejdere uden Hvile, medens Tusinder af arbejdsløse misundelige saa til. Deres Øjne var vilde af Arbejdslyst. Tobakssovsen blandede sig med deres Ansigts Sved og frøs til Istapper i deres strittende Overskæg. Hvede og Frugter, Kul og Mursten, Kasser og Baller og Tønder bar disse utrættelige Slidere i Land, medens Formanden, hylende som en Djævel, drev dem afsted i bestandigt Luntetrev.“

Faa Dage efter, at Carl Christian Jensen var kommet til New York, havde han mistet alt, hvad han ejede, paa nær sin Barneskjorte, der laa i hans Lomme, fordi han havde forvekslet den med et Lommetørklæde. Han hørte allerede til blandt Vagabonderne, men reddedes af Sømandsmissionen. Han tog Arbejde ved hvad som helst, smurte Blyrødt i Tøndevis paa en af Broerne over East River og var paa et hængende Haar blevet ekspederet ned i Floden fra den svimlende Højde af ondskabsfulde Kammerater. Saa arbejdede han paa en Grammofonpladefabrik, paa et Benklædeværksted, i en Hattefabrik, en Dametaskefabrik, hos en Slagter, tog Undervisning i Algebra og Geometri hos en Jøde, der var flygtet fra Sibirien — traf saa Margaret, der blev Eventyret i hans Liv.

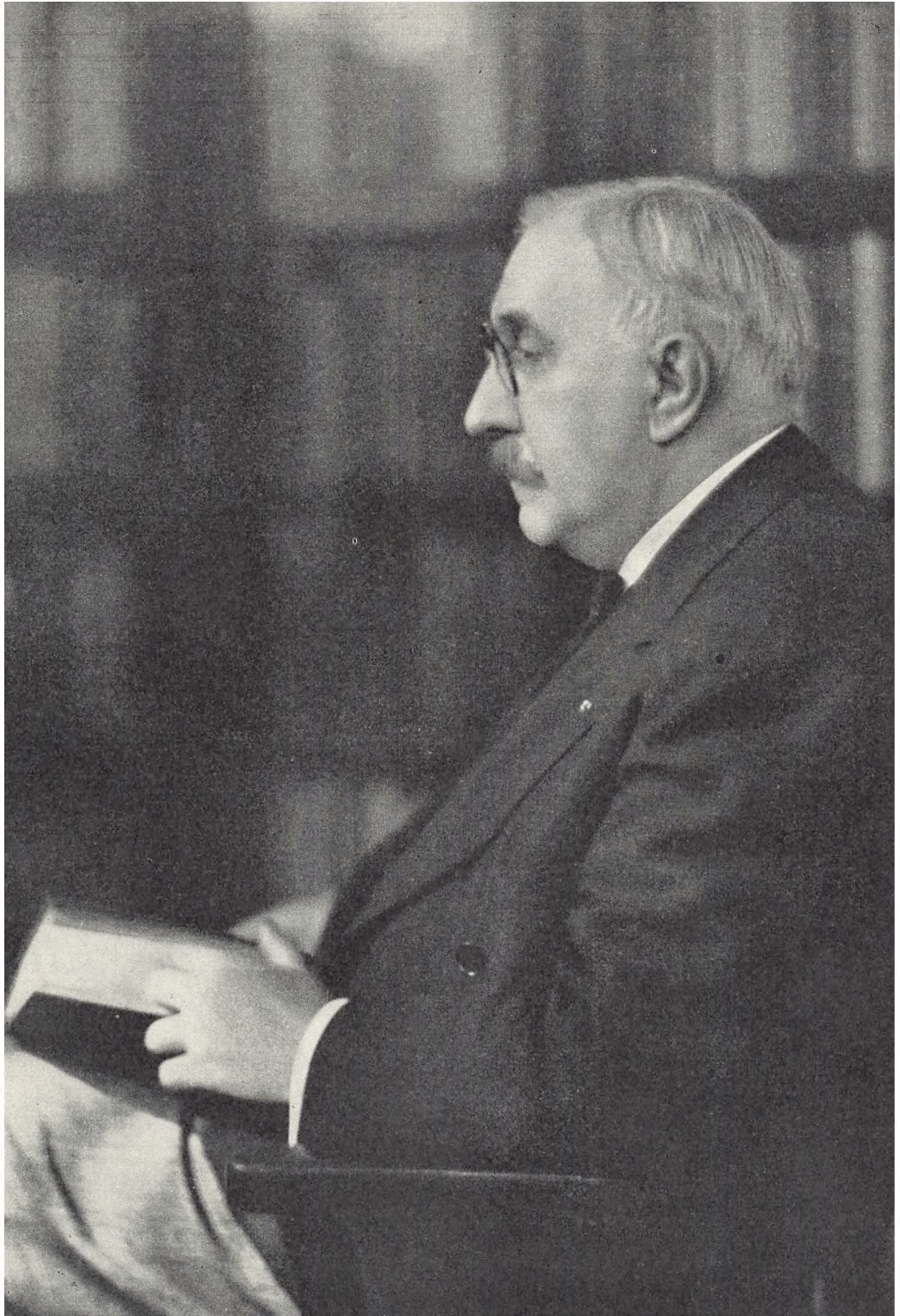
„An American Sage“ blev oversat til Dansk og blev vel modtaget af den danske litterære Kritik. Henning Kehler skrev saaledes i *Danmarksposten*: „„En amerikansk Saga“ fortjener at faa en Plads indrømmet i den Del af den danske Litteratur, som Slægterne gemmer paa. Der er ingen bedre Bog skrevet om en Danskers Kamp og Sejr under et fremmed Himmelstrøg.“

Flere andre danskfødte, amerikanske Forfattere har udsendt Bøger, som er skrevet paa Engelsk og har vakt den amerikanske Læseverdens Opmærksomhed:

Hjalmar Rützebeck (født 1890 i København) har skrevet „Alaska Man's luck“ og „My Alaska Idyl“. Han løb hjemmefra som ung, tog til Grønland og derfra videre til Amerika, hvor han i 3 Aar var i den amerikanske Hær. Var Ven med Jack London og Upton Sinclair. Slog sig senere ned som Frugtfarmer i Paradise i California.

Kaj Klitgaard fik for „Seven Months and Seven Days“ en meget fin Kritik baade i Danmark og Amerika. I Bogen skildrer Forfatteren sine Indtryk fra Langfarter som Styrmand.

Stor Opmærksomhed vakte ogsaa *Sophus Keith Vinthers* Trilogi: *Take All to*

Nebraska“, „Mortgage Your Heart“ og „This Passion Never Die“, udgivet paa Dansk i to Bind „Nebraska er vort Hjem“. Vinther er anden Generations Dansker, Professor og bor i Seattle.

Forfatterinden *Signe Toksvig*, gift med den verdenskendte Forfatter Francis Hackett, fik i 1944 den fornemme Guggenheimerpris for sin Bog om den svenske Mystiker Swedenborg.

Den egentlige dansk-amerikanske Litteratur omfatter baade Fortællinger, historiske Afhandlinger, Erindringer og Digte:

Hans Georg Segeberg, en benaadet Rasphusfange, født i Vordingborg 1797, kom til Amerika 1840 og blev en god og dygtig Farmer med stor Familie. Han udgav 1867 sine Erindringer under Pseudonymet Johannes Georg og med Titlen „Fald og Frelse“, der blev en af den Tids mest læste Bøger og er en af de første Virkelighedsskildringer af dansk Emigrantliv.

Et omfattende Billede af det brogede Liv blandt Dansk-Amerikanerne i de sidste Aartier af det 19. Aarhundrede giver *M. Salmonsens* i sin i 1913 udgivne Bog: „Brogede Minder fra 40 Aars Ophold i Chicago“. Han var Broder til og oprindelig Kompagnon med Ud giveren af Salmonsens Leksikon.

Poul Chr. Sinding, født 1812 ved Sorø, cand. theol., Kateket i Nysted, tog sin Afsked 1853 og drog til Amerika, hvor han blev Professor i skandinavisk Sprog og Litteratur ved New Yorks Universitet. Han udgav bl. a. „History of Scandinavia from the Early Times of the Northmen and Vikings to the Present Day“.

To Præster af den ældre Generation har skrevet Digte og Fortællinger, som blev meget paaskønnet af Dansk-Amerikanerne, men som i ringe Grad har formaaet at vække Opmærksomhed i Danmark: *Adam Dan* (1848—1931) og *Kr. Østergaard* (1855—1931). Førstnævnte var en ærværdig Skikkelse indenfor dansk-amerikansk Kirkeliv og virkede i Chicago fra 1871 til sin Død. Han har skrevet en Række smukke Salmer, som benyttes i de dansk-amerikanske Kirker. *Kr. Østergaard* udgav bl. a. Digtsamlingen „Sange fra Prærien“ og Fortællingen „Nybyggere“ og skrev Digtet „Stjernebanneret“, som blev sunget ved Rebildparkens Indvielse 1912.

Carl Hansen (1860—1916) skrev tre gode Bøger om Pionerlivet: „Præriens Børn“, „Dansk Jul i Amerika“ og „Landsmænd“. — Der var to andre Forfattere af samme

Fra Baron Joost Dahlerups Hjem. Siddende fra venstre: Karin Michaelis, hendes Søster Baronesse Alma Dahlerup, Baron Joost Dahlerup. Staaende: Joost Dahlerup jun. og Indendørsarkitekt Ida Gro Dahlerup

Navn: *Carl Hansen* (senere med Tilføjelse af *Fahlberg*), som før sin Afrejse til Amerika skrev en meget omtalt Bog „Spild“, og *Carl Hansen*, som bl. a. skrev en Kantate til Rebildfesten.

Anton Kvist (født 1878) er den mest kendte dansk-amerikanske Digter i Dag. Han er født i Nibe, Murer af Profession, lever i Chicago og har udsendt flere nydelige Digtsamlinger, sidst: „Sange fra Vejen“. En Rejse, han for nogle Aar siden foretog gennem Præriestaterne, gav ham Stof til en interessant Bog om Pionerlivets første Dage: „Den gamle Pioner fortæller“.

Ivar Kirkegaard (1869—1929) var en frodig Digternatur og sprængfyldt med

Idéer. I Digtsamlingerne „Danske Dage“ og „Halvkloden rundt“ er der smukke Udtryk for hans Kærlighed til Hjemlandet („Maa Moder Danmark fredlyst staa, med Dannebrog paa Volde, til alle Kloder bliver graa og alle Stjerner kolde“). Han var den, der først udkastede Idéen til Rebildfesterne, og der gaar Frasnagn om hans Frimodighed: Under en Rebildfest, til hvilken han havde skrevet en smuk Kantate, sprang han op og irettesatte Dagens Hovedtaler, Georg Brandes, der havde omtalt Smaalighed som et særligt dansk Karaktertræk. Kirkegaard svarede ham fra Talerstolen, at Dansk-Amerikanerne „ikke var kommet hjem for at høre om deres Landsmænds Smaaligheder, men om det store og det skønne“.

En betydelig Lyriker var *John Volk* (1843—1904), Grundlægger af „Nordlyset“ i New York. Han skrev den Udvandrerang, der i mange Aar var den mest populære af alle Dansk-Amerikanernes Sange: „Farvel mit Fædreland jeg byder“. Baade Drachmann og andre Digttere herhjemme hyldede ham som Broder. John Volk var en glimrende Oversætter til Engelsk af baade dansk Poesi og Prosa. I hans „Songs and Poems In Danish and English“ finder man det bedste af hans Produktion.

Under Pseudonymet „*Henrik Cass*“ har *C. H. W. Hasselriis* udsendt „The Joy of Business“ og „The Day of Love“, „Poetry and Everyman“.

Enok Mortensen (født 1902), der er Præst i Tylor, Minn., har skrevet „Mit Folk“ og „Saaledes blev jeg hjemløs“.

Bror Enebo (Pseudonym for Ingeniør C. L. Christensen) har udsendt flere Digtsamlinger, bl. a. „Livets Røst og Fart“, og *August L. Bang* har strøet om sig med Digte i dansk-amerikanske Blade og har udsendt et Par Samlinger.

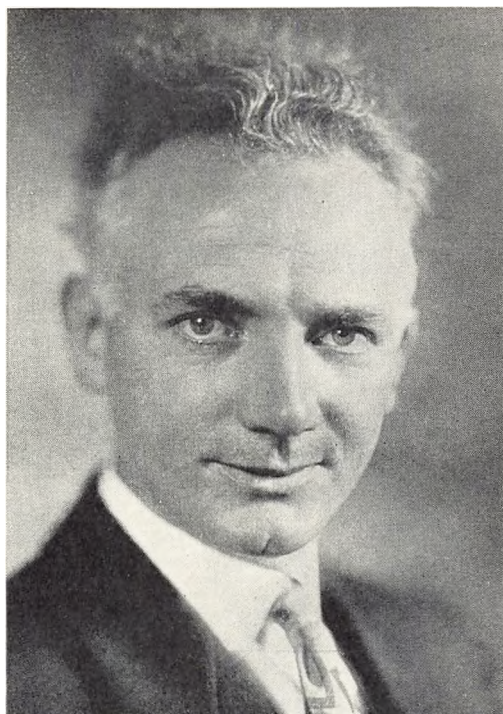
Tandlæge, Dr. *Emanuel Nielsen* er Chicagodanskernes Huspoet; han har skrevet en Række Digtsamlinger, har arrangeret Fester og har været den faste Taler og Præsident, naar der var Jubilæum eller en dansk Festdag, der skulde fejres.

Endelig skal nævnes *Thor Schack*, en original Skribent, hvis Digtsamling „Normannernes vilde Gæstebud“ (1924) vakte megen Opmærksomhed.

I 1920 døde i New York, kun 30 Aar gammel, den danske Filosof *Herbert Iversen*, som vakte Opsigt med sin Bog „Amerikanske Tilstande“, i hvilken han gik ind for Rationalisering af Samfundet i socialistisk Aand. Han har desuden skrevet „To Essays om vor Erkendelse“ og „Dage i Minnesota“.

Til Belysning af Dansk-Amerikanernes Historie er der fremkommet flere værdifulde Værker og indsamlet et omfattende Materiale. De tre Mænd, der har beskæftiget sig mest med dette Emne, er Professor *Peter Sørensen Vig* (1854—1929), Pastor *Rasmus Andersen* (1848—1929) og Baron *Joost Dahlerup* (1874—1944).

Professor *P. S. Vig* blev Dansk-Amerikanernes betydeligste Historiker. Han var Gaardmandssøn fra Bøgvad ved Egtved. I de første tre Aar efter sin Konfirmation var han Tjenestekarl paa Bøndergaarde i sin Hjemegn, men han havde stærk Trang til at læse og udvide sine Kundskaber og besøgte Askov Højskole; senere studerede han Folklore og Teologi hos Pastor *H. F. Feilberg*. 1879 udvandrede han til Amerika for at skaffe Midler til sin videre Uddannelse som Præst. I to Aar var han Vestepresser i Chicago, og fik ved utrolig Sparsommelighed samlet sig Pengemidler til videre Studier i Danmark. 1884 rejste han tilbage til U. S. A., støttet af Udvalget for dansk-amerikansk Mission. Han ansattes straks som Lærer ved den danske Højskole i Elk Horn, Iowa, og dette blev Udgangspunktet for en meget betydningsfuld Gerning som Præst, Lærer og Historiker blandt de danske i De forenede Stater. Han var i Aarenes Løb skiftevis Præst for flere danske Menigheder, indtil han i 1909 blev Forstander for og Professor ved Trinitatis Seminarium i Blair, Nebraska, den forenede Kirkes Præsteskole. Her virkede han til sin Død. Kirken udnævnte ham i 1921 til Dr. theol. h. c. — Ved Siden af sin Virksomhed som Præst og Lærer studerede Vig den dansk-amerikanske Historie og samlede et meget omfattende Materiale, hvoraf en stor Del er bearbejdet og udgivet i Form af en Række Værker, hvoraf det mest omfattende er „Danske i Amerika“ (1900). Desuden har han ud-

Forfatteren Carl Christian Jensen

Digteren Ivar Kirkegaard

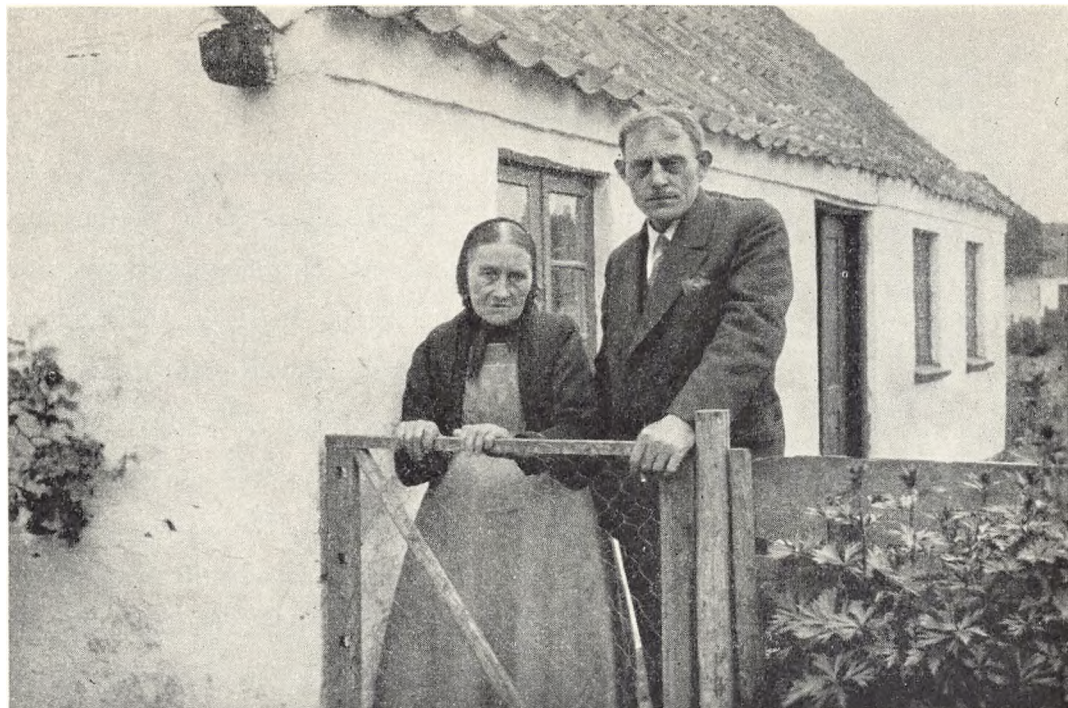
Dr. Thomas P. Christensen

givet flere teologiske Skrifter. Det af Vig samlede historiske Materiale er efter hans Død overført til Udvandrerarkivet i Danmark. — Vig var en karakterfuld Personlighed, som med sine meget udprægede Meninger gjorde sig stærkt gældende indenfor dansk-amerikansk Kirkeliv. Han satte sit Præg paa et helt Slægtled af dansk-amerikanske Præster indenfor den indre missionske Retning.

Baron *Joost Dahlerup* (1874—1944) samlede et meget omfattende Arkiv med Oplysninger om Tusinder af Dansk-Amerikanere. Ligesom Vigs er Dahlerups Samlinger efter hans Død ført til Danmark. Joost Dahlerup udgav sammen med sin Svigerinde Karin Michaëlis „Danske Foregangsmænd i Amerika“. Selv har han skrevet en smuk Erindringsbog: „Vi Udvandrere“.

Dr. *Thomas P. Christensen* (f. 1880) har udgivet en kortfattet dansk-amerikansk Historie og „The Story of Iowa“. Han stammer fra Vendsyssel og kom som 14-aarig til Amerika, hvor han begyndte som Landarbejder og senere kom han paa Grand View College.

Laur. Chr. Laursen, der i en Aarrække levede i og omkring Chicago, kom til at

Digteren Anton Kvist med sin gamle Mor

spille en Rolle som Pædagog og Lærer i Dansk for mange af Emigranternes Børn. Desuden har han skrevet en lang Række Bøger, Digtsamlinger, Noveller o. s. v., adskillige af dem under Pseudonymerne Karl Marg og Per Nabo.

En Særstilling blandt de Dansk-Amerikanere, der i Skrift og Tale behandler danske og dansk-amerikanske Emner, indtager Dr. *J. Christian Bay* (f. 1871). Han er født i Rudkøbing, studerede Naturvidenskab, rejste til Amerika i 90'erne og begyndte en Karrière som Botaniker. Men han fik Interesse for Biblioteksvæsen og endte en glansfuld Løbebane som Overbibliotekar ved det store tekniske Bibliotek John Crerar Library i Chicago. Han har vidtspændende Interesser indenfor saa at sige alle Kulturlivets Omraader og har et fornemt Forfatterskab bag sig. Af den lange Række kan nævnes Bibliografierne: „Denmark in English and American Literature“, „Echoes of Robert Louis Stevenson“, „Om Danskhedens Væsen“ og en Mængde Oversættelser af dansk Litteratur. Han er en fremragende Repræsentant for dansk Aandskultur; hans Indsats har virket befrugtende paa begge Sider af Atlanterhavet, og han er en af Amerikas største Autoriteter vedrørende Indianernes Liv.

Bibliotekar Magnus Christoffersen

Foruden Bay er flere andre Danske naaet frem til ledende Stillinger i amerikansk Biblioteksvæsen: *Axel Moth* (i mange Aar Chef for Katalogafdelingen paa New York Public Library), *Jens Nyholm* (tidligere ved Kongres-Biblioteket i Washington, nu Overbibliotekar ved Californias Statsuniversitet i Berkeley) og *Magnus Kristoffersen* (tidligere Leder af de offentlige Biblioteker i Nebraskas Hovedstad Lincoln, nu i Hartford, Connecticut).

Blandt Bibliotekarer maa ogsaa nævnes *C. H. A. Bjerregaard* (1845—1922). Han deltog i Krigen 1864, var derefter Officer og udvandrede til Amerika 1875. Han blev ansat ved Astor Library i New York, Bibliotekar 1882 og Chief of Reader's Department i 1911. Han vakte Opmærksomhed som Filosof, virkede som Taler og Skribent for sin „Mysticisme“, en Slags Naturreligion. Han har bl. a. skrevet „The great Mother, a Gospel of the Eternally Feminine“ og „Jesus, a Man of Freedom“.

Endvidere *Viggo C. Eberlin* (1868—1939). Han var en Birkedommersøn fra Randers, blev Bogholder og udvandrede 1890 til Amerika, hvor han i nogle Aar var Overbogholder i den amerikanske „Frelsens Hær“. I 1902 kom han ind i Biblioteksvirksomhed og ledede 1910 Flytningen af 1.300.000 Bøger ved New York Public Library's Overflytning til Marmorpaladset paa Fifth Avenue. Senere var han i mange Aar Leder af den amerikanske Regerings Pressebureau for fremmedfødte.

Ejnar Mose, Bibliotekar ved John Crerar Library, repræsenterer efter Dr. Bays Afgang Danmark ved det fornemme, videnskabelige Bibliotek, hvis danske Bogsamling stadig forøges.

Rasmus Herløv (født 1868) fra Gern ved Silkeborg udvandrede 20 Aar gammel til Amerika og tog teologisk Embedseksamen i Chicago. Kastede sig senere over tekniske Studier, blev Redaktør af det meget udbredte Tidsskrift „Domestic Engineering“ og Udgiver af en Række tekniske Værker om Opvarmning, Ventilation etc. Skænkede store Samlinger af teknisk Litteratur til Biblioteker i Danmark.

En Særstilling indtager to danske Forfattere, der vendte tilbage til Danmark, men ikke glemte deres Tid i Amerika: *O. C. Molbech* (1860—1928), som skrev flere Bøger om Prærielivet og Indianerne og udgav sin Slægtning General Langbergs Breve fra dennes Ophold i Mexico; under sin trettenaarige Virksomhed i Amerika samlede han Materiale til hele den store Indvandnings Historie, som han specielt vilde forbinde med Pelsdyrhandelen. Det Værk, han skrev herom, blev aldrig udgivet, men han benyttede Stoffet i andre Bøger og var, skønt noget af en Særling, en af de fineste Kendere af amerikansk Historie. — Læge *C. M. Norman Hansen* (1861—1947), „den gamle Stærstikker“, der bl. a. skrev „Chicago-Noveller“ og Operaen „Kaddara“ og siden som Læge paa Christiansø blev noget af en Sagnfigur, havde i sit lange Liv virket baade paa Grønland og andre Steder, men han var stærkt præget af sin bevægede Ungdomstid i Amerika.

Karin Michaëlis opholdt sig under sidste Verdenskrig i Amerika, hvor hun vakte Opmærksomhed med sine Bøger, dels Erindringer, dels Børnebøger, som blev illustreret af hendes Veninde *Hedvig Collin*, der har vundet Navn i Amerika, ikke blot som Tegner men ogsaa som Forfatterinde.

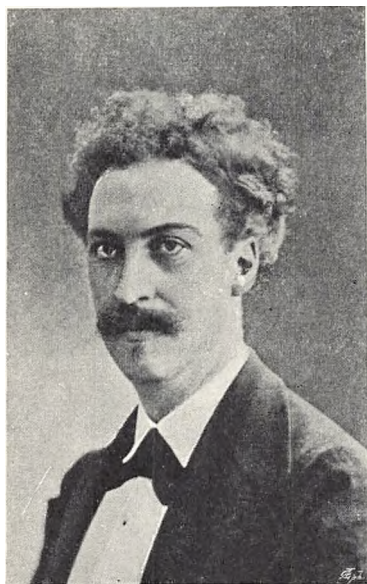
KUNSTNERE

Musikere — Sangere — Malere — Billedhuggere

Musiken er vel nok den Kunst, hvor Danske har ydet størst Indsats i Amerika, baade som Musikere og som Sangere.

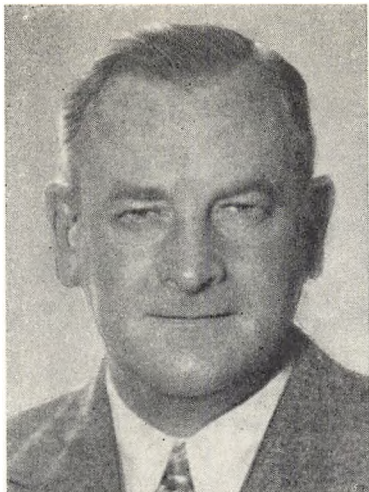
Asger Hamerik (1843—1923), der var født i København, rejste efter Studieophold i Tyskland og Italien til Baltimore, hvor han var blevet kaldet til Direktør for Peabody Institute og Leder af dets Koncerter. Han fik her rig Lejlighed til at arbejde for skandinavisk Musik i Amerika og til at udnytte sine Evner som Komponist. Han skrev 6 Symfonier, Operaen „Tovelille“, 5 nordiske Suitter, Korværker, Kantater, Koncertromancer etc. I 27 Aar blev han i Amerika og vendte omkring Aarhundredskiftet tilbage til Danmark, hvor han ydede en Indsats som Komponist og Dirigent.

Carl Busch (1862—1944), der var født i Bjerre ved Horsens, uddannedes under Gade og Hartmann, studerede Musik rundt om i Europa og var vel udrustet, da han i

Asger Hamerik

1887 tog til U. S. A., hvor han blev Bratschist i en Strygekvartet i Kansas City. Det blev hans Skæbne. Han blev den ledende i Byens Musikliv, og Kansas City blev — takket være ham — et Midtpunkt i amerikansk Musikliv. Han blev Dirigent for Philharmonic Society, senere for Oratorio Society og Kansas City Symphony Orchestra og optraadte som Gæstedirigent i New York, Chicago, San Francisco og desuden i Europa, bl. a. i København og i Tyskland. Han har komponeret baade Orkester- og Korværker samt Kammermusik og flere Kantater, hvoraf den mest kendte er „The Four Winds“ efter Longfellow's „Hiawatha“. Endvidere

Kaj Velden, New York

Skuespiller Poul Leyssac

Kai Rasmussen. Stifter af og Formand for „Scandinavian Symphony Orchestra“, Detroit

Tegneren Karl Larsen, Detroit

„Til den brune Hede“ (med Tekst af Jeppe Aakjær), en indiansk Legende for Violin samt flere andre Kompositioner med indiansk Motiv.

Emanuel Wad (1862—1940) blev efter Asger Hameriks Opfordring Klaverlærer ved Peabody Konservatoriet i Boston, hvor han virkede til sin Død, og i hvis Musikliv han spillede en stor Rolle, bl. a. gennem sine mange private Elever. Han skrev en Række Værker for Klaver og Violin og en Opera, som opførtes i Baltimore. Endvidere skrev han til Dr. Norman Hansens Tekst Operaen „Tagwagwa“ over indianske Motiver; den blev antaget af Det kgl. Teater, men aldrig opført.

Henved et halvt Hundrede udmærkede danske Musikere sidder eller har siddet i Symfoniorkestre m. m. i amerikanske Storbyer, i flere Tilfælde som Koncertmestre, og mange har udmærket sig som Solister. Der kan nævnes Navne som: *Axel Skovgaard* (Violinvirtuos, tidelt det fornemme Mendelssohnlegat; Koncerter i Amerika og Europa), *Viggo Andersen* (Broder til Joachim Andersen, Fløjtevirtuos, i en Aarrække ved Thomas Orchestra i Chicago), *Valdemar Papenbrock* (Violinist, Solist og Lærer i Pittsburgh), *Hother Vismer*, San Francisco (Violinvirtuos), *Emil Christiani* (Organist, Lærer ved Konservatoriet i Washington), *Peter Christian Lutkin* (Pianist, Organist, Komponist, Dirigent; Professor ved North Western University i Chicago, født af danske Forældre i Racine), *P. Marinus Poulsen* (Violinist, Dirigent, har ledet Symfoniorkestre i Indianapolis og Chicago), *Th. Otterstrøm* (Professor i Chicago), *M. C. Rybner*, Komponist, i en Aarrække Leder af Columbia Universitets Musikfakultet, *Axel Skjerne*, (Pianist, Professor ved Musikkonservatoriet i Oberlin, Ohio), Violinisten *Einar Hansen* i Boston Symphony Orchestra, den blinde Organist *George Dupont Hansen*, Chicago (har skrevet Melodier til Salmer og Sange), *Anthony C. Lund* (Lærer i Sang og Instrumentalmusik og Dirigent for Great Mormon Tabernacles Kor), og endelig den fremragende Pianist *Gunnar Johansen* („artist in residence“ ved University of Wisconsin, Madison, Wis.).

Et af Amerikas fineste Amatørorkestre, *Scandinavian Symphony Orchestra* i Detroit, er skabt af en Dansker, *Kaj Rasmussen*. Han er født 1904 i Slagelse, uddannes som Arkitekt, kom meget rundt i Verden, bl.a. til Grønland og Canada og derfra til Detroit. Glødende Musikinteresse og et ualmindeligt Organisationstalent gjorde, at han i Løbet af faa Aar fik skabt Orkestret, hvoraf 20 Medlemmer er danske, 20 norske, 20 svenske, 20 finske og Resten — 16 — amerikanske. Mange fremragende Solister har optraadt med Orkestret, der i Foraaret 1950 foretog en skandinavisk Koncertrejse.

I 60'erne og 70'erne i forrige Aarhundrede vandt *Georg Werrenrath* stor Berømmelse som Wagnersanger. Han var født af fattige Forældre i København, blev Kontorbud i Hamburg, hvor en Købmand bekostede hans Uddannelse. Han havde en pragtfuld Stemme og var en Naturbegavelse, som den berømte J. L. Nyrop. Efter med stadig større Held at have sunget i Wiesbaden, Paris og Italien kom han til

London, hvor han traf den bekendte General *C. T. Christensen*, som fik ham med til Amerika. Her gjorde han en glimrende Karrière og sang bl. a. „Lohengrin“ under de store Wagnerfester i 70'erne rundt om i Staterne. Hans Søn, *Reinald Werrenrath*, født 1883, er en kendt Barytonsanger i U. S. A. I 1928 var han til Rebildfest og sang paa Dansk.

Sangerinden *Povla Frijsch*, som siden 1917 har boet i New York, har givet en Række Koncerter, bl. a. flere Gange i Carnegie Hall i New York, og nyder høj Anseelse som Sangpædagog. Ved flere af sine Koncerter har hun medvirket i en Trio sammen med Violinisten Jacques Thibaud og Cellisten Pablo Casals.

Den mest berømte danske Sanger i U. S. A., ja i hele Verden, er *Lauritz Melchior*. Hans Karrière overstråler alt, hvad nogen dansk Sanger har opnaaet i Udlandet. Han er Tidens største Wagnersanger og har været engageret til de førende Operaer Verden over. Ikke alene har han i Aarene 1926—1950 været fast knyttet til Metropolitan Operaen i New York, men der har været Bud efter ham fra Chicago, San Francisco, Buenos Aires etc. Melchior er født i København 1890, debuterede paa Det kgl. Teater i 1913, som Tenor i 1918, og derefter fulgte de mange udenlandske Succes'er: Wagnerfestspillene i Bayreuth, Optræden i Hamburg, Berlin, Paris, paa Covent Garden i London, i Argentina, i Wien og fra 1925 har han fast Bopæl i Amerika. Siden 1944 har han medvirket i en Række Film for Metro Goldwyn Mayer i Hollywood.

Af en helt anden Art er *Carl Brissons* Berømmelse. Han er den store Charmeur, der begyndte som Bokser i Vinterpaladset i København, og hvis Karrière fra Mælkedreng paa Vesterbro til Stjerne paa den amerikanske Varietéhimmel er kendt af ethvert Barn i Danmark. Han har maaske haft sine største Succes'er i London, men han er fastlevet med sit Publikum i Amerika — Charmeuken, der kan tage unge som gamle om Hjertet, og som gør det, ikke mindst naar han paa en amerikansk Scene pludselig chokerer Publikum ved at synge et af sine Numre paa Dansk.

Ogsaa *Victor Borge* (Kunstnernavnet for Børge Rosenbaum) har naaet en usædvanlig Succes. Han kom til Amerika i 1942 under Krigen, og det lykkedes ham forholdsvist hurtigt at skabe Opmærksomhed om sig. Han havde allerede i København specialiseret sig som Varietékunstner, som en Slags „musikalsk Klovn“ ved Klaveret,

Waldo B. Nielsen,
Dirigent for „Dana“ Koret

Reinald Werrenrath
synger ved en Rebildfest

Teaterdirektør Ove Knudsen,
Chicago

Billedhugger Victor S. Holm,
Saint Louis

Carl Rohl-Smith

hvor han dels viser sine store Evner som seriøs Pianist, dels pludselig slaar over i Narrestreger. Paa saadanne Programmer har han faaet en formidabel Succes i Staterne og i Canada.

Indenfor Film og Radio er *Jean Hersholt* det største danske Navn. Han er født i København 1886, var Elev paa Dagmar-teatret, derefter Provinsskuespiller og tog til Amerika i 1908, hvor han har været Filmsskuespiller siden 1914, men især har gjort sig gældende som Instruktør. I over 30 Aar har han spillet større eller mindre Roller for Paramount, United Artists og Metro Goldwyn Mayer. Han har haft stor Succes i Radioen,

hvor hans Udsendelse: „Dr. Christian“ siden 1937 har været blandt de mest populære Radioudsendelser i U. S. A. Dr. Christian er egentlig Navnet paa en Landlæge, der er i Besiddelse af megen sund Fornuft, og som taler med en udpræget dansk Accent, der har bidraget til at gøre ham populær. Hersholt har aldrig skyet nogen Ulejlighed, naar han har kunnet støtte danske Foretagender. I 1932 var han Formand for den danske olympiske Komité i Los Angeles og gjorde her et Kæmpearbejde. Han er Præsident for det danske Alderdomshjem, men sin Hovedindsats gjorde han, da Danmark blev besat, idet han var med til at danne og i to Aar var Præsident for „National America Denmark Association“ og „America Denmark Relief“. Han er en stor H. C. Andersen Kender, har oversat og udgivet en ny amerikansk Udgave af Eventyrene og Andersens Korrespondance med sin amerikanske Oversætter. I Hollywood, ja i hele California, er han de Danskes naturlige Midtpunkt. Et stort

Kunstmaler Gustav Brock

Billedhuggeren Johannes Gelert

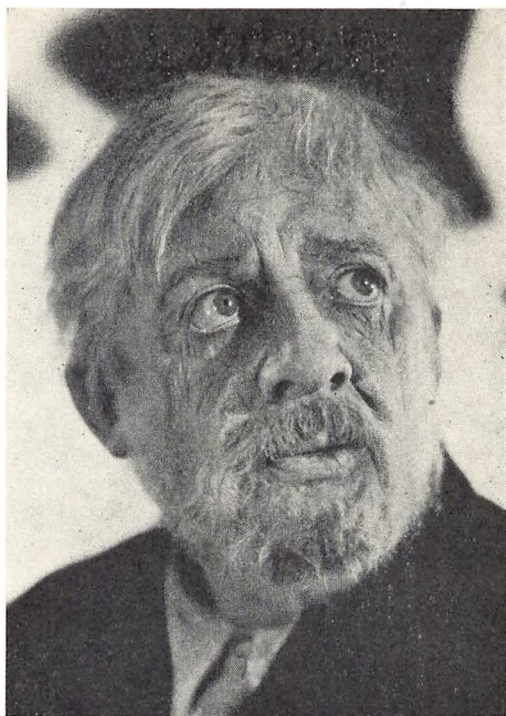
Arbejde lægger han i at hjælpe sine nødstedte Kolleger indenfor Filmen som Præsident for „Motion Picture Relief Fund of America“.

Den, der ved Siden af Hersholt har naaet den sikreste Position er *Max Ree* (født i København 1889). Han begyndte at tegne Dekorationer til forskellige københavnske Teatre, var herefter hos Max Reinhardt i Berlin og kom i 1922 til New York, han blev Art Director for Earl Carrol og tegnede Kostumer og Dekorationer til flere New Yorker Teatre, indtil han blev kaldt til Hollywood i 1925, og der har han siden virket som Art Director ved forskellige af de store Selskaber, har ogsaa undervist i Dekoration- og Kostumetegning samt Scenebelysning ved El Capitain College, har udført Dekorationer til Hollywood Bowl for Max Reinhardt, været Kostumedirektør og Supervising Art Director for First National Studios etc. Han er indenfor alt vedrørende Dekorationer, Scenebelysning, Kostumer etc. en af de største Autoriteter i Amerika.

I en Aarrække var *Kay Nielsen* (født 1886), Martinius og Oda Niensens Søn, ogsaa et af de store Navne i Hollywood. Han vandt tidligt Navn som Illustrator af en Række engelske og franske Bøger, og hans raffinerede Streg vakte Opmærksomhed. Han havde paa Det kgl. Teater Succes med Dekorationer til „Aladdin“ og „Scaramouche“. Ogsaa i Hollywood har han fejret sine første Triumfer med Teaterdekorationer.

Den danske Filmsskuespiller Jean Hersholt og hans Hustru, Fru Via, ved en Reception

Jean Hersholt i „Sin of man“

Earl Carrol, der har haft Betydning for Max Rée, har ogsaa hjulpet en af New Yorks danskfødte Teater- og Varietédekoratører frem, nemlig *Kaj Velden* (født 1902 i Hellerup). Han kom til Amerika som knap 20-aarig og har nu arbejdet sig frem til en fin Position. Han har — sammen med Arkitekt Rambusch — dekoreret Kirker, men har fundet sit Speciale i Indretningen af de store internationalt kendte Forlystelsessteder som Latin Quarters og Copacabana i New York.

To danske Instruktører har i kortere Tid gjort sig gældende i Hollywood: *Svend Gade*, som var der i 7 Aar, og den særprægede *Benjamin Christensen*, som i en Aar-række virkede i Amerika og bl. a. iscenesatte flere særprægede Film.

Peter Freuchen medvirkede ved Optagelsen af nogle arktiske Film.

Uden at naa Rang som Stjerne har *Torben Meyer* skaffet sig et godt og solidt Navn i Filmbyen. Andre Danske har været fremme og er blevet glemt igen, selv om flere gjorde en betydelig Indsats: *Anders Randolph*, den første, der vandt Navn, *Karl Dane* og *Otto Mathiesen*.

Jean Hersholt i „Sin of man“

Skuespiller *Poul Leyssac* begyndte som Skuespiller i Paris, senere i London og kom saa til New York, hvor han var knyttet til den danskfødte *Eva la Galiennes* Teater. Han har oversat H. C. Andersens Eventyr til Fransk og Engelsk og læst op af vor store Eventyrdigter i Europa og Amerika.

Blandt Billedhuggerne er *Gutzon Borglum*, der omtales andetsteds, det alt dominerende Navn. Men hans Broder, *Solon Borglum* (1868—1922) var ogsaa en betydelig Kunstner, som dog kom til at staa i Skygge af sin berømte Broder. En Tid levede Solon Borglum ligesom Gutzon et frit og ubundet Cowboyliv paa Prærien, men blev senere uddannet i Cincinnati og Paris. Han modellerede tidligt Dyrgrupper, der blev hans Speciale. Flere Rytterstatuer skyldes ogsaa Solon Borglum, bl. a. en af General Gordon i Atlanta, Georgia. Hans mest kendte Arbejde er Statuetten „Pioneren“. Han deltog i Krigen 1918, blev gasforgiftet og døde efter et Par Aars Forløb.

Carl Rohl Smith (1848—1900) var Elev af Bissen, fik den lille Guldmedaille og var i ti Aar næsten uafbrudt paa Rejser rundt om i Europa. 1886 tog han til Amerika,

Sangeren Georg Werrenrath

slog sig ned i Chicago og vandt et godt Navn. Hans mest kendte Arbejder er „Iowa Soldiers and Sailors Monument“ i Des Moines og „Fort Dearborn Massacre“ i Chicago, Ryttermonument for General Sherman i Washington, Statuen af Benjamin Franklin, udført til Verdensudstillingen i Chicago. Danske Museer ejer en Del af hans Arbejder, en Broncestatue af Sioux Indianernes Høvding er saaledes i Kunstmuseet.

Johannes Gelert (1852—1923) var Sønderjyde, fik Uddannelse paa Kunstakademiet, var siden omkring i Europa og kom til Amerika 1887. Han bosatte sig først i Chicago, fra 1898 i New York. Kendt er hans Statuer af General Grant i Galena, Ill., Beethoven og H. C. Andersen, begge i Lincoln Park, New York, og den særlig fremhævede Gruppe „The Struggle for Work“. Mest omtalt er hans Politimonument i Haymarket Square i Chicago, rejst for de under en Anarkistbevægelse dræbte Politibetjente. Som Model valgte han en dansk Betjent, der var et af Ofrene. Endelig maa nævnes hans Danmarksstatue paa New Yorks Toldkammerbygning.

Laurits Jensen (1859—1935) var Elev af Bissen og kom til Chicago 1895. Han var særlig kendt for sine Dyreskulpturer. Hans mest kendte Gruppe er „Kelter til Hest kæmpende med Urokse“.

Victor Holm (1876—1940), født i København, udvandret 1890, var først i New York og Chicago, kom i 1909 til St. Louis, hvor han siden blev Professor ved The Saint Louis School of Fine Arts. Hans Speciale var Buster, men han har ogsaa udført „Missouri State Monument“ i Vicksburg, Miss., „Washington University World War Memorial“ og adskillige Statuer.

En talentfuld Billedhugger er *Chr. Warthoe*. Han er født i Midtjylland 1891 og kom som 20-aarig til Amerika uden megen Uddannelse, men med Ønsket om at blive Kunstner. Han fik Støtte til at uddanne sig paa Minneapolis Kunstscole og udviklede sig til

Chr. Warthoe

Lauritz Melchior

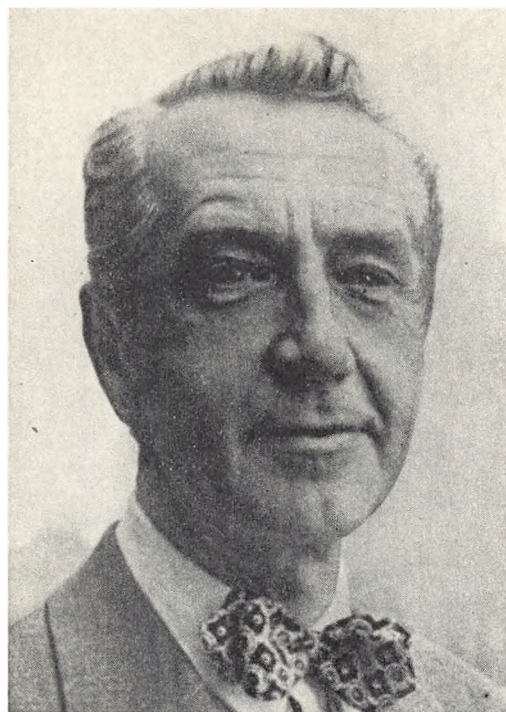
Lauritz Melchior i „Tristan“

en Kunstner, hvis særprægede Talent anerkendtes fra alle Sider. De store Museer i U. S. A. har Arbejder af ham. Mest kendt er Statuen „Johannes den Døber“ og „Den islandske Pige“. Han har udført mange Buster, bl. a. af Dr. J. Chr. Bay.

Et andet kendt Navn blandt de yngre Billedhuggere er *Georg Loeber* (født 1892), som i New York har udført en Række Skulpturarbejder, der anerkendes af Ekspertter. Han blev uddannet ved forskellige amerikanske Kunstakademier og siden selv Leder af Skulpturafdelingen paa Central Art School i New York. Han har haft Arbejder paa Kunstudstillinger i Paris og København og vandt 1929 Jenkinsprisen for det bedste Billedhuggerarbejde udført af en Kunstner i de sidste 40 Aar. Han har bl. a. udført Rebildemblemets og en H. C. Andersen Plaque.

Billedhugger *Christian Petersen*, som er Professor ved Iowa State College, Ames, har paa denne Verdens største Lærestalt modelleret en Mængde Statuer, Fontainer, Friser og Mindetavler og er anset som en af sin Tids dygtigste Billedhuggere.

Emil Carlsen vandt megen Anerkendelse som Marinemaler, og hans Billeder findes baade i Privatsamlinger og i Museer, bl. a. Metropolitan Museum i New York.

Max Rée

Carl Dahlgren (1841—1920) boede i California og er kendt for de Illustrationer, han udførte til Plantefysiologen Luther Burbanks Værker.

Flere danske Kunstnere har vundet Navn som Miniaturemalere: En fin Illustrator og tillige dygtig Natur- og Miniaturemaler er *Malthe Hasselriis* (født 1888), hvis Billeder kun sjældent udstilles, men vurderes højt af Kendere.

Gustav Brock (1880—1945) fik sin Uddannelse hos Vermehren, paa Akademiet, i Dresden og i Paris. I fem Aar var han i Sydamerika som Portrætmaler og kom 1915 til U. S. A. hvor han blev kendt som Miniaturemaler. Mange fine

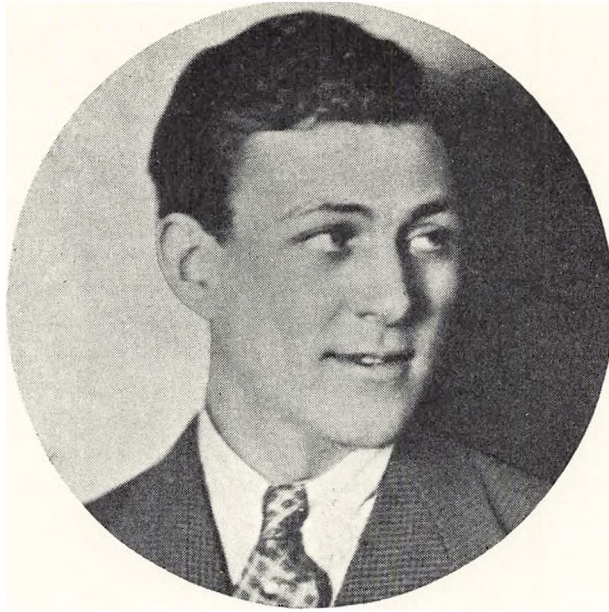
smaa Arbejder af Millionærfruer og -Døtre findes spredt over Amerika.

Joh. W. v. Rehling Quistgaard (født 1877) har haft en usædvanlig Løbebane. Han var Godsejersøn, havde Uro i Blodet og rejste til Amerika, hvor han lærte sig selv at male og slog igennem. Han har malet en lang Række Berømteder, flere af Præsidenterne, mange Oliemagnater o. lign. og deres Fruer og Børn. I adskillige Aar har Rehling Quistgaard været Amerikas Pengearistokratis Favoritmaler, og han selv passer ind i denne Ramme og er blevet international Kunstnertype. Blandt hans sidste Malerier er en Del Landskaber og et Portræt af Christian X.

Ivan Opffer er et Tegnetalent uden Lige, en straalende Kunstner, men en urolig Sjæl uden blivende Sted. Han begyndte sin Karrière i New York ved Faderens Blad „Nordlyset“, og siden har han spiddet en lang Række af Verdens Berømteder paa sin Tuschpen.

Karl Larsen (født 1889), der i de sidste 20 Aar har levet i Detroit, var herhjemme Illustrator og Bladtegner bl. a. ved „København“, men udvandrede 1922. Han arbejder som Maler og Illustrator og ejer en fin Samling af moderne Malerier.

Carl Brisson ved Starten af sin Karriere

Gustav Jensen, New York, er særlig kendt som „interior decorator“ og har som saadan indrettet et Utal af Hjem og har navnlig udført en Række kunstnerisk værdifulde Brugsgenstande.

Ejner Hansen (født 1884) var i sin Tid en af „de tretten“, som skabte „Den frie Udstilling“ i København, men udvandrede i 1914 til U. S. A. I California regnes han nu for en af de fineste derboende Malere. Portrætter og Landskaber er hans Specialer.

Frode Vidar er en kendt Portrætmaler i California. Under et Ophold i Europa malede han bl. a. den nuværende Pave. Han har malet en Række kendte, amerikanske Personligheder, og mange af hans Malerier er reproduceret i en af den amerikanske Stat officielt udgivet Samling. Han var fire Aar ved Fronten under sidste Verdenskrig.

Under Kunstnernavnet *Nina Strogonova* har den danske Danserinde *Rigmor Strøm* vundet Berømmelse rundt om i Verden. Hun er gift med den russiske Danser *Doukudofski* og bosiddende i New York. I Foraaret 1950 gav Parret Gæstespil paa Det kongelige Teater i København.

Mere kommercielt arbejder *Ejner Petersen* og *Niels Møller*, der er blandt Holly-

Koncert under Stjerneerne i Hollywood Bowl

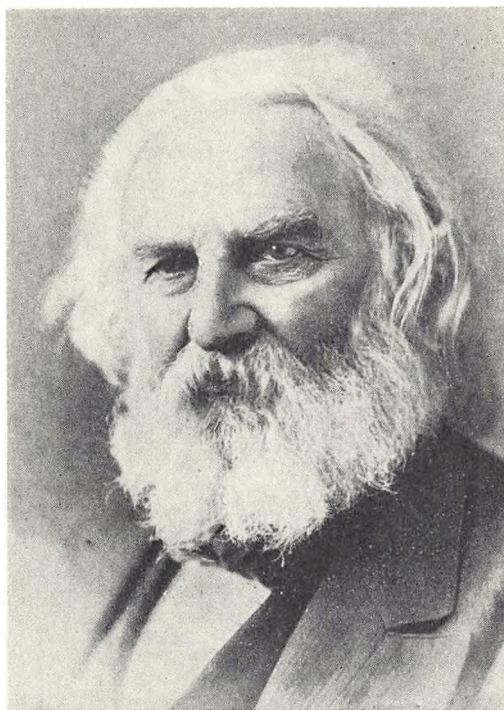

Kronprins Olav og Kronprinsesse Märtha, Prinsesse Margrethe og Lauritz Melchior
sammen under sidste Krig i New York

woods mest anvendte Dekorationsmalere. De har bl. a. udsmykket Klubber, Kirker, Banker etc. Det samme er i langt højere Grad Tilfældet med *Rambusch Decorating Co.*, stiftet af *Frode Rambusch* og videreført af hans to Sønner, Maleren *Harold* og Arkitekten *Viggo Rambusch*.

Thomas Wilfred i New York har opdyrket en særlig Kunststart, det saakaldte Lysorgel „Clavilux“, et Instrument, som kaster Lysstraaler op paa et Lærred.

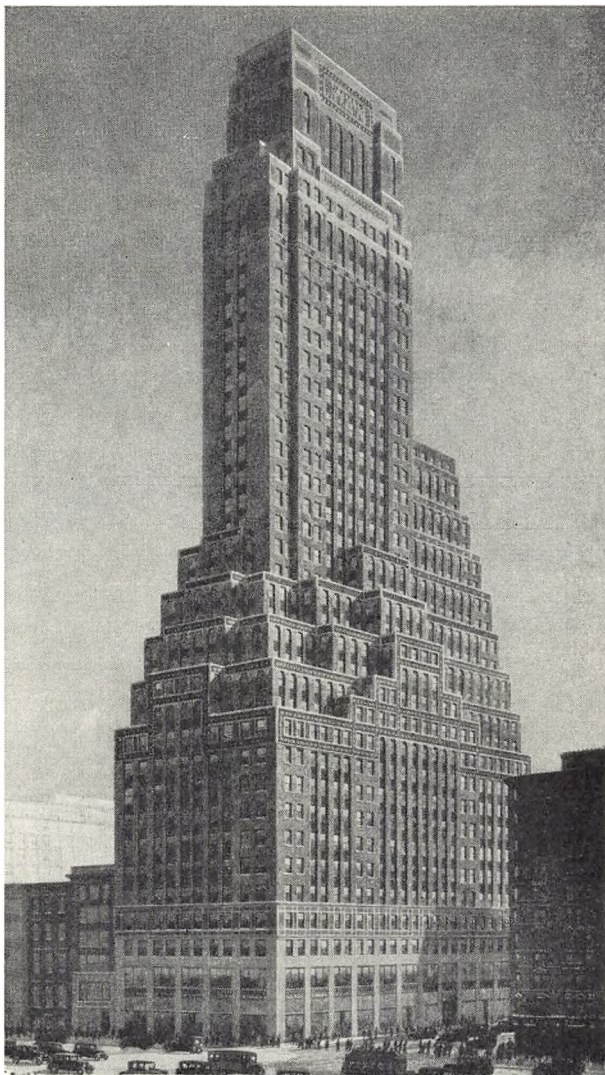
Otto Harbach (oprindelig Hauerbach), født i Salt Lake City 1873 af danske Forældre, skrev fra 1904—1930 en Række Skuespil, der gjorde ham til en af Broadway's mest populære Forfattere; han tjente en Formue paa sine kvikke og tit satiriske, altid morsomme Teaterstykker, saasom „Madame Sherry“, „Three Twins“, „The Fascinating Widow“, „Bright Eyes“ m. m.

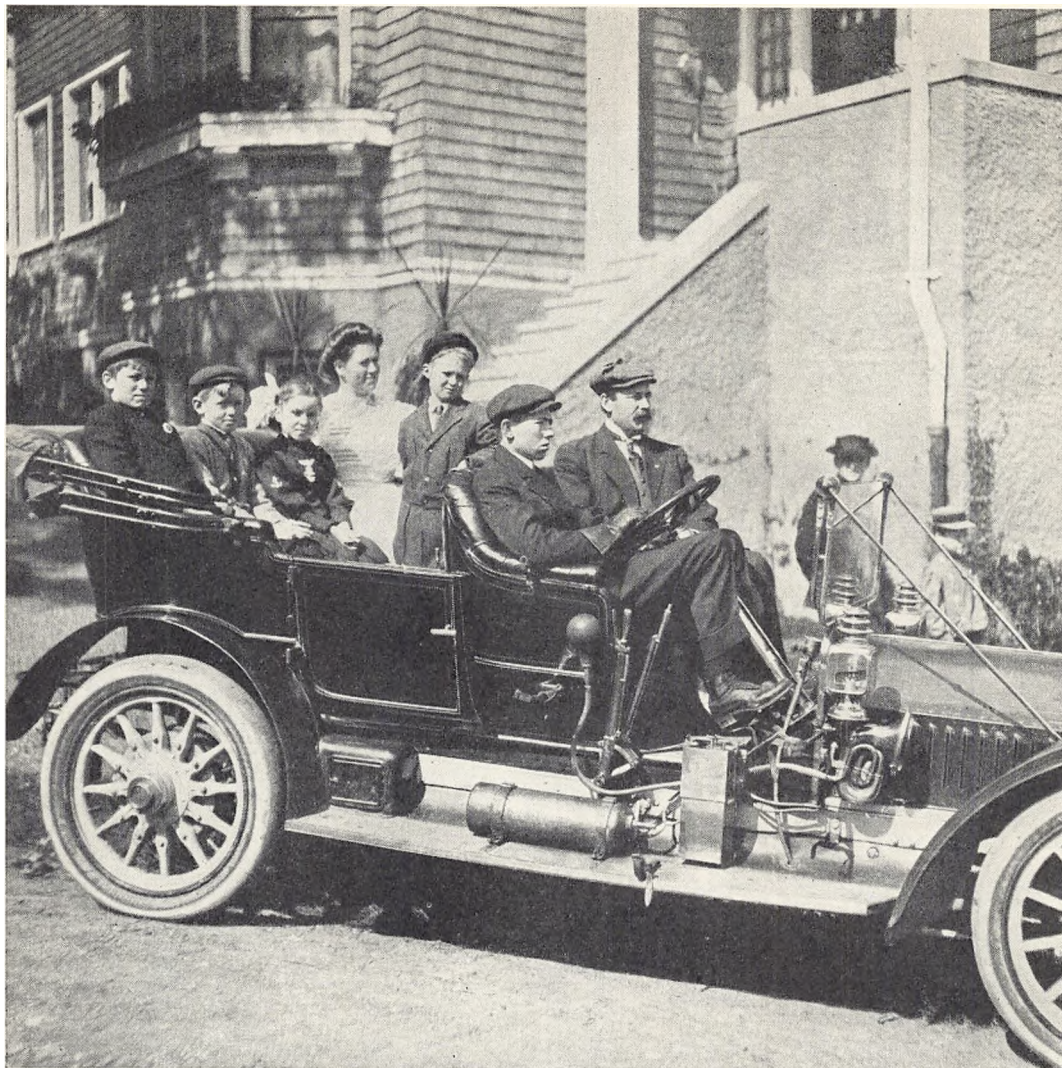
Digteren Longfellow,
som oversatte „Kong Kristian —“ til engelsk

ARKITEKTER OG BYGMESTRE

Arkitekt *John C. Christensen* (født 1878) har haft umaadelig Betydning for den opvoksende Ungdom i Chicago. Han er født i København, men da han var 10 Aar gammel, rejste Forældrene til Chicago. Han uddannedes som Arkitekt, oprettede sin egen Tegnestue, men kom i 1906 ind i offentlig Virksomhed som Superintendent of Construction for Skolevæsenet i Chicago. Han trak Linierne op for en Reform af Chicagos Skolebygninger, som han fik Mulighed for at gennemføre, efter at han i 1920 blev udnævnt til ledende Arkitekt for Skolevæsenet i Chicago. Fra nu af viede han sine Evner og Kræfter til denne Gerning, en stor og krævende Opgave. Under hans Ledelse fremstod den ene smukke Skolebygning efter den anden til Afløsning for gamle uhumske Lokaler. Han kom desuden til at staa i Spidsen for et banebrydende Arbejde med Henblik paa Ungdommens

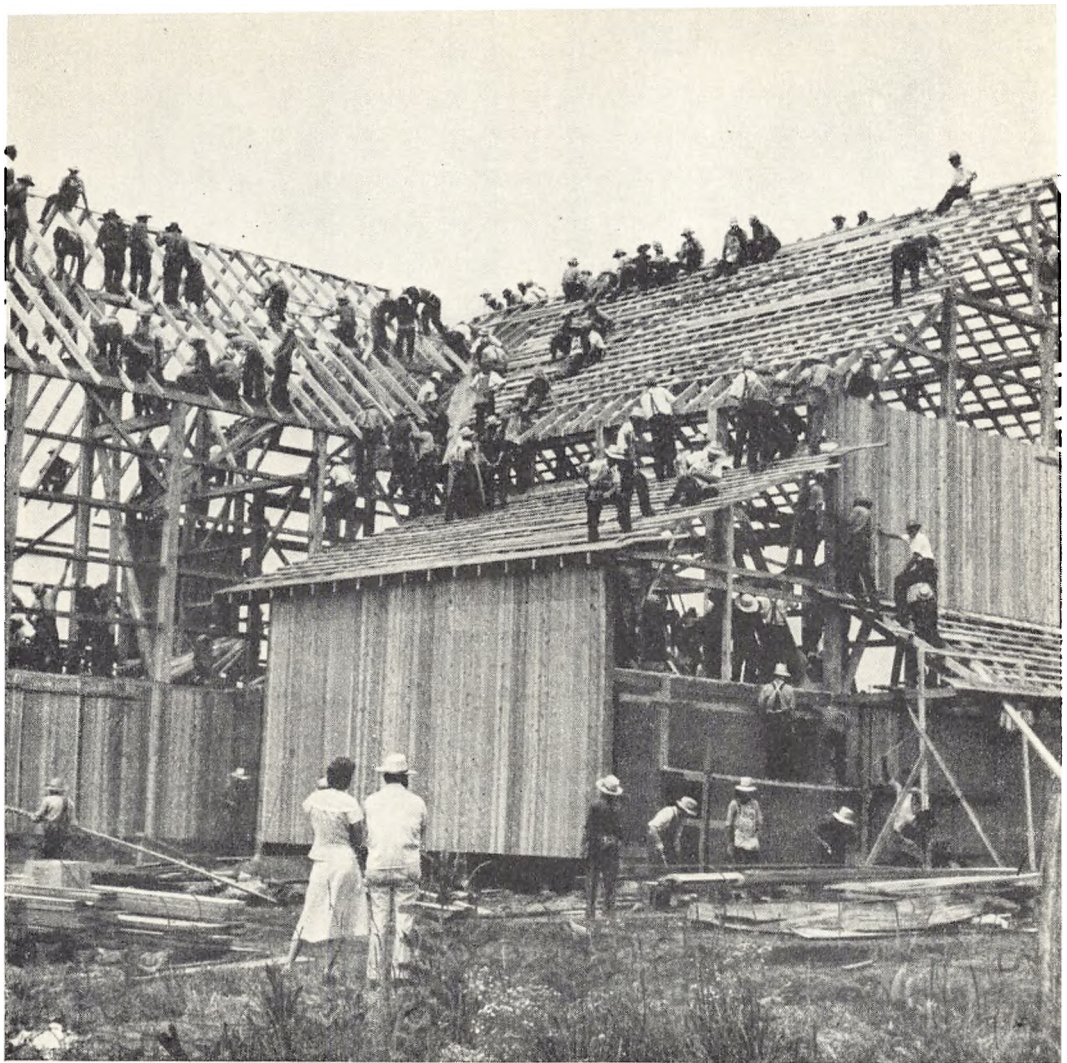

En af 42nd Streets Skyskrabere i New York,
rejst af Chr. J. Jeppesen

Fra Automobilismens Barndom. Den danskfødte Entreprenør Henry Larsen med Familie, San Francisco

Faguddannelse. Med Støtte fra nogle store Industrivirksomheder, Regeringen og Skolekommissionen i Chicago opførtes i 1934 „The Washburne Trade School“, den første tekniske Skole i Chicago. Paa Basis af de indhøstede Erfaringer kom 4 Aar efter et langt større Projekt til Udførelse under John C. Christensens Ledelse: „The Chicago Vocational School“, der med sine 57 Bygninger lægger Beslag paa 27 Tdr. Land og har kostet 5 Millioner Dollars, blev fuldført i 1940, men under hele Krigen blev den benyttet af Krigsministeriet til Uddannelse af Specialarbejdere til Krigsindustrien.

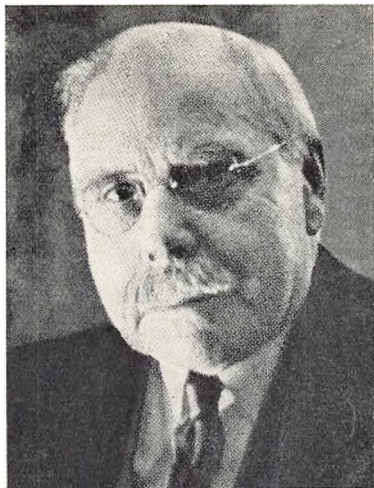

En Gaard opbygges i Midtvesten i Amerika, hvor Naboerne hjælper til, og en Gaard rejses paa een Dag

Denne store Fagskole er John C. Christensens største og ypperste Værk. Den blev opført af to danske Bygmestre, *Hans Ericksen* og *Thøgersen*, og mange andre danske Bygningshaandværkere og Arbejdere har været med.

Under sin mere end 25-aarige Virksomhed som Chicagos Skolearkitekt har John C. Christensen bygget omkring 150 Skoler, og han har aarligt disponeret over Beløb paa op til 20 Millioner Dollars.

I de fleste amerikanske Storbyer findes danske Bygningsentreprenører („contractors“), ofte Indehavere af store Virksomheder, som paatager sig meget omfattende

Entreprenør S. N. Nielsen, Chicago

Bygmester Hans Chr. Ericksen, Chicago

Entrepriser: Store offentlige Bygninger, Forretningskomplekser, Bro-Anlæg o. s. v.

Med Stolthed kan en Dansker i New York pege paa flere imponerende „Sky-skrabere“, som er opført af den danske Storentreprenør, Ingeniør *Chr. J. Jeppesen*. I Aarene 1920—26 opførte han i New York ikke mindre end 220 Bygninger paa fra 9 til 38 Etagers. Det største, smukkeste og mest imponerende af hans Taarnhuse er en 38 Etagers Kontorbygning paa Hjørnet af 45. Gade og Fifth Avenue.

I New York var *M. C. Madsen* (1868—1918) fra Nørresundby i sin Tid en af den danske Kolonis mest fremtrædende Mænd; han blev særlig kendt for Anlægget af Badestedet Long Beach.

Paa Ydersiden af Long Island, den store Ø, hvorpaa bl. a. Brooklyn er bygget, laa en lang smal Sandbanke, paa tre Sider omgivet af Atlanterhavet, paa den fjerde ved Sump adskilt fra det øvrige Long Island. Denne Sandbanke ejedes af en Kommune paa Long Island, som ikke forstod at udnytte den. Søfuglene lagde deres Æg her og Drengene brugte den til Legeplads. En Grundspekulant ved Navn Reynolds havde længe haft Lyst til dette Stykke Land, og han købte en Dag den midterste Del. Kommunen, der solgte Grunden, ansaa Manden for forrykt, men Reynolds, der havde Kapital i Ryggen, lod dem blive i Troen og henvendte sig til den Mand, der allerede da havde Ord for at være en Ekspert, naar det gjaldt Udnyttelsen af en Grund, nemlig den danske Entreprenør *M. C. Madsen*, der fik overdraget af Sandbanken at

fremtrylle en Badestrand, der skulde være Midtpunktet i et Badested, større og elegantere end Ostende.

M. C. Madsen tog fat, planerede Omraadet, saa det blev fladt som et Dansegulv, og Kystlinien jævnedes ud.

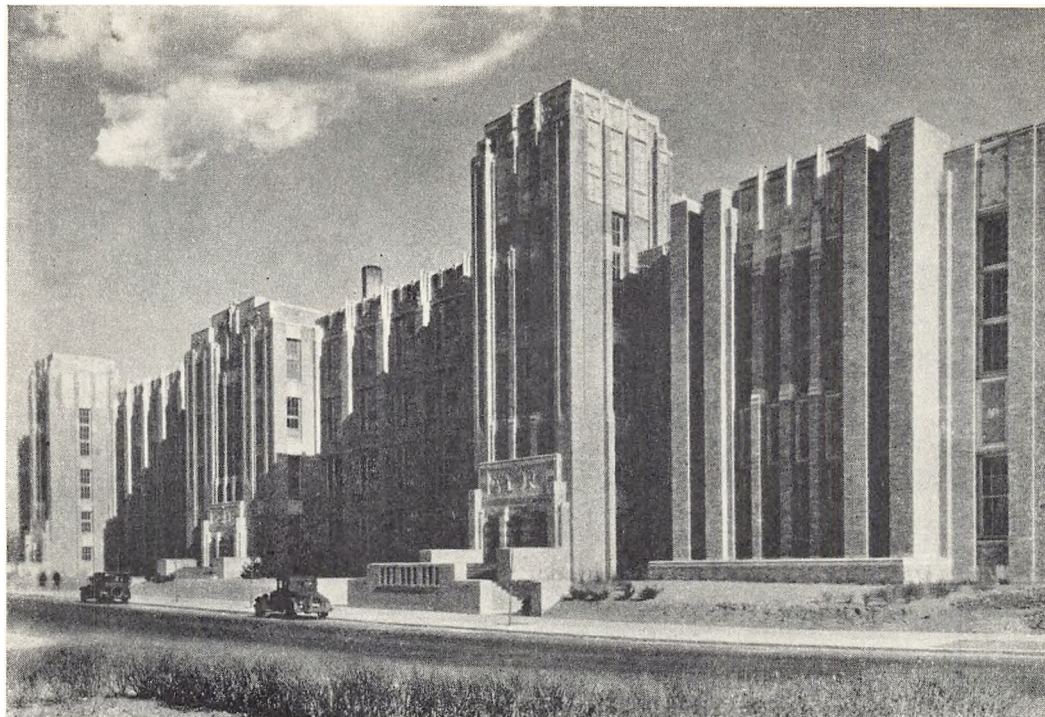
Paa et Kort optegnede han det fremtidige Badested med Gader, Boulevarder, engelske Parker og Kurhoteller, med Kasinoer, Teatre og Villakvarterer. Og alt blev til Virkelighed.

Mens Reynolds omdannede Sumpen mellem den ni engelske Mil lange og en Mil brede Long Beach og Long Island til en bred og farbar Kanal med Broer over og Tunnel under, gik den danske Entreprenør i Gang med Anlægget af en Promenadebro, og en Sommerdag var Sandbanken forvandlet til et Kursted med Tusinder af Badegæster.

Det var M. C. Madsens Værk, og det gjorde ham til en populær Mand i hele New York.

En af de største *contractors* var Bygmester *Hans Pedersen*, Seattle (1864—1933). Han kom i 20 Aars Alderen til Amerika og begyndte i Seattle som Murerhaandlanger, men i 1899 tog han fat paa egen Haand. Han fik en mindre Kontrakt, som blev Begyndelsen til hans senere omfattende Virksomhed, der gjorde ham til en af „Nordvesten“s mest kendte Mænd indenfor Bygningsverdenen. Blandt hans mange Arbejder kan nævnes: Seattles Raadhus, tre store Hoteller i Seattle, to Teatre, flere Bankbygninger (hvoriblandt National Realty Bygning i Tacoma, 18 Etager, indtil da den højeste Bygning i Nordvesten), flere store Forretningsejendomme, det store Vandreservoir ved Tacoma, i hvilket Bjergflodens Vand opsamles, og fra hvis Kraftstationer Tacoma forsynes med elektrisk Kraft, Lys og Varme, Justitsbygningen i Washingtons Regeringsby, Olympia, og „Public Auditorium“ i Portland; de to sidstnævnte er Kæmpebygninger. Hans Pedersen har bygget og cementeret flere Veje og Fortove i Seattle end noget andet Firma. Endvidere Vandings- og Kloakanlæg, Havnemoler, Broer og Viadukter og endelig en stor Del af Havneanlægget Smiths Cove, Puget Sound, et af de største i Verden. Som saa mange andre af de danske Forretningsmænd drev han en stor Landejendom, hvor han tilbargte sin Fritid.

En lang Række andre Navne kunde nævnes, men vi maa nøjes med nogle af de

Van Steuben Skolen i Chicago, bygget af den danske Arkitekt John C. Christensen

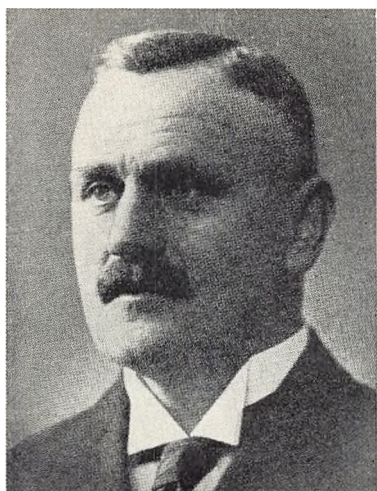

Chicagos Skolcarkitekt John C. Christensen ved sit Arbejdsbord

Partier fra Restaurant „Denmark“ i Portland, Maine, Kopi af gammel dansk Købstad

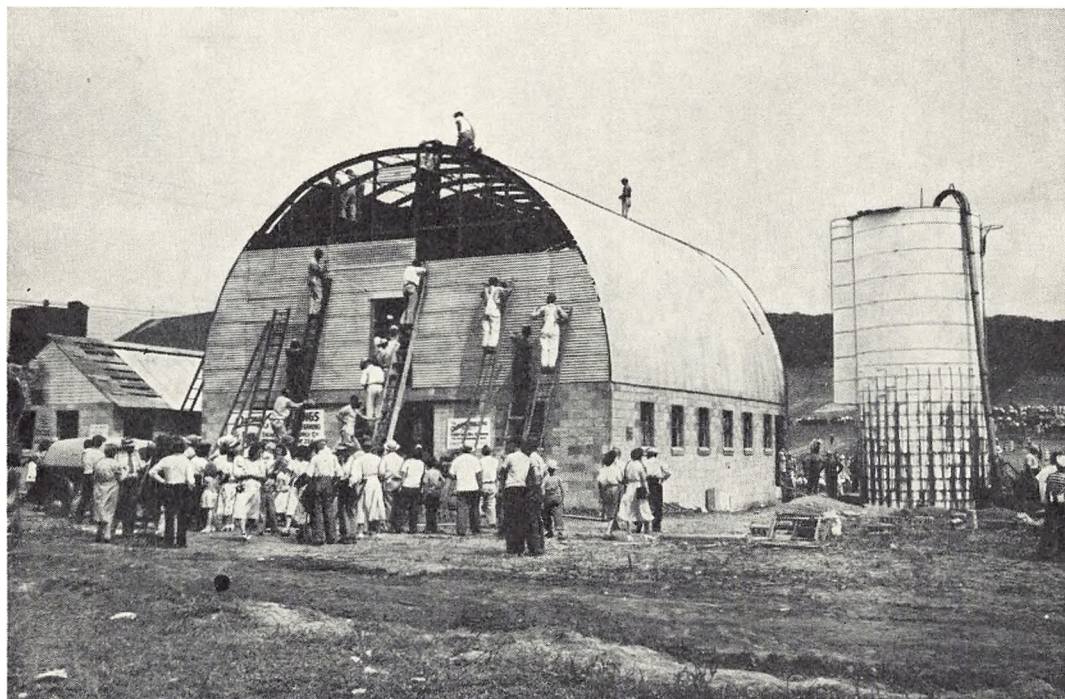
Entrepreneur M. C. Madsen

mest kendte. I Chicago var *S. N. Nielsen* (1857—1949) i mange Aar „the grand old man“ blandt Storbyens mange danske Bygmestre. Han byggede Skoler, Privathuse, hele Forretningskarréer og endte som en meget formuende Mand. Han var meget godgørende og ydede bl. a. store Dotationer til det danske kirkelige Arbejde.

Jens P. Christensen, Chicago (født 1882 i Aalborg) har bl. a. bygget 16 Skoler og 5 Kirker. Tre Gange har han mistet sin Formue, men er hver Gang begyndt forfra.

Axel M. Andersen (født 1887) har ved Siden af sin omfattende Byggerivirksomhed gjort en stor Indsats for Bevarelse af den aandelige Arv fra Danmark, dels som Præsident for „Dania“ og „Harmonien“, dels ved Oprettelse af Biblioteker i Chicago.

I *St. Paul, Minneapolis* maa fremhæves Storentreprenørerne *Poul Stenberg* og *Victor Ingemann*, i *Milwaukee A. Mønsted*.

Hvordan en Farm bygges op i Løbet af 24 Timer

Valdemar Kaave (født 1890) er blevet Brooklyns store Villabygger. *Hans Peter Jensen* i Grand Rapids, Michigan, har oparbejdet en af de største Virksomheder i U. S. A. som *excavating contractor* (udgravning).

I *San Francisco* fik *Niels Larsen* en Mængde store Arbejder som Bygmester efter det store Jordskælv. I den sidste Menneskealder har *Walter Hansen* udført store Byggearbejder i *San Francisco* og Omegn; han har opført hele Byer af Rækkehuse.

Hans Pedersen, „Kong Hans ved Stillehavet“, sammen med Hans Dønnergaard, der var beskæftiget hos ham og i sin Tid en kendt dansk Politiker, som Alberti tvang i Landflygtighed

MEJERIMÆND

I PRAKSIS, VIDENSKAB OG PRESSE

Danmark som Mejeriland har faaet Betydning for Amerika gennem de mange dygtige Mejerifolk, der kom over med deres Viden og Erfaringer. De har gjort sig gældende baade som praktiske Mejerimænd, Organisatorer, Videnskabsmænd og Udgivere af Mejeritidsskrifter.

Blandt de Danske, der har taget Del i den praktiske Udvikling af Mejerivæsenet i Amerika er der adskillige Foregangsmænd, hvis Navn vil blive bevaret i Amerikas Landbrugshistorie.

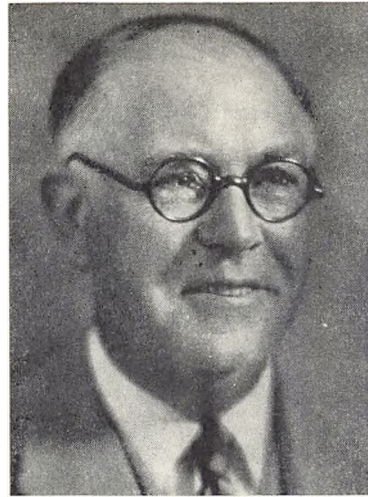
En af de betydeligste var *John D. Frederiksen* (1846—1926), som efter at have været Foregangsmand i Roesukkerfabrikationen i Danmark kom til Amerika 1877 som Eneforhandler af Chr. Hansens Laboratoriums Mejeripræparater. Han fik snart Øje paa de store Muligheder, der laa i Amerikas Mejeribrug, og allerede næste Aar oprettedes i New York en Filial af den danske Fabrik; senere flyttedes Fabriken til Little Falls, og den blev under Frederiksens Ledelse et af Landets mest ansete Etablissementer af denne Art. Frederiksen erhvervede sig et enestaaende Kendskab til alle Sider af Mejeribruget og var kendt og afholdt i Mejerikredse Landet over som Skribent og Foredragsholder.

Julius Moldenhawer (1846—1930), der begyndte som Mejerimand i Finland, rejste 1879 til Amerika, hvor han udførte et mangesidet Arbejde til Gavn for Mejeribrugets Udvikling — som Konsulent for de store Byers Mælkeforsyning, som Ekspert i Fremstilling af Smør og Ost og endelig som Redaktør af eller Bidragyder til Mejeritidsskrifter. Han slog især til Lyd for ren Mælk og Pasteurisering og kaldtes i Mejerikredse „The Father of Pasteurization in America“.

Helmer Ræbild (1876—1948), Proprietærsøn fra Sindal, lærte Landvæsen paa Faderens Gaard og rejste 1898 til Michigan, hvor han bestyrede flere Mejerier. I fem Aar var han Lærer paa Mejeriskolen i Lansing, Mich., og blev 1905 Inspektør under

Ole Hanson, Orleans, Nebraska.

Professor Chr. Larsen, Brookings

Emil A. Hagström, Oakland, California

Staten Michigans Dairy and Food Department, 1908 Mejeriekspert ved Landbrugsministeriet i Washington D. C. Hans største Betydning ligger i, at han har oprettet Kontrolforeninger efter dansk Mønster i U. S. A., og han har ligeledes slaet til Lyd for Oprettelse af Kvægavls- og Tyreholdsforeninger.

Professor *Hans Tjellesen Søndergaard* (1867—1941) virkede ved Statsuniversitetet i Madison, Wis., og var sammen med sin Broder, Statskonsulent *Mads Søndergaard*, blandt Pionererne indenfor Mejerivæsenet i U. S. A. Professor Søndergaards tre Døtre blev alle kendte amerikanske Kunstnerinder; Filmskuespillerinden Gale Søn-

Professor Martin Mortensen, Ames

dergaard, Hester, Skuespillerinde, og Regina, Sangerinde.

I Salt Lake City var i mange Aar Sønderjyden *Viggo F. Jensen* Leder af „The Mutual Creamery“, som omfattede 35 Mejerier i 8 forskellige Stater, en Virksomhed, der aarlig producerede 10 Millioner Pund Smør. 17 Aar gammel var han rejst til Amerika og blev Bestyrer af en Farm i Colorado. Et Par Aar efter kom han ind i Mejeribruget og tog 1894 til Kansas City, hvor han overtog et lille Mejeri paa Fallitens Rand og bragte det paa Fode. Siden opkøbte han flere Mejerier, og i 1905 blev de sluttet sammen i en Koncern „Beatrice

Creamery“ med en Kapital paa 15 Millioner Dollars. Men faa Aar efter trak han sig ud af denne Virksomhed og startede i Stedet i Salt Lake City „The Jensen Creamery“, der siden udviklede sig saa stærkt, at det kom til at omfatte 35 Mejerier i Wyoming, Colorado, Utah, Nevada, Idaho, Montana, Washington, Oregon og California.

I Orleans, Nebraska, findes „Farmers Equity Cooperative Creamery“ med Undertitlen „The largest cooperative creamery in the World“. Manden, der har drevet det frem, er *Ole Hanson* (født i Gerlev 1883). Overalt i Midtvesten findes Brochurer, Billeder og andet Oplysningsmateriale om Ole Hansons Mejeri — og bestandig er Danmark med i det. „Den lille Ole“ er oversat af ham til Engelsk og indgaar som et fast Led i dette maaske mest originale Oplysningsarbejde for Danmark i U. S. A.

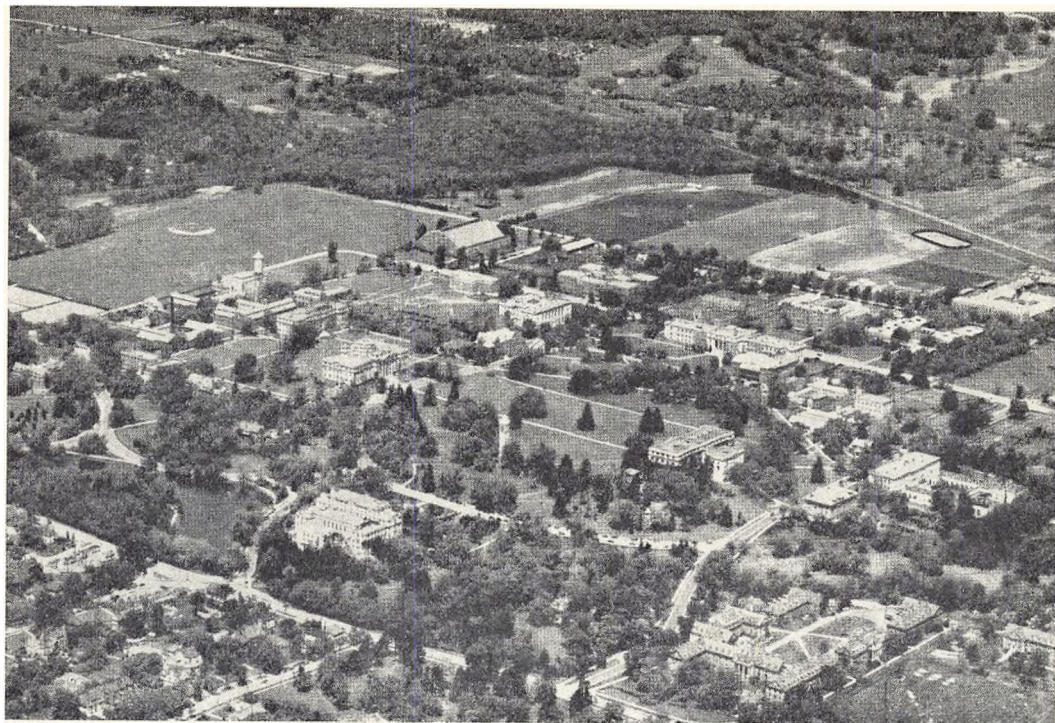
En anden stor dansk Mejerimand er *Th. R. Knudsen* (Tom K.), født i Lohals 1890. Efter nogle Aar i New York, Detroit og Salt Lake City oparbejdede han en Kæmpeforretning i Los Angeles, som beskæftiger over 400 Mand og har en Million-omsætning. Hele Sydcalfornia er hans Marked med „Cottage Cheese“, og Kærnemælk er et andet af de Produkter, han har indført.

Landmænd i Midtvesten

Bernt Ingemann Christensen (født 1902) er New Yorks mest kendte Mejerimand. Efter Eksamen paa Landbohøjskolen kom han til Amerika og havde først Mejerier i smaa Byer, men kom godt 25 Aar gammel til New York, hvor han har banket „Meridale Dairies“ op til et af de største Mejerier i Amerika. Han leverer Mælk til en lang Række Hoteller, Banker, Forsikringselskaber m. m. og hædres af den danske Koloni som „Mejericongen“.

Tre Danske har bidraget til Mejeribrugets Udvikling, som Udgivere af Mejeritidsskrifter:

Iowa State College, Ames, Iowa. En af Verdens største Lærestalter, hvor flere danske Videnskabsmænd har virket

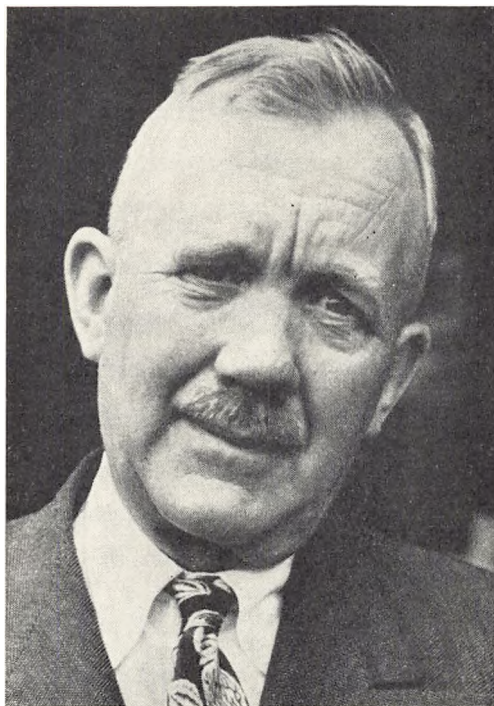
Hans Peter Olsen (1869—1949), der stammede fra Vordingborgegnen og uddannedes som Mejerist, blev Grundlægger af „The Olsen Publishing Co.“, Amerikas største Forlag for Udgivelse af mejeritekniske Tidsskrifter. I 1904 blev han Redaktør for „The Dairy Record“. I 1909 fik han Lyst til at begynde for egen Regning og startede den 28. Decbr. „The Olsen Publishing Co.“ med Kontor i Milwaukee og med Udgivelsen af „The Butter and Cheese Journal“. Et Par Aar efter føjede han hertil „The Milk Dealer“ og „The Ice Cream Review“, der alle udkommer i kæmpemæssige Oplag. Ved sin Død var han Udgiver af ikke mindre end 37 forskellige Blade.

J. H. Monrad (1848—1915), Søn af D. G. Monrad, bidrog til amerikansk Mejeribrugs Udvikling ved Udgivelse af en Række store Mejeriblade. Han samlede Verdens største Mejeribibliotek, som han siden ordnede i Chr. Hansens Laboratorium i København.

Henrik Sandholt var i en Snes Aar den fremragende, dygtige Leder af et af Amerikas mest ansete Mejeriblade „The Dairy Record“; senere er han blevet Redaktør af „Modern Dairy News“.

To danske Mejerimænd, der har ydet en betydningsfuld Indsats i amerikansk Mejerividenskab, Professorerne *Christian Larsen* og *Martin Mortensen*, omtales i Afsnittet om danske Mejerimænd i U. S. A.

For de fleste danske Mejerimænd, der har vundet Navn i Amerika, er Vejen gaaet over Iowa State College, Ames Iowa, hvor en lang Række danske Videnskabsmænd har arbejdet, og hvor Danmarks Navn som det førende Mejeriland i Verden stadig holdes højt i Ære.

Tom Knudsen, Mejeriejer i Los Angeles

DANSKE NAVNE I AMERIKANSK VIDENSKAB

Paa en Række Omraader har Danske gjort Indsats i amerikansk Videnskab:

Ingeniørvidenskab.

Professor *Harald Malcolm Westergaard* (født 1888), Søn af den store Nationaløkonom, kom som ung cand. polyt. til Amerika paa et Studieophold gennem American Scandinavian Foundation i 1914 og er blevet der siden. Han har været knyttet til Universiteterne i Illinois og Harvard som Professor i teoretisk og anvendt Mekanik og sidst som Professor of Civil Engineering and Dean of the Graduate School ved Harvard University i Massachussetts og har samtidig haft en Række officielle Poster under bevilget Orlov, saasom Ophold i Denver, Colorado, for at drive Forstudier til den 225 Meter høje Boulder Dæmning over Coloradofloden. Han var raadgivende Ingeniør for Flaaden under sidste Krig, bl. a. med Tjeneste i Japan, og endelig raadgivende Ingeniør ved Panama Kanalen et Aar. Han er en fremragende Begavelse og en af de fineste Eksperter med Hensyn til Beregning af Bro-, Kanal- og lignende Bygningsarbejder.

Lydik S. Jacobsen (født i Nyborg 1896) kom til Amerika som 17-aarig. Han er nu Professor of Mechanical Engineering ved Stanford University i California.

Naturforskere.

Som Forsker af Fortidens Dyreverden indtog Palæontologen, Professor *Paul C. Miller (Møller)*, (1876—1945), en smuk Plads i amerikansk Videnskab. Han blev Leder af Walker Museet, som hører under Chicago Universitetet, og takket være ham er dette Museums Samling af forhistoriske Dyreskeletter uden Sidestykke i Amerika. — Hans Livsskæbne var et sandt Eventyr: Husmandssøn fra Tødsø paa Mors. Udvandrede inden sit 20. Aar til Amerika og kom i sin Søgen efter en Plads helt ud til Wyoming og blev Cowboy. Med sin bredskyggede Hat paa Hovedet og

sin Riffel i Haanden red han over Wyomings Prærie, vogtende store Hjorde af Kvæg. En Dag hørte han pludselig Raab og Kalden i Nærheden. Han red efter Lyden og stødte paa en Flok Ryttere, der bad ham vise Vej. Det viste sig at være Videnskabsmænd fra Chicago Universitetet, der var ude at søge efter Forsteninger. Miller, der fra Barndommen var interesseret i Naturhistorie, kunde tale sagkyndigt med Videnskabsmændene, og inden de skiltes, spurgte en af Professorerne ham, om han ikke havde Lyst til at studere ved Universitetet. Miller tog mod Tilbudet, sagde Cowboylivet Farvel og rejste til Chicago, hvor han gik igang med Studierne, som skulde føre ham frem i første Række indenfor den palæontologiske Videnskab. Han kom ud paa store, videnskabelige Rejser for amerikanske Universiteter og blev 1912 Kurator ved Chicago Universitetets geologiske Museum. Fra sine mange Rejser hjemførte han en Mængde videnskabeligt Materiale — især fra en Ekspedition til Kalahariørkenen i Sydafrika — og har bearbejdet det i en Række Afhandlinger, som indbragte ham megen Anerkendelse.

Botanik og Zoologi.

Dr. phil. *Adam Bøving* (født 1869), Washington, er en af Verdens største Insektkendere. Som Assistent ved Zoologisk Museum fik han tilbudt en ledende Stilling ved det amerikanske Landbrugsministerium, og har siden beklædt denne med fremragende Dygtighed. Hans Arbejde tager bl. a. Sigte paa Bekæmpelse af skadelige Insekter. Paa sin 80-aars Fødselsdag modtog han Kommandørkorset af Dannebrog.

Theodor Holm (1854—1933) deltog som Botaniker og Zoolog i to Grønlandsekspeditioner, rejste 1888 til Amerika og blev 1902 Dr. phil. ved Catholic University i Washington. Han var i nogle Aar ansat som Botaniker ved U. S. A. National Museum i Washington og ved Department of Agriculture, men fra 1896 levede han som Privatmand og berejste i videnskabeligt Øjemed Florida, Klippebjergene i Colorado og Porto Rico. Han var Ekspert i arktiske Planter og har skrevet flere Afhandlinger herom.

August Busck (1870—1944) rejste til Amerika allerede 1893 og blev 3 Aar senere knyttet til det zoologiske Museum i Washington. Han var en af Verdens største Ekspertter i smaa Sommerfugle (Møl) og har skrevet 200 Afhandlinger herom.

Arkæologer.

Frans Blom (født 1893) kom som ung Forretningsmand til Mexico i 1919 for at deltage i Eftersøgning af Oliekilder, fik Interesse for Resterne af den gamle Maya-kultur, som Ekspeditionen stødte paa, navnlig de mægtige Pyramider. Den mexicanske Regering overdrog ham at fortsætte Undersøgelserne, og han blev Leder af flere Ekspeditioner, delvis bekostet af Carnegie Institutet og Tulane Institutet i New Orleans. Siden helligede han sig dette Arbejde og blev Chef for Tulane Universitetets Udforskning af Mellemamerikas Fortidsminder, senere for videnskabelige Ekspeditioner, udsendt af den mexicanske Regering. Han har skrevet mange videnskabelige Værker, især om Mayafolket.

Dr. phil. *Harald Ingholt* (født 1896), Professor ved Yale University, begyndte sine arkæologiske Studier i Marken 1924 i Palmyra; senere ledede han de af Carlsbergfondet bekostede store Udgravninger i Hama i Syrien 1931—38. Efter to Aar at have været Docent i Hebraisk i Aarhus, tog han til Amerika og blev efter at have holdt en Række Forelæsninger ved amerikanske Universiteter Professor ved det berømte Yale University i New Haven, Connecticut.

En fremragende yngre danskfødt Arkæolog er *Thorkild Jacobsen*, født 1904 i København. I 1927 kom han som Stipendiat fra American Scandinavian Foundation til Amerika og blev som Assyriolog knyttet til Iraq Expedition of The Oriental Institute 1929—1937. Han ledede Udgravningen af Sankeribs Aquædukt og andre store Udgravninger med saa stor Dygtighed, at han blev fast knyttet til The University of Chicago, hvor han efterhaanden blev Professor og Chef for dets Departement for semitiske Sprog og Litteratur og Direktør for The Oriental Institute.

Historikere.

Søren J. M. P. Fogdall (1879—1942) kom til Amerika 1896 og studerede Historie og Nationaløkonomi ved forskellige Universiteter. Blev Dr. phil. ved Iowa State University og senere Professor i Historie ved Ottawa University i Kansas. Har skrevet en lang Række historiske Afhandlinger, bl. a. *Danish American Diplomacy 1776—1920*. Har studeret Kæmpehøjene i Himmerland (Suldrup).

Professor *Waldemar Westergaard*, født 1888 i Amerika af danske Forældre, gen-

Professor Harald M. Westergaard

Professor Poul Chr. Miller

Professor S. P. Fogdall

Professor Adam G. Boving

Professor Waldemar Westergaard paa sin Ejendom
i California

Bornholmerur fra Ribe i Professor Westergaards Hjem.
Kassen er lavet af hans Far, Snekermester
Jacob Westergaard

nemgik amerikanske Universiteter og blev 1925 Professor i Historie ved Californias Universitet. Kom siden til Sverige og Norge paa Gæsteforelæsninger. Efter sidste Krig var han i København knyttet til den amerikanske Legation som Kulturattaché. Han har skrevet den bedste Bog om Vestindien „The Danish West Indies under Company Rule 1671—1754“.

Marcus Lee Hansen (1892—1938), Søn af en dansk Baptistpræst, Professor i Historie ved Smith College, skrev den store Indvandringshistorie: „The Atlantic Migration“. Det ene Bind blev udgivet 8 Aar efter hans Død af Professor Arthur M. Schlesinger, Resten foreligger i Manuskript.

Matematikere.

En af Amerikas fineste Matematikere var Professor, Dr. *H. F. Blichfeldt* (1873—1947), en Gaardmandssøn fra Iller, Jylland. Udvandrede i en ung Alder og var 1892—94 Ingeniør i Washington. Modtog sin videnskabelige Uddannelse ved Stanford University i California, hvor han fra 1898 underviste i Matematik, fra 1913

Professor Herman T. R. Aude

Arkæologen Frans Blom

som Professor; desuden har han holdt Forelæsninger ved Chicago Universitetet og Columbia Universitetet.

Herman T. Aude (født 1880 i Herning) kom til Amerika 1893 og er Professor i Matematik ved Colgate University, New York.

Astronomi.

En ung, men meget fremragende danskfødt Astronom i U. S. A. er Professor *K. Aa. Strand* (født 1907), som kom til Amerika i 1939 efter i 5 Aar at have arbejdet i Leyden under den verdenskendte danske Astronom Ejnar Hertzsprung. Hans Speciale er Studiet af Dobbeltstjerner, og han tog Doktorgraden ved Københavns Universitet paa en Afhandling herom.

Under sidste Krig gik han ind i Hæren og avancerede til Chef for Navigation Department i Florida, hvor han indlagde sig store Fortjenester ved Forsøg med Navigeringsinstrumenter for de store Bombere. Efter Krigen blev han Professor i Astronomi ved Dearborn Universitetet, det bedst udstyrede i Verden.

Sønderjyden *Chr. H. F. Peters* (1813—90) regnedes for en af Amerikas største Astronomer. Han var Professor ved Lichtfield Observatoriet, Hamilton College og Leder af flere astronomiske Ekspeditioner.

Forstvidenskab.

Professor *Svend Heiberg* (født 1900 i København) er blevet et Navn i amerikansk Skovbrugsvidenskab. Som ung Forstkandidat foretog han 1924—25 en Rejse Jorden rundt pr. Motorcykle og kom i Forbindelse med amerikanske Skovbrugskredse. Det resulterede i, at han i 1927 tog til Amerika, hvor han kom ind i Skovvæsenet og siden blev Professor i Skovbrug ved New York State College of Forestry, Syracuse University. Han har under og efter Krigen været betroet meget vigtige Opgaver indenfor amerikansk Forstvæsen.

Filologi.

Filologen *Th. Jensen Bech*, der er født paa Løgstøregnen 1882, gik paa Sorø Akademi og studerede siden i Berlin og Paris. Derefter tog han til Amerika og fortsatte sine filologiske Studier ved Columbia University i New York og i Chicago. 1926 tog han Doktorgraden paa Afhandlingen „Scandinavian Antiquities in the French Romantic movements“. Dette var dog kun første Bind, et Bind II fulgte senere. Han har været Lærer ved Emory og Henry College i Virginia og er meget anset blandt Fagfæller.

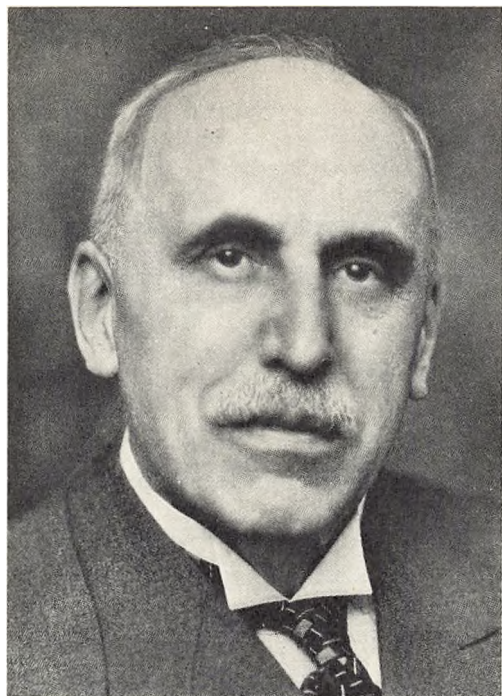
Sprog- og Litteraturforskeren *Halvdan Gregersen*, født 1896, har gjort sig bemærket som Ibsen-Forsker. Har været Professor i Litteratur ved Harvard University og har bl. a. udgivet et Værk om Ibsen i spansk Literatur.

Nationaløkonomi.

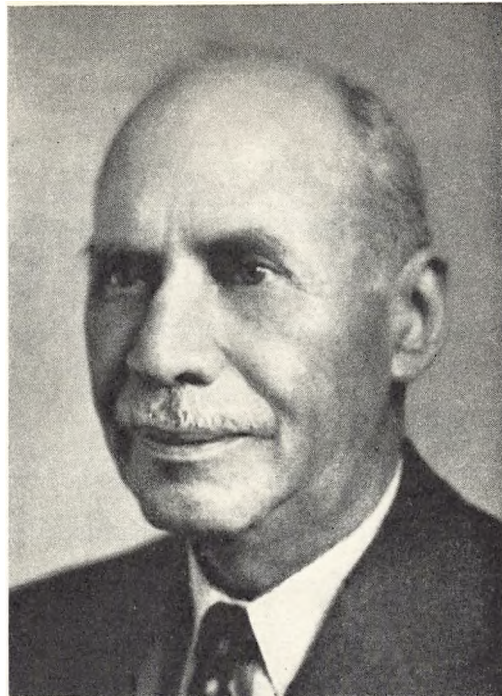
Professor i Nationaløkonomi ved University of Kansas, Lawrence, Kansas, Dr. phil. *Jens Peter Jensen*, er født i Trustrup 1883 og kom til Amerika 1905.

Geologi.

Professor i Geologi ved Princeton University *Erling Dorf* er født i Nysted, Nebr.,

Dr. Max Henius

Professor H. F. Blichfeldt

1905, Søn af Pastor A. Th. Dorf. Han har foretaget en Række videnskabelige Ekspeditioner og gjort flere opsigtsvækkende geologiske Fund.

Biologi.

Dr. phil. *Hugo Fricke*, Cold Spring, er Leder af Walter B. James' laboratory for biophysics of the biological laboratory, Cold Spring Harbor, Long Island. Født i Aarhus 1892, kom til Amerika 1919.

Fysiologi.

Harald Holch, født 1886 i Odense, er en højt anset Fysiolog. I Aarene 1929—34 var han Professor i Farmakologi ved det amerikanske Universitet i Beirut, senere blev han knyttet til University of Chicago, nu Professor ved University of Nebraska i Lincoln.

Professor *Magnus J. Gregersen*, New York, født 1903, Søn af den danske Præst i Kimbalton I. M. Gregersen, er Chef for den fysiologiske Afdeling ved Columbia

University, Dr. phil. fra Harvard, en af de mest ansete yngre dansk-amerikanske Videnskabsmænd.

Jura.

Professor *Jens Iversen Westengaard* var i mange Aar juridisk Lærer ved Harvard og Chicago University. I 1903 blev han kaldet til Bangkok som udenrigspolitisk Raadgiver for Kongen af Siam.

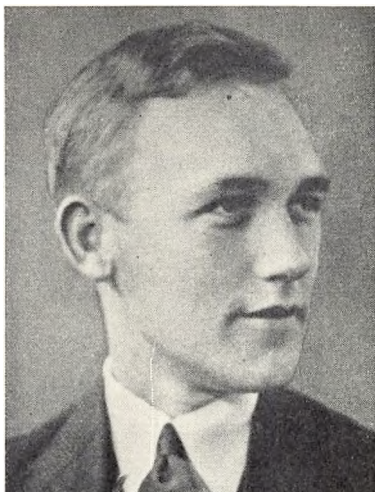
Fysik.

Charles Lauritzen ved California Institute of Technology er en fremragende Fysiker, kendt i videnskabelige Kredse Verden over for sin Indsats i Kræft-Straalebehandling. Hans Løbebane er usædvanlig: Født i Holstebro i 1892. Uddannede sig som Arkitekt og Billedhugger, rejste 1916 til Amerika, hvor han tog Stilling som Radioingenør—uden speciel Uddannelse. Under en Depressionsperiode fik han sin Afsked, men hans Interesse for Fysik var vakt, og han gav sig til at studere i Pasadena, hvor han viste saa sjældne Evner, at han hurtigt blev Assistent og i 1925 Professor ved det berømte California Institute of Technologi, hvis Chef er Nobelpristageren, Professor Millikan. Her har han siden virket og naaet overordentlige Resultater, som har vakt Opsigt i den videnskabelige Verden, navnlig Fremstilling af Røntgenrør med høje Spændinger. Under sidste Verdenskrig var han af den amerikanske Regering tilkaldt som Ekspert til Løsning af særlige Opgaver. Han beskæftigede sig bl. a. med Enkeltheder til Atombomben og Raketvaaben, og han har Hovedæren for den praktiske Anvendelse af Radiobrandrøret, som mangedoblede Antiluftskytsets Træfsikkerhed.

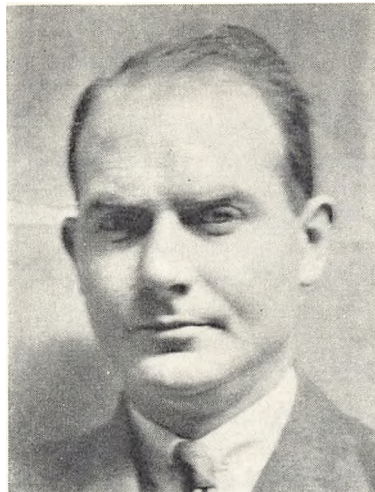
Professor *J. Rud. Nielsen* er Professor i teoretisk Fysik ved University of Oklahoma, Norman. Kom i 1922 over paa Stipendium fra American Scandinavian Foundation.

Professor *Hans Martin Boye* var indtil sin Død i 1909 Professor i Kemi og Fysik ved Philadelphia College.

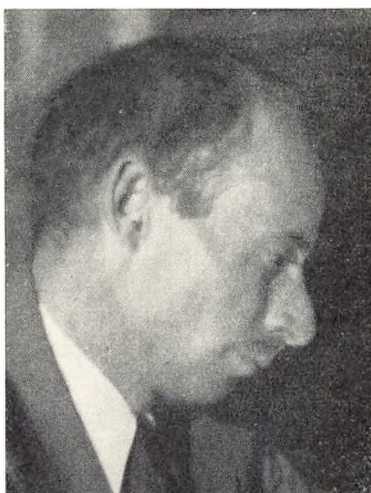
Vi finder flere danskfødte Videnskabsmænd som Ledere af store Forsøgslaboratorier rundt om i Staterne, saaledes: *Carl Nielsen*, Chef for Forskningsafdelingen paa

Professor Kai Aage Strand

Professor Svend Heiberg

Dr. H. Fricke, Cold Spring, Harbour,
L. I., N. Y.

Laboratorieforstander Axel G. Olsen

Abbott Laboratories i Chicago, en af Verdens største Medicinalfabriker. — Dr. *L. B. Jensen*, Leder af Swifts bakteriologiske Laboratorium i Chicago, født af danske Forældre i Chicago. — Dr. *Sven Lassen*, Leder af Van Camp Seafood Co.'s Laboratorium i San Pedro, California. — Dr. phil. *Axel Gilkrog Olsen* (født 1893 i Sindal), Chefkemiker i den mægtige Organisation „General Food Co.“, som har over 30 store Fabriker for forskellige Fødevarer.

Andrew J. Sorensen (født i Sjellerup 1887) blev Dr. phil. 1924 og samme Aar Leder af Laboratoriet for Union Switch & Signal Co., Swissvale, Pennsylvania.

Til Videnskabsmændene kan ogsaa henregnes Professor *Carl Lorenzen*, som efter at have ledet en Maskinistskole i København kom til Amerika, knyttedes til Edisons Værksteder i Orange og senere blev Professor ved New Yorks Universitet. Han er den egentlige Fader til Tanken om Udviklingen af et amerikansk-dansk Udvekslings-Samarbejde, og det skyldtes hans Indflydelse, at Niels Poulsen ydede sin store Dotation til dette Formaal.

Mejerividenskab.

Professor *Martin Mortensen* (født 1872 i Sindal) i Ames, Iowa, maa anses for den betydeligste af alle danske Mejeriekspertes i Amerika. Han rejste til Amerika 1893 og tog et 4 Aars Kursus i Mejeribrug paa Iowa State College — det største af sin Art i Verden. Han gik saa over til praktisk Forretning og var Superintendent for Hanford Hazelwood Mejeri i Sioux City. Derefter studerede han Mejeribrug i Europa som Repræsentant for det amerikanske Landbrugsministerium. Han vaklede en Tid mellem Forretning og Videnskab, tog Direktørstillingen for Hazelwood Mejeri i Portland, Oregon, i 4 Aar, men bestemte sig saa definitivt for Videnskaben og blev 1908 Professor i Mejerilære ved Iowa State College i Ames i Nærheden af Des Moines. I Aarenes Løb er de højeste Æresposter tildelt ham. Han har været Præsident for American Dairy Science Association og for National Creamery Butter Makers Association og meget andet. Han har skrevet en Række videnskabelige Arbejder og været i Aktivitet i 40 Aar som Professor i Ames. Selv efter sin definitive Afgang i 1948 er han beskæftiget med Iowas Anliggender og er gaaet i Gang med at udarbejde et Værk om Iowa State College, som er planlagt til ikke mindre end 22 Bind.

Christian Larsen (1874—1948), der rejste til Amerika 1892 og tog Eksamen ved Iowa State College, blev Professor i Mejerivæsen ved Utah State College, siden ved South Dakota, og fra 1923 blev han Dean of Agriculture ved South Dakota State College, den højeste Post ved Universitetet. Han blev Medlem af en lang Række Foreninger indenfor sit Fag, skrev en stor Del faglige Værker og blev en af Byen Brookings' mest kendte Borgere. Han var til sin Død dansk Konsul for South Dakota.

Professor *Jul. H. Frandsen* (født 1887) har siden 1926 været Head of Department of Dairy and Animal Husbandry ved Massachusetts College.

Professor *W. E. Petersen* ved Minnesota University Landbrugsafdeling er en stor Autoritet i amerikansk Mejerividenskab, særlig kendt for sine Studier vedrørende Køernes Mælkesekretion. Han er født af danske Forældre i U. S. A.

En Dansker, som uden at være Videnskabsmand har gjort sig fortjent af amerikansk Naturvidenskab, er *Chris Olsen*, som i mange Aar har været knyttet til American Museum of National History i New York. Han er født i København 1880 og kom med sine Forældre til Amerika i 1892. Hans brændende Interesse for Naturhistorie førte til, at han kom i Forbindelse med Museet, og her har han udnyttet sine Evner og særlige Interesser paa de mærkeligste Omraader; han har været med paa flere Ekspeditioner til Stillehavet og malet en Række undersøiske Panoramaer til Museet. Han har med Snilde og Taalmodighed modelleret Insekter i overnaturlig Størrelse, og han har skænket Museet en enestaaende Samling Biller, 18.000 ialt.

INGENIØRER

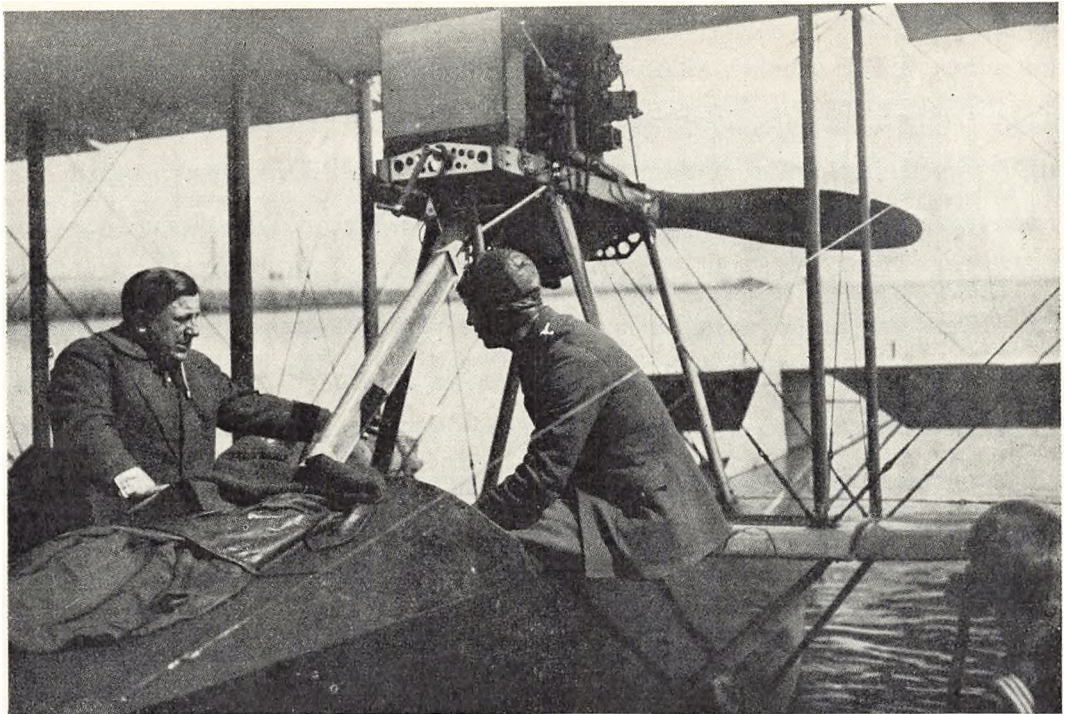
Amerika blev tidligt Teknikens Land *par excellence* og har været Lærested for Hundreder af danske Ingeniører; mange af dem blev derovre og arbejdede sig frem til betydelige Stillinger.

Ingeniør *J. L. Holst* (1866—1947), Gaardmandssøn fra Holstebroegnen, rejste i 1892 straks efter sin Eksamen til Amerika, hvor han knyttedes til Central & Hudson River Railroad Co. — Amerikas største Jernbaneselskab — i hvilket han hurtigt fik en meget betroet Stilling, i mange Aar som Chef for Konstruktionsstuerne. Han ledede saaledes Arbejdet med Jernkonstruktionerne til den mægtige Grand Central Station i New York City. I 1920 forlod han Jernbaneselskabet og blev Ingeniør ved Cunard Line, for hvis New York Afdeling han har projekteret Havneanlæg for ca. 50 Millioner Dollars. Da han var fyldt 70 Aar, trak han sig tilbage og bosatte sig i Florida.

Ingeniør *Kr. Brynoldt* har som ledende Ingeniør i det store Firma Blaw-Knox Co. i Pittsburgh og senere som selvstændig raadgivende Ingeniør forestaaet nogle af de vanskeligste Tunnel- og Flodreguleringsarbejder i Staterne og været tilkaldt som Konsulent ved Anlæg i andre Lande. Han er i Besiddelse af et til Genialitet grænsende teknisk Snilde og har udtaget et halvt Hundrede Patenter. Han har deltaget i Bygning af utallige „Subways“, Dæmninger, Havne og Broer over hele Amerika.

Indenfor amerikansk Radio-Videnskab og -Teknik har flere Danske ydet fremragende Indsats. Først og fremmest *Peter L. Jensen*, der omtales andetsteds, dernæst Ingeniørerne, Dr. techn. *H. Trap Friis* og *A. G. Jensen*, kendt Verden over for deres Eksperimenter med Radiobølger, som foretages paa Bell Telephone Laboratories i New York, hvortil de begge er knyttet.

Harald Trap Friis, født 1893 i Næstved, kom efter sin Eksamen til Amerika som Fellow of American Scandinavian Foundation ved Columbia Universitetet i 1919, og

Direktør John M. Larsen er landet med sin egen Flyvemaskine i Skagens Havn 1920

allerede Aaret efter blev han ansat ved Bell Telephone Laboratories som Research Engineer- og siden 1946 Director of Research ved Laboratoriets Forsøgsstation for korte Radiobølger i Nærheden af New York, paa hvilken der er udført betydelige Arbejder for at klarlægge de korte Bølgers udviklede Udbredelsesforhold. Friis har selv udtaget Patent paa en særlig Modtageantenne for korte Bølger og over en Snes andre Patenter. Friis ledede de banebrydende Forsøg, der gik forud for Etableringen af den transatlantiske Radiotelefonforbindelse.

A. G. Jensen — en af P. O. Pedersens mest fremragende Elever — der i 1921 kom til Columbia Universitetet som Stipendiat fra American Scandinavian Foundation — blev ansat ved Bell Telephone Laboratoriet og deltog sammen med Friis i Forsøgene med den transatlantiske Radiotelefonforbindelse, idet han ledede Arbejdet paa engelsk Side. Han er nu Leder af Laboratoriets Afdeling for Fjernsynsforsøg.

Den danskfødte Ingeniør *Lars Jørgensen* (1876—1938) er Opfinder af en Dæmningskonstruktion, som anvendes over hele Verden.

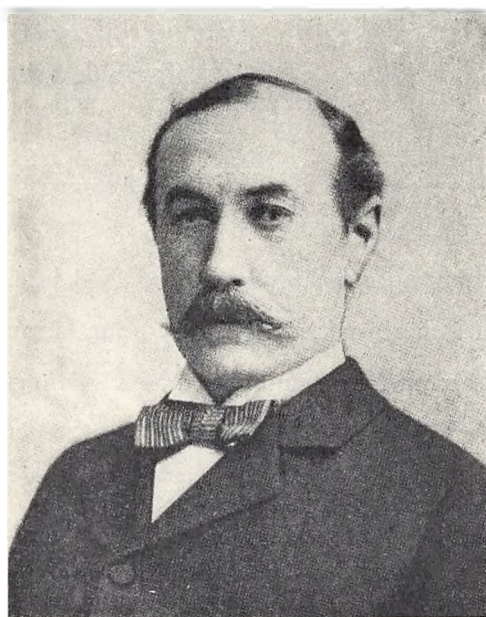
Han var Lærersøn fra Haagerup ved Faaborg, gik i Lære paa Faaborg Maskin-

fabrik, uddannedes paa Technicum, Mittweida, og den tekniske Højskole i Charlottenburg. 1901 rejste han til Amerika, hvor han, efter at have haft Ansættelse som elektrisk Ingeniør, i 1907 etablerede sig som raadgivende Ingeniør med hydroelektriske Kraftanlæg og Dæmningsanlæg som Speciale. Ved Eksperimenter naaede han frem til Anvendelse af et nyt Princip for Konstruktion af Dæmninger, som bød baade den største Effektivitet og det billigste Anlæg, og som blev Grundlaget for hans betydningsfulde Indsats i Vandbygningskunsten overalt i Verden, hvor det gælder om at opstemme Vandmasser i Bjergkløfter. Konstruktionen kaldes „The Constant Angle Arch Dam“, d. v. s. Buedæmningen med den konstante Vinkel. Konstruktionen er kort udtrykt følgende: Dæmningen buer indad mod det opstemmede Vand; Buen er saaledes en Del af en Cylinder. Efterhaanden, som Kløften indsnævres nedefter, forskydes „Cylinderen“s Centrum indad mod Dæmningen, saaledes at Vinklen fra Centrum til de Punkter, hvor Dæmningen er befæstet i Bjergsiden, er konstant (123°).

Den første Dæmning efter dette Princip, opførtes 1915 ved Lake Spaulding ved „Immigration Gap“ i California. Senere er Konstruktionen anvendt ved Opførelsen af over et halvt Hundrede Dæmninger i Nordamerika og andre Lande. Blandt de

større Anlæg, Lars Jørgensen projekterede, kan fremhæves Bucks Creek Anlægget i Sierra Nevada i Nord California, den mægtige Diablo Dam i Nærheden af Seattle (389 Fod) og desuden i Peru, Sydfrankrig, Lapland, Schweiz og Italien. Jørgensens Princip blev ogsaa benyttet ved Anlægget af den kæmpemæssige Boulder Dam over Coloradofloden.

Bernhard Faaborg Jacobsen har vundet Navn som en af Amerikas store Vandbygningsingeniører. Han er født i 1881 i Hjørring, Søn af en Sagfører og kom i 1903 til Amerika, hvor han fik

V. Fr. Læssøe

Ansættelse hos U. S. Reclamation Service. Han var beskæftiget ved Roosevelt Dam, Elephant Butte Projektet i New Mexico og senere ved store Arbejder i San Francisco. I 1927 var han Chefingeniør for Los Angeles Flood Control District og planlagde og byggede den høje Pacima Dæmning og Santa Anita Dæmningen. Han fik for sine Afhandlinger om Dæmningsarbejder to Guldmedailler fra American Society of Civil Engineers. Efter at Arbejdet i Los Angeles var sluttet, dannede han sammen med en fransk Flodbygningsingeniør Firmaet la Rue & Jacobsen, der har udført flere store Projekter i de vestlige Stater.

John M. Larsen

En anden danskfødt Vandbygningsekspert er *C. P. Vetter*, Denver, Col., som er Overingeniør ved United States Bureau of Reclamation, som hovedsagelig har til Opgave at bygge Dæmninger ved Coloradofloden.

Ingeniør, Dr. phil. *J. H. A. Brahtz* (død 1945 ved Flyveulykke), var Direktør for Photo-Elastic Laboratory under United States Bureau of Reclamation og foretog i denne Egenskab meget betydningsfulde Beregninger vedrørende Dæmningsanlæg.

Danske Ingeniørers Indsats paa *Cementindustriens* Omraade — navnlig gennem Firmaet *F. L. Smidth & Co.s* amerikanske Afdeling og det af *Holger Struckmann* oparbejdede store Foretagende „International Cement Corporation“ — omtales andetsteds.

Det vilde være haabløst at nævne alle de danske Ingeniører, som paa forskellige Omraader har gjort en Indsats i Amerikas tekniske Udvikling. Men det kan anføres, at *Carl Bræstrup* har konstrueret X-Straaleapparater til New Yorks Hospitaler og *Aage Ferslev Nielsen* Forbrændingsovne i en Række Byer. Luftfornyelse — Air Conditioning — er en meget vigtig Ting i Amerikas Dagligliv, og her har *Carl*

Langgaards Opfindelser og Installationer vakt Opmærksomhed, ligesaa hans Opvarmnings- og Ventilationsanlæg i en Mængde offentlige Bygninger. Civilingeniør *Sigv. Johannesson*, New Jersey, er en af Amerikas største Autoriteter i Vejbygning. Civilingeniør *Frants Lichtenberg* har forestaaet Konstruktionen af tre Blokke i New Yorks berømte Skyskraberkompleks, Rockefeller Center, med Verdens største Teaterrum — en Kontrakt paa 22 Millioner Dollars.

Kirsten Kaasgaard har gjort en Indsats i *Bryggeriindustrien* i Hoffmann Brewery Co., og under anden Verdenskrig havde *A. C. Grønbecks* Opfindelse til Raffinering af Flyverbenzin stor Betydning.

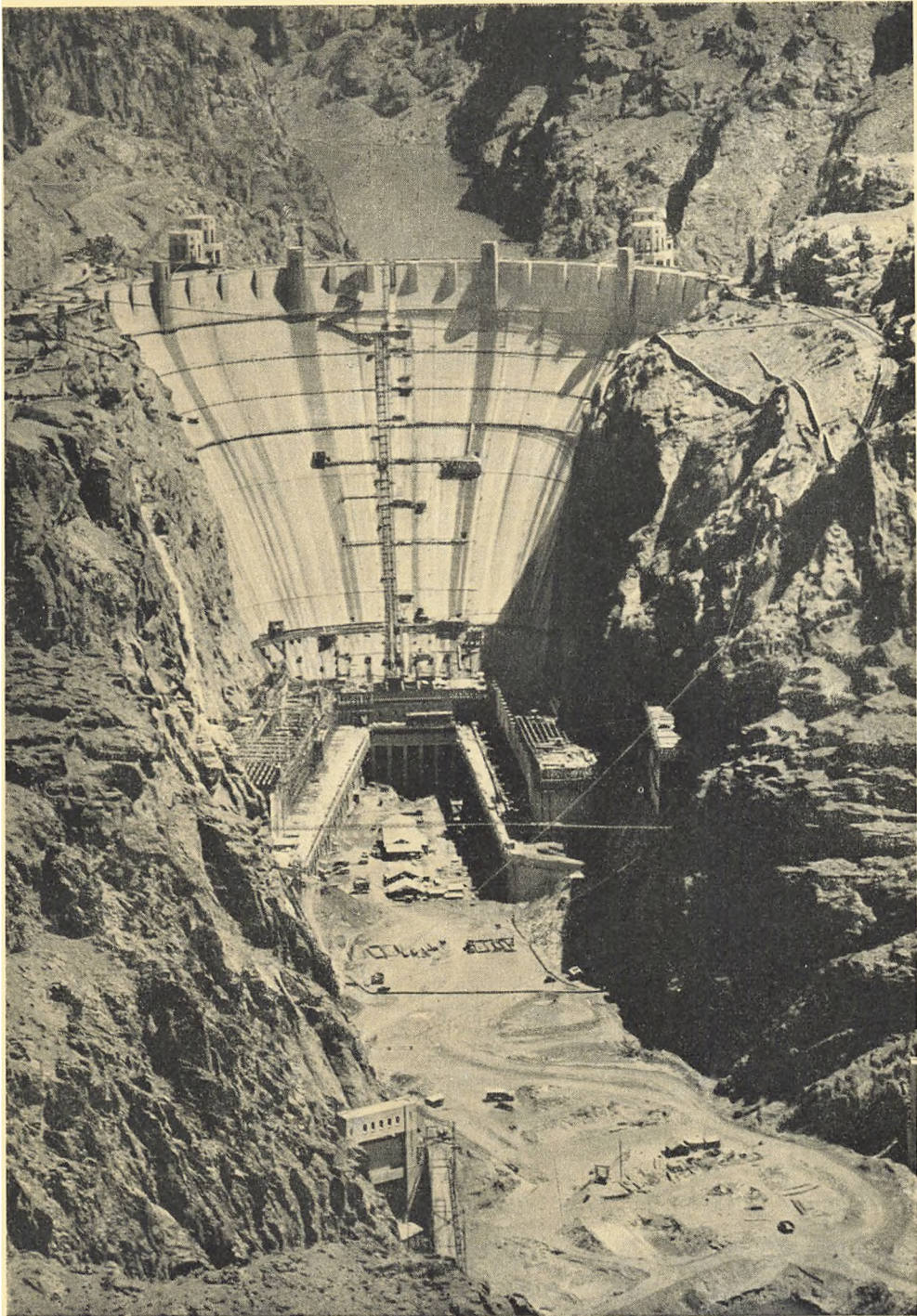
Opfindere.

Valdemar Fr. Læssøe, født i København i 1836, udvandrede til Amerika i 1860. Han kom tidligt til at arbejde sammen med den berømte svenskfødte Konstruktor af „The Monitor“, John Ericsson. Det hedder i hans Biografi, at han var „an associate of J. E. in designing the Monitor of civil war fare“. Han arbejdede sammen med Ericsson til dennes Død i 1889. Efter Ericsson's Død byggede Læssøe 28 meget store Dampskibe for „The American-Hawaiian Steamship Company“, ved hvilket Selskab han blev Direktør. Han har selv gjort flere betydningsfulde Opfindelser paa Skibsbyggeriets Omraade. Han har saaledes opfundet oliebrændende Dampskibe, der var i Gang mange Aar, før man kendte til Diesels Motorskibe.

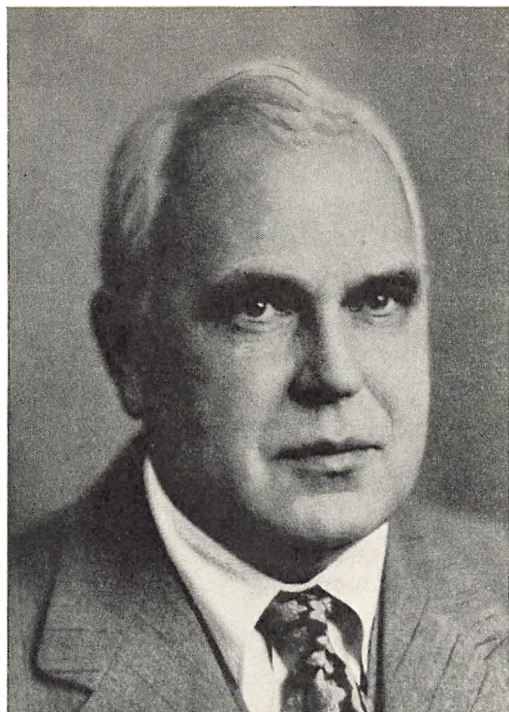
Paa sine gamle Dage fik Læssøe den Opgave at syne ethvert amerikansk Krigsskib, der løb af Stabelen, lige meget hvor dette skete. Denne Ærespost beholdt han til sin Død i 1912.

Niels Anton Christensen (født i Tørring 1865), oprindelig ansat i et Chicagofirma, siden 1925 Indehaver af eget Firma The Christensen Air Brace Co., Cleveland, Ohio, har opfundet en Luftbremse, der anvendes over hele Amerika. Han var i sin Tid meget omtalt paa Grund af en Retssag, han anlagde for at faa et af sine Patenter anerkendt. Sagen stod paa i 24 Aar og endte med, at Opfinderen fik tilkendt 200.000 Dollars. — Han har ogsaa opfundet en Selvstarter til Flyvemaskiner.

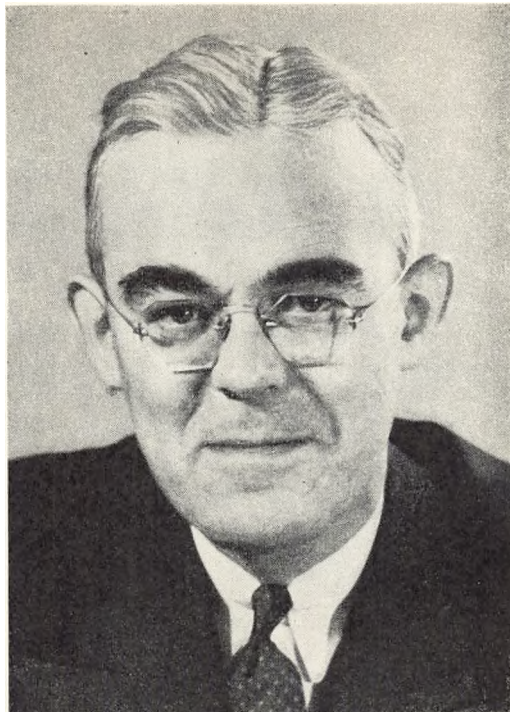
Georg Kirkegaard (1863—1927) kom til U. S. A. i 80'erne og tjente en Formue paa forskellige maskintekniske Opfindelser og støttede „Nordlyset“.

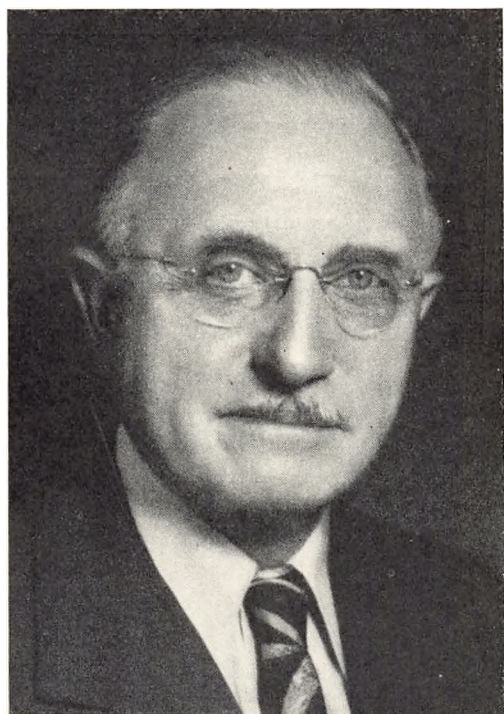
Boulder Dam, i hvis Projektion Danskerne Ingeniør Lars Jørgensen
og Professor H. M. Westergaard har deltaget

Dr. H. T. Friis,
Director of Radio Research Bell Telephone Co.

A. G. Jensen

Civilingenier Kr. Brynoldt

Chr. Stenstrup ved Arbejdet

Ingeniør J. H. A. Brahtz

Ingeniør *Chr. Stenstrup*, som i en Aarrække har været knyttet til General Electric Co. i Schenectady, New York, har ydet en stor Indsats i Udviklingen af det elektriske Køleskab, paa hvilket Omraade han har udtaget 113 Patenter.

L. A. Laursen, Akron, Ohio, har Patent paa en særlig Vulkaniseringsmetode, som har indbragt ham en stor Formue.

En 18-aarig vendsysselsk Mejerist *Johannes Møller Larsen* kom 1893 til Amerika, hvor han forandrede sit Navn til *John M. Larsen* og blev Foregangsmand i Amerikas Fryseindustri. Han havde et usædvanligt teknisk Snilde, som han

opdyrkede ved ihærdige Studier, og Resultatet blev en Række mejeritekniske Opfindelser, som hurtigt slog igennem. Den mest betydningsfulde blev „The Larsen Compressor“, en lille, men yderst effektiv Ammoniak-Frysemaskine, som i Virkeligheden blev Grundlaget for den kolossale Udvikling af Ice Cream Fabrikationen i Amerika i Aarene efter 1915. Med Hovedsæde i Chicago oparbejdede John M. Larsen en mægtig Frysemaskinevirksomhed med Filialer og Repræsentanter over hele Amerika. 1919 forlagde han sin Virksomhed til Danmark, hvor han oprettede Fryseværker i Skagen, Hirtshals og Esbjerg, hvorved han muliggjorde en stærk Udvikling af Vesterhavsfiskeriet. Senere byggede han den store „Premiér“ Ice Cream Fabrik i Glostrup. I nogle Aar udstrakte han sin Virksomhed til Tyskland og havde da sin Bopæl i Dresden — et pragtfuldt Hjem, hvor han samlede mange af Musikens store Navne. Før Verdenskrigen købte han Herregaarden „Juellinge“ ved Karise, hvor han døde i Februar 1950, 75 Aar gammel. Under sit Amerikaophold interesserede han sig for Flyvning og blev Ven med Amerikas største Pionerer — selv en Pioner — paa Flyvningens Omraade.

Joachim Chr. Jørgensen (1852—1912), Washington, D. C., var sammen med Nordmanden Oberst O. H. J. Krag Opfinder af Magasinriflen.

Hugo Knudsen, litografisk Opfinder, afsluttede i 1915 en kæmpemæssig Kontrakt med New York Times.

Poul Willer Petersen (født 1888), Opfinder af Frysemaskiner efter Ottensens Patent. „The greatest advance in fish freezing“ skyldes ham.

Dæmningsingenier Lars Jørgensen

LÆGER

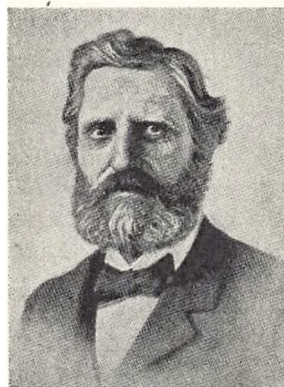
Henved et Par Hundrede danske Læger har siden Midten af forrige Aarhundrede slaaet sig ned i U. S. A., hvor de har forstaaet at gøre sig gældende, dels i Kraft af den fortrinlige Uddannelse, de har modtaget i Hjemlandet, dels paa Grund af den Tillid, de som Regel hurtigt har erhvervet sig, og som bunder i den menneskelige Forstaaelse, de viser overfor deres Patienter.

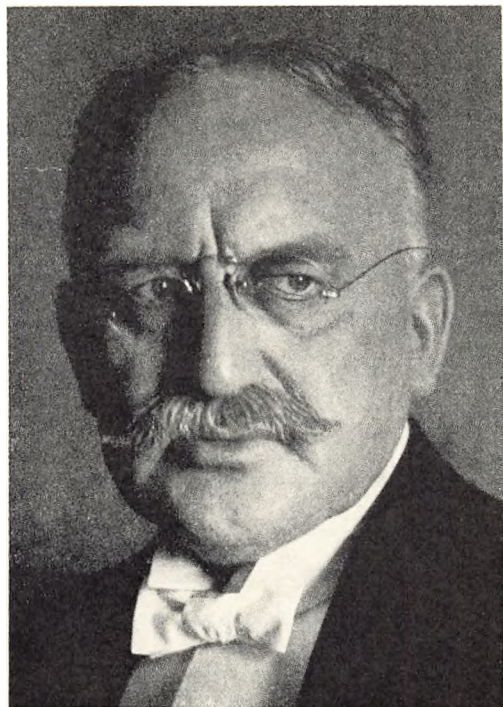
Dr. med. Christian Fenger

Det største Navn er *Christian Fenger* (1840—1902), som var en af Amerikas mest fremragende Kirurger. Han var Landmandssøn fra Ringkøbing, tog Lægeeksamen i København og deltog som Reservelæge i Krigen 1864. Arbejdede som Kirurg i den fransk-tyske Krig og blev senere Dr. med. og Prosektor ved Kommunehospitalet i Køben-

havn. Skuffet over ikke at opnaa et Professorat, han havde søgt, rejste han 1876 til Ægypten, hvor han gjorde sig bemærket ved at bekæmpe en Epidemi. Hos Khediven traf han nogle amerikanske Officerer, som overtalte ham til at rejse til Amerika. Han kom til Chicago 1878 og begyndte med paa Cook County Hospital at holde Forelæsninger over og demonstrere patalogisk Anatomi, som dengang var ukendt i Chicago. Senere virkede han som Kirurg og indførte Listers antiseptiske Operationsmetode paa Hospitalet. Han var Læremester for alle Hospitalets Læger, og hans Indflydelse paa Hospitalsvæsenets Udvikling i Chicago udstrakte sig til flere andre store Hospitalet, som han i de følgende Aar blev knyttet til; ved Siden af at arbejde som

Dr. med. H. J. Garrigues

Dr. Axel Hellrung

Dr. John Lund, Perth Amboy.
(Kaptajn i Hæren under Verdenskrig I)

Kirurg var han Professor i Kirurgi ved Rush Medical College. Et af Chicagos største Hospitaler er opkaldt efter denne fremragende, danskfødte Læge.

Fengers samtidige var Gynækologen *H. J. Garrigues* (1831—1913), der skabte sig et stort Navn i amerikansk Lægevidenskab. Han nedsatte sig som Læge i New York i 1875, og i 1881 blev han Overlæge ved Maternity Hospital i denne By. Hans Virksomhed blev af revolutionerende Karakter; i Løbet af et Fjerdingaar forandrede han hele Systemet fra Grunden og indførte — som den første i Amerika — Antiseptiken ved Fødselshjælp. Han blev efterhaanden Overlæge ved flere Hospitaler og blev Professor i Fødselsvidenskab ved forskellige medicinske Lærestalter. Han var Svoger til Czekoslovakiets Grundlægger og første Præsident Masaryk, der havde taget sin Hustrus Navn Garrigues som Mellemlavn.

Et andet betydeligt Navn er Dr. *Christian R. Holmes* (1857—1920). Han var oprindelig Arkitekt og Ingeniør, men gav sig i Amerika til at studere Medicin. Hans Speciale blev Hospitalsvæsen, og han satte sig et varigt Minde ved Oprettelsen af Cincinnati Kommunehospital, som stod færdigt i 1915. Det dækker 27 acres og er

Dr. med. Carl J. Johannesson,
Walla Walla, Wash.

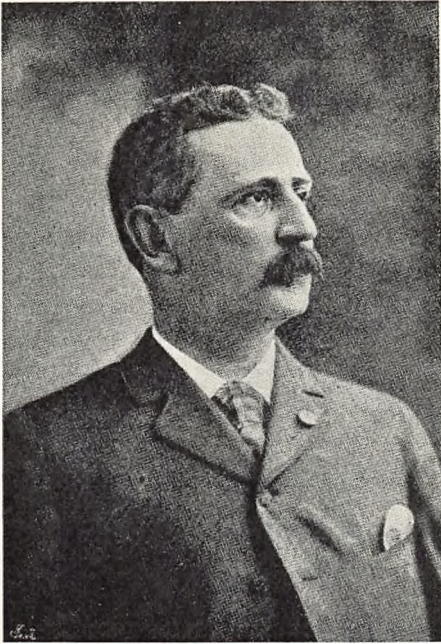
kendt over hele Amerika paa Grund af dets beundringsværdige, hensigtsmæssige Indretning; Holmes fik her samtidig Brug for sine Ingeniør-, Arkitekt- og Lægekundskaber. Hospitalet — „The hospital City“ — er blevet Mønster for talrige Hospitaller i andre amerikanske Byer. Holmes var Specialist i Øjen-, Næse- og Ørensygdomme og var Rektor ved det medicinske Fakultet ved Cincinnati Universitet.

Dr. *Axel Hellrung* (1853—1918) vandt sig et enestaaende Ry som Massagelæge. I de første Aar han opholdt sig i Amerika, levede han i Nød og Fattigdom. Ved sin Død var han den mest søgte Massagelæge i New York, og en stor Del af hans Klienter var Byens Matadorer. — Efter at have læst til Dentist i Danmark, rejste han i 1880 med „Thingvalla“ til New York, hvor han i Begyndelsen gennemgik utrolige Trængsler. Til sidst kom han dog ind paa et Hospitals Tandlægeafdeling, og han endte som Doctor of Dental Surgery og fik et kendt Navn som Tandlæge. Samtidig studerede han Sygegymnastik og Massage, og dermed var hans Bane afstukket. En Dag telegraferede den hovedrige Ud giver af „World“, Mr. Pullitzer fra Sydfrankrig, om Hellrung vilde komme over og behandle ham. Det skaffede Hellrung hans største Ry, ved sin Massage kurerede han Pullitzer, og ved Tilbagekomsten til Amerika fik han de rigeste Mænd som Patienter. Han tjente store Penge, men støttede med rund Haand alle danske velgørende Institutioner.

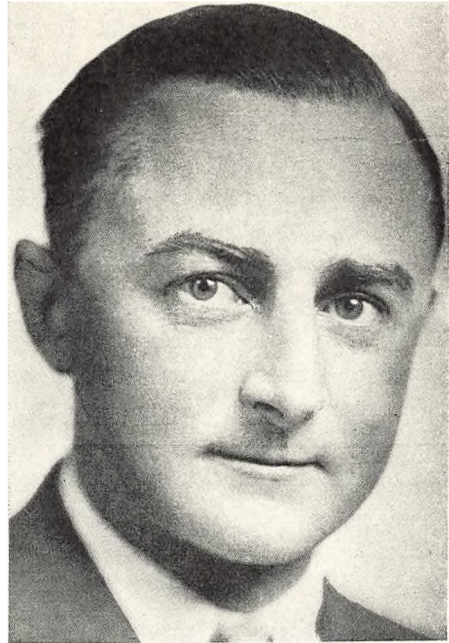
Kræftspecialisten Dr. *P. C. Clemmensen* (1873—1932) grundlagde Jackson Park Hospital i Chicago og var et skattet Medlem af Chicagos Skoleraad og af Park Kommissionen.

I San Francisco skabte Dr. *Jens Mølgaard* (1868—1947) sig en smuk Position som Overlæge ved St. Josephs Hospital med Øre-, Næse- og Hals sygdomme som Speciale.

Lægen *Peter Poulsen* (1858—1934) fra Horsens slog sig ned i Pasadena og blev kendt som Opfinder af et virkningsfuldt Serum mod Slangebid. Han blev herfor

Dr. med. Herman Münter

Dr. Haldor Barnes, Læge i Detroit.
Deltager i Byrds Sydpolsekspedition

udnævnt til Æresmedlem af American Medical Association. Sin efterladte Formue testamenterede han til unge californiske Læger.

Christen Lemvig Poul Linde-Friedenreich (1817—1887) kom til Wisconsin 1842 og virkede her som Læge blandt Nybyggere og Indianere. Han var den første videnskabeligt uddannede Læge i disse Egne, talte 7 Sprog, var en stor Original, hvis Minde endnu lever i denne Del af Landet.

Herman Balthasar Münter (1845—1903) var en meget anset Læge i Chicago, senere Professor ved Niagara Universitetet.

Kendt som Børnelæge i Philadelphia og som Videnskabsmand (Fysiolog) er Dr. *Bernhard Spur* (i Amerika siden 1939).

Kendte Røntgenspecialister er Dr. *P. M. Lund* i New York og Dr. *C. J. Johannes-*son i Walla Walla, Washington.

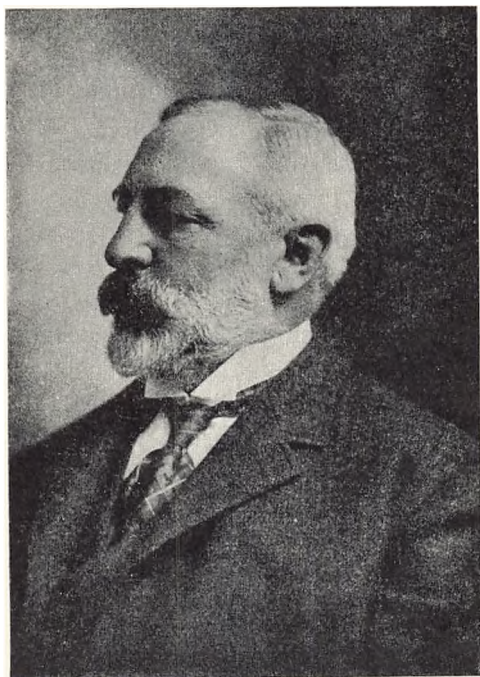
DANSKE NAVNE I AMERIKANSK INDUSTRI, HANDEL, SØFART OG BANKVÆSEN

I Indenfor alle Grene af amerikansk Forretningsliv — Handel, Industri, Søfart og Bankvæsen — har et stort Antal danskfødte gjort sig gældende, og adskillige har ydet en fremragende Indsats. En enkelt — William S. Knudsen — naaede de højeste Tinder og blev en af Amerikas største Foregangsmænd indenfor Automobilindustrien og tilsidst Organisator af U. S. A.s Krigsproduktion under Verdenskrig II.

Niels Poulsen (1843—1911) blev kendt paa begge Sider af Atlanterhavet paa Grund af sin Støtte til Oprettelse af „American Scandinavian Foundation“.

Han var Murer- og Husmandssøn fra Aars ved Horsens, kom i Murerlære, gik paa Teknisk Skole og rejste 1864 til Amerika, hvor han begyndte som Murerarbejdsmand; senere fik han Plads paa et Arkitektkontor, og efter tre Aars Forløb

blev han Tegner i Statens Bygningskommission i Washington. Han fik Interesse for det arkitektoniske Jernarbejde, forudsaa, at Jern- og Staalkonstruktioner vilde vinde frem som Bygningsmateriale, og han var klar over dette Materiales ornamentale Muligheder. 1873 opgav han Stillingen i Washington og tog Ansættelse i The New York Architectural Iron Works, hvor han hurtigt blev Chef for den arkitektoniske og ingeniørvidenskabelige Afdeling. Efter syv Aars Forløb gik Firmaet Fallit, og Fabriken standsede, hvorefter Poulsen selv begyndte sin lille Bedrift i Kompagniskab med Nordmanden Charles M. Eger. Som Følge

Niels Poulsen

af den baade tekniske og kunstneriske Omhu, der udvistes ved Fabrikationen, voksede Bedriften baade i Omdømme og Størrelse. Det blev muligt at oprette eget Støberi, flere og flere Folk knyttedes til Virksomheden, og i Løbet af otte Aar var der skabt et anseligt Foretagende: „Hecla Architectural Iron Works“. — Poulsen lagde stor Vægt paa at uddanne Firmaets Arbejdere bedst muligt, bl. a. ved en særlig Aftenskole, og at knytte den bedste kunstneriske Assistance til Virksomheden; til Tider var indtil 30 Billedhuggere beskæftiget, bl. a. Danskeren Rohl-Smith. Hecla Architectural Iron Works voksede op til at blive den

Broadways berømte „Strygejern“. Jernkonstruktionen bygget af Niels Poulsen

største Virksomhed i sin Art i Amerika. Fabriken fremstillede Jernkonstruktioner samt alt finere Jern-, Bronze- og Smedearbejde til en Mængde af New Yorks Kæmpebygninger, bl. a. Børsen, Mønten, N. Y. Public Library, flere af de største Hoteller, bl. a. Waldorf Astoria; endvidere Jernarbejdet til de underjordiske Baners Nedgange og de fleste af New Yorks store Jernbanestationer, til Kongresbiblioteket i Washington o. s. v. Firmaet konstruerede en særlig Slags Boghylder, som leveredes til Biblioteker Landet over, og det var det første Firma, som lavede Elevatorer og Elevatorbure af smedet Jern og Staal. Det leverede Jernkonstruktioner til The Flood Building i San Francisco, som blev verdensberømt ved under Jordskælvet i 1906 at blive staaende i et Kvarter af rygende Ruiner.

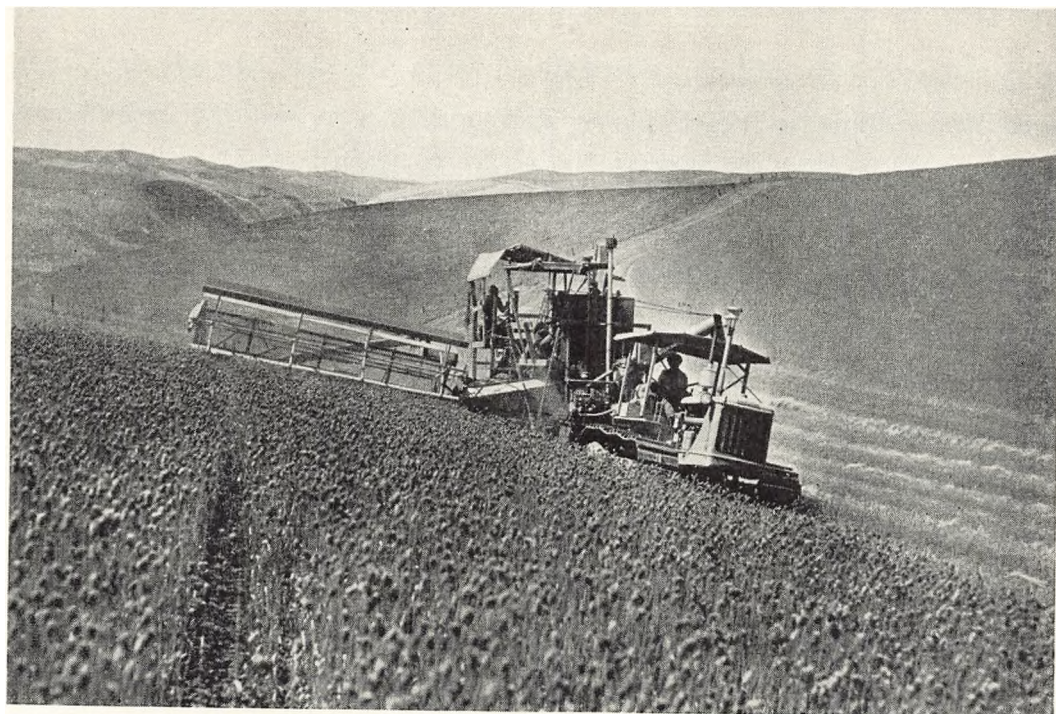
Poulsen var en af de betydeligste Repræsentanter for Danskheden i De forenede Stater; han var beskeden og bramfri i sin personlige Fremtræden, som var præget baade af den Alvor, Erfaringerne havde givet ham, og af det medfødte danske Lune, som harmonerede godt med den optimistiske Aand, han mødte hos Amerikanerne. Han var en storsindet Velgører overfor Landsmænd, som havde vundet hans Tillid.

Olien, den store Rigdomskilde i U. S. A.: Boretarne i Pennsylvania

Han glemte aldrig den Betydning, hans gode Uddannelse i Amerika havde haft for ham, og han forstod, at Amerikanere og Skandinaver havde meget at lære af hinanden. Dette viste han ved at gaa ind paa den oprindelig af Professor *Carl Lorenzen* ved New York Universitetet fremsatte Tanke om Oprettelse af en Organisation, som skulde skabe Mulighed for en Udveksling af Professorer og Studerende i Amerika og de skandinaviske Lande. Poulsen gav i 1910 100.000 Dollars til et saadant Arbejde og testamenterede yderligere store Beløb til Organisationen, som fik Navnet *American Scandinavian Foundation*, grundlagt 16. Marts 1911.

En Foregangsmand i amerikansk Industri var Fabrikant *Karl Mathiasen* (1860—1920), Grundlæggeren af „*New Jersey Terracotta Co.*“ i Perth Amboy — en mægtig Virksomhed, i sin Tid den største danske i Amerika. Han var født i Aalborg, men opvokset i Thisted. 1873 kom han med Faderen til Amerika, hvor han fik Ansættelse paa en Lervarefabrik i Perth Amboy. Han blev udlært som Pottemager og begyndte i 1888 sammen med et Par andre Danske et Pottemagerværksted, bestaaende af en Ovn, et Skur og et Mulæsel til at ælte Leret. 1893 stiftede han „*New*

Combiner i Arbejde paa en dansk Hvedefarm i stærkt kuperet Terræn i Staten Washington

Jersey Terracotta Co.“, men Aaret efter brændte det hele, og Prioritetshaverne tog hele Assurancesummen. Men Mathiasen tog fat igen — sammen med sin Svoger, Eckardt V. Eskesen (1868—1943). Fra nu af gik det fremad Dag for Dag, og Virksomheden voksede til Østens største Terracottafabrik. Vældige Ovne er i Virksomhed i det mægtige Kompleks, Foretagendet nu omfatter, og Hundreder af Mennesker, deriblandt mange Danske, er beskæftiget paa Fabrikerne. Omsætningen omfatter mange Millioner Dollars aarlig. Fabrikens Produkter anvendtes i sin Tid i stor Udstrækning til Udsmykning af New Yorks Skyskabere. Leverancerne hertil har log i de senere Aar været nedadgaende.

I Hagerstown, Maryland, oparbejdede Bornholmeren *Mathias P. Møller* (1854—1937) Verdens største Orgelfabrik. Hans Barndom var fattig, men han lærte Flid og Sparsommelighed. 1872 kom han til New York og fik straks efter Arbejde paa en Orgelfabrik i Erie, Pennsylvania. Han studerede Musik og fik efter to Aars Forløb lyst til selv at lave et Orgel. Hos sin Søster i Warren, Pennsylvania, fik han overdt et Værelse til sine Eksperimenter, og da Orgelet var færdigt, købte Menigheden

i Warren det for 500 Dollars. Saa besluttede han at starte sin egen Fabrik. Han lejede en gammel Pianofabrik, og med Bistand af to Arbejdere byggede han i Løbet af et Par Aar 4 mindre Orgler. Han var da knap 22 Aar gammel. 1881 købte han en Grund i Hagerstown, og ved Hjælp af et Laan paa 2000 Dollars oprettede han en Fabrik, der nu er den største i sin Art i Verden. Fra Fabriken er bl. a. leveret et Kæmpeorgel til The Washington Auditorium og Verdens største Orgel med 200 Instrumenter til Mecca-Templet i New York. Der er udgaaet over 6000 Orgler fra Fabriken, som nu leverer 300 Orgler aarlig. Foruden at lede denne store Virksomhed var Møller tillige Direktør for en Automobilfabrik, Præsident for et Jernværk og et Jernbanekompagni, Direktør for flere Bankforetagender, Bestyrer af et Universitet og af et Børnehjem — samt Ejer af Byens største Hotel „Dagmar“.

Ingeniør *Henry I. Krebs* (1847—1929) oparbejdede med stor Dygtighed betydelige industrielle Foretagender i Staterne. Han var Præstesøn fra Lolland og uddannede sig som Smed og Kemiker i Danmark og England. 1879 rejste han til Amerika, hvor han i et Par Aar var beskæftiget med Sukkerroedyrkning ved Delawarefloden, derefter ved Fabrikation af Ismaskiner; han byggede det første Ammoniakkøleanlæg i U. S. A. 1886 var han Medstifter af The Delaware Chemical Co., som efter 14 Aars heldig Virksomhed gik op i The National Ammonia Co. i St. Louis, den største Producent af Ammoniak i De forenede Stater. For den Formue, han derved erhvervede sig, startede han i 1901 „The Krebs Pigment & Chemical Co.“ i Newport, som han oparbejdede til Statens betydeligste industrielle Virksomhed. Den fremstiller „Lithopont“ („The Griffiths White“), et Grundstof for Farvefabrikation. — Raastof til den mægtige Virksomhed hentes fra Miner i Tennessee og Georgia. — Produktionen er vokset til 100 Tons om Dagen. Fabriken har Marked over hele Jorden. Krebs skænkede 160.000 Kroner til Polyteknisk Lærestalts Fond for teknisk Kemi, og han havde i Tidens Løb mange danske Ingeniører paa sine Fabriker. I 1929 blev han Æresdoktor ved Polyteknisk Lærestalt.

Hans Jensen (1869—1936), født i København, rejste allerede som 17-aarig til Amerika, hvor han efter at have prøvet lidt af hvert, tog Eksamen som Farmaceut og arbejdede i nogle Aar paa forskellige Apoteker i Nebraska. Senere tog han Veterinærexamen og nedsatte sig som Dyrlæge i Nebraska. Under 20 Aars Virksomhed her

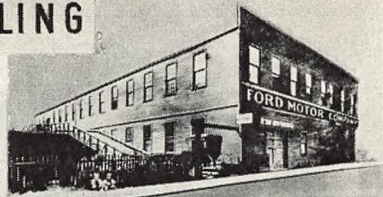
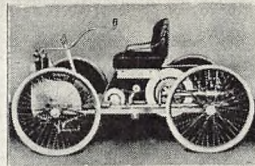
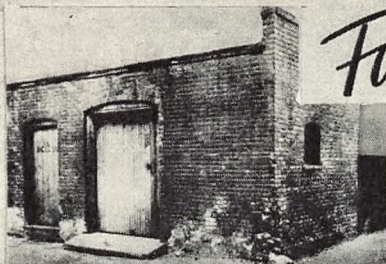
Forretningsbygninger i Chicago

modnedes hos ham en Plan om Oprettelse af et Veterinær-Laboratorium. Han supplede sine teoretiske Kundskaber paa Veterinærskolen i Kansas City, hvor han ved Siden af at studere Bakteriologi og Serologi tillige underviste i Patologi og Farmakologi og blev udnævnt til Skolens Vicepræsident. Saa begyndte han — 1913 — sit egentlige Livsværk: Skabelsen af Amerikas, ja maaske Verdens største Veterinær-laboratorium „The Jensen-Salesbury Biological Laboratory“ i Kansas City. I Begyndelsen var han ene om det, men snart udviklede Foretagendet sig med amerikansk Hastighed, omfattende en imponerende City-Bygning paa West Pennway, Kansas City, og en mægtig biologisk Farm i Rosedale udenfor Byen med Heste, Kvæg og andre Husdyr, nødvendige til Fremstilling af forskellige Slags anti-serum

Dr. *Max Henius* (1859—1935) skabte sig et Navn indenfor amerikansk Brygger-industri. Han var født i Aalborg, blev Student her og fik sin videre Uddannelse ved Polyteknisk Lærestanstalt i Hannover og paa Universitetet i Marburg, hvor han 1881 blev Dr. phil. Samme Aar rejste han til Amerika, hvor han i 1886 sammen med Dr. R. Wahl i Chicago stiftede et gæringsfysiologisk Laboratorium — Wahl-Henius Institutet — og fem Aar senere en Brygger-skole, som under Forbudet laa stille, men fik en Opblomstring efter dets Ophævelse. I 1911 var Henius Generaldirektør for den første Bryggeriudstilling i Chicago, blev en af de ledende Mænd indenfor sit Fag i Amerika og udgav Bøger vedrørende Bryggerivirksomhed. En Tid var han Præsident for Chicagos Folkebiblioteker, men sin største Indsats udadtil øvede han i det dansk-amerikanske Samarbejde, hvorom der fortælles andetsteds.

Søren Heiberg (1880—1930), Søn af Stiftsfysikus Heiberg i Viborg, rejste i 1908 til Amerika efter at have været til Søs og senere lært Ølbrygning i Norge og Tyskland. Han fik en underordnet Stilling paa et Bryggeri, men dygtiggjorde sig yderligere paa Wahl-Henius Institutet i Chicago. Derefter blev han Brygmester og avancerede efter et Par Aars Forløb til Driftsdirektør. Han forudsaa Forbudet, og den Dag, den saakaldte Volstead Lov traadte i Kraft, lancerede han sin nye Opfindelse, en Maltssirup til at forsøde Afholdsøllet med. I Løbet af kort Tid tjente han en Formue, som han dog mistede under den store Krise. Han vil blive husket som den, der gav Idéen til Mindehøjen i Søndermarken i København og selv gav en betydelig Sum til Planens Gennemførelse.

Fordvognens UDVIKLING

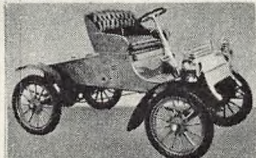
FORDVOGNENS FØDESTED

„DEN FØRSTE“ FRA 1896

MACK AVE. FABRIKEN 1903

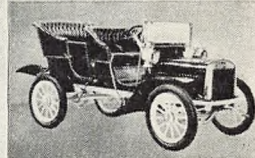
1901

A.1903

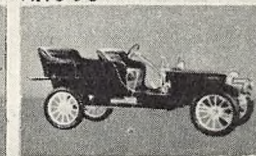
C.1905

B.1905

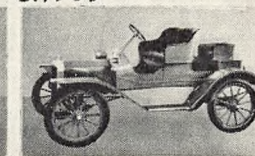
N.1906

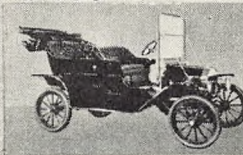
K.1906-7

R.1907

S.1908

T.1908

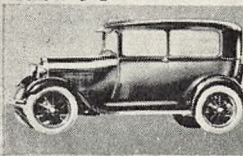
T.1915'

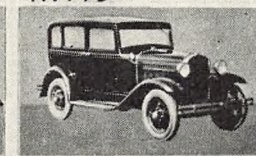
T.1923

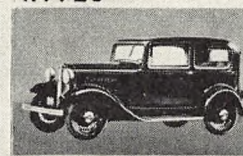
T.1927

A.1929

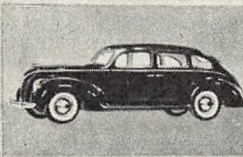
A.1931

V8.1932

V8.1936

V8.1938

V8.1939

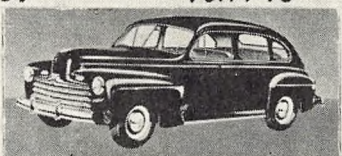
V8.1940

V8.1941

FORSØGSLABORATORIERNE V8.1946

RIVER ROUGE FABRIKEN

William S. Knudsen og Chas. E. Sorensen har deres store Andel i den her viste Udvikling

Karl Mathiasen

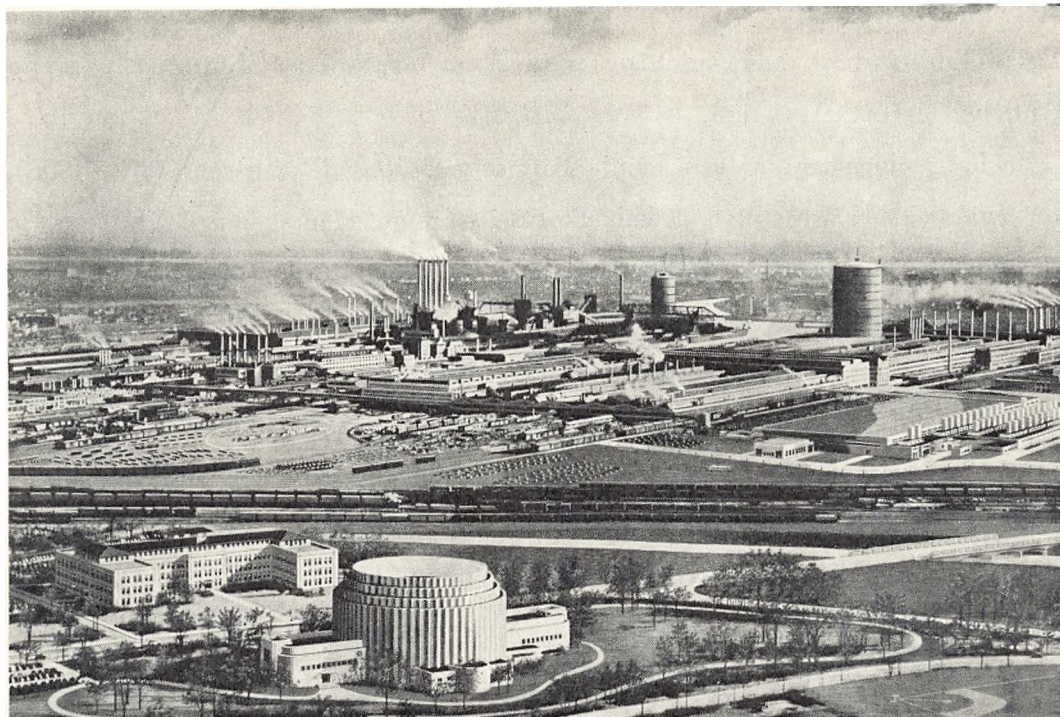

Eckardt V. Eskesen

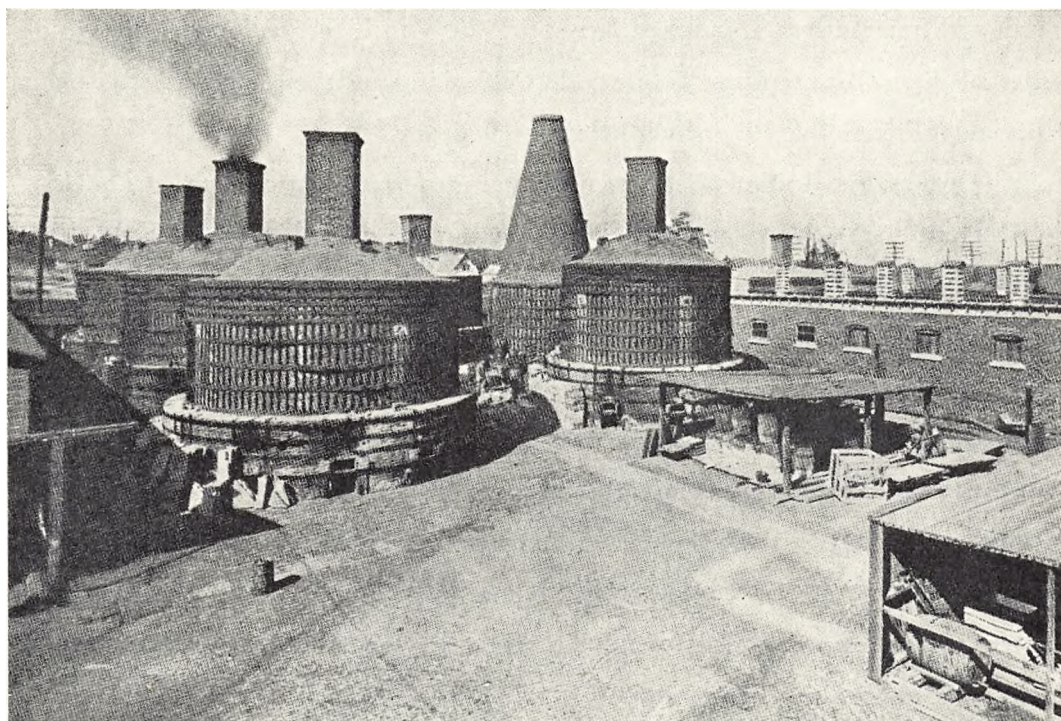
Direktør *Carl Antonsen* (1866—1932), Søn af en københavnsk Skrædermester, kom til Chicago 1890. Han havde ikke — skønt han blot var kontoruddannet — større Vanskelighed ved at komme i Gang, var først Bogholder i en Bank, siden i et stort Bryggeri og tilsidst Direktør for den Bryggerikoncern, hvortil dette hørte. Han var en af Dansk-Amerikanernes hyppigst anvendte Tillidsmænd, sad i Ledelsen af alle tænkelige Foreninger, var med til at bygge Tanken om Rebild op, var Sekretær for Jacob A Riis-Ligaen, for Mindehøjen i Søndermarken og var Gang paa Gang i Danmark for at forhandle om specielle dansk-amerikanske Emner.

En vis Eventyrglans stod der om „Rosinkongen“ *James Madison* (1859—1928), født som Jens Madsen i Hvidding ved Ribe. Han kom som 16-aarig til San Francisco, hvor en Onkel sørgede for hans Handelsuddannelse. Han blev interesseret i Fiskerierne paa Alaska, ejede nogle Aar en stor Fiskekonservesfabrik i Monterey og købte senere Jord i Fresno, hvor han dyrkede Rosiner. Han tog Initiativet til Dannelsen af „California Associated Raisin Co.“, som samlede 6000 Rosindyrkere og fik Kontrol over 90 pCt. af Statens Rosinproduktion. Madison var i en Snes Aar Leder af dette store Foretagende, som delvis var bygget op paa det danske Andelssystem. — Af sine betydelige Midler ydede han rundhaandet Støtte til et dansk Alderdomshjem og var i mange Aar California-Danskernes Tillidsmand.

Et nyere dansk Navn i Californias Frugthandel er *Ancher J. Secher* (født 1884),

Ford Fabrikernes Anlæg i Detroit

Mathiasens og Eskesens Terrakottafabrik i Perth Amboy

Købmandssøn fra Grenaa. Han var Medstifter og i flere Aar Formand for California Dried Fruit Export Association og er fra 1930 Direktør i California Prune and Apricotgrowers Association.

En Forretningsmand af usædvanlig Format var *Gorm Rasmussen* (1872—1936), som oparbejdede den største „Chain Store“ i Chicago. Han stammede fra Bogense og kom til Amerika i 1890. Efter Ansættelse forskellige Steder startede han i 1899 i Chicago en Urtekramforretning, „The National Tea Store“, som handlede med Te, Kaffe, Smør, Æg og alle Urtekramvarer. Det blev Begyndelsen til en Kædeforretning af mægtige Dimensioner. Butik efter Butik aabnedes, Konkurrenter opkøbtes, og tilsidst kontrollerede Gorm Rasmussen hele Chicagos Kolonialhandel og disponerede over 2000 Butikker i Chicago og nærliggende Byer i „The middle West“. Hundreder af Lastvogne benyttedes til Fordeling af Varerne, som efterhaanden tilføjede Kød, Grønsager, Brød og Kager fra egne Bagerier samt henkogte Frugter og Grønsager fra egne Fabriker. Funktionærstaben naaede op paa 10.000 Personer, og Omsætningen til 100 Millioner Dollars aarlig. Gorm Rasmussen, som døde paa sin Ejendom, det historiske Landsted „Sølyst“ ved Klampenborg, overvandt ved fremragende Dygtighed Krisen i 1929. Ved Libertyville nær Chicago oprettede han en Mønsterfarm, „Elmwood“ (800 Tdr. Land), og hans Avlsdyr herfra har vundet Præmier ved Dyrskuer hele Amerika over.

En Dansker, hvis Initiativ kan sammenlignes med Gorm Rasmussens, er *Emil Hagstrøm* (født 1885). Han var ikke tilfreds med at være Mælkedreng i København, men arbejdede sig over til Amerika som Kartoffelskræller og tog saa fat paa, hvad der tilbød sig. Han naaede ud til Stillehavskysten, hvor han aabnede et lille Mejeri i 1911, men tabte alt, undtagen Modet og startede et nyt lille Mejeri i San Francisco. Snart kunde der aabnes Filialer, og under Navnet „Danish Creamery“ gik Forretningen stadig fremad. Hagstrøm døbte den om til „Mutual“, og saa gik det videre med rivende Fart. I en af Oaklands mest imponerende Bygninger indrettedes Hovedkvarteret, og her var baade Daasefabrik, Bageri og Mejeri. Forretningen blev senere sluttet sammen med et konkurrerende Foretagende, men stadig med Hagstrøm som Leder. Det blev til en Aarsomsætning paa 300 Millioner og et Personale paa 20.000. Men en skønne Dag solgte Hagstrøm sin Andel i Foretagendet og rejste til Dan-

mark, hvor han købte „Høvdinggaard“, som han imidlertid solgte igen efter faa Aars Forløb. Han tog paany fat som Forretningsmand i Amerika, hvor han har oprettet en Kædeforretning i California under Navnet „Hagstrom Stores“.

En anden dansk „chain-store“ Mand er *Niels Clausen*. Han kom i 1907 fra Vejle til Chicago og blev straks Ekspedient i Sønderjyden S. T. Corydons Stormagasin. Et Par Aar senere rejste han til North Dakota for at tiltræde en Stilling hos J. C. Penney, som netop paa dette Tidspunkt grundlagde sin omfattende Klædeforretning. Clausen blev sammen med Penney Sjælen i Firmaets enorme Udvikling. I Aarenes Løb kom Foretagendet til at omfatte over 1500 Magasiner med en aarlig Omsætning paa over 200 Millioner Kroner. I 1938 trak Clausen sig tilbage i en Alder af kun 48 Aar og bosatte sig i Chicago.

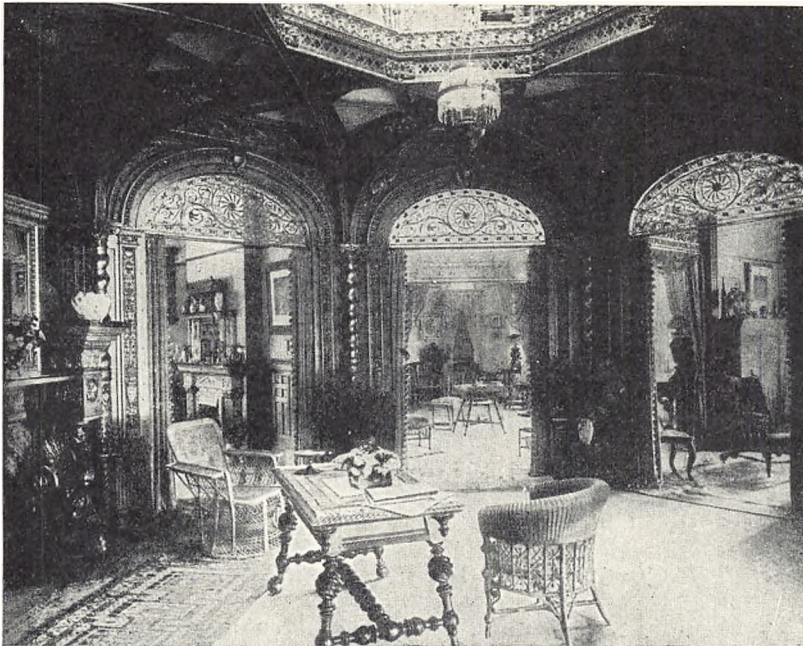
Sønderjyden S. T. Corydon aabnede i 1899 sammen med en Landsmand, *Andreas Grønberg*, en Manufakturforretning i Chicago. Den udviklede sig til at blive et Varehus med Afdelinger for Konfektion, Herreekvipering, Dameudstyr og siden ogsaa Køkkenudstyr, Kød etc.

William S. Knudsen, som er omtalt andetsteds, er det største danske Navn i amerikansk Automobilindustri, men *Charles E. Sorensen*, som i 40 Aar var knyttet til Ford, kommer højt op paa Rangstigen. Han nævnes undertiden som den Mand, der indførte Samlebaandet i amerikansk Automobilindustri, og det kan i al Fald siges med Sikkerhed, at han forstod at sætte dette Arbejdsprincip i System.

Sorensen er født 1881 i København. Faderen, som var Tømmersvend, rejste i 1885 med Kone og Børn til Amerika, hvor han blev Støberiarbejder paa en Kakkellovnsfabrik i Buffalo. Her blev Sønnen Lærling og blev efterhaanden sat til at arbejde i alle Virksomhedens forskellige Afdelinger. Senere kom han til Detroit, hvor han i 1904 knyttedes som Modeltegner til det lige oprettede Ford Motor Co. Sorensen blev Deltager i Selskabets enorme Udvikling, vandt tidligt Henry Fords Tillid og arbejdede sig fremad til de øverste Poster — til sidst som „Executive in charge of all branches of the

Alfred Jacobsen

Interior fra Niels Poulsens Hjem (omkring Aarhundredskiftet)

business“. I en Aarrække var han Fords højre Haand og den praktiske Leder af den mægtige Koncern med dens 100.000 Arbejdere. — Efter Henry Fords Død gik Sorensen ud af Fordselskabet og blev i 1946 Leder af Willys Overland, en stor Automobilkoncern, der har specialiseret sig i Fremstilling af Jeeps. — Men naar disse to store Navne er nævnt, maa det ikke glemmes, at den første Dansker, der gjorde sig gældende i Automobilindustrien, var *Charles Fr. Jensen*. Han var født i Ringsted 1869, kom til Amerika 1888 og døde i New York 1924. Han var sin Tids største Automobilfabrikant, Vicepræsident i Motor Products Co., Detroit, der startedes paa Jensens Initiativ med en Kapital paa 10 Millioner Dollars.

Benjamin Gotfredsen (født 1863) var et andet stort dansk Navn indenfor Automobilindustrien, Præsident for American Auto Trimming Co., Detroit, og for Gotfredsen Joyce Corp. of Canada for Fabrikation af Lastautomobiler.

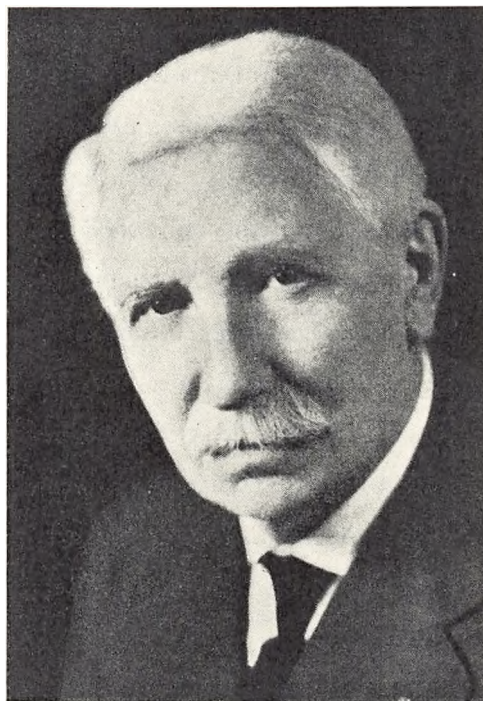
I Cincinnati, Ohio, oprettede *John Christensen* (1871—1935), som i sin Tid forlod Fødebyen Aarhus som Skibsdreng, en Tandhjulsfabrik, „The Cincinnati Gear Co.“, som udvikledes til et meget betydeligt Foretagende, hvis Produkter fandt Afsætning hele Unionen over. John Christensen kunde se tilbage paa et smukt Livsarbejde,

for en stor Del til Fordel for dansk-amerikanske Interesser. Han var i en Aarrække en meget energisk Overpræsident for „Det danske Brodersamfund“.

Peter P. Reisenhus (født 1859) stiftede sammen med en Broder *American Glove Co.* og *American Tanning Co.* i Chicago, som er en af Amerikas største Handskefabriker, bl. a. Leverandør til den amerikanske Hær.

I amerikansk *Cementindustri* har det danske Verdensfirma *F. L. Smidth & Co. A/S* taget levende Del, og den ene af Selskabets Grundlæggere, Ingeniør *Poul Larsen*, satte som Præsident for det amerikanske Datterselskab stor Energi ind i Arbejdet. Selskabet har bygget en lang Række Cementfabriker rundt om i Staterne, og mange af dets dygtige Teknikere gik ind som Ledere af de nye Fabriker. — Selskabets ledende Mand er nu Direktør *Erik Thune*, Philadelphia — tidligere i Siam — Præsident for den amerikanske Afdeling af den store Koncern (med Civilingeniør *S. G. Thyre* som Vicepræsident), foruden at han sidder i Præsidiet for Moderselskabet i København.

Indenfor Amerikas Cementindustri har iøvrigt *Holger Struckmann* (1878—1933) spillet en fremtrædende Rolle. Han blev sendt til Amerika af *F. L. Smidth & Co.* og blev Leder af flere store Cementfabriker, indtil han i 1917 blev Præsident for en nyoprettet Koncern „*International Cement Corporation*“, som i Løbet af faa Aar udvikledes til et mægtigt Foretagende med Cementfabriker spredt over store Dele af Øst- og Sydstaterne samt paa Cuba, i Brasilien, Uruguay og Argentina. En Virksomhed, der oprindelig omfattede 2 Fabriker med en Aarsproduktion af 2 Millioner Tdr. Cement, var ved hans Død 1933 blevet til et vidtspændende Foretagende, omfattende 15 Fabriker med en samlet Produktions-

Orgelfabrikant Mathias P. Møller

kapacitet paa 25 Millioner Tdr. Cement aarlig. Denne store Koncern har stadig danske Ledere: *Reinar Posselt*, *Th. Avnsøe* og *T. Stig Nielsen* (tidligere i F. L. Smidth & Co.).

Det store danske Ingeniørfirma *Christiani & Nielsen* har sit amerikanske Hovedkontor i New York, som under sidste Krig lededes af Civilingeniør *S. M. Koefoed*, siden af Civilingeniør *Henning Christiani* (død 1950).

En anden Forretningsmand af stort Format var Fabrikant *C. Bay-Lihme* (1866—1942). Han var født i Aalborg, kom til Amerika 1889 og blev ansat som Overmekaniker ved Pennsylvania Blykompagni i Pittsburg. Fra 1894—1910 var han Leder af en Svovlsyrefabrik i Peru, men tjente senere en stor Formue paa Opfindelser til Zinkindustrien. Han ejede en af de største Samlinger af hollandsk Malerkunst i New York.

Frank Mathiesen blev et af de største Navne i Amerikas Staalindustri. Han var født i Cornwall on Hudson 1872. Faderen kom fra Sønderjylland og begge holdt paa, at de var danske.

Nels Johnson (1838—1915), oprindelig Niels Jørgensen fra Skafteløv ved Sorø, kom til Amerika 1863 og blev stor Taarnurfabrikant i Manistee, Mich.

Tidligere Vicepræsident for det store Firma „Melchior, Armstrong & Dessau“ i New York, med Kontorer i København og paa Cuba, *Louis A. Michaelsen* (født 1877 i København) var, inden han 1899 tog til Amerika, ved Handelen i Hamburg, men blev knyttet til den store Virksomhed, der var oprettet af den københavnske Storkøbmand Carl H. Melchior, og adskillige unge Danske har i Tidens Løb været ansat i New Yorkfirmaet, for hvilket *David Dessau* (1860—1928) var Præsident.

En Sønderjyde, *Lorenz Iversen*, som i 1902 kom til Amerika som Maskinist, fik kort efter Ansættelse som Tegner i Mesta Machine Co. i West Homestead, Pennsylvania. I 1931 blev han Præsident for Foretagendet, en af Amerikas største Maskinfabriker, som bl. a. leverer Udstyr til de store Staalfabriker og Værktøj til Lokomotivfabriker, og som fik stor Betydning for Amerikas Rustningsindustri i sidste Verdenskrig.

En af Sydstaternes største Forretningsmænd er *Aage Qvistgaard-Petersen*, New Orleans. Han er født i Aarhus 1886 og kom i 1907 ud som Leder af New Orleans

Charles E. Sorensen

Export Co., et Datterselskab af „Korn- og Foderstofkompagniet“, men gik to Aar senere ind i „Weston Oil and Snowdrift Co.“ i New Orleans, nu Sydstaternes største Selskab for Udnyttelse af Bomuldsfrøolie. Han er Præsident for dette Selskab, hvis Aarsomsætning er paa over 180 Millioner Dollars, og er desuden Præsident i en lang Række andre Firmaer, saasom The Southern Cotton Oil Company, Blue Plate Foods Inc., Southern Shell Fish Co. og Misslou Co.

Albert Gregersen hører til en Brødræflok, som trods det, at de er født i Amerika — Sønner af afdøde Pastor Gregersen — fuldtud behersker det danske Sprog og nærer varme Følelser for Forældrenes Hjemland. Albert Gregersen, som siden Kri-gen har været Direktør for Olieboringselskabet Danish American Prospecting Co. i Danmark, er Vicepræsident i det mægtige Olieselskab Gulf Oil.

Alfred Jacobsen er en af de mest betydende Mænd i amerikansk Olieindustri, Præsident for „Amerada Petroleum Co.“, en af Verdens største Producenter af Raaolie, og Formand for „The National Oil Policy Committee of the Petroleum Industry“. Han kom ind i Olieselskabet „Eagle“s mexicanske Afdeling i 1906 og kom til New York 1926.

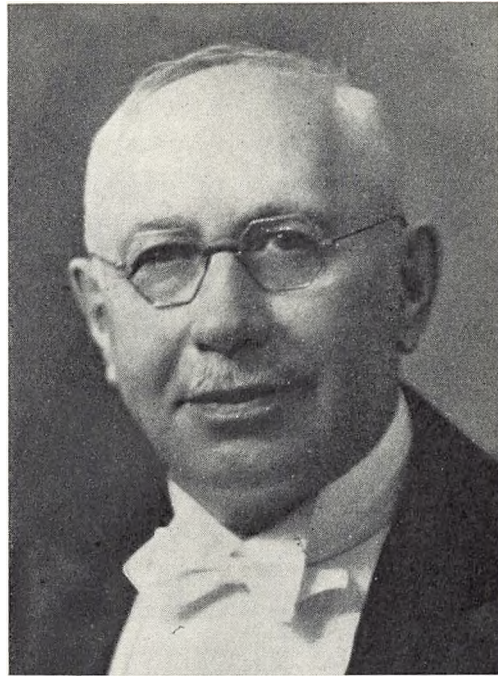
Karl J. Hansen, New York, vakte Opmærksomhed, da han i 1949 inviterede seks danske Skoledrenge over til et Sommerferieophold paa sin Gaard. Som 20-aarig gik han i Land i New York, hvor han blev knyttet til Daily News' Tegnerstab og herigennem kom ind paa Reklametegning, som han siden gjorde til sit Speciale. Han er nu Leder af et af de største Reklameudstillings- og Propagandafirmaer: Davidson, Hansen & Co. og nyder stor Anseelse indenfor den danske Koloni.

„Nylonkongen“ *Richard Wagner* i New York er født i Aarhus 1900 og kom efter at have vundet Laurbær som Sportsmand til New York som Maskinist paa en dansk Baad. Uden nogen Foruddannelse tog han Plads paa en Strømpfabrik, saa sin Chance i Strømpfabrikationen og har nu i Empire State Building i New York Hovedkontor for sine 6 Fabriker, der alle er indstillet paa udelukkende at fabrikere Nylonstrømper.

Søren L. Hansen (født 1890), der er Gaardmandssøn fra Nordfalster, rejste som 18-aarig til Amerika, prøvede lidt af hvert, drev Forretning i Seattle i en Del Aar, men fandt saa sit Speciale: Gulvbelægning „Marbelette“, som blev en Kæmpesucces

Gorm Rasmussen

Martin Nelson, Minneapolis

med Leverancer til alle Unionens Stater. Han er nu en af Chicagokoloniens Matedorer.

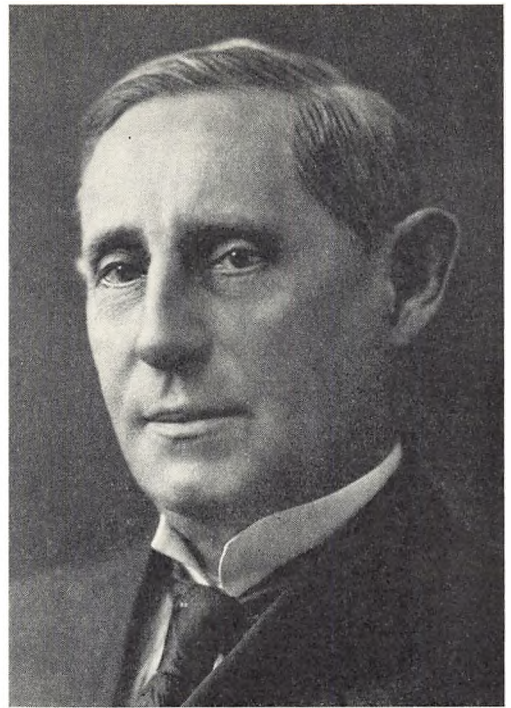
Børge Rosing (født 1900) har arbejdet sig frem til Direktør for West Virginia Steel and Mfg. Co. i Huntington, W. A., et af Amerikas største Firmaer for Fremstilling af Jernbanemateriale.

Otto K. Olesen (født 1891 i Bramminge) er Hollywoods „Lyskonge“. Han rejste til Amerika 1911 efter Uddannelse paa Teknologisk Institut i København som Elektriker. Han fabrikkerer Lys- og Lydvogne, Radioapparater etc., men sin store Berømmelse og sin Formue har han skabt paa de Lysarrangementer, med hvilke han overgaar sig selv hvert Aar. Han dekorerer Hollywood Boulevard med Juletræer og Lys i uanede Mængder.

Aage Gusmer (født 1884 i Fredericia) var cand. pharm., da han forlod Danmark. Han blev videre uddannet paa Wahl-Henius Institutet, hvorefter han begyndte sin egen Forretning: A. Gusmer Inc., Hoboken, N. J., og er efterhaanden kommet ind i Ledelsen for flere andre Firmaer, som leverer fuldstændige Anlæg og Artikler for Bryggerier, Brænderier, Gærindustri etc.

Direktor C. H. W. Hasselriis, New York

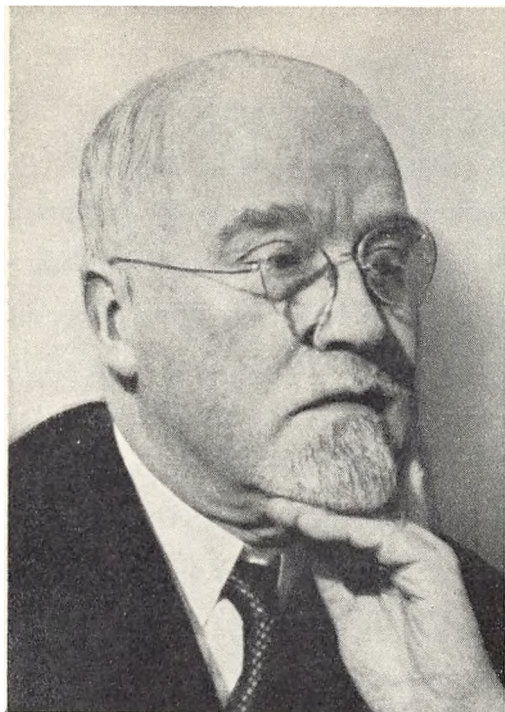
Konsul Mads Henningsen

Fabrikant Fred Johnson, Detroit

Søren L. Hansen, Direktor for Marbelette Co., Chicago

Direktor Fr. Lunning

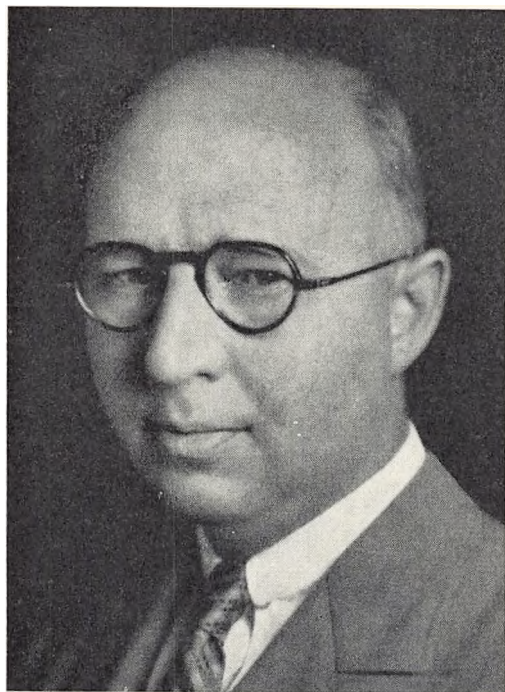
Direktor Erik Thune

Fabrikant Richard Wagner

Vice-Præsident Borge Rosing

Direktør A. Qvistgaard-Petersen

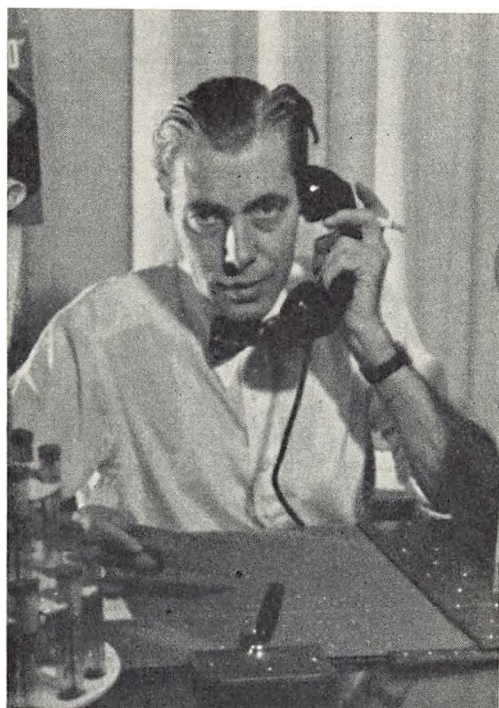
En Landsmand med et eminent Forretningstalant er *Fr. Lunning* (født 1881 i Grenaa). Han var oprindelig Boghandler i Odense. Allerede da vakte han Opmærksomhed ved sine originale Forretningsprinciper. I 1910 tog han til Amerika, hvor han i New York begyndte Forretning i 57. Gade og snart specialiserede sig om dansk Kunstindustri. Den lille Forretning udvidedes snart, og han havde i *E. A. Buhl*, der ligeledes var fra Grenaa, en fortræffelig Højrehaand. Lunning blev Repræsentant for Georg Jensens Sølv, og det skyldes hans eminente Salgsevner, at dette smukke danske Pro-

dukt vandt saa godt frem i Amerika, som det gjorde. Lunning flyttede Forretningen til Fifth Avenue, hvor han paa Hjørnet af 53. Gade aabnede en Butik, som snart blev populær blandt New Yorks velhavende Damer. Det blev en af Millionbyens mest mondæne Forretninger. Lunning købte hele det store 6 Etagers Hus, og han døbte det „The Jensen Building“. Lunning drev Forretningen frem, tog andre Specialiteter op som Porcelæn og svensk Glas og regnes for et af de største dansk-amerikanske Forretningstalenter.

Direktør *Caspar H. W. Hasselriis*, født 1881 i Skive, ydede under sidste Verdenskrig en overordentlig Indsats som Talsmand for det besatte Danmark, men inden havde han skabt sig en Position og været aktiv baade i Forretninglivet og i dansk-amerikanske Sammenslutninger. Han tog 1906 til Amerika og var ansat i Firmaet Meyer & Co. i Chicago til 1917, da han flyttede til New York og blev Direktør for The Ratin Laboratory Inc. fra 1922. Han har været Formand for Dansk amerikansk Selskab, Sekretær for en lang Række Sammenslutninger, Formand for Komitéen for Verdensudstillingen i New York og endelig i en Aarrække ledet Danish Information Office i New York, som — indtil der i 1949 fandt en Udvidelse og Forandring Sted

Fabrikant Fred Johnson, Detroit, og Direktørerne for de ni Selskaber, i hvilke han er Præsident

Karl J. Hansen, New York

Esper Petersen, Chicago

Niels Esperson

— var den eneste danske Propagandacentral, der fandtes i Amerika. Her gjorde Hasselriis et stort og fortjenstfuldt Arbejde. Desuden har han skrevet Bøger af vidt forskellig Art, lige fra Digte til Brochurer om Danmark under Besættelsen.

Vicekonsul *Mads Henningsen* (1862—1929) havde en bugtet Karrière i Amerika, en dygtig Mand, der aldrig blev nogen stor Forretningsmand, men alligevel fik udrettet et Arbejde for sit Land ogsaa i økonomisk Henseende. Han var cand. mag. og

Lærer, da han forlod Danmark, hvor han og hans daværende Hustru Agnes Henningsen havde Tilknytning til københavnske litterære Kredse. Han prøvede i Amerika lidt af hvert, mange beskedne Forretningsjob, var ogsaa en Tid Forretningsfører for „Nordlyset“, men fik saa Ansættelse i det danske Generalkonsulat, hvor han blev Handelsraadgiver og hvor hans omfattende Viden og charmerende Personlighed kom danske Interesser til Nytte.

En smuk Karrière indenfor moderne amerikansk Industri er præsteret af *Fred. Johnson*, Detroit. Han er født 1896 paa et lille Husmandssted i Ørbæk ved Nyborg og var endnu ikke udlært, da han tog til Amerika, hvor han efter en lang Række beskedne Ansættelser kom ind hos Maxwell Motors i Detroit, som senere blev til Chryslers Automobilfabrik. Chrysler sendte ham ud som teknisk Ekspert til europæiske Lande, og han fik derefter overdraget en Række Opgaver med at organisere nye Fabriker. Han specialiserede sig i Svejsning og arbejdede i 5 Aar hos Eddie Hunt, et stort Navn i amerikansk Automobilindustri. I 1935 begyndte han for sig selv; Fabriken „Progressive Welder Company“ er blevet Midtpunktet i en stor Concern, der omfatter ialt 9 Fabriker. Fred. Johnson har ydet rundhaandet Støtte til filantropiske Foretagender baade i Danmark og i U. S. A.

En noget tilsvarende Karrière har hans jævnaldrende Kollega i Chicago *Esper Petersen*

The Esperson Bldg. i Houston, Texas

Direktor, Capt. E. A. Buhl, New York

Axel Olsen,
Ejer af Tørdok i Perth Amboy

gjort. Han er blevet kaldt Plastickongen, og han har ført dette nye Materiale frem til en enestaaende Plads. Han har paa sin Chicagofabrik med dens 500 Mand skabt et af de mest imponerende Arbejdssteder for dansk Indsats i Amerika. Han har staaet for Indsamlingen af Tøj til Børn i Danmark efter Krigen og skænket en Formue til filantropiske Foretagender.

En af Amerikas største Virksomheder for Fremstilling af Lystrykpapir, „New York Blue Print Co.“, er grundlagt af Danskerne *Chas Bruning* og *Knud Murch*, Firmaet beskæftiger 400 Mand og har Filialer i flere Byer.

Carl G. Jantzen oprettede i 1912 i Portland, Oregon, en Tekstilfabrik, hvorfra de berømte Jantzen-Badedragter udgik. Han var den første, der benyttede Uld til Fremstilling af Badedragter, og herpaa beroede hans Sukces.

Grundlægger af og Præsident for Farmer's Mutual Insurance Co., Enumclaw, Washington, var Danskeren *Georg Bruhn* fra Ringkøbing. Han kom til Amerika sammen med en Broder til Arkitekt Martin Nyrop, de gik begge frivillig med i Borgerkrigen, Nyrop faldt, Bruhn blev hædret for Tapperhed.

Ludvig Nissen i New York var sin Tids største Diamantgrosserer. Han kom til Amerika i 1872 og fik efterhaanden en Kæmpeforretning.

Erik Lindhardt, Des Moines, Iowa, er Leder af Amerikas største Concern for Udnyttelse af animalske Biprodukter saasom Svinefoder, Sæbeolie o. s. v.

„Knappekongen“ var det Navn, hvorunder *P. Chr. Christensen* blev bekendt efter at have oprettet „Button Corporation of America“, en af U. S. A.'s største Knapfabriker.

Lars Dinesen har opfundet en Malkemaskine, som fremstilles i hans Firma „Perfection Milker Co.“ i Minneapolis.

Carl C. Jensen er Præsident for det store Firma American Exporters & Importers Association, Gillespie & Co., New York.

Richard W. Madsen er Vicepræsident for Utah State National Bank og Direktør for „Z. C. M. I.“, Statens største Department Store.

I Minneapolis er en af de største Møllevirksomheder under Ledelse af en Dansker, *J. Juul*. I Duluth i samme Stat er „Nelson Knitting Mills“ grundlagt af Brødrene *N. F.* og *Anton Nielsen* fra Bjørnskov paa den jyske Hede.

Anders Payberg, der var Typograf i Holstebro, udvandrede til Amerika og skabte sig en Formue paa Tryksager. Han er Opfinderen af Cellophan, som nu benyttes som Indpakningspapir overalt, og han har eksperimenteret med meget andet.

En af de mest anvendte Sættemaskiner, „The Litograph“, fremstilles paa en Fabrik i Davenport, Iowa, som er grundlagt af tre Brødre *Peter*, *Hans* og *Chr. Petersen*. Maskinen er blevet indført paa en Mængde Dagbladstrykkerier.

P. F. Petersen fra Nordfalster har skabt den største Bagerivirksomhed i Midtvesten. Han kom til Amerika som 18-aarig i 1882 og fik straks Plads paa et Bageri i Omaha. Efterhaanden udviklede det sig til en Kæmpeorganisation, der beskæftigede 300 Mennesker, og som havde Leverancer til over 2000 Forretninger i alle de midtvestlige Stater.

Carl W. Grimmelmann er en af New Yorks største Forretningsmænd i Cement.

Konsul *Ingemann Olsen*, New Orleans, er Indehaver af en af Sydstaternes største Forretninger i Træeksport med tilhørende Savskæreri.

Axel Olsen har oparbejdet et stort Foretagende i Perth Amboy „Perth Amboy Dry Dock“.

Knud Engelsted har i Riverside, Connecticut, oparbejdet en stor Fabrik for Fremstilling af Paalægsmaskiner.

Charles L. Hansen er Direktør for Socony Vacuum Oil Co., Inc., New York.

Aage Bendixen (1888—1950), New York, var et stort Navn i Gummihandelen

Bestyrelsen i American Denmark Komitéen, nedsat i Anledning af Verdensudstillingen i New York 1939, samlet til Møde i Billedhugger Georg Loebers Atelier sammen med Generalkommissær Roger Nielsen og Danmarksbygningens Arkitekt, Tyge Hvass. — Fra v. til h.: Axel Poulsen, Louis Birk, Louis Petersen, James Clausen, Tyge Hvass, Georg Loeber, Halvor Jacobsen, C. H. W. Hasselriis, Albert van Sand, Roger Nielsen, William K. Sørensen, Karl Mathiasen og S. Holst Knudsen

paa Verdensmarkedet. Han startede eget Firma i London 1922 og flyttede 1932 til New York, hvor han stod i Spidsen for meget store Gummifirmaer.

Svend Holst-Knudsen, New York, er en af Østens største Importører af Landbrugsprodukter.

Holger Buckardt Petersen leverer de officielle Landkort til New York By og ogsaa Generalstabskort.

„Jergens' soap“, som er velkendt over hele Amerika, fremstilledes oprindeligt af en Dansker *Andrew Jergens* (1854—1929), der under sit oprindelige Navn *Andreas Jørgensen* kom til Amerika med sine Forældre, 6 Aar gammel. I en Kælder i Cincinnati aabnede han et Sæbekogeri, som han arbejdede frem til at blive en af Amerikas største Sæbefabriker med Hovedkontor i Cincinnati og med Datterfabriker i Los Angeles, Montreal m. fl. Han døde som en hovedrig Mand.

SØFART

Dansk Søfart paa Amerika repræsenteredes i mange Aar hovedsagelig af *Skandinavien-Amerikaliniien*, som nærmere omtales under Afsnittet „Transporten over Atlanten“.

Hertil kom senere *Det Østasiatiske Kompagni's* Linier paa New York og San Francisco (oparbejdet med stor Dygtighed af henholdsvis *Rasmus Hansen* og *Chr. Jensen*), *Baltisk Amerika's*, senere *Gdynia-Amerika-Liniens* Fart paa New York (ledet af Danskeren, Direktør *Plinius*).

Efter første Verdenskrig begyndte flere store danske Rederier shipping Forretning paa New York. *A. P. Møller* oprettede sammen med Brødrene *Cornelius* og *Hans J. Isbrandtsen* Shippingfirmaet *Isbrandtsen, Møller & Co.* i New York. Kompagniskabet blev senere ophævet, og Brødrene *Isbrandtsen* oprettede eget Firma, som raader over en betydelig Handelsflaade og har Ruter til en Række Havnebyer i fremmede Verdensdele, navnlig Østasien. Under Borgerkrigen i Kina 1949—50 var *Hans Isbrandtsen*, hvis Broder døde i 1940, Genstand for megen Omtale i den amerikanske Presse; han vilde ikke respektere Blokaden af de af Kommunisterne besatte kinesiske Havne, og hans Skibe kom derved i farefulde Situationer, og han blev selv Genstand for Regeringens Vrede, men han sejlede mange gode Dollars ind til U. S. A.

A. P. Møllers New York Afdeling, *Møller Shipping Co.*, ledes af *Thorkild Høst*.

Rederiet *J. Lauritzen* gør store Forretninger paa Amerika. New York-Kontoret ledes af *Tage Nielsen*.

Axel M. Ludvigsen, tidligere i Rederiet *J. Lauritzen*, er Vicepræsident for *American Eastern Navigation Co.*, New York.

En tidligere Ø. K.-Mand, *Erik Krag*, har i San Francisco oparbejdet en stor Rederiforretning og er Direktør for *Interocean Steamship Co.*

Kaptajn *Rasmus Minor* fra Marstal kom, 18 Aar gammel, i 1872 til San Francisco. Efter at have sejlet i nogle Aar startede han *Eschen & Minor Shipping Co.*, der drev Befragtning, særlig af Tømmer. Han blev snart et stort Navn indenfor Skibsfarten, og han var Reder for en hel Flaade af Sejl- og Dampskibe, der gjorde ham til en

Gammelt Billede af Wall Street

Bankier Hans Christian Sonne

velstaaende Mand. Han glemte ikke Fødebyen og stiftede en Mængde Legater. Marstal gjorde baade ham og Fru Minor til Æresborgere.

BANKMÆND

I den amerikanske Finansverden har *Hans Chr. Sonne* vundet et anset Navn. Han er født 1891 paa Knuthenborg, Søn af Forpagter Sonne, den kendte Politiker. Efter at være blevet Student fra Herlufsholm, var han i 3 Aar ansat hos D. B. Adler & Co. og fortsatte de følgende 5 Aar indtil midt under første Verdenskrig sin Uddannelse hos Fredk. Huth & Co. i London. Derefter tog han til New York. Men i 1923 blev han helt sin egen Mand som Indehaver af Firmaet Amsinck, Sonne & Co., Wall Street. Han kom ikke over som en fattig Emigrant, men som en ung Finansekspert og har forstaaet at placere sig ualmindelig fint i amerikansk Forretningsliv. Gennem sit Ægteskab med Bladmagnaten Mulfords Datter kom han ind i de mest betydende Kredse. Han har skaffet sig en enestaaende Indsigt i den økonomisk-politiske Ud-

Børssalen i New York

vikling i Amerika. Han omgaas en Række ledende Politikere og har skrevet Artikler i amerikanske Blade om finansielle Emner og udgivet flere Bøger, bl. a. „Enterprise Island“, en allegorisk Fremstilling af Kapitalismens Vækst fra den første primitive Begyndelse, Byttehandelen, indtil nu. Han har i mange Aar været stærkt interesseret i „The National Planning Association“. Denne Forening, der har afholdt i Hundredvis af Foredrag, hvor Finansfolk og Politikere fra hele Verden har været Gæster, og som indtil nu har udsendt en lang Række Brochurer om nationaløkonomiske Problemer, er blevet til paa hans Initiativ. Formaalet er „to help to bridge the gap between fact finding and policy making“. Alle økonomiske Problemer diskuteres, Forholdet mellem Kapital og Arbejde, mellem Politikere og Administration, mellem Videnskab og Forretningsliv.

Sonne har gjort et stort Arbejde indenfor American Scandinavian Foundation som treasurer og trustee og gjorde under Krigens Afspærring et stort Arbejde for at holde Organisationen intakt. Han har et aabent Øje for Værdien af Ungdommens Uddannelse og tillægger Fondets Arbejde for dansk-amerikansk Udveksling den

allerstørste Betydning. Denne hans Interesse giver sig ogsaa Udslag i, at han sidder i Bestyrelsen for The New York School of Social Research.

Endelig maa fremhæves hans maaske største Indsats til Fordel for hans gamle Fædreland: Medvirken ved Ordningen af Grønlands Forhold under Krigen, baade politisk og økonomisk.

Ejnar Funch har arbejdet sig frem til Stillingen som Vicepræsident i Chase National Bank. Han er født i Svendborg, hvor hans Fader var Bankdirektør. Efter at have taget juridisk Embedseksamen i København rejste han til Amerika, hvor han straks kom ind i Chase National Bank, Amerikas næststørste Bankvirksomhed. Han er en af de mest indflydelsesrige Personer indenfor Ledelsen af dette mægtige Foretagende. Han er Studenterkammerat med Sonne fra Herlufsholm, og et nært Ven-skab knytter de to fremtrædende Bankmænd til hinanden.

En Dansker, der har gjort Karrière i selve Wall Street, er Oberstløjtnant *Kaj Winkelhorn* (født 1899), en internationalt skolet Finansmand, der nu er knyttet til et af de store Bankierfirmaer i Wall Street, Goldman Sachs. Winkelhorn var under Krigen i England og har betydet meget gennem sin Kontakt med den danske Modstandsbevægelse, som han fik Lejlighed til at yde store Tjenester.

Vilhelm M. Reimann kom efter Handels- og Bankuddannelse i Hamborg, London og Paris til Amerika i 1916 og slog igennem som Forretningsmand. Han sidder i Ledelsen af flere store Handels- og Ejendomsselskaber.

Enevold O. Dethlefsen (født 1881) havde i en halv Snes Aar en meget betroet Stilling i National City Bank of New York, bl. a. som Inspektør for dens Filialer i Europa. Senere blev han knyttet til det amerikanske Finansministerium og var i et Par Aar i Bolivia, tilkaldt af Regeringen for at sanere Landets Pengevæsen. Nu er han knyttet til „International Bank of Reconstruction and Development“.

Grev Bent Ahlefeldt-Laurvig (født 1896), som i 1924 kom ind i Bankhuset J. P. Morgan i New York, fik under sidste Verdenskrig overdraget Varetagelsen af Danmarks finansielle Interesser i Amerika og har fortsat hermed efter Krigen.

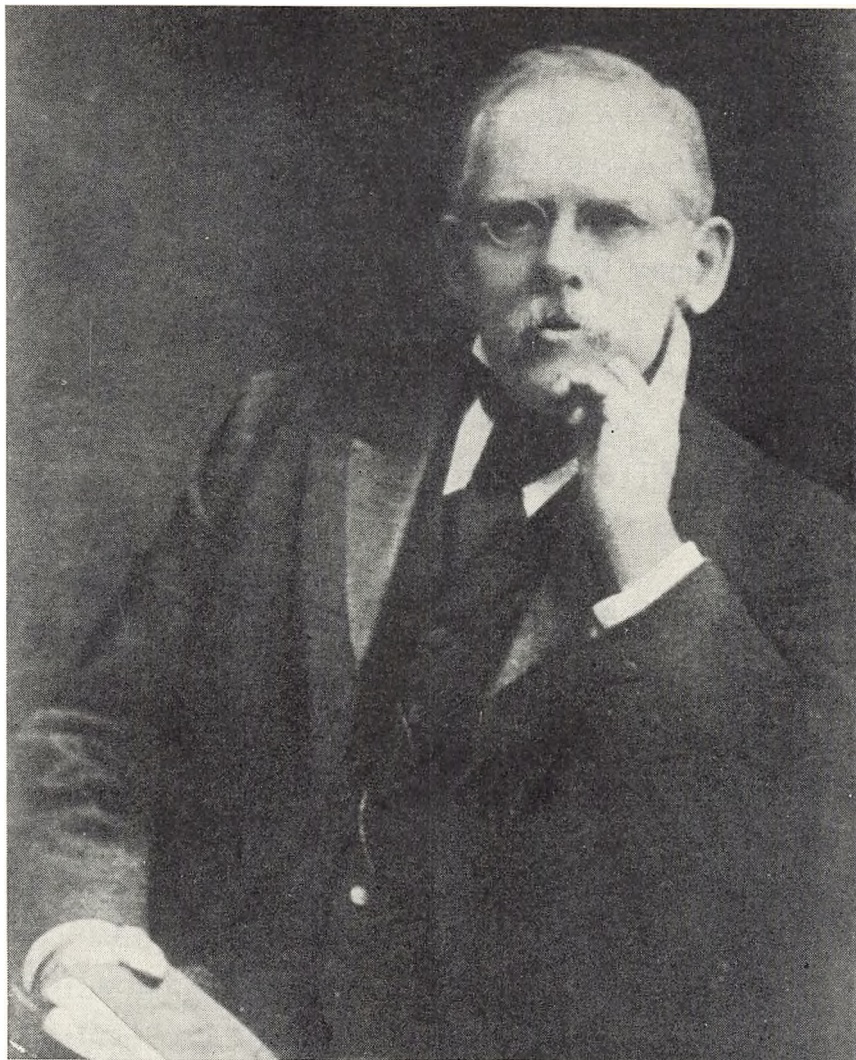
JACOB A. RIIS

DEN STORE FILANTROP

En Tømrerlærling fra Ribe, *Jacob A. Riis* (1849—1914) blev af Præsident Th. Roosevelt karakteriseret som „Amerikas nyttigste Borger“. Større Ros kan vel ikke ydes en Emigrant, og man kan være sikker paa, at Anerkendelsen var fortjent; Roosevelt vidste, hvad han talte om.

Jacob A. Riis' Livsskæbne er et af de mest gribende Kapitler i dansk Emigrations Historie. Han var tredieældst af 14 Børn, hvoraf de 13 var Drengene. Faderen var Overlærer ved Ribe Katedralskole. Den ældste Søn skuffede Faderen og gik til Søs; det havde været den gamle Riis' Haab, at alle hans Sønner vilde studere. Det gjorde Nr. 2 ogsaa, men den tredie, Jacob, erklærede som 16-aarig, at han vilde være Tømrer, og han fik sin Vilje. Der laa en vis Romantik bag hans Ønske, men det vidste Folk ikke.

En Sommerdag, da Jacob Riis som 17-aarig Tømrerlærling gik fløjtende paa Broen over Nipsaa i Ribe, mødte han i Middagsstunden for Enden af Broen en 13-aarig Skolepige. Hun kikkede efter ham, han holdt op at fløjte og kikkede igen, og som hun stod der med sit skælmske Smil og sin Skoletaske blev hun altid staaende i hans Hjerter: en yndig Pigeskikkelse i graa, broderet Jaket og fine broncefarvede Støvler. Hun hed Elisabeth og blev fra nu af hans Ledestjerne for hele Livet. Hendes Fader, der var en velhavende Bomuldsfabrikant i Byen, havde netop begyndt en Udvidelse af Fabriken, og Tømrerarbejdet udførtes af den Mand, som unge Jacob kom i Lære hos. Det vidste han altsammen i Forvejen, og nu var der en Lejlighed til hver Dag at komme i Nærheden af den elskede. Hun syntes godt om ham, og af og til mødtes de, men intet afgørende Ord blev sagt. Den sværmeriske unge Mand fik en Lok af hendes Haar i en Guldmedaillon. Fire Aars Læretid overstod han, og da han var udlært, gik han til den unge Pige og friede. Den unge Piges Mor søgte at forklare Riis, at der slet ikke kunde være Tale om Forlovelse, endsige Ægteskab, og end-

Jacob A. Riis

videre, at hendes Datter var meget forvænt, saa han næppe kunde opfylde hendes Ønsker. Datteren sagde ingenting. Dybt skuffet gik Riis derfra, han syntes ikke, Livet var værd at leve. Imidlertid besluttede han at udvandre til Amerika, og trods Forældrenes Modstand rejste han.

21 Aar gammel kom han til New York, kunde ikke et Ord Engelsk og kendte ikke en Sjæl i Byen. Han vandrede op og ned ad Gaderne og blev mere og mere mismodig. Da han kom forbi en Pantelaanerforretning, saa han i Vinduet en meget stor Revolver, han gik ind og købte den for Halvdelen af de faa Penge, han havde med.

Den hjalp ham siden — ikke til Forsvar mod Overfald, men mod Sulten. Naar denne var særlig haard, pantsatte han Revolveren.

Mindet om den ulykkelige Udgang af Læretiden i Ribe havde givet ham en Afsmag for Tømmerhaandværket. Alt andet end Tømmer vilde han nu være. Han prøvede da ogsaa de mest forskellige Job, var baade Havne- og Fabriksarbejder, kom i Kulminerne og fejede Trapper. Den fransk-tyske Krig var netop brudt ud, og han gik til den franske Konsul i New York og tilbød sin frivillige Tjeneste i den franske Hær, men han blev bogstavelig talt smidt ned ad Trapperne. Saa tog han ud paa Landet, arbejdede paa Farme og Møller og tjente derved til Dagen og Vejen, men Uroen sad ham i Blodet, han blev ikke længe noget Sted, og Penge blev der aldrig tilovers.

En kold Oktoberaften vandrede han fortvivlet gennem New Yorks Gader, endogsaa uden Revolveren. I de Dage var der ikke noget Frelsens Hærs Herberg eller lignende, og hvis man ikke vilde ligge og dø paa Gaden af Sult og Udmattelse, maatte man gaa til Politiet, hvor man kunde være saa heldig at faa anvist Soveplads i en Fangecelle. Riis gik ind paa Church Street Politistation og bad om Husly. Han blev ført ned i en kæmpemæssig Kælder, hvor der i Forvejen var 100 Hjemløse; han kunde daarligt finde en Plads, og pludselig opdagede han, at han var blevet bestjaalet for Guldmedaillonen med Elisabeths Lok. Han blev desperat, raabte op og blev brutalt kastet ud af Politistationen. Da han fortsatte med at raabe op paa Gaden, tog et Par Betjente ham under Armen og førte ham ned til Havnen, hvor han blev sat ombord paa en Baad, der netop skulde afgaa. Paa den Maade kom han til New Jersey, og da han stod i Hoboken, kom han i Tanker om, at han havde nogle fjerne Slægtninge i Philadelphia, der havde skrevet et pænt Brev til ham til Konsulatet og inviteret ham. Der var 90 miles fra Hoboken til Philadelphia, men han startede straks og gik i 4 Dage og Nætter uden at faa vaadt eller tørt. Aldeles udslidt, udhungret og knap i Stand til at staa oprejst naaede han sine Slægtninges Hjem. Heldigvis var de af den rette Slags. De gav ham Tøj, Mad og Drikke og en rigtig Seng at sove i. Han sov to Døgn og var saa rask igen.

To Aar senere, en Oktobermorgen, sad Riis paa Trappen udenfor Cooper Union i New York og spekulerede over Fortid og Fremtid. Fra Philadelphia var han taget til det skandinaviske Settlement i Jamestown, N. Y., hvor han havde arbejdet i

I Ribes gamle krogede Gader
gik Snakken livligt

Jacob A. Riis' første Møde med Elisabeth
paa Broen over Nipsaa

Tømmerlejre og paa Savmøller i otte Maaneder. Med Sommerens Komme blev han atter hvileløs, men fik saa Arbejde som „Altmuligmand“ i en Landdoktors Hjem. Siden arbejdede han som Tømrer i Buffalo og et halvt Aar paa et Skibsværft, hvor han kunde være blevet, hvis han ikke igen var blevet hvileløs. Saa blev han syg og fik — som den sidste Tragedie — et Brev hjemmefra, der fortalte ham, at Elisabeth havde forlovet sig. „Og nu sidder jeg her,“ sagde han til sig selv, „lige saa fattig, som da jeg gik i Land for fire Aar siden — ja, endnu fattigere, for nu har jeg ikke engang et Haab. Hvad har jeg at leve for?“

Hvad der nu skete, var simpelthen et Eventyr. Han hørte pludselig sit Navn nævne og saa en Mand, han havde truffet tilfældigt nogle Maaneder inden. De kom i Snak, og med et sagde Manden: „Sig mig, De kender vel ikke en ung Mand, der har Lyst til at blive Reporter? Direktøren for The New York News Association har netop spurgt mig, om jeg kendte nogen.“ — Riis rettede sig i Vejret. Her kom endelig Chancen, hans Livs Chance!

Næste Morgen startede Riis som Reporter ved The New York News Association. Han skulde finde Nyhederne ude i Byen til Bureauet: Brande, Tyverier, Mord og

Ulykker. Det var herigennem, han fik sit første intime Kendskab til New Yorks Skyggeside — hvis han ikke havde haft tilstrækkeligt i sine personlige Oplevelser.

Efter nogle Maaneders Arbejde ved dette Bureau fik han en bedre Stilling som Reporter ved et Ugeblad i South Brooklyn, men af Mangel paa Kapital maatte Bladet snart standse. Da han den Aften kom hjem, og Fremtiden paany tegnede sig usikkert for ham, fandt han et Brev hjemmefra, hvori det meddeltes ham, at Elisabeths Forlovede var død; Elisabeth, der sjældent hørte noget ordentligt, endsige noget opmuntrende fra eller om ham, havde forlovet sig med en ung Officer i Grænsegendarmeriet, der nu imidlertid var død af Tæring. Riis bestemte nu med sig selv, at han vilde sætte alt ind paa at blive en dygtig Bladmand, og næste Morgen gik han til det fallerede Blads Udgiver og købte det af ham for 650 Dollars. Ved hans Energi blev Bladet en god Forretning. Da han havde betalt det sidste Afdrag, skrev han et langt Brev til Elisabeth og friede paany. Svaret med næste Baad var et ja. Saa solgte han sit Blad for 4000 Dollars efter at have skaffet sig en Stilling ved New York Tribune, det dengang førende New Yorker Blad. Inden han tiltraadte, vilde han dog hjem og gifte sig, og den 5. Marts 1876 blev han og Elisabeth gift i Ribe Domkirke, og efter Tilbagerejsen til New York tiltraadte Riis Stillingen hos „Tribune“, hvor han snart blev forfremmet til Politireporter. Han skulde dække alle Politisager fra Mord og Overfald til Bedragerier og Brande. Det varede ikke længe, før han forfærdede sine Læsere ved at afsløre Forholdene i Fattigkvartererne, og han skræmte de korrumperede Politikere, der havde levet højt paa Udnyttelsen af de elendigt stillede Medborgere, der maatte holde til i disse Kvarterer.

Sin første store Succes fik han, da en Koleraepidemi hærgede store Dele af Europa og truede med at sprede sig til U. S. A. Han begyndte da at studere de sanitære Forhold, og hvordan det var med New Yorks Vandforsyning. Han var ogsaa den første professionelle Pressefotograf og ledsagede ofte sine Artikler med Billeder, han selv havde taget. Han viste saaledes i Billeder, hvordan Folk badede i Søen, hvor Drikkevandet kom fra, og værre, at der flød døde Dyr rundt i den. Han fik Vandet analyseret, og det viste sig, at det var inficeret. Det kostede Byen Millioner at oprette det forsømte, men det reddede New York fra en Epidemi, og Riis fik sin Anerkendelse for det.

Blandt de mange Forhold, han tog Kampen op mod, var ogsaa de usle offentlige Logihuse. Her fotograferede han de værste Steder og offentliggjorde Billederne i sit Blad sammen med de rystende Skildringer af Forholdene. Det varede længe, men det lykkedes dog tilsidst Riis at faa Kommunen til at indrette nye, gode, kommunale Herberger for de Hjæmløse. Poliitiinspektør Theodore Roosevelt tog ofte med ham ud paa Inspektion i de værste Kvarterer.

Riis gjorde en stor Indsats for at opnaa bedre Lovgivning vedrørende Børns Arbejde i Fabriker etc. Ofte naar han kom rundt i Fabrikerne, saa han Børn, der var langt under de 14 Aar, Loven paabød som Minimumsgrænse, slide, og han greb altid ind. Bestandig var han paa Vagt for at værne Børnene. Han fik anlagt Legepladser og Parker, og i „Tribune“ afslørede han, hvordan 12 Aars Børn var blevet sat i Fængsel med Tyve og Røvere, blot fordi de havde leget i en Græsplæne, der ikke maatte betrædes. Flere Skoler, der var sundhedsfarlige, fik han lukket.

Saa tog han fat paa selve Husene, Hjemmene, Bebyggelsen. Han fik revet en Mængde gamle Rønner ned, og der blev rejst nye, lyse Beboelseshuse paa Grunden. Det var hans Skyld, at det berygtede Mulberry Bend endelig faldt; det bestod af flere Karréer af hæslige Huse, mange helt i Ruiner, men trods det — Menneskeboliger. Folk levede her i et Smuds og en Elendighed, der var ubeskrivelig. Efter Aars Kamp fik Riis gennemført, at de nedrevne Huse gav Plads for en Park, Mulberry Park, med grønne Plæner, Musikpavillon og Legeplads til Børn. Det var en af de Sejre, der glædede Riis mest. En anden var Skabelsen af Jacob A. Riis' Neighborhood Settlement i 1888 som Mødested for Ungdommen fra den „lavere Østside“. Stedet fik hans Navn.

I mere end en Menneskealder fortsatte han som Journalist og blev anset som en af de betydeligste amerikanske Presse-mænd. Guld spandt han ikke, men han fik det, der var bedre: en hel Generation kunde takke ham for forbedrede Levevilkkaar.

Som et Led i sin Kamp udgav Riis flere Bøger; mest gribende er „The Battle of the Slum“, „The Children of the Poor“ og „How the other Half lives“. Desuden skrev han en selvbiografisk Bog: „The Making of an American“, en lille nydelig Bog om Ribe: „The old Town“ og en Biografi af Theodore Roosevelt. Hans Søn, Roger William Riis, har skrevet en Bog med Erindringer om Faderen.

Jacob A. Riis' Billede findes paa de amerikanske Julemærker

Paa 100-Aarsdagen for Jacob A. Riis' Fødsel afholdt Jacob A. Riis-Ligaen i New York en Fest til hans Ære, hvor hans Minde blev hyldet paa enestaaende Vis. Han har faaet en Park opkaldt efter sig, baade i Chicago og i New York, og Statuer begge Steder; en Snes Karréer, der tilsammen danner et helt nyt Beboelseskvarter, og som først bliver færdigt i 1951, bærer hans Navn videre.

Riis indførte Julemærket og Juletræet paa de offentlige Pladser, og man gaar næppe nogen Dansk-Amerikaner for nær, naar man siger, at han var den mest menneskelige af dem alle, fuld af Godhed, Humor og Forstaaelse for de fattige og fortrykte.

I Ribe findes der nu paa et af de gamle Huse overfor Domkirken en Tavle med Inskriptionen:

„Her fødtes Jacob August Riis 3. Maj 1849, den Mand, som Præsident Theodore Roosevelt betegnede som Amerikas nyttigste Borger.“

Man kunde passende tilføje følgende Ord af Riis selv: *„Jeg er stolt af at være Amerikaner, og jeg er dobbelt stolt af at være Amerikaner af dansk Oprindelse.“*

WILLIAM S. KNUDSEN

ET AF VERDENS STØRSTE PRODUKTIONSGENIER

William S. Knudsen (1879—1948) opnaaede en Position, en Magt og en Indflydelse indenfor det amerikanske Samfund, som langt overgaar, hvad andre danskfødte har opnaaet derovre. Han blev Præsident for General Motors, Verdens største Industriforetagende, og Organisator af Amerikas vældige Krigsproduktion under den anden Verdenskrig.

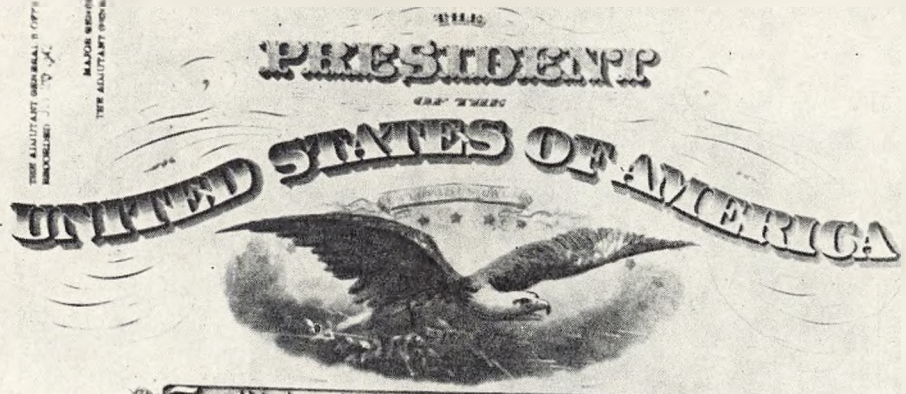
Han var født i København, hvor Faderen var Bødker, senere Toldbetjent; efter at have taget Præliminæreksamen var han i nogle Aar Kontorist i Achens en gros Cykleforretning. Han viste allerede da Sans for Mekanik og var bl. a. den første, der sammen med sin Broder kørte Tandem i København. I 1900 rejste han til Amerika, hvor han først blev Nitter ved Seabury Skibsværft, der byggede Torpedobaade, der-

Signatus Knudsen der i 7 Aar har været Elev i
Høster Farimagsgades Bøtelingskole, har gennem
gaaet alle Skolens Klasser, og er særdeles selvsøgende
Dreng med en hvirvel og klar Offitsersevne, og en
spøtten om at blive Ingeniør, hvad han har lyst
til. Undersøgende, der har været hans Klasselærer i 1ste Klasse
og Afgangsklassen, kan give ham det bedste bevidnelse
at han i den Tid har vist stor Stid og Duktighed
sine Arbejder samt en særdeles god Offitsersevne. -
I det hele har han vist alle Skolens færdigheder
Elev, og jeg kan derfor anbefale ham til
det allerbedste.
København d/18/9 92
Laurs Jensen

William S. Knudsens første Anbefalingskrivelse, fra Skoleinspektør Laurs Jensen i Øster Farimagsgades Skole i København

efter kom han til Erie Banens Lokomotivværksted i Salamanca ved New York. I 1902 kom han ind i en Virksomhed, som skulde blive bestemmende for hans Karriere i amerikansk Industri, idet han blev ansat ved John R. Keims Fabrik i Buffalo og her snart blev Formand, senere Værkfører. Han benyttede sin Fritid til at perfektionere sig i Engelsk og arbejdede ihærdigt paa sin Uddannelse som Ingeniør, bl. a. ved Hjælp af de dengang meget populære Korrespondancekursus. De ret omfattende Kundskaber, han saaledes erhvervede sig, fik han god Brug for i Keims Fabriker, hvor efterhaanden alle tekniske Udregninger blev overgivet til ham, deriblandt de ret krævende Udregninger til Stansemaskinerne. 1906 blev han Assistant Superintendent, d. v. s. den egentlige Leder af Fabriken. Han lagde Mærke til, at Cyklerne begyndte at tabe Terræn til Fordel for Automobilerne, og Keim Fabrikerne fulgte med i denne Udvikling. Han havde allerede da tilegnet sig Principperne for Masseproduktion, og Fabriken fremstillede Automobildele saa hurtigt, som den voksende Automobilindustri kunde aftage dem. Blandt Kunderne var Fords Fabriker, som tilsidst aftog hele Produktionen, og i 1911 købte Ford Keim-Fabriken. Knudsen tog til Detroit, satte sig ind i Fords Metoder og startede derefter en Ford-Samlefabrik i Buffalo. Den var saa glimrende organiseret, at Ford næste Aar overdrog ham at bygge Samlefabriker rundt om i Staterne. I Løbet af to Aar oprettede han 14 saadanne Fabriker og vandt under dette Arbejde Erfaring og udviklede en Evne til at behandle Medarbejdere i alle Grader, som kom ham til Nytte under hans videre Løbebane. Kort efter Amerikas Indtræden i første Verdenskrig, udførte han en Bedrift ved i Løbet af to Maaneder at opføre et helt nyt Fabrikskompleks for Ford i Dearborn; han anlagde Veje, byggede Barakker, installerede Maskiner og paabegyndte en Serie smaa Undervandsbaadsjagere (Ford's Eagle Boats). Da Krigen var forbi, blev han Produktionschef for Fords T-Model med 80.000 Arbejdere under sig og en Aarsgage paa 50.000 Dollars. Under et Ophold i Danmark forestod han Oprettelsen af Fords Samlefabrik i København, ligesom han senere foranledigede, at General Motors lagde deres Samlefabrik her. Under Depressionen 1920—21 foretog Ford store Indskrænkninger og mange Afskedigelser af baade Arbejdere og Funktionærer, og Uoverensstemmelser paa dette Punkt førte til, at han forlod Ford i Marts 1921.

THE ASSISTANT GENERAL IS OFFICER
INCORPORATED 1877
MAJOR GENERAL
THE ASSISTANT GENERAL

To all who shall see these presents greeting

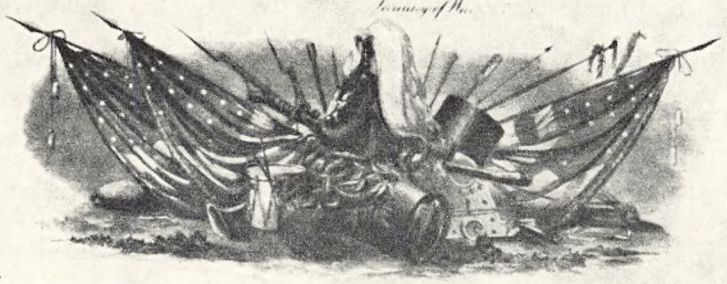
Know Ye, That, relying upon your trust and confidence in the public term rate of ability and abilities of William Signius Knudsen I have recommended and by and with the advice and consent of the Senate do appoint him temporarily, a Lieutenant General in the Army of the United States to rank as such from the twenty eighth day of January nineteen hundred and forty two. He is therefore carefully and diligently to discharge the duty

Lieutenant General by doing and performing all manner of things the said Act enjoin And I do hereby charge and require all Officers and Soldiers under his command to be obedient to his orders as Lieutenant General And he shall serve and perform such duties and stand in from time to time as he shall receive from or with the future President of the United States of America or the General or other superior Officers set over him according to the interest and discipline of War

This Commission is to continue in force during the pleasure of the President of the United States for the time being and for the duration of the present emergency and six months thereafter unless sooner terminated Given under my hand at the City of Washington the twenty eighth day of January 1942 one thousand nine hundred and forty two and in the one hundred and twenty sixth year of the Independence of the United States of America

By the President

Henry L. Stimson
Secretary of War

William S. Knudsens officielle Udnævnelse til Generallejtant underskrevet af Krigsminister Henry L. Stimson

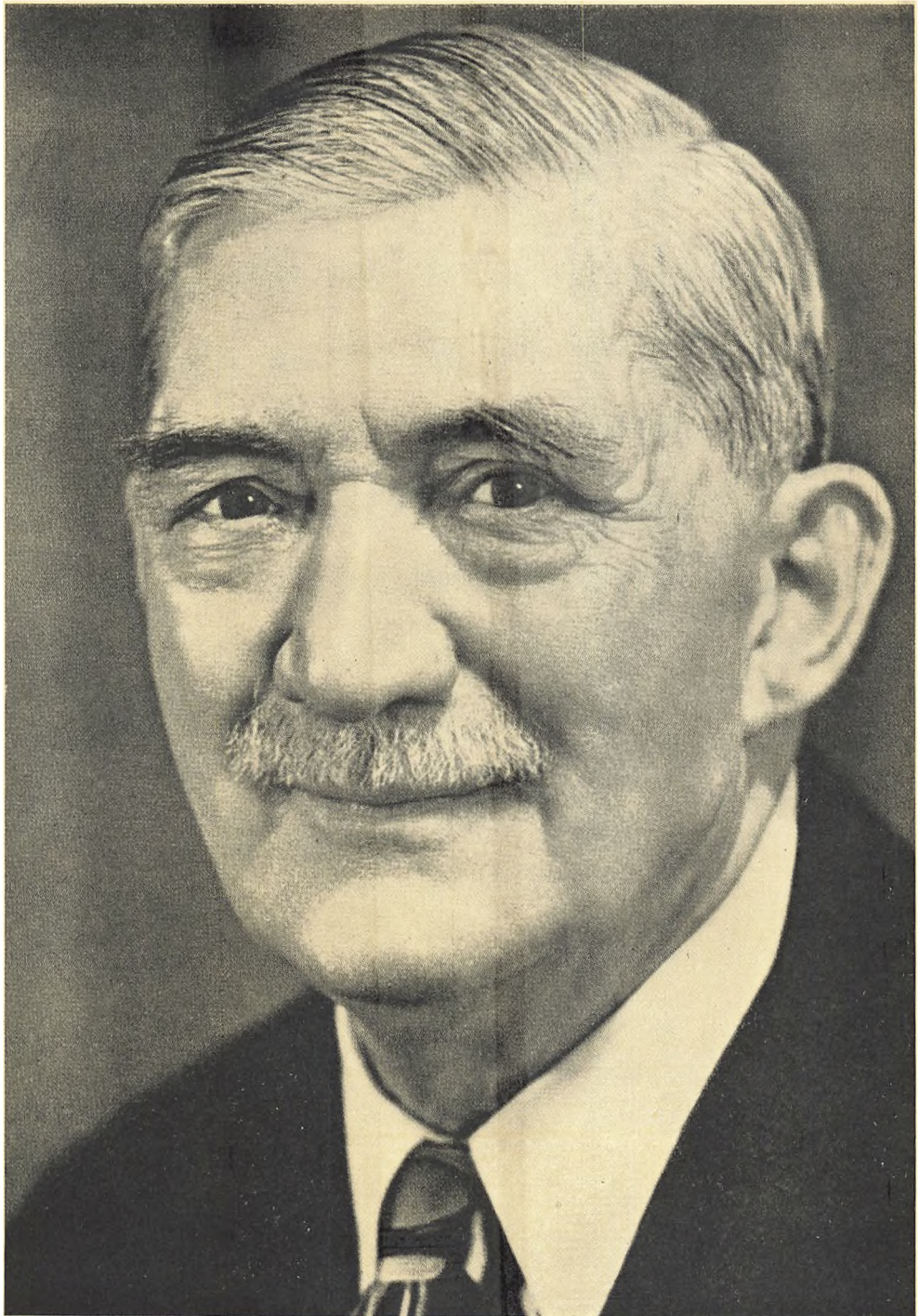
William S. Knudsen, da han begyndte hos Ford

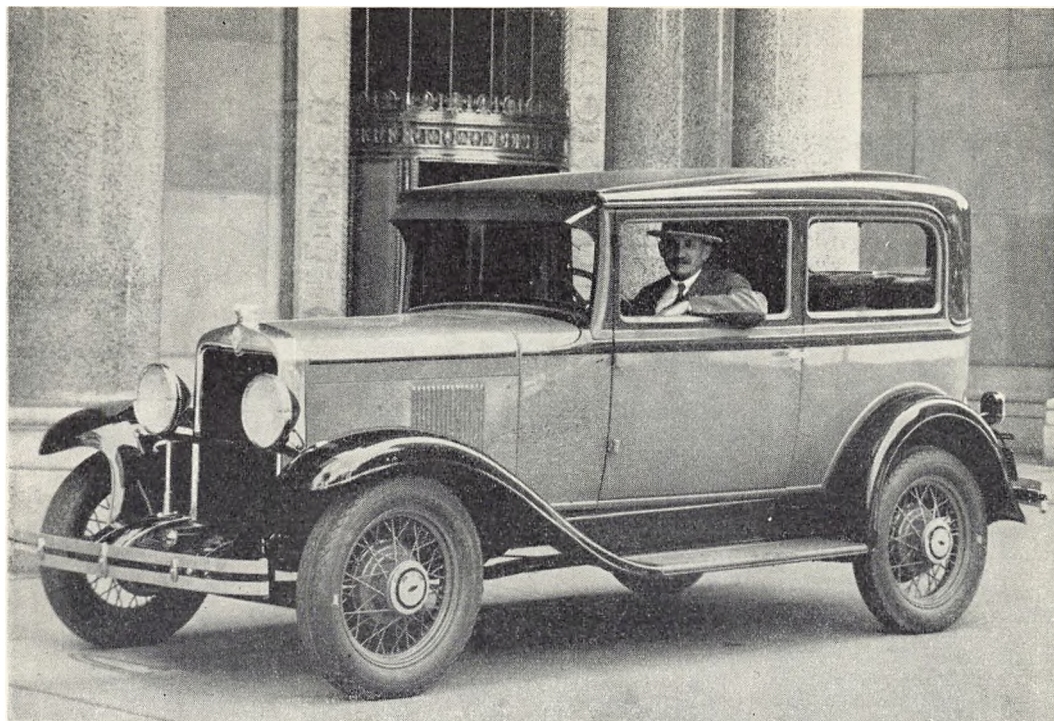
William S. Knudsen, fotograferet 1945 under hans første Besøg i København efter Krigen

Han gik derefter ind som Leder paa en mindre Fabrik for Udstandsningsarbejde. Imidlertid havde Finansdynastiet du Pont faaet Hovedindflydelse paa General Motors — Fords store Konkurrent — og et Aar efter, at Knudsen havde forladt Ford, sad han som Vicepresident og General Manager for en af General Motors Virksomheder, „Chevrolet Motor Company“, med 50.000 Dollars i Aarsgage. I Løbet af kort Tid satte hans fremragende Organisationsevne og usædvanlige Handledygtighed sine Spor i den store Virksomhed. 1922 fordoblede han Fabrikernes Produktion fra 240.000 til 480.000 Vogne — 1927 var den naaet op paa 1.180.000. Indenfor den mægtige Koncern steg hans Stjerne fra Aar til Aar. Hans Aarsindtægt voksede til 325.000 Dollars. I 1933 blev han Executive Vicepresident for General Motors, og den 5. Maj 1937 naaede han Toppen som Præsident for General Motors, Amerikas og Verdens største Industriforetagende, med 230.000 Arbejdere under sig.

Han naaede frem til denne Stilling ikke alene i Kraft af teknisk Kunnen, administrative Evner og en næsten genial Evne til at beregne Produktionsprocessen, men tillige som Følge af, at han i sin Personlighed samlede Egenskaber — Energi og

William S. Knudsen

William S. Knudsen i Chevrolet Model 1921

Vilje, Klogskab og Retfærdighedssans, Karakterfasthed og Menneskekundskab — som gjorde ham særlig egnet til at lede et Foretagende af saa umaadelige Dimensioner som General Motors.

Under de store Strejkeuroligheder indenfor amerikansk Automobilindustri i Vinteren 1936—37 var Knudsen den betydeligste Skikkelse paa Arbejdsgivernes Side, en Personlighed, som Arbejderne uvilkaarligt havde Respekt for — Manden, som selv havde banet sig sin Vej frem.

Sine lykkeligste Aar tilbragte Knudsen som Præsident for General Motors. Selv om dette var blevet Slutningen paa hans Karrière, havde den været enestaaende, men han skulde faa en endnu mere gigantisk Opgave, som han mestrede: Den 8. Januar 1941 kaldte Roosevelt ham til Administrator og Koordinator af hele U. S. A.'s Krigsindustri. Da blev hans Navn kendt Verden over. Roosevelt udtalte senere om Knudsen, at han var et af Verdens største Produktionstalenter, og ved given Lejlighed udtalte Chefen for de amerikanske Styrker i Danmark efter Befrielsen, Oberst Trimble, bl. a.: „Ingen anden Enkeltperson har efter min Opfattelse ydet større Ind-

William S. Knudsen sammen med sin Hustru og yngste Datter, Mrs. Mc Kinney

Generallojtnant William S. Knudsen paa en af sine Inspektionsrejser

In Memoriam.

General Wm. S. Knudsen

By Councilman Edwards.

Whereas, The life of William S. Knudsen, from immigrant boy to President of the General Motors Corporation and Lieutenant-General of the United States Army, epitomizes the America which we dream of as a land of opportunity for all; and

Whereas, Said William S. Knudsen's career is inextricably bound up with the tremendous growth of the automobile industry, and the mass production of low cost goods for all of the markets of the world; and

Whereas, The said William S. Knudsen, through the force of his personality and warm human feelings has been for a generation a personal friend of thousands of his fellow townsmen, a great proponent of charitable causes and a genuine civic leader; and

Whereas, His ability and industrial leadership plus an unflinching concern for people as human beings has made him respected by industry and labor alike; and

Whereas, At the call of his country in war time and at great personal sacrifice said William S. Knudsen undertook the arduous job of Director General of the Office of Production Management, charged with the tremendous responsibility of organizing a full production program to win victory for this nation and our allies; and

Whereas, At a further call to duty from his country during this same conflict said William S. Knudsen donned the uniform of Lieutenant-General of the United States Army, charged with the responsibility of inspecting and expediting military contracts of all manner and description essential to the winning of the war, and in such capacity uncomplainingly worked the long hours and traveled the thousands and thousands of miles at great cost to his personal health in order to lend his industrial drive and genius to the speeding of victory; now therefore be it

Resolved, That the Common Council and the Mayor of the City of Detroit, on behalf of the citizens of this community, do hereby pay tribute to one of the industrial giants of all time and one of Detroit's greatest citizens who died as a genuine war casualty from service to his country. And further be it

Resolved, That the City of Detroit hereby extends its sympathy and condolence to the members of Mr. Knudsen's family.

William A. Lagomastro
Chas. F. Agnew
Ernest W. Downing

Adopted as follows
George Edwards
James A. Earlhart
John A. Brown
John C. Miriam
Thomas D. Radbetter

Richard E. Ogden
Del A. Smith
Albert E. Peto

Byen Detroit's Anerkendelse af William S. Knudsen ved hans Dod

sats end han for Sejren“. — Ved en Æreslunch for William S. Knudsen i København i Sommeren 1945 fortalte han med Lune om sit Job i den amerikanske Krigsindustri:

„Jeg havde egentlig et meget godt Arbejde i Detroit før Krigen. Jeg fik 300.000 Dollars om Aaret for det, men en Dag ringede Telefonen paa mit Kontor: „Hello Knudsen speaking,“ og en Stemme svarede: „Hello Knudsen, det er Franklin Roosevelt, kan De komme op paa mit Kontor i Morgen.“ Det gjorde jeg, Præsidenten forelagde mig Planen og fortalte mig, at jeg ikke kunde faa noget for det. — „Det gør ikke noget,“ sagde jeg, „men hvem bliver min Chef?“ — „Det gør jeg,“ sagde Præsidenten, og saa var den Sag i Orden (Gagen var 1 Dollar om Aaret). — Vi startede med en Produktionsplan paa 11 Milliarder Dollars, vi fordelte Flyvemaskineproduktionen paa 84 Fabrikker i Amerika og satte iøvrigt alt ind paa at kunne bygge Skibe paa 10.000 Tons. Alene i 1943 var Udgifterne 65 Milliarder Dollars. Det er vist egentlig mere, end de kloge Herrer her kan fatte i Løbet af et Øjeblik.“

Midt under Krigen maatte han se sine Beføjelser indskrænket som Følge af politiske Intriger. Som Anerkendelse af sin historiske Indsats var han som den første Civilist i Amerikas Historie udnævnt til Generaløjtnant, og Præsident Roosevelt tildelede ham „Distinguished Service Medal“, Amerikas fineste civile Orden.

Nogen Bitterhed over Tilsidesættelsen mærkedes ikke i hans loyale Sind. „Jeg vil,“ sagde han til Roosevelt, „gøre Tjeneste i lige meget hvilken Stilling, De giver mig. Hvis De vil have mig til at gaa Skildvagt udenfor „Det hvide Hus“, er jeg parat.“

Den 29. Maj 1945 blev han løst fra Regeringens Tjeneste, og den 8. August kom han til Danmark paa et kort Besøg. Han inviteredes da paa Besøg hos Kong Christian X paa Sorgenfri Slot og modtog Storkorset af Dannebrog. Men allerede den Gang var han ældet og udslidt. De sidste Aar havde hans Helbred været vaklende, og den 27. April 1948 i de første Morgentimer sov han stille ind. Hans sidste Ord til de Nærmeste blev sagt paa Dansk.

Der er noget ved William S. Knudsens Liv, der har Træk af Myte. Det enkle og storladne i hans Væsen, det barnlige og hjertelige, forenet med den gigantiske Viljekraft, leder Tanken hen paa de store Navne i vor Historie og paa Skikkelser som Ford og Rockefeller.

Hans Rod i Hjemstavn fik det Præg af Oprindelighed og Trofasthed, som var en saa stærk Side af hans Karakter. En Dag, det var kort før anden Verdenskrig, sagde han til de danske Børn i Radioen: „Husk altid paa, at I er Børn af et af de ældste Lande i Verden — et Land, som I, Drengene og Piger, maa hjælpe at tage Vare paa i de Aar, der kommer.“ — Til Amerikanerne sagde han engang: „Uden Fædrelandskærlighed kan ingen Nation trives.“ Han ejede de gamle Dyder; han troede paa deres Livskraft. „Familien maa begunstiges,“ sagde han engang, „thi den er Samfundets Rygrad, og trods mange Forsøg paa at skabe nye Livsformer vil Familien altid være Grundlaget.“

Selv det flygtigste Møde med denne store Landsmand fremkaldte Indtrykket af en usædvanlig Personlighed. Hans Ansigt med dets smukke, kraftige Linier var præget af Godhed, men i hans Blik anede man et Fond af Vilje og Beslutsomhed, Over hans store, stærke Skikkelse hvilede en urokkelig Ro og selvfølgelig Sikkerhed. Hele hans Personlighed udstrålede rolig Styrke. Hele hans Væsen fremkaldte uvilkaarligt en Atmosfære af Tillid.

WILLIAM S. KNUDSEN

Director General, and his Associates in
The Office of Production Management

America is determined to arm so that it may safeguard its priceless heritage of freedom and the institutions of representative democracy, civil and religious liberty, and free enterprise which characterize it. It is the job of American Industry to produce the material and equipment for the defense of these institutions. Administration of such a program of vast production requires the capabilities of men who are experienced in that field. It is a tribute to the good judgment of the American people that you and many other business leaders have been called into the public service of directing this tremendous undertaking. The sacrifices which you and others have made in answering the nation's call stand as a token of the patriotism of the executives of all industry, and for that reason we, particularly, are in your debt.

This is the pledge of American Industry

We pledge to you and the American people for whom you act, the continuing direction of our utmost energies in the production of the materials of defense. We pledge every spark of ingenuity we have to the gigantic task of making America's superiority in forging weapons of defense as distinctive as has been its superiority in the mass production of the essentials and luxuries of peacetime living. We pledge ourselves to place patriotism above personal gains; to recognize that profiteering would constitute a breach in the moral contract which industry has signed with the American people for the production of their defense demands. We pledge ourselves to unremitting efforts to maintain a policy of price stability insofar as that control lies within industry. We pledge fairness to labor and every effort consistent with our responsibilities to avoid the stoppage of vital defense production. We pledge ourselves, except where defense demands create a prior obligation upon us, to maintain the highest possible production of the goods essential to the maintenance of this country's traditionally high standard of living. Given the efficiency of free industry and the cooperation of free businessmen and our free government, we can and will make America invincible.

GUTZON BORGLUM

Billedhuggeren, der skabte Verdens mest gigantiske Stenmonument

Paa Rushmoreklippen i South Dakota er Verdens største og mest pompøse Granitmonument indhugget. Paa lang Afstand lyser fire stærke Ansigter af amerikanske Præsidenter en i Møde: George Washington, Thomas Jefferson, Abraham Lincoln og Theodore Roosevelt.

Dette Værk er skabt af *Gutzon Borglum* (1867—1941), som vi — selv om han ikke var født i Danmark — har Lov at kalde dansk; baade hans Fader og Moder var Danske, og selv følte han sig knyttet til det Land, hans Forældre var udgaaet fra.

I 1863 udvandrede fra Hjørringegnen Snedker og Billedskærer Jens Møller Borglum — lokket af Mormonerne. Han læste Medicin, gik over til Katolicismen og blev Læge i Bear Lake i Idaho, hvor Gutzon Borglum, Solon Borglum, som ogsaa blev Billedhugger, og 7 andre Søskende voksede op. — Gutzon havde under sin Opvækst Præriens frie Liv omkring sig og tumlede sig vidt omkring paa Hesteryg. Han havde en livlig Fantasi og begyndte at male allerede som Barn, især Indianere og Heste. Hjemmet var i ikke ringe Grad præget af Kultur; Faderen gjorde Børnene bekendt med Klassikerne, medens Moderen læste nordiske Folkesagn for dem. Gutzon blev sendt til St. Mary College i Kansas, hvor de katolske Præster hurtigt opdagede hans usædvanlige Anlæg for Tegning, Maling og Skulptur. Sin Uddannelse modtog han i San Francisco Art Association, hvor han overraskede sine jævnaldrende og Lærere ved den Dristighed, hvormed han gav sig i Lag med kunstneriske Opgaver. Lige fra Begyndelsen var han meget selvstændig. Alligevel var han klar over, at han maatte lære noget, og i 1890 tog han til Paris, hvor han blev Elev af Rodin og ogsaa havde Forbindelse med Stephan Sinding og studerede ved Academie Julin og Ecole des Beaux Arts. Efter 3 Aars Studier i Frankrig tog han til Spanien, som han siden omtalte som det Land, der var kommet til at betyde mest for ham.

Sin første Anerkendelse modtog han, da Hertuginde af York købte en af hans Indianerstatuetter i en lille Kunsthandel i Bond Street i London; derefter kom Amerikas Anerkendelse. I 1903 vandt hans vilde Heste, „The Mares of Diomedes“, Guldmedaille paa Louisiana-Udstillingen i St. Louis, og Gruppen anbragtes foran New York Metropolitan Museum of Art.

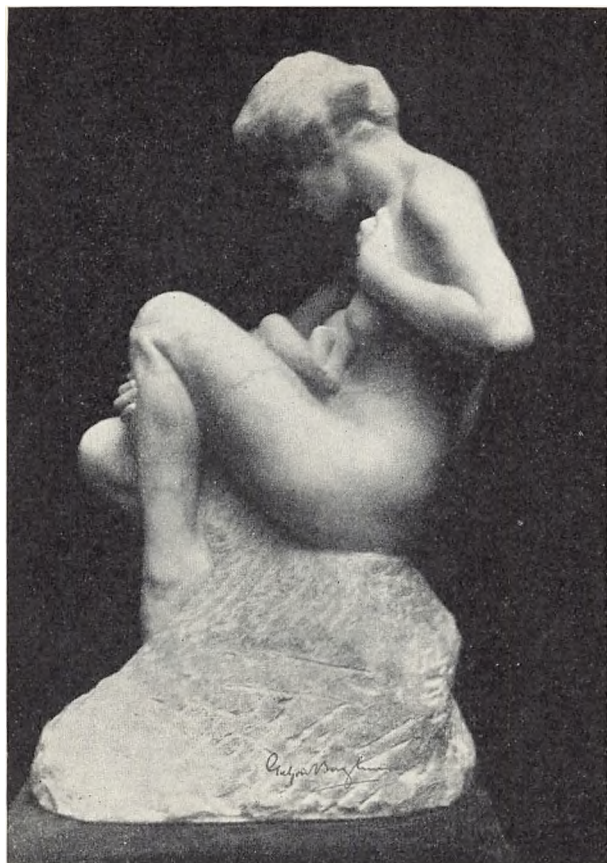
Fra Spanien var Borglum vendt tilbage til California, men kun for et Aar — saa slog han sig ned i London og siden Paris, hvor han udstillede paa Salonen. I 1902 vendte han tilbage til Amerika, hvor han siden havde sit Hjem, dels i New York,

dels paa sin 500 acres Farm i Stamford, Connecticut, hvor han i sit store Atelier udfoldede al sin skabende Fantasi og store Arbejdsevne. Theodore Roosevelt interesserede sig for ham og satte ham i Forbindelse med Washington Art Commission og General Sheridans Enke, og han skabte nu den berømte Sheridanstatue, der staar foran Enden af Massachusetts Avenue i Washington, D. C. Det var Generalens Søn, den unge Kaptajn Philip Sheridan, der red for ham paa hans Farm i Stamford, og da han var omtrent af samme Højde som Faderen og ogsaa paa den Alder, som denne havde haft under Borgerkrigen, fangede Borglum efter Sigende paa forbløfende Maade Portrætligheden.

Slag i Slag fulgte Arbejderne nu: Lincoln, den siddende Skikkelse i Essex, og Kolossalhovedet af samme i Capitol i Washington; Moderfølelsen fandt han paa den smukkeste Maade Udtryk for i tre Statuer med dette Motiv, og han skabte sin Figur „Atlas“ som en Kvinde, „fordi Verdens Byrder ikke bæres paa Mænds Ryg, men af Kvinders Arme og Bryst“. I John The Divine's Cathedral i New York staar Borglums Kolossalstatuer af de 12 Apostle.

Den dansk-amerikanske Billedhugger Gutzon Borglum med Frue og Børn paa Besøg i København. Fotograferet efter Audiens hos Kongen

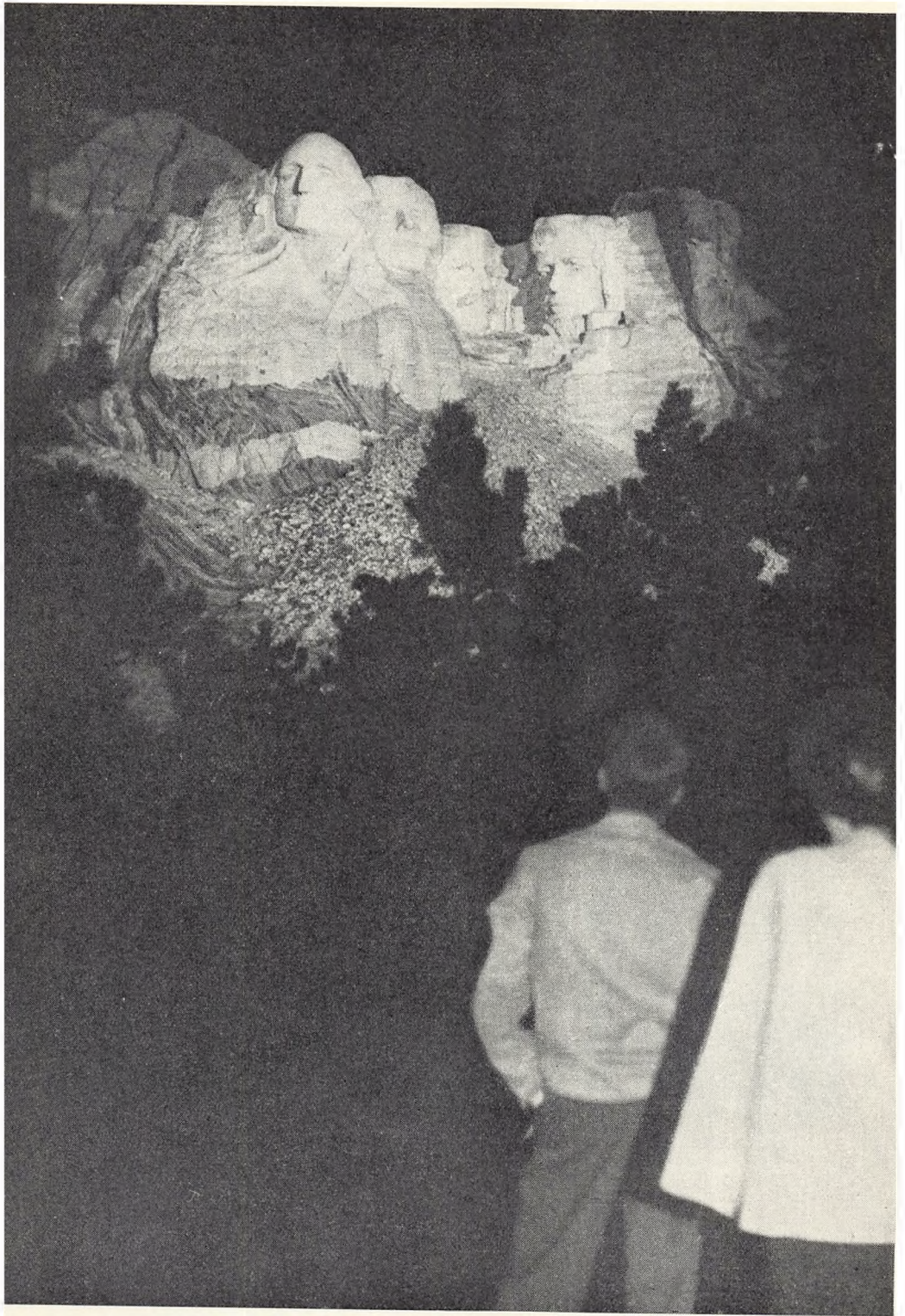

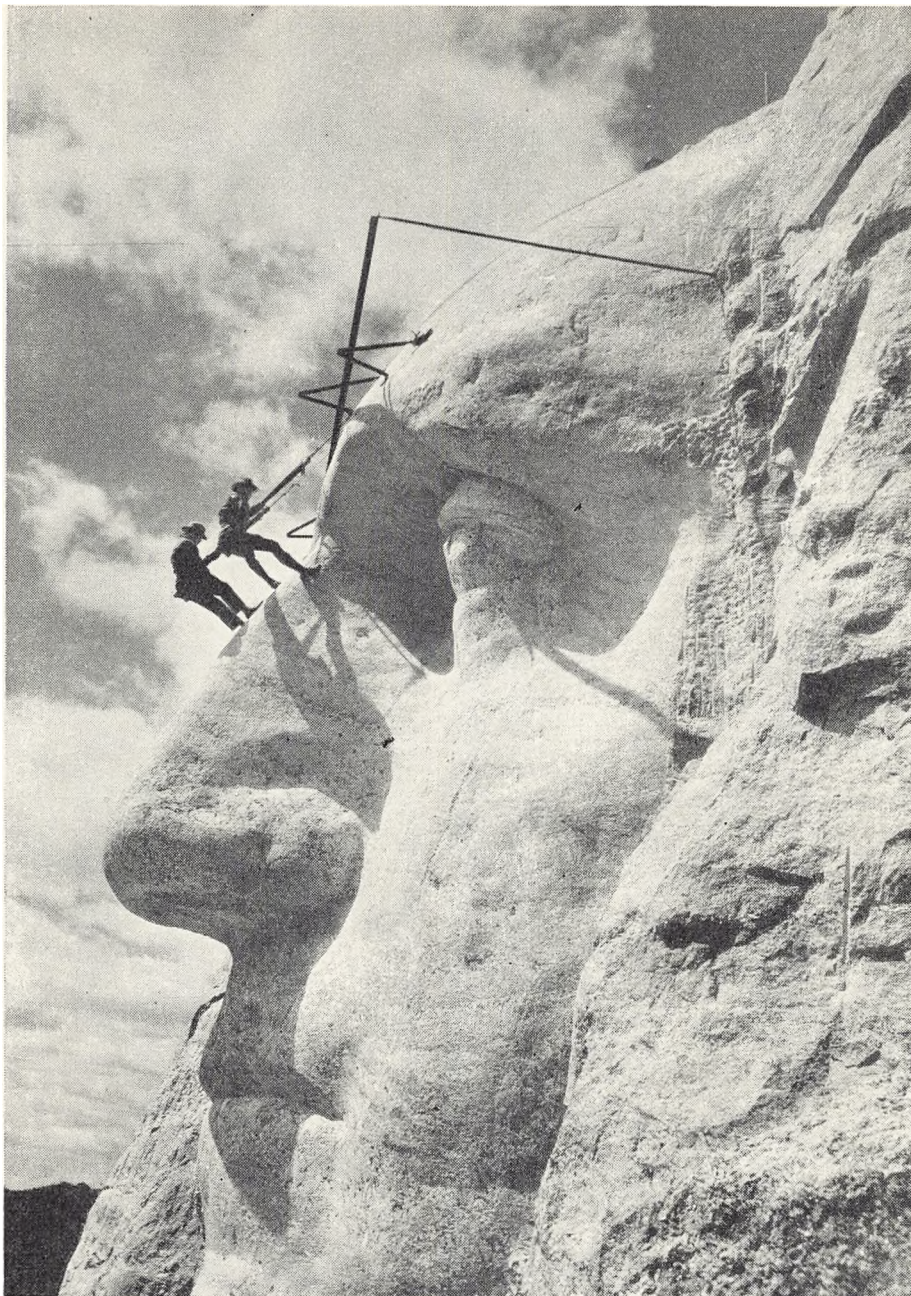
Statuette af Gutzon Borglum

Nu begynder Æresbevisningerne at strømme ind til ham: Doktorgrad ved flere Universiteter, Guldmedailler og hædrende Omtaler ledsaget af stadig nye Bestillinger. Et Højdepunkt naaede han i 1916, da „The Stone Mountain Memorial Ass.“ bestilte et Monument, „The Lost Cause“, der skulde være større end Kolossen paa Rhodos. I Atlanta, Georgia, kan man nu paa 16 Miles Afstand se et vældigt Granitbjerg med Borglums udhuggede Grupper paa ialt 2000 Personer, forestillende Sydhæren fra Borgerkrigen med General E. Lee i Spidsen. De drager gennem et Bjergpas paa Vej mod Over-

givelsen, efter at deres Sag er tabt. Det er et gigantisk Arbejde, 50 Fod højt — ja, paa sine Steder endog 100 Fod — og det er aldrig blevet helt fuldført, for den meget selvraadige Borglum blev uenig med Komitéen, forlod Arbejdet, en anden kom til, opgav det — og saa maatte Borglum igen tage fat. Men den oprindelige gigantiske Plan naaede ikke til Fuldførelse. Alligevel er det blevet et Arbejde, der staar Ry om, storladent og gribende.

Men det, der skulde blive hans Livs største kunstneriske Indsats, var alligevel Gigantmonumentet over de fire Præsidenter i „de sorte Bjerge“ i South Dakota: *George Washington*, Amerikas første Præsident og Befrielseskrigens Feltherre, *Thomas Jefferson*, „den amerikanske Uafhængighedserklærings Fader“, *Abraham Lincoln*, der afskaffede Slaveriet, samt *Theodore Roosevelt*, under hvis Ledelse Amerika for Alvor blev en Stormagt.

Under Arbejdet med Borglums Kolossalskulptur. George Washingtons Hoved under Udformning

Det var den amerikanske Historiker Doane Robinson, der havde faaet Idéen; han opsøgte Borglum, hvis Kunstnersind straks fængede. Dristigheden og Storstilet-heden i den mægtige Plan blev for ham en Inspiration, som usvækket holdt sig under de kommende Aars haarde Arbejde. Først var det en privat Indsamling, der muliggjorde Arbejdets Gennemførelse, men snart overtog Staten hele det økonomiske Ansvar. Modellerne til det mægtige Værk var allerede fremstillet i en Tolvtedel af den Størrelse, hvori de skulde indhugges, og nu gjaldt det om at faa overført Modellernes forbløffende Livagtighed til Klippens jernhaarde Granit. Hvert Ansigt blev omhyggeligt udmaalt og markeret, og der hejstes Kraner helt op til Klippesiden, hvor Arbejdet i Reglen foregik paa en 12 Meter lang Horisontalbjelke. Paa selve Klippen malede Borglum med Centimeters Nøjagtighed de Partier, der skulde bort-hugges.

Om de fire Portrætters gigantiske Størrelse faar man et Begreb, naar man hører, at hvert af Præsidenthovederne er 20 Meter højt, alene Næsen maaler 7 Meter.

I 1929 var Washington næsten færdig, seks Aar efter Jefferson og i 1939 Lincoln. Krigen og Gutzon Borglums Død i 1941 medførte betydelig Forsinkelse; hans Søn, Lincoln, maatte fuldføre hans Værk, og i Dag lyser de fire stærke Ansigter højt oppe paa Rushmoreklippen. Reliefferne kan ses milevidt omkring i Landskabet, og Virkningen er imponerende. Dette mægtige Skulpturarbejde skal for en sen Eftertid bevare Mindet om fire af de Mænd, der var med til at skabe De forenede Stater, men de vil samtidig staa som et Monument over en Mand, i hvis Sind man kan spore noget af den sejge jyske Natur, som han tog i Arv fra sine Forfædre i Himmerland og Vendsyssel.

C. C. GEORGESON

„ALASKA-LANDBRUGETS FADER“

Han er blevet kaldt „Alaska-Landbrugets Fader“, fordi han heroppe i dette ugæstmilde, barske Land skabte Livsbetingelser for Planter og Mennesker. Det vil altid, saa længe Mennesket sætter en Ære i at virke, være noget af det største, man kan sige om en Mand, at han gjorde sig noget af Jorden underdanig. Dermed har han fyldestgjort Menneskets Bestemmelse som Hersker over de genstridige Elementer og ved sin Vilje øvet Skaberværk, hvoraf der gror nyt Liv. At kæmpe mod Vejr og Vind, at fravriste mager Jord Udbytte, at friste et nøjsomt Liv i øde Egne er mangan Pioners Lod. Men den, der, underkastet disse haarde Betingelser, fatter Planer udover Dagen og Vejen, Manden, der vover det store Kast og i Dristighed i bogstavelig Forstand realiserer Ting, der for jævne Mænd er Umulighed, han bliver af Typen, hvoraf Historien lever og gror.

Beretningen om Bondedrengen fra Langeland, som blev „Landbrugskonge“ i Alaska, er et sandt Eventyr. Den unge Mand, hvis største Ærgerrighed det engang havde været at blive Gartner paa Herregaarden Glorup, blev i Stedet Manden, der viste Verden, at det fjerne Alaska var i Stand til at producere Levnedsmidler, der kunde forsyne en næsten ubegrænset stor Befolkning.

Den nu afdøde Præsident Harding aflagde kort før sin Død et Besøg paa Georgesons Hovedforsøgsstation i Sitka i Alaska. Præsidenten, der var ledsaget af sin Hustru, blev overvældet af Bevægelse, da han erfarede, hvordan Blomster, Jordbær, Ribs, Hindbær, Blommer, Kirsebær, Korn, Tobak, Kaal, Roer og Kartoffler groede i Frodighed paa den før saa golde og triste Jord. Præsidenten bad om Lov til at maatte opholde sig nogen Tid længere i Sitka, og da han endelig rejste bort fra Alaska, henvendte han sig i særligt gribende og beundrende Ord til Georgeson, idet han bragte U. S. A.'s Tak for det Kæmpeværk, der gennem en Menneskealder var ydet i det barske Land.

For rigtigt at forstaa den Følelse, der besjælede Præsidenten, maa man have i Erindring den Uvilje, der i 1867 rejste sig i Wall Streets Bankhuse og blandt Millionærerne og Spekulanterne mod Præsident og Regering paa Grund af Staternes Køb af Alaska for 7.200.000 Dollars. Landet, der hidtil havde tilhørt Rusland, laa i sin uhyggelige og sørgmodige Ensomhed næsten mennesketomt. Mægtige Storme, Taage og Regnskyl lagde sig over det af Bjerge, Skove, Kær, Sumpe og Moser opfyldte Land. Amerikanske Forretningsmænd regnede ikke Alaska for en Cent værd, højst kunde der blive Tale om Udgifter og maaske Kalamiteter med Canada. Det var, hævdede Wall Street, en politisk og finansiell Bommert, som U. S. A. længe vilde komme til at høre for.

En Menneskealder senere, da Guldfundene i Klondyke afslørede de store, mineralske Rigdomme i Alaska, og Byer som Fairbanks, Circle, Nome, Scagway og Dawson City skød op og befolkedes med virkelystne, paa en Gang dygtige og rovgribske Mænd, forstummede en Del af Kritiken i Staterne. — Men alt medens Rovdriften paa Minerne antog alvorlige Dimensioner, laa de store Arealer af Græs og Mose udyrkede hen. Vilde det være muligt at aftvinge denne Jord Udbytte? Vilde Klimaet med den mægtige Nedbør og de stærke Storme tillade Agerdyrkning og Havebrug? Den Mand, der skulde give Svaret paa dette Spørgsmaal og gennem sin Indsats komme til at skænke U. S. A. Milliarder af Dollars, blev Danskeren *Carl Christian Jørgensen*, som han oprindeligen hed, og var født 1851 i Tranekær paa Lange-land. Han var af Bondeslægt, Faderen døde tidligt, men han fik et godt Barndoms-hjem hos sin Mor og en Stedfader, en Landhaandværker, som tog sig omhyggeligt af ham, ogsaa efter at Moderen var død. Som 14-aarig kom han ud at tjene paa en Gaard og siden i Gartnerlære, først paa Herregaarden Glorup paa Fyn, siden hos Ejerens Søn paa Gaarden Quesarum i Skaane. Han havde tidligt Udlængsel, og ved Læsning blev det navnlig Amerika, der kom til at staa som Maalet. Ved Selvstudium og paa Aftenskole skaffede han sig en Del Kundskaber, og bl. a. lærte han at tale lidt Engelsk og fik ogsaa sparet sammen til en Amerikabillet. I 1873 gik han i Land i New York og fik straks Plads paa et Landsted paa Long Island. Han satte sig for at naa frem indenfor sit Fag og var saa heldig at komme i Forbindelse med Redak-tøren af „American Agriculturist“, der var blevet hans bedste Læsning. Dr. Thurber,

som Redaktøren hed, skaffede ham ind paa Michigan Agricultural College, hvor han studerede i 3 Aar, fra 1875—78. En af hans Lærere, Professor Cook, hjalp ham økonomisk og skaffede ham Stillingen som Redaktionssekretær ved et stort Landbrugstidsskrift „The Rural New Yorker“; her var han praktisk talt Eneredaktør — under Redaktørens Sygdom — i to Aar. Saa fik Bladet en Henvendelse fra Texas State Agricultural College, der søgte en Professor; den unge Dansker søgte Stillingen — og fik den.

I nogle Aar var han her Lærer for unge Landbrugsstuderende, og en japansk Professor blandt hans Elever syntes saa godt om ham og hans Undervisning, at han foranledigede, at der blev sendt Professor Georgeson et Tilbud om Stillingen som Professor i Landbrugslære ved det kejserlige Landbrugsinstitut i Tokio. Han tog mod Tilbudet; han havde netop giftet sig med en ung Amerikanerinde, Margaret Lovett, som tog med ham til Japan, hvor de var i 4 Aar, og hvor deres to første Børn blev født. Georgeson siger selv, at hans Tid i Japan var den mest interessante i hans Tilværelse. Mange Planteforsøg udførte han her, bl. a. med en Afart af Hindbær, som han siden førte til Amerika.

Da han vendte tilbage til Amerika, blev han Professor i Landbrugslære ved Kansas Landbrugskollegium, og her blev han lige til 1897. Men ind imellem var han paa et kortere Besøg i Danmark for at studere dansk Mejerivæsen. Han kom ogsaa til Langeland, og han fortæller rørende om, hvordan de fleste saa paa ham som et mærkeligt Dyr, der ikke havde udviklet sig som de andre — og derfor blev Besøget paa Fødeøen en Skuffelse, der dog opvejedes af et glædeligt Gensyn med den gamle Stedfader og et Par Skolekammerater. Men Hovedindtrykket var, at han ikke længere hørte til i Danmark, og han vendte heller ikke senere tilbage. Politiske Konflikter medførte, at han sammen med de fleste andre af Landbrugskollegiets Professorer maatte trække sig tilbage, men saa kom det store Vendepunkt i hans Liv, idet Regeringen i Washington sendte ham til Alaska med den Opgave at paavise, hvor der fandtes Land indenfor Territoriets Grænser, som kunde anvendes til Agerbrug og Kvægavl, samt at finde de Kulturplanter, som kunde dyrkes under de stedlige Forhold.

Det blev et Eksperimenteringsarbejde i stor Stil, en Forsøgsvirksomhed, idet

C. C. Georgeson

Professor C. C. Georgeson, t. h., inspicerer Jordbærmarkerne paa Sitka Stationen i Alaska

baade Materialet skulde findes og dets Behandling foretages, før det kunde føres ud i Livet. Den ene Art Kulturplanter og Afgrøder efter den anden maatte prøves for at fastslaa deres Leve- og Ydeevne under de lokale Forhold, og ikke mindst deres Voksetid. Ved Udvalg og Krydsbefrugtning maatte der skabes nye Varieteter, som kunde klare sig i dette Klima, og der maatte findes Jordbehandlingsmetoder, som kunde føre til Maalet: at tilvejebringe konstante Husdyr- og Planteformer, der passede for Alaska, og finde de for disse Formers Levedygtighed og Udvikling bedst egnede Behandlingsmaader.

I en Menneskealder, over 30 Aar, næsten til sin Død i 1931, stod Professor Georgeson i Spidsen for dette mægtige Arbejde, der blev hans egentlige Livsgerning. Han fik anlagt Forsøgsstationer i Sitka — en Kystby i det sydlige Alaska, hvor Hovedstationen ligger, i Rampant ved Yukonfloden langt mod Nord, i Fairbanks mod Syd, paa Øen Kodiek, i Kenar ved Cook Inlet og flere andre Steder. Ved dem alle dreves Plante- og Husdyravlsforsøg, og hele dette Arbejde førte Professor Georgeson personligt Tilsyn med. Paa Basis af Forsøgsstationernes Arbejde udarbejdede han udførlige, detaljerede Oversigter over Alaskas Forhold, baade i Almin-

delighed og for hvert enkelt Distrikts Vedkommende — Dyrkningsbetingelser, Arbejdsløn, Livsfornødenheder, Transportpriser o. s. v. Paa Stationerne foretoges Forsøg med Kvæg, Korn, Grøntsager, Frugttræer, Frugtbuske, Jordbær, Prydbuske og Blomster. — Man faar et Begreb om hans Arbejdsfelts uhyre Udstrækning, naar man hører, at der fandtes 10.000 Kvadratmiles Land i Alaska, der efter hans Mening egnede sig til Dyrkning under 'en eller anden Form. Det svarer til 64 Millioner acres, og deraf ligger 57 Millioner i det indre af Landet. Georgeson hævdede, at nogle af disse Strækninger har den bedste Jordbund i Verden, det gælder saaledes Tanana og Matanuska Dalene og ikke mindst Fairbanks, hvor der navnlig dyrkes Byg af en Varietet, som er tilvejebragt fra Eksperimentsstationer i Sibirien, og forskellige Hvedevarieteter. Havre og Alfalfa dyrkes ogsaa, og i Kystegnene er der frodige Græsgange.

Beständig var Georgeson paa Rejse rundt i det vældige Omraade. Paa Hovedkvarteret i Sitka viste han sig med Mellemrum og udarbejdede Rapporter. Han søgte at faa Landbrugere hertil, og han sørgede godt for dem. Ikke mindst skandinaviske Landmænd opfordrede han til at slaa sig ned her, og der figurerer mange danske Navne i Rapporterne, saasom Aksel Olsen i Matanuskadalen, som havde en Hjord holstensk Kvæg og Jerseykøer, som han var meget stolt af. Det var Georgeson, som gjorde Amerika opmærksom paa, at der her i det fjerne Alaska var Plads til Millioner af Mennesker, at Klimaet var sundt, Jorden god, og der var Plads til alle, der vilde bestille noget. Endnu er der langt fra overbefolket, men mange har fulgt hans gode Raad og er taget hertil.

C. C. Georgeson kunde — inden sin Død i sit 80de Aar — se mere haandgribelige Resultater af sit Livsarbejde end de fleste. Han havde aabnet Alaska, og han havde bevist, at her var Plads for en stor Del af Verdens Overskudsbefolkning.

NIELS EBBESEN HANSEN

Danskeren, der skabte nyt Grundlag for Præriens Planteproduktion

Hans Vugge stod i en Landsby ikke fjernt fra Askov ved den gamle Grænse. Han er en naturgroet Begavelse af folkelig dansk Rod. Hans Aand er i Slægt med Grundtvigs og Ludv. Feilbergs.

Hans Navn vil gaa ind i Amerikas Historie paa Linie med Dalgas' og N. J. Fjords i det gamle Land. Han markerer Overgangen fra extensiv Drift i de milevide Strækninger i Staterne i Nordvesten. Hvor Pionererne før uden Tanke udpinte den nye Jord, stræber nu flittige Hænder paa anden Vis efter Frugt og Høst. Hans Frembringelse af nye Stammer af Luzerne, Hvede, Bærfrugter, Roser, ja, af Faar, har givet det amerikanske Samfund Millionværdier i Hænde. — Oliemagnaternes og Automobilkongernes Indsats for Velfærd er ikke større. Rige Evner, dybt forankret i et følsomt Sind, har baaret ham oppe. Som Personlighed, som Videnskabsmand og som Praktiker hører han da til den Type, som giver Amerika en Førerstilling i Fredens og Arbejdets Kappelstrid om Udnyttelse af Jordklodens Rigdomme.

Niels Ebbesen Hansen er født i 1866 i Lustrupholm ved Ribe. Hans Fader, der var Dekorationsmaler, havde i sin Ungdom haft kunstneriske Forhaabninger og en Tid besøgt Kunstakademiet i København, men havde svært ved at tjene til Opholdet for sig og sin Familie og rejste 1872 til Amerika. Hustruen med tre Børn fulgte efter næste Aar, og Familien fik Bopæl i Des Moines, Iowa.

Her voksede Drengen op i frie Omgivelser i Skov, Mark og Stald. Han lærte at bruge sine Sanser og tænke paa første Haand og ikke først spørge om, hvad der stod i Bøgerne om dette eller hint. Hans Kendskab til Blomster, Træer og Sommerfugle var tidligt forbavsende. Han kom i amerikansk Skole, men for at han kunde vedligeholde sit danske Modersmaal, lod Faderen ham lære H. C. Andersens Eventyr udenad. Efter at have taget Studentereksamen vaklede Ebbesen Hansen en Tid mellem Videnskaben og Kunsten — han havde en levende Fantasi og poetiske Anlæg,

som bl. a. gav sig Udslag i flere Digte i amerikanske Tidsskrifter. Men den videnskabelige Drift i ham sejrede, og han fandt i sin Forskning fuld Anvendelse for sin Fantasi. Den førte ham ind i en Gerning, som blev en Livsindsats af overordentlig Betydning for amerikansk Landbrug og indbragte ham baade stor Anerkendelse og megen Berømmelse. De vigtigste Data for hans Uddannelse og første praktiske Virksomhed er følgende: Lærer i Engelsk paa den danske Højskole i Elk Horn, Iowa, 1885—86, Afgangseksamen fra Agricultural College i Ames, Iowa, 1887, Lærer i Havebrug ved samme 1891—95, Master of Science 1895, Professor ved State Agricultural College i Brookings, South Dakota 1895, Doctor of Science ved University of South Dakota 1917.

Siden 1895 har Ebbesen Hansen været Professor i Havebrug og Leder af Plantnings- og Havebrugsforsøgene ved Have- og Landbrugsskolen i Brookings, en Blanding af en praktisk Skole og videnskabelig Forsøgsstation, bl. a. omfattende en Mejeriskole, som fra 1923 var blevet ledet af en Landsmand, Professor *Christian Larsen* (død 1948). Med denne sin Virksomhed som Basis har Ebbesen Hansen ved mange

Niels Ebbesen Hansen

og lange Rejser udført et Forsøgsarbejde, som har haft gennemgribende Betydning for Landbruget paa Amerikas Prærier. Han fik 1897 Udnævnelse til Agricultural Explorer for Landbrugsministeriet i Washington og har i denne Egenskab — oprindeligt paa eget Initiativ — foretaget otte Rejser til Sibirien, Rusland, Turkestan, Afghanistan og Kina for at finde haardføre Planter, Buske og Træer, som egnede sig for eller kunde afpasses til Nordveststaternes barske Klima. Disse Rejser og de efterfølgende Eksperimenter har bragt overordentlig gode Resultater. Under en 900 miles lang Rejse gennem den nordlige Gobiørken til Turkestan fandt han en haardfør Luzerne (amerikansk „Alf-

Alfalfa plantes med Maskine

alfa“) med hvide Blomster og med hvidt Frø, som han bragte til Amerika, hvor denne kvælstofholdige Kulturplante — „Hansen Cossack Alfalfa“ — nu frodigt breder sig over uhyre Arealer og er blevet en uvurderlig Rigdomskilde, navnlig for Præriernes Landbrug. Ved Frøindsamling og Krydsning har han desuden fremavlet talrige nye, haardføre Æbler, Pærer, Blommer, Vindruer og andre Frugter samt haardføre Roser. Fra en Rejse i Sibirien 1917 hjembragte han flere Eksemplarer af Fedthalefaaret, som Professor Wilson i Brookings har benyttet til Frembringelse af en ny haardfør Race af haleløse Faar, der allerede er stærkt udbredt i Nordvest-staterne. — 1934 kaldte den russiske Regering Ebbesen Hansen til Sibirien som Raadgiver ved Grundlæggelse af en stor Landbrugsforsøgsstation. 1895—1928 var han Sekretær for South Dakota Horticultural Society, 1929—31 Præsident for samme. — Han har udgivet en lang Række fagvidenskabelige Arbejder og en Mængde Afhandlinger, der er meget anerkendte, ligesom han har modtaget en Mængde offentlige Udmærkelser. — Et Landareal Syd for Brookings er af en Kreds af Landsmænd i South Dakota indrettet til Nationalpark med Navn „Niels Ebbesen Hansen Park“.

WILLIAM HOVGAARD

En af Verdens største Ekspertes i Bygning af Krigsskibe

En af de Danske, der vandt størst Berømmelse i Amerika, var *William Hovgaard*, som døde i Januar 1950 efter en straalende Løbebane.

Han var født 1857 i Aarhus. Ligesom sin Broder, den højt begavede, tidligt afdøde Polarforsker, Kommandør Andreas Hovgaard, følte han sig fra sin Barndom uimodstaaeligt draget mod Søen. Han blev Premierløjtnant i Flaaden 1881 og deltog Aaret efter i en Ekspedition til St. Croix til Observation af Venuspassagen. 1883—86 uddannedes han til Maskinkonstruktør og Tekniker ved Royal Naval College i Greenwich, var derefter knyttet til Orlogsværftet, indtil dettes Direktør, K. C. Nielsen, overtog Direktørposten i Burmeister & Wain. Hovgaard fulgte med og var i 1895—97 Underdirektør ved Værftet. Men hans i England og ved Militærvæsenet udviklede, hurtige og bestemte Forretningsform passede dengang ikke i B. & W., og han genindtraadte i Marinen. Han var levende interesseret i alle Flaadens tekniske Problemer og var en af Pionererne i Konstruktionen af Undervandsbaade. I 1901 blev han sendt til De forenede Stater for at studere Konstruktionen af Undervandsbaade og andre marinetekniske Fremskridt. Hans Indsigt og Sagkundskab gjorde et saadant Indtryk paa de amerikanske Marineautoriteter, at han modtog Tilbud om Stillingen som Professor i Krigsskibsbygning for Amerikas Marineofficerer ved Massachusetts Institute of Technology i Boston. Han modtog Tilbudet og fik her Lejlighed til at udfolde sine fremragende Evner som Tekniker, Matematiker, Lærer for den amerikanske Flaades Officerer og Forfatter til en Række Lærebøger, som er benyttet paa Søofficersskoler Verden over. Han blev den store Autoritet i Krigsbygningskunst, som alle bøjede sig for.

Da Hovgaard overtog sit Professorat, var der ikke meget Materiale til Raadighed, saa det var nødvendigt at begynde paa bar Bund. Til at begynde med blev Forelæsningerne holdt ud fra hans Manuskripter, indtil han, efter flere Aars Forskning,

haardt Arbejde og konstant Revision af sine Forelæsningsnotater, var i Stand til i 1915 og igen i 1940 at udgive „Structural Design of Warships“ og „Modern History of Warships“. Disse Bøger var de første af sin Art og blev nu Standard-Lærebøger i mange Søofficersskoler og findes i mange store tekniske Biblioteker. En fremtrædende Egenskab ved flere af hans tekniske og videnskabelige Skrifter er hans praktiske Anvendelse af Matematik.

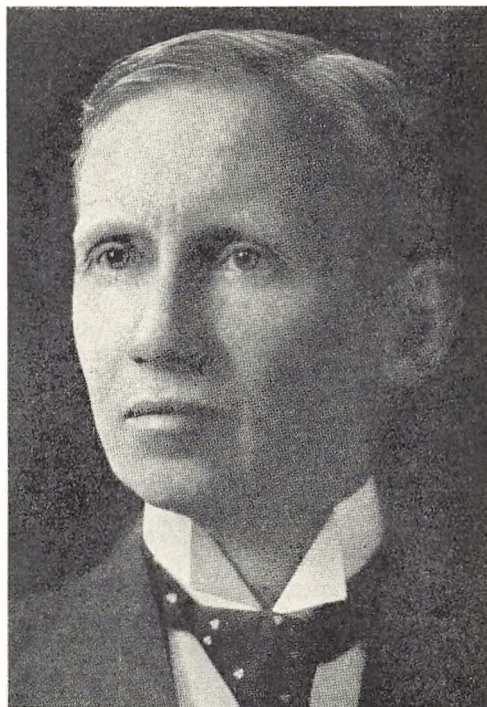
Under og lige efter den første Verdenskrig udgav han omkring 100 tekniske Optegnelser vedrørende Krigsskibsbygningsproblemer.

Professor Hovgaard trak sig i 1934 tilbage fra sit Professorat ved Massachusetts Institute of Technology med Titlen „Professor emeritus“ og flyttede til Brooklyn, New York.

Under den anden Verdenskrig var han det meste af Tiden raadgivende Ingeniør for Marinen og Gibbs & Cox, Ltd., New York, der byggede mange Skibe for Marinen.

Professor Hovgaard var ikke alene interesseret i søgaaende Skibe, men ogsaa i Bygning af Luftskibe. Han spillede ogsaa en vigtig Rolle som teknisk Medlem af adskillige Komitéer for Undersøgelse af Luftskibskatastrofer og Uheld. Hovgaard beskæftigede sig med mange andre Emner foruden de marinetekniske. Studier over Nordboernes første Forbindelse med Amerika resulterede i en Bog: „The Voyages of the Norsemen to America“.

William Hovgaard modtog et Utal af Æresbevisninger fra Amerika og England. Danmark hædrede ham i 1929 ved Udnævnelse til Æresdoktor ved Danmarks tekniske Højskole, København.

Professor William Hovgaard

Professor Hovgaard har gjort en stor Indsats for skandinavisk-amerikanske Forbindelser og var en af Grundlæggerne af American-Scandinavian Foundation, for hvilken han var Næstformand.

En af hans Elever, Kaptajn *C. M. Simmers*, udtaler, at Hovgaard utvivlsomt er den, der har ydet mest til Skibsbygningskunsten i det 20. Aarhundrede, og at hans mange værdifulde, videnskabelige Arbejder har bidraget enormt til den amerikanske Flaades Slagkraft i den anden Verdenskrig.

Paa Hovgaards 80-Aarsdag i 1937 modtog han fra den amerikanske Vicemarineminister, Assistant Secretary of Navy *Charles Edison* (Søn af den store Opfinder) en officiel Skrivelse, hvori det bl. a. hed:

"Today over eightyfive per cent of the officers on the active list of the Construction Corps of the Navy are numbered as his students. His teachings have influenced, to a marked extend, the design of United States naval vessels. In addition, however, to his years of teaching, the various Bureaus of the Navy Department have called upon him in the capacity of a consultant many times, and he has always contributed brilliant and at the same time careful and thorough analyses of the many difficult problems which have been presented to him."

LANDSKABSGARTNER JENS JENSEN

Danskeren, der skabte Chicagos vældige Parkanlæg

Blandt det 19. Aarhundredes Udlandsdanskere spiller Gartnerne en overordentlig stor Rolle. Jævnside Ingeniørerne har ingen enkelt Stand i den Grad skabt Glans om Danmarks Navn i det fremmede som Gartnerne. Som Handels- og Anlægsgartnere har de ofte brudt nye Veje i de paagældende Landes Erhvervsliv, skabt nye Kulturer og anstillet videnskabelige Forsøg, hvis Resultater har dannet Epoke i Havebrugets moderne Historie.

Tænk blot paa C. C. Georgeson og Ebbesen-Hansen i U. S. A., H. O. Larsen og Jacob Nielsen i England eller Hartmann i Gent. En af dem, hvis Navn har Rang i De forenede Staters nyere Historie er Landskabsgartneren *Jens Jensen*, den dygtige Bondesøn fra Dybbøl i Sønderjylland, der i 1884 gik i Land i Staterne.

Jens Jensen tog først Arbejde som Medhjælper paa en Farm, blev Bestyrer og giftede sig med sin Ungdomskærlighed, en fattig Pige fra Sønderjylland. Aaret efter finder vi ham ansat i en af Chicagos Parker. Hans praktiske Sans, hans kunstneriske Evner, hans store Flid slog igennem. Han var netop af Type den Slags, som har gjort Amerika stort og mægtigt: En vældig Energi koncentreret om praktiske Op-gaver, en Mand med Sans for store Linier.

I Løbet af kort Tid steg han i Graderne, blev Formand paa Parkens Arbejdspladser, for omkring Aarhundredskiftet at naa Topstillingen som Landscape Architect og Generaldirektør for „Chicagos Park Board“. — Det er i sin Egenskab af Chef for samtlige Parkanlæg, at han udkaster sine gigantiske Planer om helt nye Parker omkring Chicago. Intet mindre end et helt Skovbælte, sammenhængende i naturlig Vælde, skulde omkranse Kæmpebyen. Anlægget skulde holdes i den naturgroede Stil med Bevarelsen af de naturlige Terrainformer og Masseplantning af det vildtvoksende Plantemateriale. Dermed skabte han i Parken den dybe Stilhed og Harmoni, som Mennesket længes efter.

Først anlagde han „Columbus“ Parken, hvor Træer og Buskadser omkransede Bade- og Svømmebassiner til 7000 Personer, derefter den storslaaede „Humbolt“ Park, der med sine sølvklare Strømskel, skovklædte Partier og enorme Plæner har givet Millionbyens Beboere Naturens stille Fred i Eje. Senere anlagde „Douglas“ Parken, og i „Garfield“ Parken opførte han Verdens største Drivhus. Tilsidst laa de grønne Omraader omkring Byen og dækkede et kæmpemæssigt Areal paa 33.000 acres Land. I „Humbolt“ Parken er opslaaet en Navneplade, der fortæller, at Sønderjyden Jens Jensen skabte den.

Som Landskabsgartner og som Naturfredningsven arbejder han paa samme Linie. Han vil bevare det ægte, oprindelige og storslaaede i Amerikas Natur. De kommende Slægter skal mindes om det gamle Prærielands Arkitektur: det *horisontale* Præg med det mægtige Udsyn. Intet tilhyller de vildtvoksende Træers og Blomsters Yppighed, og ingen fremmede Planter skal skæmme den amerikanske Naturs egen Frodighed. Græsfladerne skal understøtte det stordimensionale, horisontale Præg og derfor anlægges i mægtige Flader.

Jens Jensen blev Formand for „Friends of our native Landscape“, og i talrige Ar-

tikler slog han til Lyd for Børnenes Opdragelse til Sans for Naturen. En „Skole i Parken“ blev hans Ideal. — Hans Ry fo'r viden om i Staterne. Rigmændene tiltaltes af det storladne i hans Anlæg og det ædle og naturlige i hans Kunstsans. Henry Fords og Edsel Fords Parkanlæg ved Automobilfabrikerne i Detroit er Jens Jensens Værk. Og de store Vejanlægs Skønhed (Lincoln Highway) er ogsaa hans Idé, ligesom de store Anlæg i Wisconsin og i Springfield skyldes hans Initiativ.

I sit daglige Arbejde krævede han første Klases Medhjælpere. Da et Systemskifte i Chicagos Bystyre vilde paatvinge ham Medhjælper fra Politikernes Kreds, nedlagde Jens Jensen som

Landskabsgartner Jens Jensen

Ludvig Mosbæk's Farm i Askov, Minnesota

Protest sin Direktørstilling. Han bosatte sig nu paa en Ejendom i Ravinia, Illinois. Den kendte danske Anlægsgartner Holten-Bechtolsheim besøgte ham her og skriver: „At arbejde for Jens Jensen var en Glæde, man følte sig som ligestillet med ham, og var man sammen med ham i hans vidunderlige Blokhuis i Ravinia, følte man sig hjemme. Dansk var han, og skrev man Engelsk til ham, blev han fornærmet.“ Fra denne Periode stammer Jens Jensens kendte teoretiske Arbejde: „From the Notebook of Landscaping“.

En skønne Dag i 1935 drog Jens Jensen endnu længere nordover for ved Ellison Bay i Wisconsin at skabe en Skole for Naturfredning. Han valgte hertil et Stykke Urskov, hvor Indianerne havde traadt deres Fodstier — 120 acres af den skønneste, amerikanske Natur, Skov, Bakker, Prærie, Flod, Vandløb og Sø. I denne ensomt beliggende Skole, hvor der ikke skulde anvendes Lærebøger, men hvor Studiet kombineredes intimt med Arbejdet i Naturen, har han nu i en Aarrække samlet Malere, Arkitekter, Gartnere, Vævere, Billedskærere, Musikere og andre for i Fællesskab med dem at trænge ind til Naturens og Jordens rige Kilder og fatte

det, der for Jens Jensen var Evangeliet om al Kundskab: Jordbunden, der giver Svar paa alle Spørgsmaal. Skolen bærer samme Navn som Ejendommen i Ravinia: „The Clearing“ (Lysningen eller Rydningen), og i Programmet siger Jens Jensen, at „hvis du søger Sandheden, maa du gaa til det, hvorfra du stammer. At studere Jorden giver dig din retmæssige Plads i en levende groende Verden. Ved at arbejde og studere Marken og Skoven og ved at søge i den uforfalskede Primitivitet, vil du lære at sanse og føle Mulden, af hvilken du har din Rod, og at faa levende Del i dens Poesi og Grundvold.“

Undervisningen kommer til at omfatte Landskabsarbejde, Skovbrug samt derunder hørende Virke. Der bruges ingen Skolebøger og ingen Eksamen. Eleverne maa selv være klare over, hvor store Værdier, de her kan finde. Der bliver en Friluftscene for Folkedanse i Skovbrynet, en Kirkehvelving under de gamle skyggefulde Kroner, klassisk Musik og Stævner under aaben Himmel.

I disse af Natur og Skønhed prægede Omgivelser, med Sind og Sjæl opladt og med høje Idealer om Menneskelivets Kald ønsker den gamle Landskabsgartner at ende sine Dage. Her ved Michigansøens Bredder, hvor Skov og Vand mødes, har hans Kunstnersjæl og Virketrang grundlagt et nyt Hjem fjernt fra Chicagos Støj og Larm; men naar de titusinder gaar gennem denne Bys grønne Omraader, vil — kan hænde — en og anden sende en Tanke til den gamle Mand ved Ellison Bay.

Jens Jensen var Barndomsven med H. P. Hanssen-Nørremølle. I 1920, da Sønderjylland stod foran Afstemningen, var han en af de tre danskfødte Amerikanere fra Sønderjylland i U. S. A., som til Wilson rettede den berømte Note om Nordslesvig; de to andre var *Carl Plow* og *Pastor Rodholm*. Ogsaa med Theodore Roosevelt, den store Præsident fra Aarhundredskiftet, traadte han i Forbindelse. Fremskaffelsen af Legepladser og grønne Omraader til Storbyens fattige laa begge disse Mænd paa Sinde, og de blev sammen med Jacob A. Riis Forgrundsfigurer i „The Play Ground Association“.

— — —

I Forbindelse med Jens Jensen kan fremhæves enkelte andre Landsmænd, som paa andre Omraader indenfor Gartneriet har gjort en særlig Indsats i Amerika:

Andrew Benzon er Amerikas mest kendte Orchidégartner. I sin Tid foretog han

flere Rejser til Sydamerikas Andesbjerge, hvorfra han under store Strabadser hentede hundreder af Junglens sjældneste Orchidéer.

Lars Peter Jensen (født 1869 paa Vindinge Mark ved Roskilde) har i mange Aar været Leder af Staten Missouri Arboret (forstbotanisk Forsøgshave) i Grey Summit ved St. Louis, som dækker 1600 acres. Han kom til Amerika 1891 og begyndte som Anlægsgartner.

Emil Hansen (1876—1929) virkede i en Aarrække som Anlægsgartner i Salt Lake City, Utah, og blev kendt ud over hele Staten for sine Parker, Haveanlæg og Kirkegaarde.

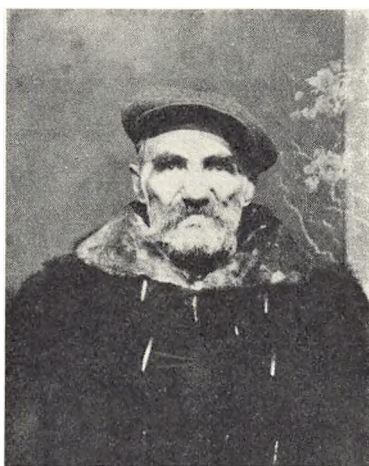
S. P. J. Lollesgaard (1860—1934) var i en Aarrække Landskabsgartner i Chicago og nød stor Anseelse.

John Christensen har i Hartford, Connecticut, sammen med en Kompagnon oparbejdet Statens største Handlungartneri.

Ludvig Mosbæk, en af Grundlæggerne af Kolonien „Askov“, Minnesota, har oparbejdet et Gartneri „Ferndale Nursery“ til et betydeligt Foretagende med Bregner og stedsegrønne Træer som Speciale.

Jens Enoch Nielsen (1852—1934) specialiserede sig paa sit Gartneri nær Cleveland, Ohio, i Dyrkning af Violer og kaldes „Violkongen“.

I Eau Claire, Wisconsin, har *Anton Tscherning Lauritzen* oparbejdet et stort Handlungartneri og har været valgt til Byens Viceborgmester.

Ludvig Mosbæk

PETER L. JENSEN

— DANSKEREN, DER OPFANDT HØJTTALEREN

I den amerikanske „Opfindelsernes Bog“ nævnes 4 Radiopionerer, hvoraf de to er danske: Edison, Marconi, *Valdemar Poulsen* og *Peter L. Jensen*.

Peter L. Jensen (født 1886) er Søn af en fattig Lods fra Hestehoved Batteri paa Nordfalsters Kyst. For at supplere sine beskedne Indtægter gik Lodsens ogsaa ud som Fisker og tog da Sønnen med. Han kom i Nørre Alslev Skole, hvorfra han fik Præliminæreksamen, men paa det Tidspunkt var Faderen allerede død, og Fremtiden tegnede sig meget mørk for Moderen, for Peter og hans Søskende. Han maatte straks ud at tjene til Livets Ophold og kom i Møllerlære. Men skønt han passede sit Arbejde upaaklageligt, saa Mølleren snart, at det ikke var her, Peter skulde have sin Uddannelse — hans Evner gik i en helt anden Retning — og i Forbindelse med Læreren fik han overtalt Peters Moder til at sende Drengen til København.

En Sommergæst fra Lodshuset, den københavnske Grosserer Lemvig Fog, skaffede ham ind hos sin Ven, den store Opfinder *Valdemar Poulsen*. Nogen teknisk Uddannelse havde Peter ikke, blot Lyst til Mekanik, og den Lyst fik han i de følgende Aar styret. Sammen med sine to Venner, Brødrene Vosbein Jensen, eksperimenterede han paa den primitive Station i Lyngby, hvorfra de foranstaltede den første Radio-udsendelse, ikke blot i Danmark, men i Europa, og saa vidt vides, i Verden. Det var i 1907—08, Eksperimenterne foregik, og det var i Begyndelsen af 1909, at den omtalte første Udsendelse fandt Sted. Der var kun to Lyttere, to unge Gymnasiaster, Ejnar Dessau, senere Civilingeniør og Direktør i Tuborg, og nuværende Civilingeniør Johan E. Nyrop.

Valdemar Poulsen fik Interesse for Peter L. Jensen og sendte ham til Amerika for at arbejde for Poulsen-Patentet i California og dermed samtidig faa en Chance for at bane sig Vej frem.

Han fik sine Skuffelser, men ogsaa sine Sejre ude i California, hvor han sammen

med sin Kollega *Edwin S. Pridham* fik den første Anerkendelse i San Francisco Juleaften 1915. Da foretog de den første, man kan sige videnskabeligt forklarlige Højtalerudsendelse fra det nye Raadhus' Balkon; hvor Jensen og Pridham stod sammen med Byens Borgmester og andre fremtrædende Borgere, mens et Hav af Mennesker, løseligt beregnet til 75.000, stod paa Pladsen nedenfor og stirrede op mod Balkonen, ivrige efter at opleve det Mirakel, der var lovet dem skulde ske.

Bladene havde flere Dage i Forvejen spændt Forventningerne højt og lovet Folk, at den nye Opfindelse vilde sætte dem i Stand til at høre en Talers Stemme

paa meget lang Afstand. Folk var skeptiske, men det viste sig, at alle Forudsigelser holdt Stik. En ny, stor Opfindelse var gjort: Højtaleren, som hele Verden lærte at kende som *Magnavox* — den elektrodynamiske Højtaler eller „Jensen Patenterne“, for der kom flere til. Men denne Aften i San Francisco blev alligevel den største i Peter L. Jensens Liv, og maaske kulminerede den med Borgmesterens Ord, der lød ud over Pladsen:

„Medborgere i San Francisco! Denne Aftens Højtidelighed er noget enestaaende, fordi vi ved denne Lejlighed bliver Vidne til den første offentlige Demonstration af en vidunderlig Opfindelse. Skønt jeg taler forholdsvis sagte og uden kendelig Anstrengelse, føres min Stemme ud til selv de fjerneststaaende i denne store Forsamling ved Hjælp af *Magnavox*, en bemærkelsesværdig Opfindelse, gjort af to unge Mænd, Peter L. Jensen og Edwin S. Pridham. I Aften er De Deltager i den første offentlige Præsentation. Jeg vover at spaa, at skønt deres Opfindelse vil gøre disse to unge Mænd verdensberømte, vil de alligevel aldrig sidenhen være saa stolte som denne Aften, da de første Gang præsenterer Resultatet af deres Opfindergeni.“

Peter L. Jensen, Opfinderen af „Magnavox“

Det var rigtigt, det blev Klimaks for Peter L. Jensen, paa det Tidspunkt en ung Mand paa 29 Aar. Der fulgte en Række Aar med allehaande Vanskeligheder, fordi der skulde et økonomisk Grundlag til, men omsider havde man skabt en Fabriksvirksomhed, der helt blev baseret paa Peter Jensens og hans Kollegas Opfindelse. Han fik startet „Magnavox Company“ og siden „Jensen Loudspeaker“, der begge eksisterer i Dag som store blomstrende Selskaber, men Peter L. Jensen har trukket sig fuldstændig ud af dem begge to. I Dag sidder han med en Fabrik for Grammofoonaaale i Chicago, men han har naaet det Maal, han betragter som det højeste i Livet: Uafhængighed.

THE AMERICAN SCANDINAVIAN FOUNDATION

En af de Faktorer, som allerede har haft og sikkert ogsaa langt ud i Fremtiden vil faa Betydning for Vekselvirkningen mellem Danmark og U. S. A., er *The American Scandinavian Foundation*. Det er — som Navnet siger — ikke et dansk-amerikansk Foretagende, men det var en Dansker, der fik Idéen, og en Dansker, der med storstilede Dotationer skabte det økonomiske Grundlag for Fondets Oprettelse.

The American Scandinavian Foundation stiftedes 1911 ved den store dansk-amerikanske Industrimand *Niels Poulsens* Hjælp. Idéen til „Foundation“ fremsattes af Professor *Carl Lorenzen*, som fik dannet en Komité. Siden fik man interesseret Niels Poulsen for Planen, og han gav straks 50.000 Dollars, senere testamenterede han 100.000 Dollars til Fonden. Disse Penge satte American Scandinavian Foundation i Stand til at starte.

Fondets Virksomhed tager Sigte paa Udveksling af Videnskabsmænd, Forretningsmænd og studerende mellem Amerika og skandinaviske Lande. Denne Udveksling har i Aarenes Løb haft et meget betydeligt Omfang, og den er blevet støttet gennem særlige Organisationer i de skandinaviske Lande — i Danmark „*Danmarks amerikanske Selskab*“ — som har været i Stand til at fremskaffe yderligere Midler til Stipendiater.

Flere Hundrede skandinaviske Videnskabsmænd, Forretningsmænd, Ingeniører m. fl. har herigennem i Aarenes Løb faaet Lejlighed til at gøre faglige Studier i Amerika, og et stort Antal Amerikanere har kunnet studere i de skandinaviske Lande.

Efter sidste Verdenskrig har Danmarks amerikanske Selskab fremskaffet meget betydelige Pengemidler til Støtte for Arbejdet, og flere Hundrede studerende fra Danmark er siden Krigen hvert Aar kommet til U. S. A. som „trainees“ og Stipendiater, mange paa længere Studieophold.

En af de varme Kilder i Yellowstone Park, en af Amerikas mest berømte Nationalparker

American Scandinavian Foundation har tillige udgivet en Række skandinaviske Klassikere paa Engelsk og udsender et Tidsskrift, „The American Scandinavian Review“.

Den nuværende Formand for Danmarks amerikanske Selskab er Højesteretssagfører *Viggo Carstensen*, som i sin Tid var Stipendiat fra Selskabet og som lægger megen Energi ind i Arbejdet for at fremskaffe Midler til at faa unge Danske paa Studieophold i Staterne. Selskabets Sekretær er Fru *Jerrild* (Datter af afdøde Professor Wm. Hovgaard), som varetager dette Hverv med brændende Interesse og blændende Dygtighed.

REBILDFESTERNE

DANSK-AMERIKANSKE MØDER I DANMARK

Dr. Max Henius' Indsats i det dansk-amerikanske Samarbejde

Tanken om Afholdelse af dansk-amerikanske Stævner i Danmark blev oprindeligt udkastet fra flere Sider. Pastor *A. Th. Dorf* afholdt i August Maaned 1908 det første dansk-amerikanske Stævne paa *Krabbesholm Højskole*, hvor han da var Forstander. Kong Frederik VIII, Dronning Louise og Konseilspræsident J. C. Christensen var tilstede ved Mødet, som havde samlet 250 dansk-amerikanske Gæster. Senere holdtes nogle Sommerstævner under Ledelse af Forstander *Ole Stevns*, Støvring Højskole.

En afgørende Indsats i Arbejdet for at vedligeholde Dansk-Amerikanernes Forbindelse med det gamle Land blev Oprettelsen af *Rebild National Park*, som gav Stødet til Afholdelsen af de store, aarlige dansk-amerikanske Stævner i *Rebild Bakker*.

I December 1905 sammenkaldte daværende Redaktør *Ivar Kirkegaard* i Racine tre kendte Dansk-Amerikanere — *Halvor Jacobsen* fra San Francisco, *Eckardt V. Eskesen* fra Perth Amboy og *Chas Ryberg* fra Chicago — til et Møde, hvor han slog til Lyd for en aarlig Folkefest i Danmark, hvor Dansk-Amerikanerne kunde mødes med Slægt og Venner. *Henry L. Hertz* fra Chicago sluttede sig straks til Tanken, og næste Aar stiftedes „Dansk Amerikansk Selskab“ med dette og andre Formaal for Øje. Fra Danmarks officielle Repræsentant i Amerika, Grev *Carl Moltke*, fik man al mulig Støtte, og i 1908 sluttede *Max Henius* sig til. Han havde været hjemme paa Besøg og fundet, at Aarhus maatte være Stedet. Der forberedtes den store Landsudstilling, og en af hans Venner, den tidligere Omahalæge *Chr. Riis*, foreslog at holde et dansk-amerikansk Stævne i Forbindelse med denne. Der blev nedsat en Komité med *Max Henius* og *Carl Antonsen* som Medlemmer til at forsøge Festen arrangeret paa Amerikas Frihedsdag den 4. Juli 1909. Det lykkedes.

Ca. 1100 Dansk-Amerikanere kom til denne første 4. Juli-Fest i Danmark. En Kantate af *Ivar Kirkegaard* med Musik af *Carl Busch* gjorde særlig Lykke.

Aarhus skulde imidlertid ikke blive det faste Mødested. Det blev *Rebild Bakker* — det storslaaede Landskab ved Skørping, og det var Henius, der fandt Stedet. I 1910 fremkom et Opraab i alle dansk-amerikanske Blade med Opfordring til Indkøb af et Areal, der kunde være Ramme om en dansk-amerikansk, aarligt tilbagevendende Fest. Summen tegnedes hurtigt, man købte Grunden, og den fik Navnet „Dansk-Amerikansk Nationalpark“, senere ændret til „Rebild National Park“, og den indviedes ved en højtidelig Fest den 5. August 1912. Den danske Rebildkomité overrakte paa Marselisborg Slot Kong Christian X Gavebrevet, hvori det bl. a. hed, at Parken skulde henligge i Naturtilstand og være aaben for Publikum, og at det paa 4. Julidagen og andre amerikanske Mindedage skulde være tilladt Dansk-Amerikanerne at afholde Fester dér. Henius var Formand, Præsident Taft Ærespræsident, de respektive Gesandter Vicepræsidenter, og i Komitéen sad alle de store Navne blandt Dansk-Amerikanerne paa den Tid: Hertz, Hellrung, Antonsen, Mads Henningsen, Carl Busch, Jacob A. Riis, Søren Listoe, James Madison, Hasselriis, Sophus Neble m. fl.

Saadanne Fester har siden været afholdt hvert Aar — dog med Afbrydelser som Følge af de to Verdenskrige og Depressionsperioden i 1931—33 — og de har samlet indtil 40.000 Mennesker. Selv om kun et Par Tusinde af disse har været Dansk-Amerikanere — Resten Danske med Familie i U. S. A. eller Canada — er disse Stævner en enestaaende Manifestation af Sammenhold mellem Dansk-Amerikanerne og deres Tilknytning til det gamle Land. Et praktisk Resultat af Bestræbelserne for at knytte de udvandrede Skæbne nærmere til Moderlandet var Oprettelsen af *Udvandrer-Arkivet* paa Sohngaardsholm ved Aalborg, som indviedes den 3. Juli 1932. Det indeholder Bøger, Blade, Breve m. m. vedrørende dansk Udvandring, navnlig til De forenede Stater, og Danmarks Andel i Amerikas Civilisation; en væsentlig Bestanddel af Arkivet er den dansk-amerikanske Professor P. S. Vigs store Samlinger af dansk-amerikansk Historie. Dette Arkiv, som siden Oprettelsen har været ledet af *Sv. Waendelin*, uddannet paa John Crerar Library i Chicago, blev i Januar 1950 overført til Lokaler i DANSK SAMVIRKE's Hus i Kristianiagade i Køben-

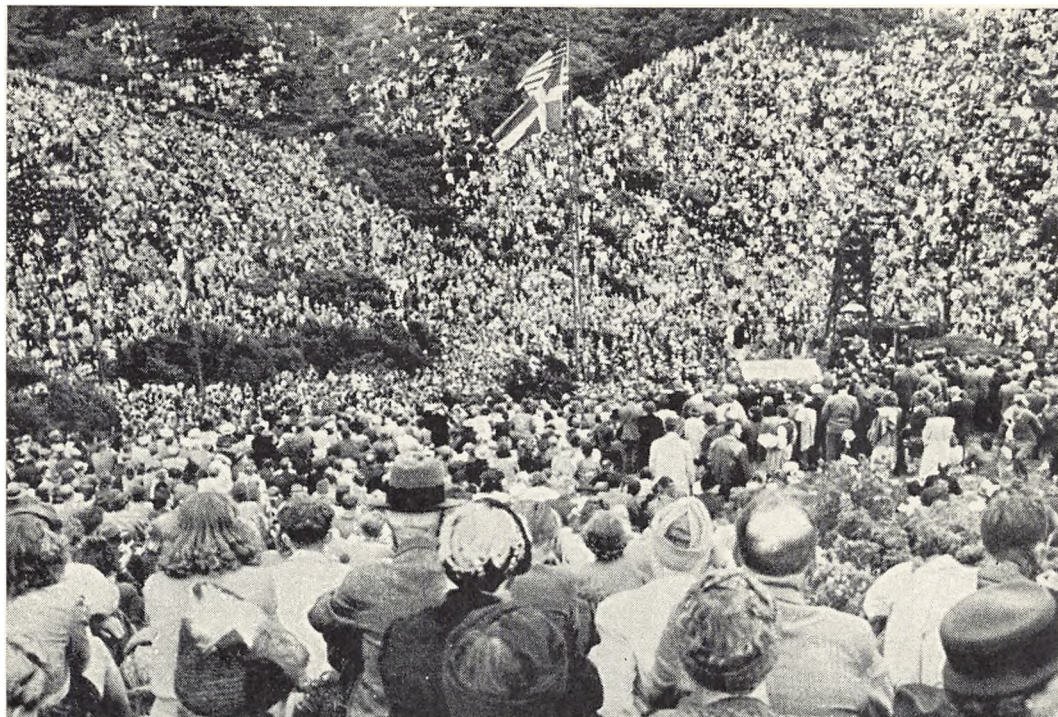

Dansk-amerikansk Stævne 1908 paa Krabbesholm Højskole

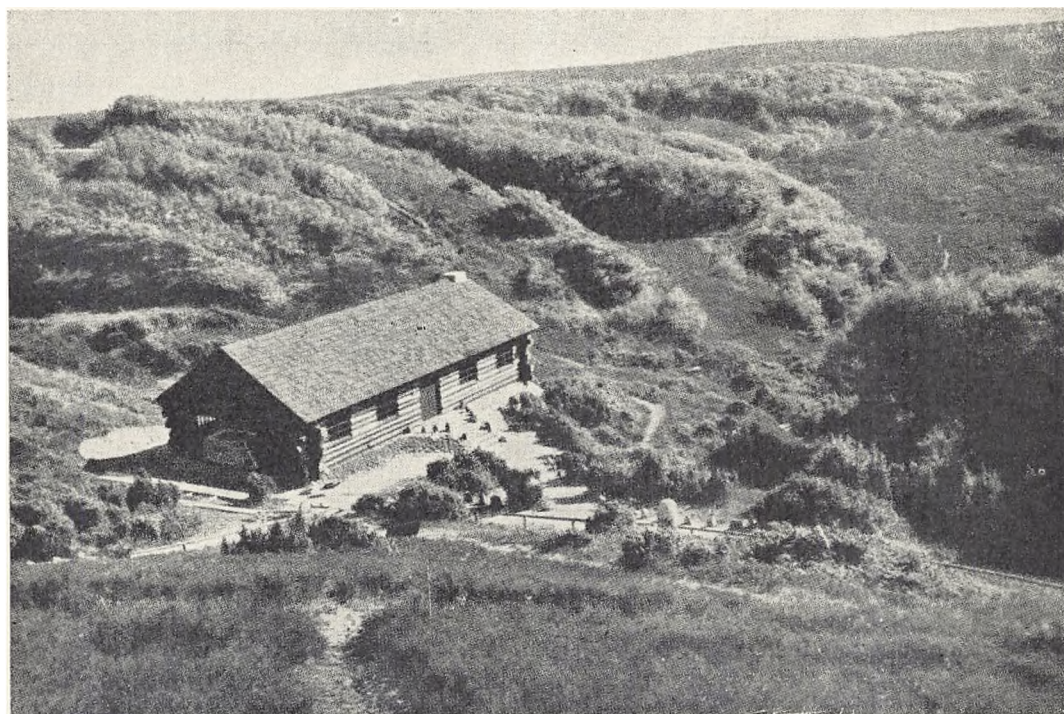
havn. — Endvidere maa nævnes *Lincolnhuset* i Rebild Bakker, som oprettedes i 1933 — et Blokhuis af den Type, som i Pionertiden benyttedes af de danske Emigranter, der slog sig ned paa Prærien, og som indeholder de Redskaber, Billeder og Genstande, den danske Udvandrer bragte med sig fra Danmark eller forfærdigede eller erhvervede, da han byggede sit første Hjem.

Max Henius var Sjælen i alle disse Foretagender. Han var en dynamisk Personlighed, der rev alle med sig i sin Ildhu, og han vil til alle Tider staa som en central Skikkelse i dansk-amerikansk Historie. Han gjorde henved 100 Rejser over Atlanterhavet og var i mange Aar den idérige, impulsive, inciterende, energiske og inspirerende Foregangsmand i alle dansk-amerikanske Foretagender paa begge Sider af Atlanten — Manden, der trak alle ledende Personligheder med sig og fik sine Planer gennemført.

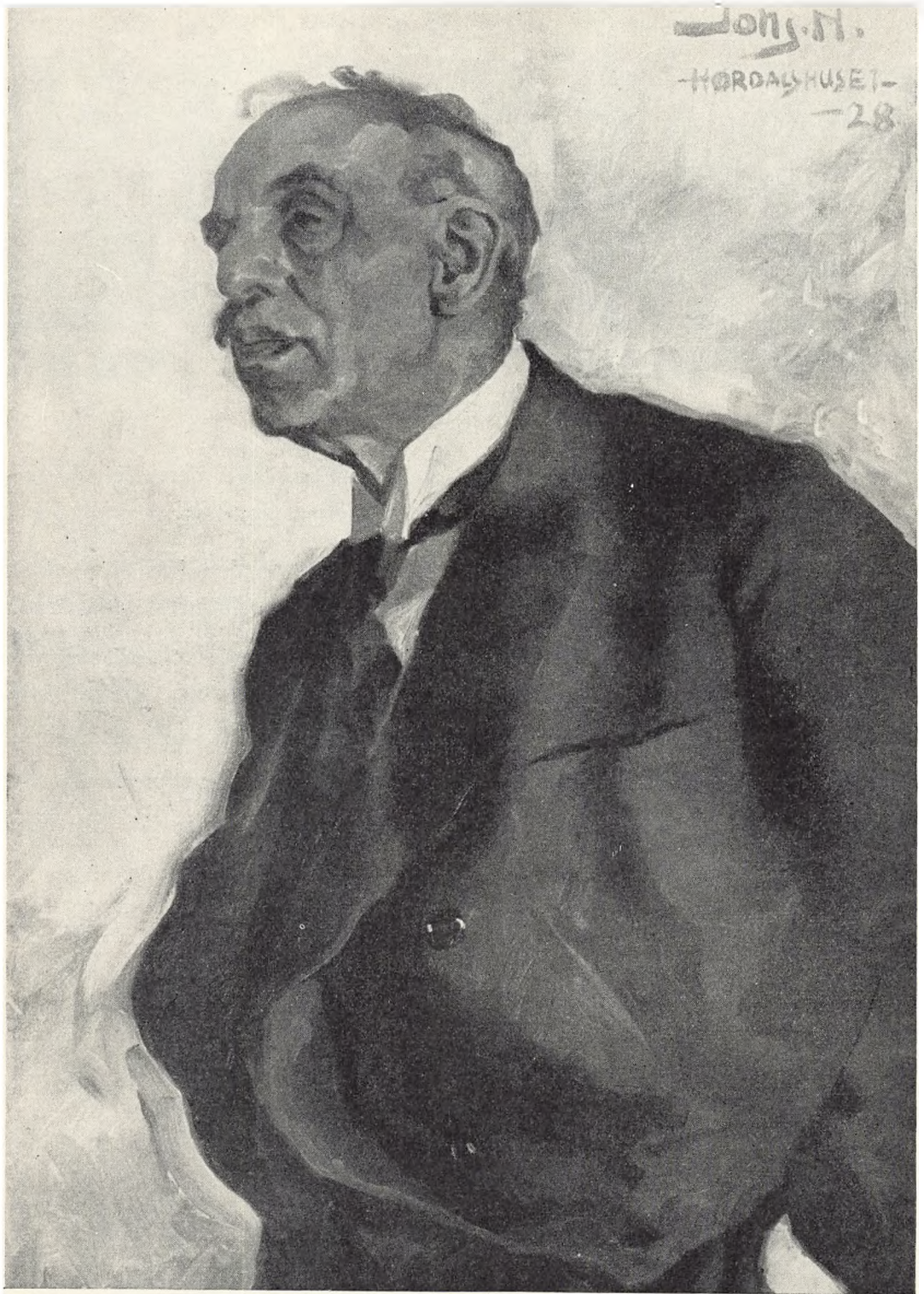
Naar det har været muligt at samle saa stor Tilslutning til Rebildmøderne, er Forklaringen iøvrigt den, at danske Udvandrere til Amerika i Aarene efter Aarhundredskiftet i stort Tal søgte til Danmark hver Sommer; de Tusinder af Udvandrere i

Dette Billede giver et Indtryk af Rebildfestens storslaaede Sceneri. 1948

Lincolnhuset i Rebild Bakker

Dr. Max Henius. Maleri af Johs. Nielsen

Aarhus-Dagen 1909

80'erne og 90'erne vilde se det gamle Land endnu en Gang inden deres Livs Afslutning, og i mange Tilfælde tog de deres Børn med sig. Paa denne Maade kunde Antallet af „Danmarksrejsende“ løbe op til flere Tusind aarligt. I enkelte Tilfælde har der været foretaget Fællesrejser med mange Hundrede Deltagere — den største var *The Danish Brotherhood of America's* store Fællesrejse i 1925, som talte 800 Deltagere og foretoges ombord paa et til dette Formaal lejet Skib. Andre større Fællesrejser er foretaget af „Dania of California“ og de to Kirkesamfund. Nævnes maa ogsaa de Danmarkstournéer, som har været foretaget af Sangforeningen „Elberg“, Racine, og „Harmonien“, Chicago, samt det meget dygtige Kor fra Dana College, Blair, Nebraska.

BROGEDE BLADE

Paa saa at sige alle Felter har Danske gjort sig gældende eller forsøgt sig i Amerika. Nogle er naaet vidt, mens andre er strandede. Mange forsvandt helt, og det er ikke faa Familier i Danmark, der har en „savnet“ Udvandrer at mindes. Hvad blev der af ham? Han simpelthen forsvandt. Det var jo ikke gaaet, som han havde haabet, og hvorfor saa fortælle om det til dem derhjemme. Saa hellere blive borte i det store fremmede Land, hvor ingen kendte én. Det var dog ikke Flertallet, det gik paa den Maade. De fleste bjergede sig, om det saa kun var til Dagen og Vejen. De var rejst ud med Drømmen om Eventyret, og de sad tilsidst tilbage — med Drømmen om Danmark. Det gamle Land, som de aldrig glemte, men som de ikke havde Raad til at vende tilbage til. De manglede Penge til Billetten.

Men i den brogede Skare af Skæbner er der ogsaa mange lyse Farver, mange, der overvandt Vanskelighederne:

Svend Jørgensen (født 1899 i Slagelse) kom efter at have været Ungtjener bl. a. paa d'Angleterre som 20-aarig til New York og kunde et Par Aar efter aabne den Restaurant *Wivel* paa 54de Gade nær Broadway, der er blevet en af Storbyens mest populære Restauranter og tillige er Samlingssted for Danske i New York.

Aksel Nielsen har to af Chicagos største Restauranter. Han tjente en Formue ved at indrette Kafetariaer til en lang Række Industrivirksomheder i Chicago. Aksel Nielsen, der er født 1898 i Taulov i Sønderjylland, har indrettet et „Denmark House“ i Chicago og ejer tre store Landejendomme i Illinois og Wisconsin.

Den mondæne „Kungholm“ Restaurant i Chicago med en lang Række Festsale og en Kong Frederik Sal og et Lauritz Melchior Værelse regnes for en af de smukkeste Restauranter i Amerika. Det er en Dansker, *Aage Cramer*, der har startet den.

I Hollywood driver *Kenneth Hansen* den eksklusive Restaurant „Scandia“, et Mødested for de Danske i Filmsbyen som for dens store Navne.

CHICAGO

DANSKE TEATER

Lørdag den 30 September og Søndag den 1 Oktober 1922.

Kl. 7½ i

BJØRGVIN HALL,

1651 N. ARTESIAN AVE.

PROGRAM

Primadonna

Komedie i 3 Akter af Edv. Brandes

PERSONERNE:

Etatsraad Arnkil.....	Ove Knudsen
Niels, hans Søn.....	H. Lind
Terese, hans Datter.....	Edith Petersen
Ludvig Meisling, hendes Mand.....	Karl Ueberwald
Julie } deres Børn.....	{ Astrid Jacobsen
Ellen }	{ Ellen Jacobsen
Fru Bertram } Skuespillerinder.....	{ Wiga Hansen
Lili, hendes Datter }	{ Gudrun Jacobsen
Svendsen, Sufflør.....	Vilh. Bang
Thune, Skuespiller.....	Christ Brix
Amalia Hattensen.....	Martha Brix
Jørgensen, Tjener hos Arnkil.....	Alb. Hansen
En Bonne	Ida Bang

Handlingen foregaar i tre paa hinanden følgende Dage, første og tredje Akt hos Etatsraad Arnkil, anden Akt hos Fru Bertram.

Sceneinstruktør.....Ove Knudsen

Musikdirektør.....J. P. Jensen

Møbler for første og tredje Akt er velvilligt stillet til Raadighed af
HUMBOLDT FURNITURE CO., 2412 W. North Ave.

Det danske Brodersamfunds store Fællesrejse til Danmark 1925. — Statsminister Stauning taler ved Skibets Ankomst til København. Bagved ses Dansk Samvirkes daværende Formand, Professor C. H. Ostenfeld

New Yorks Borgmester, La Guardia, taler ved en Festlighed i New York i 1946 i Anledning af Aabningen af S. A. S.s Amerikarute. Længst til venstre Generalsekretær Trygve Lie. Bag Mikrofonen Civilingeniør Per Kampmann og til højre Udenrigsminister Byrnes

Nogle danske Navne fra Sportsverdenen.

„*Battling Nelson*“ (egentlige Navn: Gutenko), der var født i København, udvandrede tidligt til Amerika og slog sig paa Boksning. Han blev Verdensmester i Letvægt, da han i 1908 slog den hidtidige Indehaver af denne Titel, Joe Gans, i 17. Omgang. Han beholdt Titlen i to Aar, men tabte den saa i 40. Omgang paa teknisk Knock-out til Wolgast.

Dick Nelson (1880—1922), som egentlig hed Richard Christensen og var Danmarks mester i Letvægt, tog til Amerika i 1906 og her besejrede han Negeren Dixie Kid, hvorefter han regnedes for Verdensmester i Weltervægt. Dick Nelson boksede 200 Kampe og blev kendt i U. S. A. som en af sin Tids mest haardnakkede Boksere.

Knute Hansen var engang paa Vej til Verdensmesterskabet i Sværvægt. Han var født i Hellerup 1903, kom til Racine, hvor han begyndte at bokse. Han blev kaldt „den melankolske Dansker“, og i 1927 sejrede han sensationelt over Phil Scott i første Omgang. Vandt en lang Række Knock-out Sejre, men tabte saa i Amerika mod en ældre Bokser „Knock-out Christner“, der viste sig at være en Dansker ved Navn Christensen.

Holger Højriis (født i Brabrand 1901) kom til Amerika 1922 og blev straks Flyver. Han fløj som den første direkte fra Amerika til København i Juni 1931 med en Passager — Otto Hillig fra Liberty, N. Y. — og de blev modtaget i Kastrup med Begejstring. Han døde 1942.

Silas Christoffersen, Redwood i California, var født i Iowa af danske Forældre 1890. Begyndte Flyvning 1910, og under Verdensudstillingen i San Francisco fløj han som den første ind over Udstillingspladsen og nedkastede Dannebrogssflag over den danske Pavillon. Han dræbtes ved Nedstyrtning over Redwood City i 1916.

Mille Harriet Gade svømmede i 1921 omkring Manhattan, 43 miles i 15 Timer. Samme Aar fra Albany til New York City, 143 miles i 63½ Time aktuel Svømmetid med kort Hvil, og i August 1926 over den engelske Kanal; da hun vendte tilbage til New York efter denne sidste Svømning, blev hun modtaget med enestaaende Hyldest.

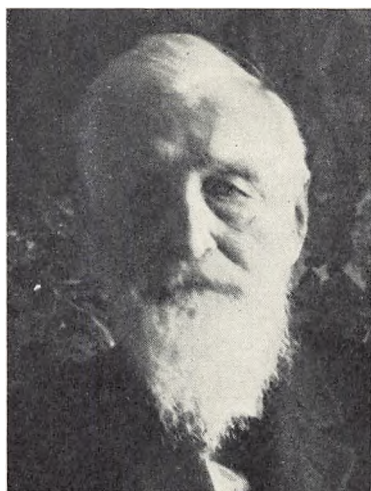
Den danskfødte *Cap Anson* var i sin Tid en af Amerikas mest kendte Baseballspillere.

Interiør fra Svend Jørgensens Restaurant „Wivel“, New York

Af anden og tredje Generation er der mange, der føler sig som Danske, selv om de ikke taler Sproget.

I New Yorks Havnekvarter i West Street ligger en gammel Urmagerforretning, hvis Indehaver er *Fred Jensen* fra Køge. Han er nu oppe i 80'erne, hans Søn paa 60 Aar passer den daglige Ekspedition, og hans Søn igen, den 36-aarige Fred jr. er med i Arbejdet, og ogsaa den 14-aarige Fred jr., der repræsenterer fjerde Generation, gaar til Haande i Forretningen, da det er Meningen, at han skal ind i Dynastiet. Her lever stadig Mindet om Køge, og Fred Jensen har det Haab, at det skal lykkes ham at skabe det store Urmuseum i New York, der er hans Drøm.

James E. Erichson, Sewell, N. J.
 Dansk Veteran fra den amerikanske Borger-
 krig. Han blev over 100 Aar
 og ved den Lejlighed hylledes
 han over hele Amerika

I State Departments Radioafdeling i 57de Gade residerer som en af Fremmedsproglernerne C. F. Zøylner, en gammel Københavner, der har været Verden rundt og taler Kinesisk, Spansk, Fransk og Italiensk saa godt som Dansk og Engelsk. Zøylner, der er født 1884, var med i den litterære Bohêmetid paa „Bernina“. Han kom til Amerika omkring 1910 og blev først stor Forretningsmand, Vekselerer og Millionær; siden gik det skævt, og Zøylner blev skiftevis Sanger, Journalist og Forretningsmand i Østen — nu er han den af det amerikanske Udenrigsministeriums Radiokommentatorer, der staar størst Respekt om.

Kaptajn, Skibsmægler *Ernst Kragh-Hansen (1876—1949)* var en fremragende Taler og en af de populæreste Danske i Kolonien i New York. Han havde efter militær Uddannelse i Danmark været Instruktør, siden Kaptajn i det siamesiske Gendarmeri, før han i 1907 kom til New York, hvor han flere Gange var Formand for Dansk Officers Klub, for Constantin Brun Fondet m. m. og drev en betydelig Skibsmæglerforretning, D. B. Dearborn & Co., New York.

Paa „The Shoreham“, Washington, D. C., bor Ingeniør *John V. Hansen*, der indenfor Western Electric fik en fremtrædende Stilling, blev en formuende Mand og nu lever helt for sin Hobby, Farvefotografien. Han har indlagt sig stor Fortjeneste ved Optagelse af Filmen „Danmark i Farver“, som er vist Verden over for flere hundrede Tusind Mennesker. Desuden har han officielt optaget Film af Amerikas Nationalparker og af Indianernes Liv.

Det danske Midtpunkt i Racine er *Peder Back*, der stammer fra Aalborg og har en stor Frøforret-

Thorvaldsens Statue i Central Park
 i New York

Ingeniør John V. Hansen. Farvefilmsekspt.
Skaber af Filmen „Danmark i Farver“

Direktør Svend Jørgensen,
Restaurant Wivel, New York

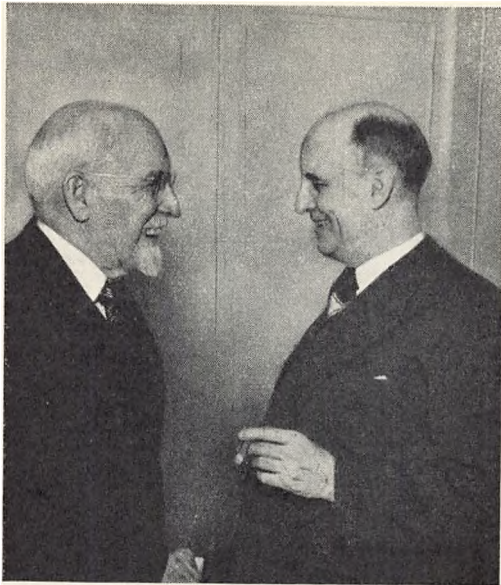
C. F. Zøylner

Kaptajn Ernst Kragh-Hansen

ning. Han har i snart 25 Aar hver Torsdag Aften arrangeret en dansk Udsendelse over Racines Radio, der varer halvanden Time, og som har Lyttere over hele Midt-vesten, ikke blot Danske, men ogsaa mange Amerikanere; en stor Del af Programmet bestaar af gamle danske Sange.

Blandt Minneapolis' kendteste Danske maa fremhæves Bankpræsidenten *Clyde Jørgensen*, Foreningsformanden *Byron Olsen*, og den danske Konsul, Sagfører *Andrew N. Johnson*, der er født i Amerika, men hvis Forældre kom fra henholdsvis Ribe og Aabenraa.

To kendte Dansk-Amerikanere, Pastor A. Th. Dorf, t. v.,
og Direktør Helge Petersen, i mange Aar Leder
af Skandinavien-Amerika Liniens Kontor i New York

Blandt Juristerne er der Grund til at nævne *Peter B. Nelson*, f. 1869 i Tønder, først Sagfører i Chicago, siden Borgmester i Racine og nu igen Indehaver af en stor Sagførerforretning i den førstnævnte By, hvor ogsaa hans yngre Kollega *Gunnar Jensenius* virker og har oparbejdet en betydelig Forretning, bl. a. som juridisk Konsulent for mange danske.

Marie Grand Berg er Milwaukees, Wisconsin's Millionbys, mest aarvaagne Talsmand for Danmark. Ingen har præsteret en Turistpropaganda som hun, og det er blevet fremhævet, at hun har sendt

flere Amerikanere til Danmark end nogen anden. Kendt for sin Hjælpsomhed er Fru *Nanna Lothe* — Gorm Rasmussens Enke — i Chicago. I Detroit er en anden dansk Dame, *Mrs. Alfred E. Grann*, aktiv i Hjelpearbejdet til Danmark. I Los Angeles har *Axel Zacho* skabt en straalende Forretning for dansk Kunstindustri.

— — —

Stor Betydning for Kontakten mellem Udvandrerne og Hjemlandet har de store dansk-amerikanske Fællesrejser haft.

Men ogsaa Besøgene fra Danmark i Amerika har sin store Betydning. *Studentersangerne* foretog i 1909 en meget vellykket Turné i Amerika og blev hyldet over alle Grænser. Mange danske Kunstnere har i Tidens Løb ligeledes turneret derovre. Gennem adskillige Aar arrangerede den store Impresario *Aage Toxen Worm* disse Rejser, bl. a. for *Oda Nielsen*, der blev umaadelig populær, *Betty Nansen* o. a. — Et Kapitel for sig var *Johs. Herskinds* Oplæsningsturnéer, han blev mere populær i Amerika end i sit Hjemland. — *Johs. Fønss* har i Chicago og flere andre Steder sunget under dansk-amerikansk Begejstring. — *Adam Poulsen*, *Chr. Zangenberg* og mange andre har været paa kortere eller længere Tournéer.

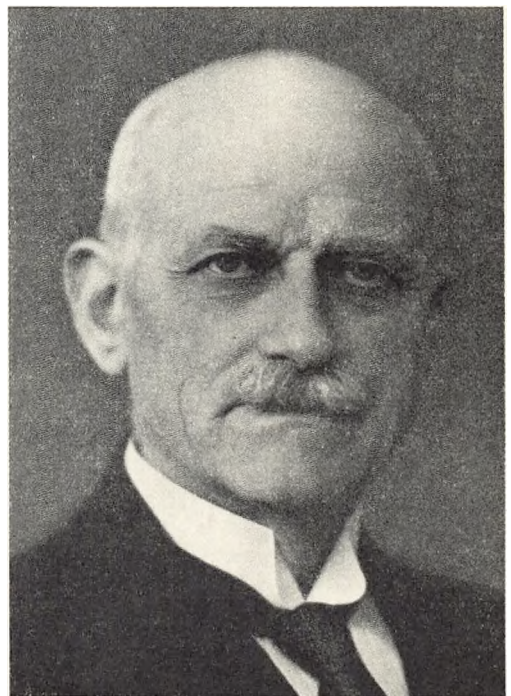
Mange Rejseskildringer har bidraget til at bevare Kontakten. *Henrik Cavlings*

Restauratør Aksel Nielsen og Digteren Anton Kvist, Chicago

William F. Hansen, Formand paa en amerikansk Fabrik, læser i sit Hjem overraskende Nyheder under sidste Krig

Kaptajn J. P. Holst, mangeaarig Chef for Skandinavien-Amerikalinien i København

Bog „Fra Amerika“, der indeholder ret indgaaende Skildringer af Dansk-Amerikanernes Liv ved Aarhundredskiftet, er hidtil uovertruffen. Før ham havde *Vilh. Topsøe* og *Robert Watt* givet Skildringer derfra, og *Roger Nielsen* har senere givet en Beskrivelse af det moderne Amerika. Hertil slutter sig en uendelig lang Række Skildringer fra „den nye Verden“, der nu ikke længere behøver at omtales med de klassiske Vendinger: „Skade, at Amerika ligge skal saa langt herfra.“ Nu kan en ung dansk Forfatterinde *Karen Aabye* efter en Amerikarejse i 1949 udsende en Bog med Titel: „Dejligt at Amerika ikke ligger langt herfra.“

Frk. Margrete Thors, Datter af den islandske Minister i U. S. A., Thor Thors, der er Søn af den danske Foregangsmand i Island, Thor Jensen, blev kronet som Skønhedsdronning i Virginia i U. S. A. i April 1949 af Amerikas Vicepræsident Alben W. Barkley

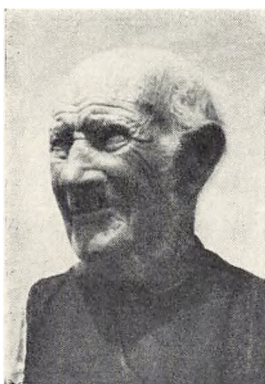
DANSKE I CANADA

De danske Nybyggerkolonier i Canada er næsten alle grundlagt af Farmere fra U. S. A.'s Præriestater. Fraregnet de to ældste er alle Kolonierne opstaaet efter Aarhundredskiftet — en naturlig Følge af, at dansk Udvandring til Canada var meget ringe i forrige Aarhundrede og først antog større Omfang i Tidsrummet 1920—30.

De danske Nybyggers Bosættelse i Canada foregik under Vilkaar, som i mange Henseender svarede til de Forhold, hvorunder danske Udvandrere i 70'erne og 80'erne i forrige Aarhundrede slog sig ned paa den amerikanske Prærie. Der krævedes den samme Haardførhed til at taale det strenge Arbejde, den samme Udholdenhed overfor knugende Ensomhed og økonomiske Vanskeligheder som under Pionertiden i Staterne; tilmed er den canadiske Vinter strengere end i Staterne. For danske Udvandrere efter Aarhundredskiftet var det endda en barskere Overgang end for de gamle Pionerer, som hjemmefra var vant til langt større Nøjsomhed.

De danske Nybyggerkolonier har udviklet sig organisk — fra en Begyndelse paa nogle faa Familier er de ved Tilvandring af Slægt og Venner vokset til store Settlements, som tæller indtil 1200 Personer. De ligger spredt over hele Canada, men adskillige, navnlig i Vestcanada, ligger dog saa nær hinanden, at Kolonisterne kan samles til Møder og Fester.

Den ældste danske Koloni er *New Denmark* i den østcanadiske Søprovins New Brunswick. Den grundlagdes allerede i 1872 og ligger i den smukke St. Johns Dal („Canadas Rhinland“). Da de første Nybyggere fra Danmark — 4 Familier og 10 Ungkarle — slog sig ned i dette Distrikt, var det fuldstændig dækket af Skov. Hver Nybygger fik anvist 150 acres og gik saa i Gang med at rydde Skov og fjerne Sten, et haardt Slid gennem mange Aar, som er resulteret i Dannelsen af en velstaaende Koloni paa henved 1000 Mennesker. Paa de ca. 125 Farme, som Kolonien omfatter,

Øverst tv.: Minedirektor Jessen (tv.) sammen med en Landsmand i Vancouver. Øverst th.: Tre danske Guldgravere i Yellow Knife, N. W. T. I Midten: Efter Gudstjeneste i en dansk Kirke i Canada. Forneden tv.: Den 100-aarige Nils Chr. Jensen i Redvers, Saskatchewan. Forneden th.: Den danske Kirke i Vanvouver

Øverst tv.: Dansk Nybyggerfamilie, som er kommet til Canada efter Krigen. Øverst th.: To danske Mejerifarmere i Alberta.
 Til højre (i mørk Jakke) Dan Mørkeberg, Markerville. Nederst tv.: Dansk Farmerpar i Standard, Alberta,
 præget af Pionerlivets haarde Slid. Nederst th.: Danske Konfirmander i Edmonton

Dansk Mejerifarm
 i Alberta

Pianisten, Professor Vilh. Kihl

er Kartofler den vigtigste Afgrøde; en stor Del af Nybyggerne er beskæftiget ved Skovhugst og Tømmerbrug.

Denne afsides Koloni har med forbavsende Sejghed holdt fast ved dansk Sprog, hovedsagelig som Følge af, at der næsten lige fra Begyndelsen har været en dansk Menighed.

Den næstældste danske Koloni grundlagdes i 1893 i *London, Ontario*; den bestaar hovedsagelig af Haandværkere.

Alle andre danske Kolonier i Canada er opstaaet i dette Aarhundrede. Paa en lille Halvø i Superior

Søen i Provinsen Ontario, 35 miles Nord for den store Havneby Port Arthur, ligger en lille 25 Aar gammel Koloni, *Pass Lake*, en udpræget Skovkoloni, hvor et lille Hundrede Danske har levet et haardt Pionerliv.

Manitobas Hovedstad *Winnipeg* var gennem Aartier det store Centralpunkt for Fordeling af Udvandrerstrømmen til Prærieprovinserne Manitoba, Saskatchewan og Alberta. I Manitoba findes mindre danske Kolonier i Mooshorn, Goodlands, Sperling og Ostenfeld; den sidstnævnte, beliggende 35 miles Øst for Winnipeg, er opkaldt efter Biskop Ostenfeld til Minde om det Besøg, han aflagde hos danske Kolonier i Canada nogle Aar før sin Død. Her virkede den højtfortjente Pionerpræst *Niels Damskov*, som i 1920'erne var Emigrationspræst i Winnipeg, hvor han hjalp Tusinder af danske Emigranter, som kom gennem Winnipeg. Han var født 1863 paa den jyske Hede, var Hyrdedreng fra sit syvende Aar, oplærtes til Smed, rejste til Amerika, uddannedes til Præst og virkede i 25 Aar i Staterne, indtil han i 1919 optog sin Gerning i Winnipeg.

I Prærieprovinzen Saskatchewan danner „Dannevirke“-Settlementet ved Stationerne Redvers og Alida den største danske Bosættelse. Denne Koloni grundlagdes i 1902 af den danske Farmer *Simon P. Hjortnes* fra North Dakota. Det gik til paa følgende Maade: Nogle Heste var forsvundet fra hans Ejendom i North Dakota, og da han eftersøgte dem, fandt han dem i Nærheden af den nuværende Station Alida.

„Mounted Police“ i Canada er et af Verdens fineste og mest effektive Politikorps. Disse ridende Ordenshaandhævere har sat sig i Respekt overalt i det udstrakte Land — langt ind i de vildeste Ødemarker.
Mange Danske har tjent i dette Korps

Bladudgiver, Storfarmar, Redakter Chas W. Petersen

Den danske Jagtinspektør for Yukon Territoriet, Kjær

Dansk Ægtepar i Canadas Skove, hvor de er beskæftiget med at forhindre Skovbrande

Han undersøgte Forholdene paa Stedet, fik Lyst til at slaa sig ned her og tog „Homestead“ i eget og kommende Kolonisters Navn; han købte Jorden for 16 Dollars pr. acre og overlod den til andre Nybyggere paa de samme Betingelser. Han er en storartet Pionertype, der har sat sit Præg paa Koloniens Udvikling gennem det forløbne halve Aarhundrede. 25 Gaarde har han bygget og boet paa, og lige saa mange har han været med til at rejse for andre. Nybyggerne har han hentet baade fra U. S. A. og Danmark. Den gamle Pioner er født i Vrendsted i Vendsyssel 1880 og kom med sine Forældre til Syd Dakota. Som ung var han Cowboy i Montana, senere kom han til Nord Dakota.

Flin-Flon Minen, en af de største aabne Miner i Canada. Mange danske Teknikere og Arbejdere har været beskæftiget her

Mindre Nybyggerkolonier findes i Canora, Borden og Lloydminster samt omkring de større Byer Regina og Saskatoon.

Alberta er den af Præriestaterne, hvor det største Antal Danske er bosiddende, og her findes ogsaa de største samlede Kolonier: „Standard“ og „Dalum“ foruden mindre Kolonier i Dickson, Olds, Markerville, Viking, Holden, Bow Island, Coronation, Bingville, Kewisville, Huxley og Ponoka. Det største og mest vellykkede danske Kolonisationsforetagende i Provinsen er Kolonien „Standard“ i Nærheden af Stationen Gleichen. Kolonien blev grundlagt i 1907 af to Mænd fra den danske

Koloni Elk Horn i Iowa, *J. H. Myrthue* fra Vardeegnen og *Jens Rasmussen*. Efter en Undersøgelse paa Aastedet fik de 30 Farmere fra Iowa med derop; de regnede med, at de kunde staa sig ved at afhænde deres dyre Jord i Iowa og faa billigere Jord og større Bedrift i Alberta. Det slog til. Hvor der før var ensformigt bølgende Prærie, er der nu en blomstrende Koloni, hvis smukke Bygninger og almindelige Velstand er Genstand for Beundring. — „*Dalum*“-Kolonien oprettedes i 1917 af den grundtvigske Kolonisationsforening „Dansk Folkesamfund“ under Ledelse af Farmer *Jens Hvass*. Kolonien, som tæller 2—300 Medlemmer, ligger kun 60 km fra Standard. *Dixon*-Kolonien oprettedes ved Aarhundredskiftet af Haandværkere og Arbejdere fra Omaha. Den er beliggende 60 km Nordvest for Byen Calgary og tæller ca. 300 Medlemmer. I *Markerville*, opkaldt efter en af de første Nybyggere paa denne Egn, den senere Professor *C. P. Marker*, er der flere store danske Landbrugs- og Mejeribedrifter.

Danske *Mejerister* har overalt i Canada, navnlig i Prærieprovinserne, bidraget meget væsentligt til Mejeribrugets Udvikling. Over 200 danske Mejerister er knyttet til den canadiske Mejeriindustri, alle godt anskrevet, og flere har Navne som Foregangsmænd.

En særlig fremtrædende Stilling indtog Professor *C. P. Marker* (1868—1949), en Bondesøn fra Silkeborgegnen, som efter at have taget Tørnen som Nybygger paa Prærien (i *Markerville*, som er opkaldt efter ham), blev Mejeriinspektør (Dairy Commissioner) for Staten Alberta, hvor han skabte et i alle Retninger velorganiseret og mønsterværdigt arbejdende Mejeribrug. Senere blev han Professor i Mejeribrug ved Universitetet i Edmonton og Æresdoktor samme Sted. Han har betydet mere for Vestcanadas Mejeriudvikling end nogen anden enkelt Mand. I Calgary, Alberta, oparbejdede *P. Pallesen* (død 1934), en jydsk Røgterdreng, som kom til Canada 1899, en af Canadas største Mejeribedrifter — han blev Ejer af flere Storfarme, over en Snes Mejerier, en Mælkeforsyning, en Icecreamfabrik og et Isværk i Calgary samt en stor Forretning for Eksport af Smør til England (via Panamakanalen). I British Columbia har *Thorvald Larsen* drevet Fraser Valley Cooperative Dairy frem til Canadas største Andelsmejeri, hvor der kærnes 2½ Million Pd. Smør om Aaret.

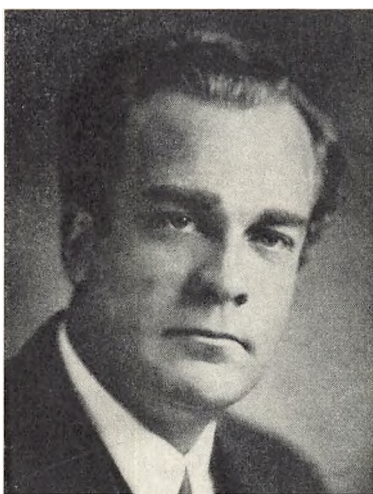
Blandt danske Foregangsmænd i Canada paa Landbrugets Omraade maa frem-

Mag. A. E. Porsild

Dr. H. W. Lohse, Toronto

Operasanger Poul Bay, Toronto

C. E. Christensen, Edmonton

hæves *Charles W. Petersen* (1868—1944), som paa flere Omraader har ydet en usædvanlig Indsats. Han kom i Begyndelsen af 1890'erne til Canada med to tomme Hænder, men naaede gennem haardt Arbejde at blive Farmer i stor Stil og ejede Farme og Ranches med et samlet Areal over 10.000 Tdr. Land. Samtidig var han Udgiver og Redaktør af Canadas største Landbrugsblad „Farm & Ranch Review“, som kommer i et Oplag af 60.000 Eksemplarer, trykt i eget Trykkeri. Petersen opnaaede en fremtrædende Position i det offentlige Liv i Canada. I flere Aar var han Vicelandbrugsminister i Alberta, hvis Landbrugsdepartement han reorganiserede.

Dansk Tømmerlager i British Columbia

Danske Skovarbejdere i Nord Canadas Skove

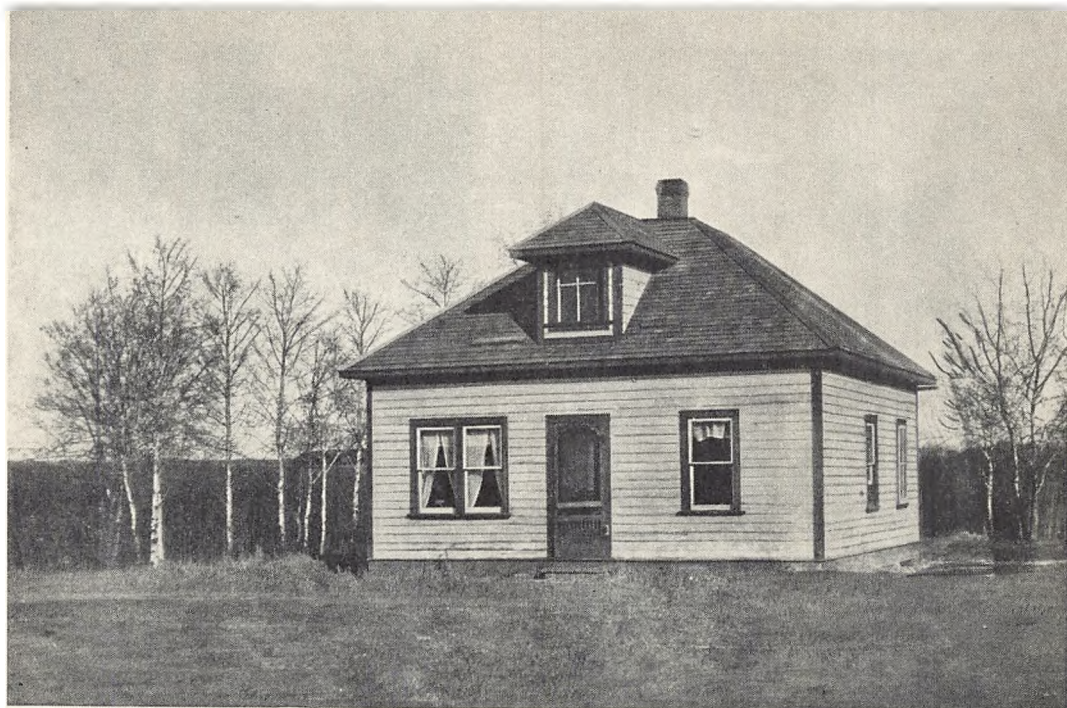
Wilfred Hansen fra Dickson kører Combiner, gaar paa
Storvildtjagt i Rocky Mountains og synger
Cowboy Sange

Den danske Sherif i Prince Albert,
British Columbia

Et Farmerhjem i Prærieprovinen Saskatchewan

Beboelseshus paa en Dairyfarm i Saskatchewan

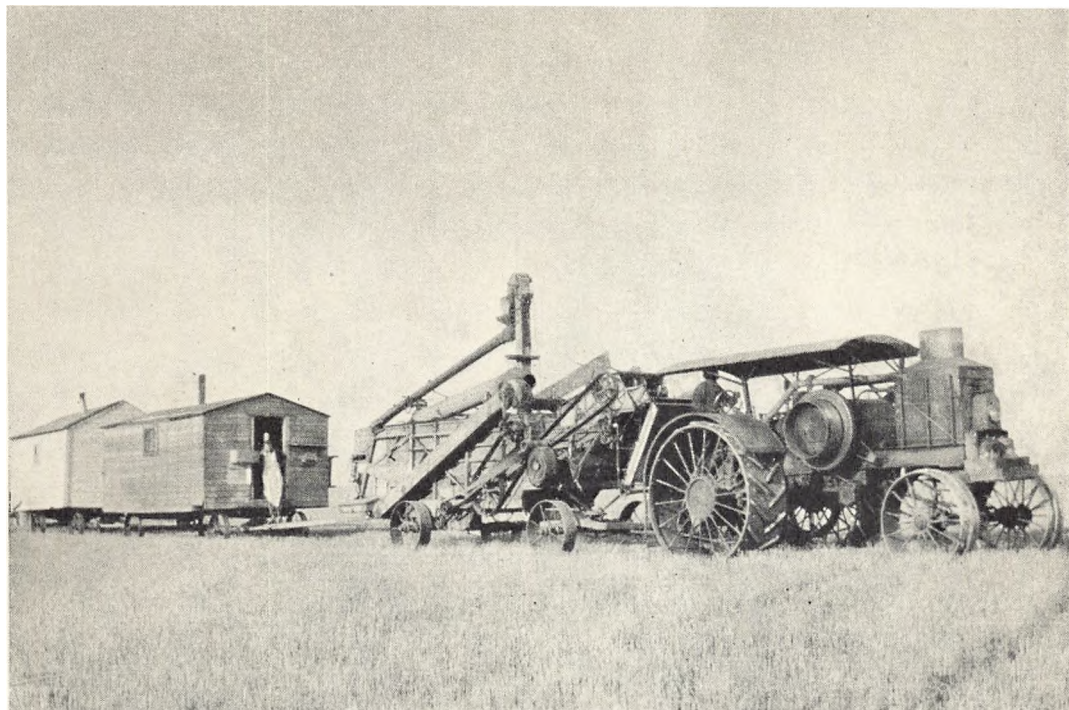
Senere blev han Leder af Canadian Pacific Railways Kolonisations- og Vandingsanlæg. Under første Verdenskrig var han Brændselskontrollør for Canada. Han har skrevet en meget omtalt Piece. „Wake up, Canada“, og er desuden Forfatter til en Række velskrevne, meget læste og af megen Viden prægede Bøger om Canadas Landbrug og økonomiske Stilling.

Dan Mørkeberg har i Markerville en stor Mejerifarm og indtager en fremtrædende Stilling i Staten Albertas Mejerivæsen. Han var i flere Aar Præsident for Alberta Dairymens Association og har været Medlem af Albertas Rigsdag.

Flere Danske har været Foregangsmænd paa Gartneriets Omraade. Saaledes oparbejdede *H. Stensson* fra Nakskov i Clarkson, Ont., Canadas største Planteskole „The Sheridan Nurseries“, hvis Speciale er Prydbuske, og som dækker 6000 acres.

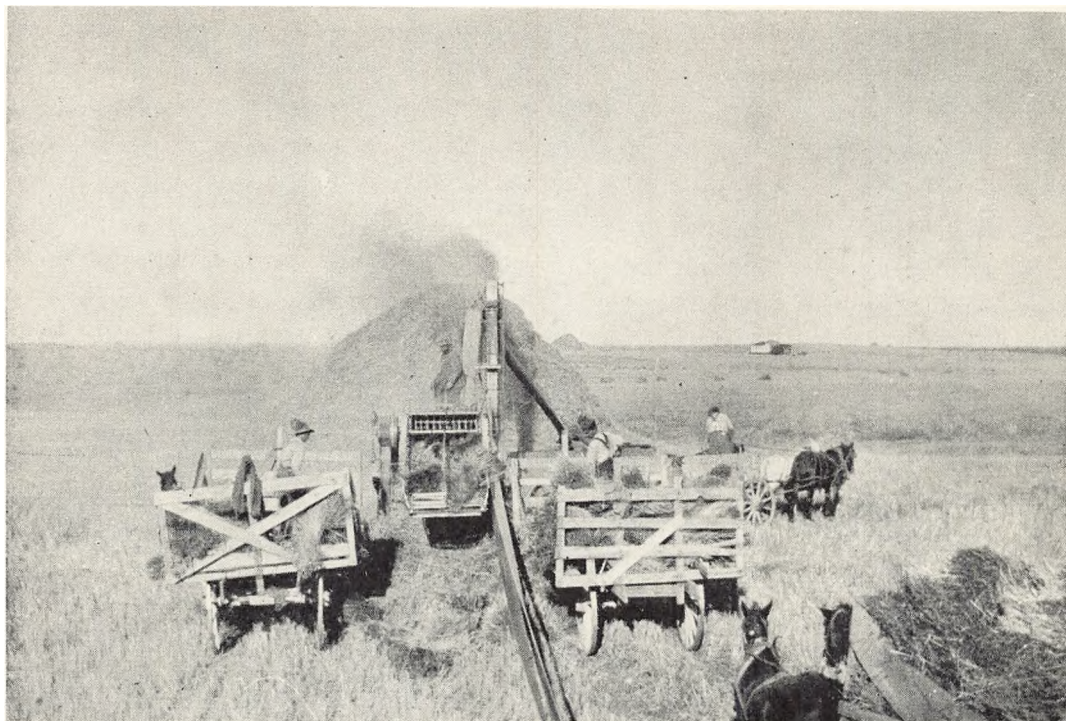
En dansk Forstmand, *Otto Schierbeck*, har gjort sig bemærket ved at organisere et Skovdepartement for det store Firma Price Brothers, ved Udgivelse af et Fagblad, af Bøger om Bekæmpelse af Insektplager m. m.

Dansk Indsats i Canadas Industri er ikke meget omfattende, men et Par enkelte

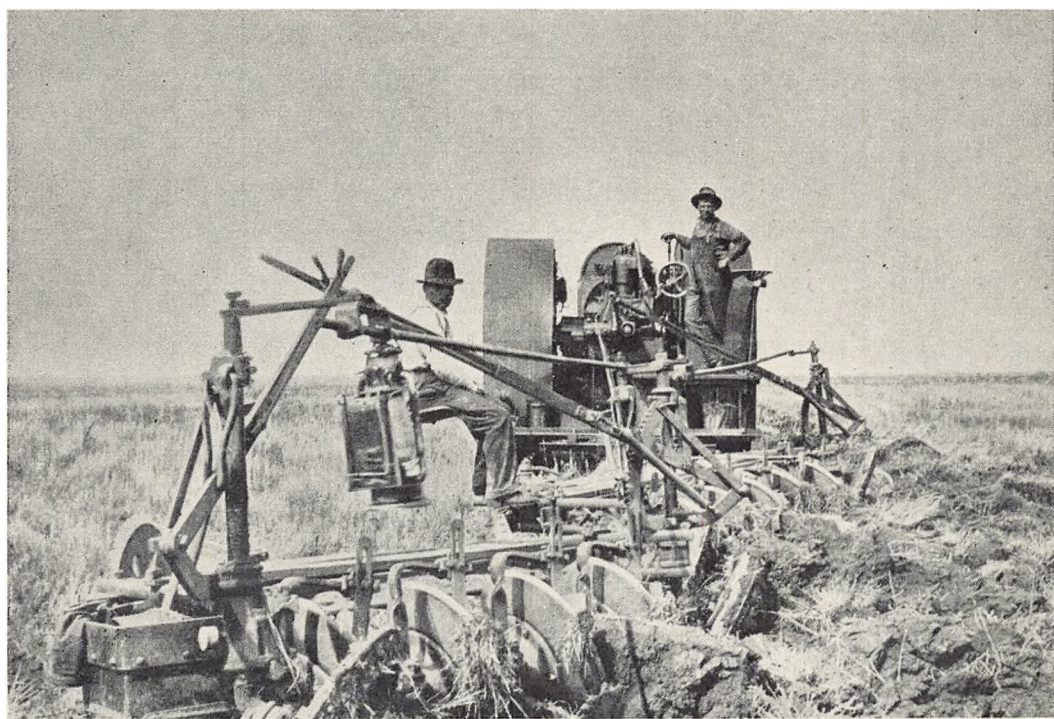

Hosttid i Alberta: Tærskapparater med Spise- og Sovevogn flytter

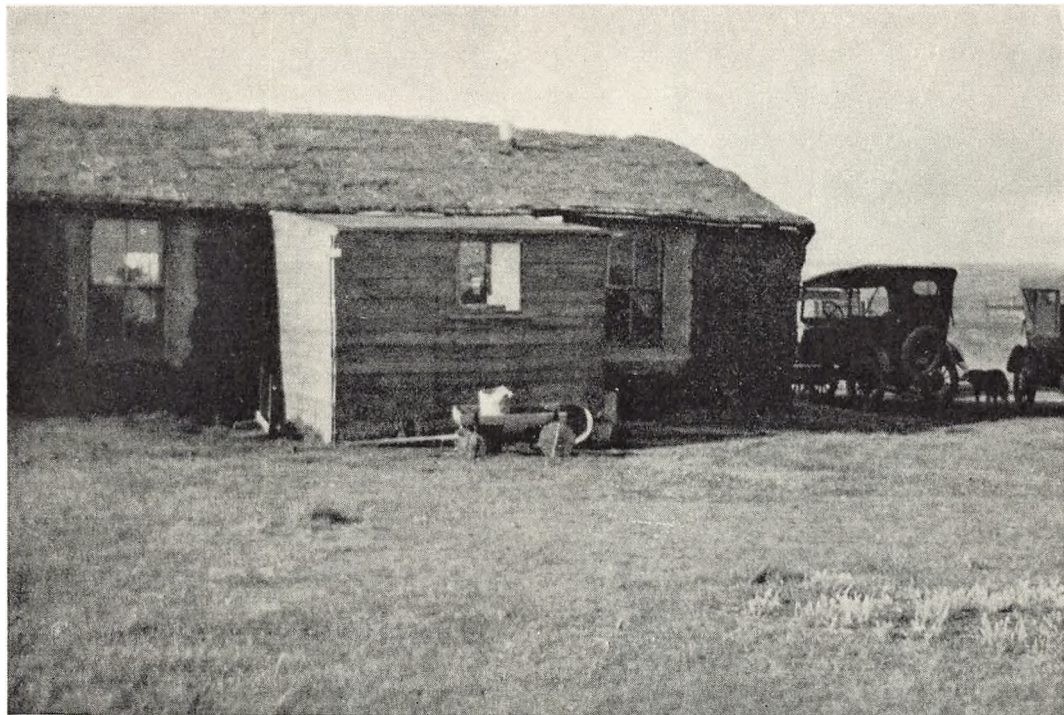
Navne maa nævnes: *Johannes Buntzen*, en mærkelig Begavelse og en usædvanlig Skæbne. Efter nogle Aars litterær Virksomhed i København kom han i 1889, 30 Aar gammel, til British Columbia, hvor han fik Beskæftigelse ved et Foretagende i Likvidation. I Stedet for at afvikle bragte Buntzen Foretagendet paa Fode og avancerede i hurtig Rækkefølge fra Sekretær til Assistent Manager og endelig til General Manager. Foretagendet var *The British Columbian Electric Railway Co. Ltd.*, nu det største Sporvejselskab i Canada. Han traf forskellige Aftaler med Arbejderne, som i Stedet for at sabotere Selskabet nu tog Interesse i dets Drift. Til Fremme af denne anlagde Buntzen flere Kraftstationer, den første ved Lake Beautiful, hvilken Sø derefter til Minde om ham blev døbt Lake Buntzen. Han blev Medlem af Statens Skattekommission og havde Udsigt til flere andre store offentlige Hverv, men Helbredshensyn tvang ham i 1905 til at tage Afsked, hvorefter han bosatte sig i København. — En dansk Brygger, *Otto Marstrand*, Broder til Borgmesteren, kom til Vancouver nogle Aar før Buntzen og gik igang med et Bryggeri, som han arbejdede op til det største i British Columbia. — *Niels C. Ortved* (1871—1933), uddannet som Kemiker

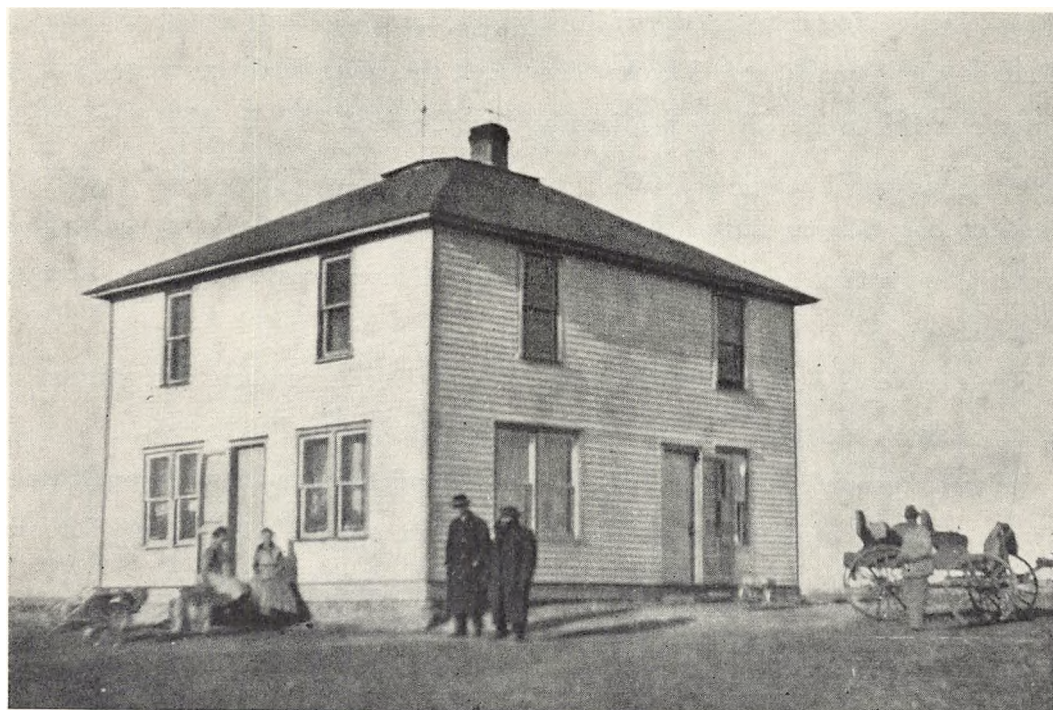
Tærskning paa en Farm i Alberta

Prærien plejes op med Traktor af dansk Landmand i Canada

En „Homesteader“'s Hytte paa Prærien

Typisk dansk Farmerhus i Vest-Canada

Dr. J. B. Linneboe, Edmonton

i Danmark og U. S. A., var i Aarene 1906—27 Direktør for Hiram Walker & Sons Ltd. i Walkerville, Ontario, en af Verdens største Whiskyfabriker; senere blev han Præsident for Detroit Motorbus Company.

Et Par danske Navne støder vi paa i canadisk *Minedrift*: Konsul *L. Jessen*, Vancouver, som er Direktør i et Mineselskab, der har Interesser baade i Canada og i Sydafrika, og *Marius Madsen*, Toronto — tidligere Grønlandsfarer — som driver den store Red Lake Gold Mine i Ontario.

I de Minebyer, som i de senere Aar er opstaaet i de nordlige Egne, er mange

Danske beskæftiget som Elektrikere, Mekanikere o.s.v. — Mangen yngre Farmer fra Staterne eller Canada, som ikke har Held med sig, søger til det nordlige Canada enten som Pelsjægere eller som Minearbejdere. Der er f. Eks. en ikke ringe dansk Koloni i *Flin-Flon*, en Mineby, som lynhurtigt er vokset op i det nordlige Manitoba i en Egn, som tidligere var ganske øde. — Ogsaa i det berømte canadiske „Mounted Police“ finder man adskillige Danske, baade i Officerskorpset og i de Meniges Rækker.

Som *Fiskere* vil man finde mange Danske baade i New Foundlandfiskerierne mod Øst og Laksefangsten i Vest langs British Columbias og Alaskas Kyster.

Indenfor canadisk Videnskab har tre danske Landbrugskandidater taget Doktorgraden og ydet en smuk Indsats: *Vibeke Engelbert* og *H. W. Lohse* ved Toronto Universitet og *J. B. Linnebo*, Bakteriolog ved Edmonton Universitet.

Paa Kunstens Omraade maa fremhæves den afdøde, fremragende Pianist *Vilh. Kihl*, som var Professor ved Musikkonservatoriet i Toronto og betød meget for Byens Musikliv, samt Barytonsangeren *Poul Bay*.

Redaktør Odin Kuntze,
„Den danske Herold“

Lederen af de danske Radioudsendelser
i Canada, Henning Sørensen

I Aarene mellem de to Verdenskrige blev der gjort Forsøg paa at oprette et *dansk Ugeblad* for de Danske i Canada.

Bertel Fuglsang begyndte Udgivelsen af „Vikingen“ fra Toronto, men Bladet maatte standse efter et Par Aars forgæves Forsøg paa at skaffe de fornødne Abonnenter og Annoncer. Senere startede *Odin Kuntze* „Den danske Herold“, som tegnede til at blive levedygtigt, men gik ind, da Kuntze døde under sidste Krig.

I den canadiske Radio høres Dansk hver Dag i de internationale Udsendelser. Den danske Afdeling ledes med Dygtighed af *Henning Sørensen*.

I Canadas vældige arktiske Territorier — de barske, ugæstmilde Egne mellem Hudsonbugten og Beringsstrædet har mange danske Sømænd og Pelsjægere faaet deres Eventyrtrang tilfredsstillet. I Hudson Kompagniets Tjeneste har de gennemkrydset Canadas vældige Skove og Ødemarker — til Fods, til Hest og med Hundeslæde, og til Søs har de foretaget dristige Togter i de barske Farvande i de canadiske Polaregne.

Et levende Indtryk heraf fik man gennem *Dr. Knud Rasmussens* Beretninger fra hans berømte Slæderejse fra Grønland til Alaska 1921—24. Af de hvide Mænd, han her traf som Sømænd, Politimænd, Pelsjægere, Fiskere, Handelsmænd, Embedsmænd o. s. v., var over Halvdelen Danske, mange med en eventyrlig Livsbane. En af de mærkeligste var *Christian Jørgensen Klingenberg*, en moderne „Sørøver“, hvis

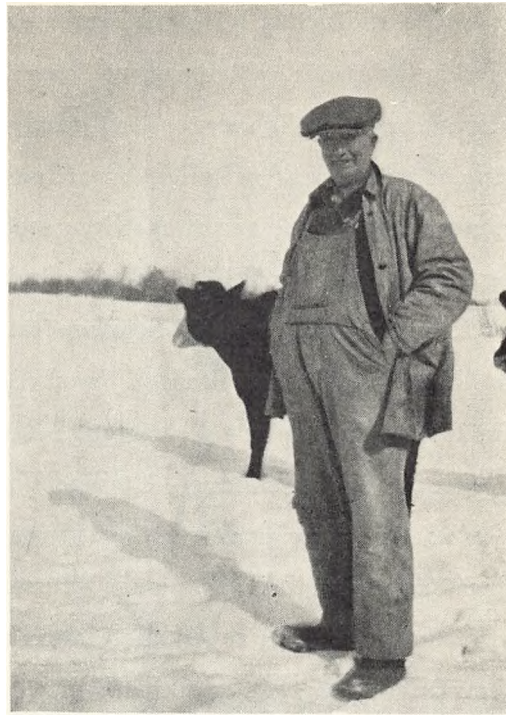

Tærskere paa en dansk Farm i Canada udenfor deres Sove- og Spisevogn

usædvanlig Livsbane formede sig saaledes: Født i Svendborg 1869, rejste ud i Verden 1886 som Koksmat. Var i Kina og Troperne, indtil han gik i russisk Tjeneste og drev Fangst i Farvandene ved Kamshatka. Slog sig i 1893 ned ved Point Hope i Alaska og giftede sig med en Eskimokvinde. Flakkede i de følgende Aar om som Guldgraver og Pelsjæger i Alaska. Som Postfører en Overgang mellem Point Hope og Point Barrow blev han berømt for sin utrolige Uforfærdethed — han gennemførte altid sine Ture uden Hensyn til Storm, Kulde og Is. I Perioder var han en rig Mand, men saa satte han alt paa eet Kort, tabte og begyndte forfra. I 1907 slog han sig som den første hvide Mand ned i Coronation Gulf og byggede Huse forskellige Steder, hvor han anbragte Medlemmer af sin store Familie med Handelsudstyr og Jagtgrejer. Selv flakkede han uafbrudt omkring, om Sommeren i Baad, om Vinteren i Hundeslæde. I Victorialand var han en ukronet Konge, alles Hjælper og Vejleder, Mellemand mellem Alaska-Eskimoerne og Civilisationen, Kommissionær i alle Livets Forhold, kommercielle og private, og paa sine aarlige Rejser ned til California og Vancouver havde han Tusinder af Ærinder at udrette. Da hans Helbred efter

Dansk Minearbejder, Aagaard Lauritsen, med sit Jagtudbytte i den store Mineby Flin-Flon

Simon Hjortnes, Grundlæggeren af den danske Koloni i Redvers, Saskatchewan

35 Aars haardt Liv under barske Forhold blandt primitive Folk begyndte at svigte, vendte Klingenberg tilbage til Civilisationen og tog Ophold i Vancouver, hvor han døde i 1931. Alle hans Sønner er ansat i Hudson Bay Kompagniet.

I sin Bog „*Hunters of the Great North*“ giver den islandsk-canadiske Polarforsker Wilhjelmur Stefansson en interessant og mærkelig Karakteristik af denne ikke almindelige Landsmand.

En anden Landsmand, *Hendrik Hendriksen*, ligeledes fra Svendborg, havde et næsten ligesaa eventyrligt Liv bag sig. Efter nogle mislykkede Ekspeditioner som Guldgraver i Alaska og Klondyke gik han østpaa som Pelsjæger og blev efterhaanden en af Hudson Kompagniets mest betroede Mænd i Nordcanada; han oprettede talrige Fangststationer og Handelsdepoter og har været Bestyrer af de vigtigste og farligste Distrikter.

En i arktisk Historie enestaaende praktisk-videnskabelig Bedrift er udført af *Erling Porsild* — en Søn af Magister Morten Porsild paa Disko i Grønland. Efter en botanisk og zoologisk Ekspedition til arktisk Canada (sammen med Broderen *Thor-*

bjørn Porsild), hvis Resultater vakte stor Opmærksomhed — bl. a. indsamledes et Herbarium paa 10.000 Planter — overdrog den canadiske Regering Erling Porsild at undersøge Mulighederne for Overflytning af Rensdyr fra Alaska til Mackenzie-deltaet i Nordvestterritoret, hvor Rensdyrbestanden efterhaanden under Civilisationens Indflydelse var aftaget i en saadan Grad, at de Indfødte truedes med Sult og Undergang. Porsild løste denne Opgave med fremragende Dygtighed. Han førte en Rensdyrhjord paa 3400 Stykker fra Kotzebue-Halvøen i Alaska til Egnene Øst for Mackenziefloden. Utallige Vanskeligheder maatte overvindes. Det tog tre Aar, fra 1932—1935, at føre den mægtige Rensdyrhjord over Klippebjergene og de store Floder til Mackenziefloden. Utallige Vanskeligheder maatte overvindes. Der skulde skaffes Græsning undervejs, og Ulvene skulde holdes paa Afstand. Voldsomme Snestorme satte ind, og mange Hundrede Dyr frøs ihjel. Disse Tab opvejedes af Fødsler, saaledes at Antallet omtrent kunde holdes oppe. — Rensdyravl i disse Omraader vil betyde en Omvæltning i Befolkningens Livsbetingelser. Porsild paaviste ved lange Undersøgelsesrejser Græsningsmuligheder for 250.000 Rener i et Omraade paa 15.000 Kvadratmil, og hans Bedrift vil derfor aabne ny Fremtid for store Dele af Nordcanada.

— — —

De foreliggende Statistiker viser følgende Tal for dansk Indvandring til Canada siden 1890:

1890—99	2.267
1900—09	3.307
1910—19	4.362
1920—29	18.192
1930—40	1.651

Som Følge af Indførelse af strenge Indvandringsbestemmelser standsede Udvandringen fra Danmark til Canada næsten fuldstændig i 1930 — af de 1651 Udvandrere i Tiaarsperioden 1930—40 kom 1307 i 1930, men efter sidste Verdenskrig er Indvandringen begyndt igen. Størstedelen af de danske Indvandrere har slaaet sig ned i Prærieprovinserne Manitoba, Saskatchewan og Alberta.

Folketællingen 1931 viser følgende Tal:

Prince Edward Island	124
Nova Scotia	771
New Brunswick	1.499
Quebec	1.740
Ontario	4.718
Manitoba	3.235
Saskatchewan	6.630
Alberta	11.403
British Columbia	3.945
Yukon	34
North West Territories	19

34.118

Af disse 34.000 opgives 17.216 som født i Danmark. Resten født af danske Forældre i Canada eller De Forenede Stater.

Den danske Kirke i Winnipeg, Manitoba

TILBAGEBLIK

Dansk Emigration til U. S. A. synes nu i det store og hele at være bragt til Afslutning. En Epoke, der tog sin Begyndelse ca. 1600, og som har bragt over 300.000 Danske til et fremmed Land, er forbi. Tiderne staar her som paa alle andre Omraader ved et Skifte. Der er saa mørkt forude. Udvandringens lyse Muligheder er det moderne Menneske berøvet. Det Tidehverv, som Slægterne nu vandrer ind i, vil da kun komme til at kende Emigrationen i det store Format som et *historisk* Fænomen, knyttet til en svunden Storhedstid i det 19. Aarhundrede, da Mennesket levede i Frihed.

Ligesom Vikingetiden, der efter et Par Aarhundreders Forløb ebbede ud og efterlod i Titusindvis af Danske i England, saaledes ogsaa i vor Tid med de danske Udvandrere i U. S. A. Anden Generations Danske vil vel endnu eje Interesse for deres Fædres Hjemland, men med tredie og fjerde Generation maa man regne med, at Amerikaniseringen er fuldbyrdet.

Et Stykke Danmarkshistorie ligger da paa underfuld Vis gemt i U. S. A.'s store Historie. Det blide danske Sprog vil forsvindeovre i Staterne, selv i de mest afsides og trofaste Kolonier og Kirker. Sammen med de lyse Minder fra Barndom og Ungdom i det gamle Land sover Modersmaalet med Emigranterne her i Gravens Fred.

Paa en vis Maade er da Udvandrerne tabt for Danmark. Det er Prisen; det er den vemodige Skæbne, der følger med Emigrantens Liv i fjerne Lande. Selv om første Generation forsøgte med al deres Flid at give Sproget videre til deres Børn, vilde de aldrig kunne indprente i dem de gamles Fædrelandssind. De vil ikke kunne faa Børnene til at fatte, hvad Sjælen vilde føle og Sindet fornemme af Smerte, hvis Danmark slettedes af Rigernes Tal. Thi Børnenes Fædreland er altid under den Himmel, hvor de vokser op, og hvor de med Øjets Friskhed oplever Morgen og Aften, og hvor de siden vil bo og bygge.

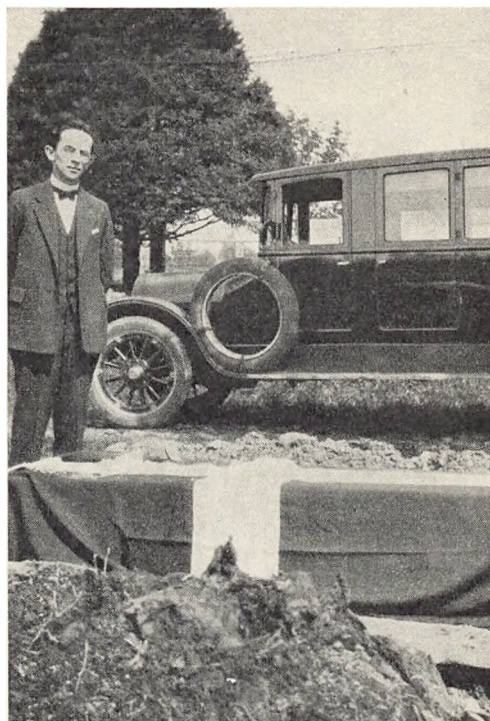
Men i det amerikanske Folkelegeme vil dansk Blod og dansk Sind være indpodet. Den aabne, lyse Aand, som de fattige, nordiske Pionerer tog med fra Holger Danskes Land ved Østersøen, vil være Kapitalen, de har bragt over Havet og skænket det nye Land. Efter en saadan Aand har sikkert mangan Emigrant fra andre Lande sukket for-gæves.

Man skal kende Pionerernes, ja et helt Folks sande Karakter paa de fattiges Vandel. De Mennesker, der taaler og modtager Fattigdommen uden at kny, og hvis Sind adles af denne Modgang, er en Nations bedste Børn. Denne Livs-kunst har den danske Landalmue ejet i tusinde Aar. Derfor blev de saa vel-

komne i Staterne. De vilde arbejde i deres Ansigts Sved paa Prærierne og i Skovene, og klarede de sig ikke her, bar de Skæbnen uden at henfly til Had eller Oprør. Meget faa danske Emigranter kom paa tværs af Loven.

Det utrolige Slid paa Amerikas Jord, som Hundredetusinder af danske Tjeneste-karle og Bondesønner har øvet, er et Storværk af den Art, som i alle Folkeslag og Tungemaal vækker en stille Undren, en hellig Betagelse af, hvilken Herlighed, der ligger gemt i Arbejdet, det ufatteligt haarde, daglige Arbejde fra Solopgang og indtil Stjernerne tændes. „Han har tjent mig flittigt,“ hed det i de gamle Skudsmaals-bøger, som Husbonden i gamle Dage gav Tjenestekarlene paa Landet. De tog Bogen med til Amerika. Flittigt og stille har de tjent ogsaa Amerika. Skudsmaalsbogens Indhold med de enkle Ord stod ved Magt.

De Danske blandt Emigranterne, der skabte sig store Navne i Historien, bevarede næsten alle i sig Sansen for det jævne, Uimponertheden af det forlorne, og det milde

Ved en dansk Emigrants Grav. Den paagældende Mand blev fundet druknet og blev begravet paa Byens (Vancouver, B.C.) Bekostning. Ingen Danske kendte ham, men han blev dog identificeret. Ved Begravelsen var kun Præsten og Ungdomsforeningens Formand til Stede. Kisten var svøbt i et Dannebrogslag

Sind, der forstaar at omgaas alle. Holbergs og H. C. Andersens Landsmænd kunde vel kun vanskeligt glemme, at Livets Storhed lever i Sindets Adel, saadan som Ingemann digter:

Vil Dansken i Verden fægte,
men dølgør Aasyn og Navn,
jeg ved, hans Aand er ej ægte,
jeg tager ham ej i Favn.

I Følge med de Danske, der søgte at bane sig en Levevej i Staterne, vandrede den lille beskedne Flok af Præster og Missionærer. For dem var Høstens Arbejde af en anden Karakter, og den lader sig ikke maale i Foldudbytte af Menneskeøjne. De søgte ikke deres eget. Og dog ønskede ogsaa de at gøre Marker hvide til Høsten. De gav de danske Kolonier et stærkere Præg af Kristelighed, end man maaske fandt det i det gamle Land. Udvandrerens haarde Liv i Afsavn, fjernt fra Hjemmet, gav et blomstrende Menighedsliv, hvor dansk Prædiken og danske Salmetoner udløste noget af Længslen efter Landet bag Havet og gav Livets Omskiftelser Mening for dem.

I dansk Udvandrings Saga har Kvindens Indsats sin særlige og meget fremtrædende Plads. Det Taalmod, den Udholdenhed, de Titusinder af danske Udvandrerhustruer lagde for Dagen under det strenge Pionerliv, er et ophøjet Træk i dansk Udvandrings Historie. Trods Nød og Afsavn af enhver Art, trods Ensomhedsfølelse — ofte alene i Dage og Uger midt paa den flade Prærie — byggede de danske Udvandrerens Hustruer de Tusinder af Hjem, som blev Grundpiller i det nye Samfund, der voksede frem og blev stort og rigt.

— — —

Det kan naturligvis ikke undgaas, at den stedfundne Emigration i Generationer fremover vil paavirke Forholdet mellem U. S. A. og Danmark. Vekselvirkningen har allerede opnaaet en alsidig Karakter. Vort Venskab med det store Land faar Karakter af Fostbroderskab. Studieudvekslinger, Fællesrejser, Stævner og kulturelle Forbindelser af forskellig Art er forlængst i Gang. — Maatte Pionertidens Haardførhed leve og være en stadig Inspiration for de to Folk. Hvor fattigt vilde dansk-ameri-

kansk Samvirke ikke blive den Dag, det glemtes, hvad nøjsomme danske Pionerer udrettede, da de sammen med Hundredetusinder af andre Nybyggere lagde Grunden til „den nye Verden“, til Historiens største og mægtigste Statssamfund.

